

Colski časnik 2006

Intervju

Ivan Trošt

Vojaški kaplan Milan Pregelj

Poslanka Eva Irgl

Vredišču: leto obletic

50 let MPZ Razpotje

30 let rokometna na Colu

15 let društva Trillek

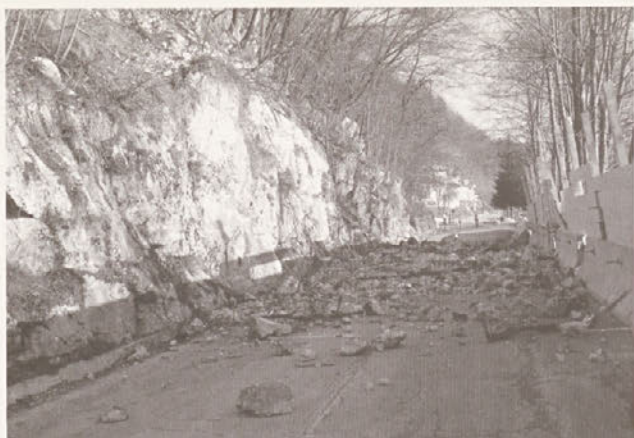
Zgodilo se je

Prenova gasilskega doma

Plaz v Orešju

Končno popravljena cesta med Colom in Višnjami

Drobničji bal

Spremembe ...

Natančno deset let po tem, ko je Col dobil prvo (in zaenkrat edino) predsednico krajevne skupnosti, je bila prva urednica Colskega časnika le še vprašanje časa. In se je zgodilo. Posledice? Brez skrbi – kot vidite, naša vas in okoliški griči še stojijo. Pa tudi Lučotova, bolj za šalo kot za res izrečena, napoved »Nova metla, nova pravilak« se ni ne vem kako resno uresničila.

Pometli smo le s staro obliko in ustvarili novo (hvala, Tina!), za katero upam, da bo časnik spremljala vsaj nekaj naslednjih let. Seveda bodo nekatere nadgradnje nujne – nenazadnje bo najbrž počasi čas za to, da se tudi notranje strani Colskega časnika odenejo v barve ... Že letos pa je barvito naše posebno darilo bralkam in bralcem: koledar za leto 2007 z značilnimi colskimi motivi (križ na Špečku, stolp gradu Trillek, žagoliška Sfinga in središče Cola iz zraka), ki smo ga priložili vsakemu izvodu Colskega časnika!

Vsebinsko pa časnik ostaja prav tak, kot je bil, enako blizu vsem Colčankam in Colčanom, ljudem iz majhne vasi, ki znajo biti v svoji zagnanosti in dejanjih zelo veliki. To letos dokazujejo vsaj tri jubilejne obletnice, ki smo jih postavili v središče našega zanimanja in zato na začetek časnika, in druge zanimive zgodbe, ki jih boste brali v nadaljevanju.

Od dolgoletnega sodelavca časnika Franca Černigoja sem letos prevzela tudi lektoriranje (ponavljam: lektoriranje, in ne cenzuriranje, kot je menda po Colu razglašal neimenovan vir). Najbrž mi je kakšna napaka ušla (se opravičujem!) in bo za seme v naslednjem letu, ko bo izšla nič manj kot 20. številka Colskega časnika!

Za konec *hvala* uredništvu za izkazano zaupanje, Lučotu za vso pomoč, vam, drage bralke in bralci, pa še naslednje sporočilo: zagotavljam vam, da smo vsi sodelujoči pri pripravi letošnjega Colskega časnika uživali, upam, da bo boste vsaj del tega veselja in užitka občutili tudi vi ob prebiranju!

Lanja Hladnik

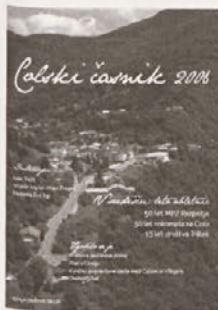

Foto: Leo Caharija

Urednica: Tanja Hladnik
Pomočnik: Lucijan Trošt

Uredništvo: Matjaž Bajec, Matjaž Bizjak, Ana Furlan, Janez Kovšca, Silvan Praček, Nejc Pregelj, Simon Škvarč, Jernej Škvarč, Ana Tratnik
Lektoriranje: Tanja Hladnik

Oblikovanje in prelom: Tina Štefanič

Naklada: 250 izvodov

Datum izida: 31. december 2006

Uredništvo Colskega časnika vam v prihodnjem letu želi MIRU in SREČE ter vam podarja KOLEDAR 2007!

Foto: Sandi Škvarč, Lucijan Trošt, Tone Tratnik

Kazalo

Vredničju: leto obletnic..... 4

- 50 let MPZ Razpotje..... 4
- 30 let rokometa na Colu..... 9
- 15 let društva Trillek..... 20

Zgodila se je..... 25

- Prenovljen gasilski dom na Colu - naš drugi dom..... 25
- Plaz v Orešju..... 27
- Končno popravljena cesta med Colom in Višnjami..... 31
- Drobničji bal 2006: tradicionalna selitev drobnice s Cola na Križno goro..... 33
- Lokalne volitve 2006..... 35
- LD Col: veselje do lova je veselje do žetve..... 36

Intervju..... 38

- Ivan Trošt..... 38
- Vojaški kaplan Milan Pregelj..... 40
- Poslanka Eva Irgl..... 44

Pogled u zgodovino..... 47

- Arheološka podoba Cola med Ajdovščino in Hrušico..... 47
- Od tolarja (talerja, talirja) do evra..... 50
- Ivan Bajec - Skukc, danes Kališer..... 53
- Dve pesmi o Jerneju Bajcu - Bolkovemu..... 54

Patopisi..... 55

- Makedonija: lubenice, tobak in žar..... 55
- Delovni tabor Banja Luka 2006..... 60
- Od mojega do tvojega kraja: v Felčovše..... 64
- Od mojega do tvojega kraja: v Kališe..... 65

Župnija..... 67

- Tempus fugit - čas bežil..... 67
- Delo in načrti Župnijskega gospodarskega sveta..... 68
- Cerkevni mešani pevski zbor: »Kdor poje, trikrat molik«..... 69
- Brez jasic ni Božičnih praznikov..... 70
- Novo naselje na Colu: skupinska lokacija »Drage«..... 71

Krajepna skupnost..... 73

- Načrti novega vodstva..... 73
- Poročilo KS v odhajanju..... 75

Osnovalna šola..... 78

- Pisalo se je šolsko leto 2005/2006..... 78

Zanimivosti..... 81

- »Rez za rezom ... figurical« ali kako Alojz Škvarč krajša zimske dneve in večere..... 81
- Naši ljudje po svetu: Ivanka Skorenšek s Kozjanskega..... 82
- Rekreacija na Colu: »Kej spejt se greš matrat, sam kej ti j tega trejba?«..... 84
- V Gozdu so se spet srečali konjeniki..... 87
- Učne urice iz sveta botanike..... 89

Napovedujemo..... 91

- Zbrano delo Antona Pegana: Indija Komandija..... 91

50 let moškega pevskega zbora Razpotje

Začetki moškega pevskega zbora Razpotje segajo v čas druge svetovne vojne. Vse skupaj se je začelo nekje za Križno Goro, natančneje pri Šeničerju, kjer so se not najprej učili Šeničerski fantje Tone, Leopold in Andrej, pridružil pa se jim je tudi harmonikar Tone Markov. Po vojni se je zbor hitro širil, saj so potrebo in veselje do petja pokazali še drugi fantje iz Križne Gore in okoliških vasi. Ker pa je bilo pevcev veliko, se je pojavila tudi želja po ustanovitvi zbora. Tako je nastalo takratno Razpotje, ki ga je vodil Leopold Koren.

Začetki...

O zboru v tistem času obstaja tudi intervju, ki ga je takratni ravnatelj državne šole na Colu Anton Pipp, takoj po končani drugi svetovni vojni opravil z dolgoletnim občinskim tajnikom, organistom in pevovodjem Antonom Bajcem - Severjem. V kroniki je zapisano naslednje: »... Leta 1926 so Italijani prepovedali slovensko petje. Zadnji pevski nastop vipavskih zborov je bil na Planini, kjer smo peli pesmi Pogovori z domom, Gor, čaz izero in Svarilo. Colski pevski zbor je dobil prvo nagrado. Od tedaj do kapitulacije Italije je slovenska pesem v teh krajih zamrla...« (Vir: Pokrajinski arhiv Nova Gorica)

Leta 1948 se ti križnogorski pevci pridružijo cerkvenemu zboru na Colu, ki ga je takrat vodil župnik, gospod Petrič. V tem času se Polde poroči k Lokvarju (včasih je bila tam gostilna) in s tem pridobi nov prostor za vaje. Kasneje leta 1952 se pojavi potreba po ustanovitvi novega zbora. Polde je takrat zbral nove pevce in ti so kar hitro začeli z nastopi v takrat na novo zgrajenem Prosvetnem domu na Colu. Zbor je štel kar precej članov, saj so v njem bili tudi starejši pevci, ki so prepevali že pred drugo svetovno vojno. Ljudje v širšem okolišju so kaj hitro izvedeli za zbor in nastopi so bili vse številčnejši. Kot prevozno sredstvo je pevcem služil voz s parom konj. Skrb za prevoze sta prevzela ponavadi Franc Štefancič - Matjac in pevovodja Leopold

Koren. Na ta način so pevci prebredli več vasi - od Črnega Vrha preko Hotedršice do Bukovja na Pivškem. Povsod so ljudje pevce obilno postregli z jedačo in pijačo. Posebnih sitnosti zaradi tega niso imeli, saj policije takrat na cestah ni bilo, konji pa so pametno sami našli pravo smer domov.

Župnik Petric na pevskih vajah na colskem koru.
(Foto: arhiv MPZ Razpotje)

Leopold Koren - prvi pevovodja Razpotja

Zbor je nekaj časa prepeval, kaj kmalu pa se je pojavila tudi želja po pravni ustanovitvi te tega. Tako so se jeseni leta 1956 takratni pevci zbrali na sestanku, na katerem so se dogovorili za glasovno porazdelitev in določili prvi termin za pevske vaje. To je bil začetek sedanjega Razpotja. Pozimi, točno 10. januarja, 1957 pa so pevci organizirali ustanovni občni zbor. Tedanji učitelj na Colu Danilo Sirk je predlagal tri imena, in sicer: *Vzhajajoča zarja*, *Veseli veter*

in *Razpotje*. Pevci so soglasno sklenili, da bodo peli pod imenom Razpotje. Prvi predsednik je postal Ivan Trošt, tajnica pa Ivanka Ahlin (pozneje poročena Pregelj). Dirigent zbora je seveda ostal Leopold Koren in ga zvesto vodil celih dvajset let.

Tako se je torej rodilo ime Razpotje. Pevci so v novem zboru sodelovali z vso srčnostjo in iskrenim veseljem. Glede udeležbe pri vajah je vladal strog red. Na tak red so bili pevci navajeni že iz cerkvenega pevskega zbora, v katerem jih je večina ostala tudi po ustanovitvi Razpotja. Zaradi veselja do petja pa nikomur od pevcev ni bilo težko priti na vaje peš, tudi več kot pet kilometrov daleč - v lepem in slabem vremenu, v dežju in snegu. Vaje so bile ponavadi ob nedeljah popoldne, med tednom pa zvečer, ko se je končalo delo na kmetijah in v službah.

Nastop ob odkritju spomenika v Beli.
(Foto: arhiv MPZ Razpotje)

Sodelovanje s colsko dramsko skupino

Zbor je redno sodeloval na krajevnih prireditvah in je veljal za dober moški zbor. Repertoar poustvarjenih pesmi je še danes dopadljiv ušesu; kdo ne pozna pesmi *Pobratimija*, *Eno devo le bom ljubil*, *Adrijansko morje*, *V hribih se dela dan* in še mnogih drugih blago zvonečih melodij. Poudariti pa moramo tudi to, da je zbor v tistih časih tudi uspešno sodeloval z dramsko skupino na Colu. Nastopi so se ponavadi začeli z nekaj zborovskimi pesmimi, nato je tekla dramska predstava, ob menjavi scene za naslednje dejanje pa je spet pel zbor. V teh dvajsetih letih je zbor pod taktirko Leopolda Korena doživel izjemno umetniško rast. Starejšim in že izkušenim pevcem so se pridruževali mladi pevci in bili vedno lepo sprejeti. Na ta način se je ohranjala svežina zvoka in tak pristop velja pri zboru še danes. Ne smemo pa pozabiti na to, da zbor ni bil sestavljen samo iz posameznikov, ampak je bilo v njem vedno veliko število ljudi, ki so v srcu premgli ogromne količine ljubezni do petja in veselja do druženja.

Nastop na reviji PP leta 1975 v Postojni.
(Foto: arhiv MPZ Razpotje)

Neje Prigelj

1977: Ivan Trošt prevzame vodenje zbora

Ob dvajsetletnici delovanja je prišlo do prve večje kadrovske spremembe v zboru. Na mestu zborovodja je Leopolda

Korena zamenjal Ivan Trošt. Z njegovim prihodom se je umetniška rast zbora nadaljevala, skladbe, ki jih je izvajal zbor so postajale vse zahtevnejše. Pomemben umetniški napredek in rast kvalitete je pomenil začetek sodelovanja s profesorjem Jožetom Troštom, ki je napisal nekaj umetniško dovršenih skladb prav za Razpotje. Treba je bilo veliko potrpežljivega učenja in vadbe, da so zazvene na primerni ravni.

Nastop na Zemonu leta 2002.
(Foto: arhiv MPZ Razpotje)

Zbor je postal pomembna kulturna sredina, tako v občinskem merilu kot tudi širše. Dvig kakovosti pa je prinesel tudi odmevnejše nastope, med drugim tudi dva v ljubljanskem Cankarjevem domu. Na tekmovanju v okviru Radia Koper pa je zbor dvakrat osvojil tretje in enkrat četrto mesto v kategoriji moških zborov. Med kritiki je zbor poznan kot zbor s trdim, vendar naravnim zvokom in jasnim sporočilom. Uvrščen je med boljše primorske moške zборе.

Zboru na pomoč priskoči Klavdij Koloini

Leta 2002 je moral Ivan, zaradi težav z glasilkami, za kar nekaj časa opustiti vodenje zbora. Takrat nam je velikodušno priskočil na pomoč Klavdij Koloini. Po slabih dveh mesecih vaj smo že nastopili na reviji Primorska poje v Idriji in izvedli

prepričljiv nastop, potem pa sta sledila še dva polovična koncerta: na Zemonu z mešanim zborom Primorje iz Ajdovščine in v Pivki z mešanim zborom Quo Vadis iz Razdrtega. V teh nekaj mesecih sodelovanja s Koloinijem smo šli skozi različna obdobja: najprej je bilo obdobje prilaganja, ko smo tipali drug proti drugemu, ko nas je Klavdij previdno navajal na nov način dela, ko se je prefinjeno boril proti zadržanosti, nerazpoloženosti in celo odporu nekaterih. Potem pa se je začel odnos počasi spreminjati. Mislim, da so še zadnje prepreke, ki so mogoče obstajale med zborom in Koloinijem, padle na Primorski poje v Idriji. K temu je botroval izjemen nastop in pa dejstvo, da se tja ni odpeljal s

svojim avtom, ampak je odšel z nami z avtobusom in smo se zato mogoče začutili že pred nastopom. Potem pa je delil z nami še vse tiste lepe in, proti jutru, vse manj lepe urice. Verjetno se je v zakajeni beznici pri Kampeljcu, ki je ravno takrat nekaj časa delovala in seveda nismo mogli mimo, spraševal, ali se mu to res dogaja. Toda, kot nam je na naslednjih vajah sam povedal, mu je prav tam, nekdo izmed pevcev rekel nekako takole: »Klavdij, prej sem vas sovražil, sedaj vas imam pa rad!«

50. obletnica Razpotja.
(Foto: Tone Tratnik)

Potem smo do konca pevske sezone preživeli še veliko lepih trenutkov in mirno lahko rečemo, da nam je Koloini veliko

dal, nas veliko naučil, nas na nek drugačen način, ki ga nismo bili vajeni, popeljal skozi čudoviti svet partitur. Ko smo letos oktobra praznovali 50-letnico delovanja zbora, smo ga na slavnostnem koncertu, žal, popolnoma prezrli, čeprav je bil pomemben kamenček v mozaiku delovanja zbora – ne samo v tistih mesecih, ko nas je vodil, ampak nam je s svojimi nasveti in izkušnjami pomagal že prej. Zato se mu na tem mestu še enkrat zahvaljujemo in obenem tudi opravičujemo ter upamo, da bomo tudi v prihodnje še sodelovali.

Simon Škvarč

V dolgih letih delovanja zbora Razpotje se je nabralo nekaj zanimivih anekdot:

O Leopoldu Korenu - Poldetu Lokvarskemu, prvemu dirigentu Razpotja

Polde je bil zelo vesten pevovodja z dvema čudovitima lastnostma: izrednim posluhom in neverjetno zagnanostjo. Izredno je bil ponosen na dejstvo, da je uspel kot popoln samouk. Šolan organist oziroma pevovodja sicer ni bil, imel pa je izjemen naravni dar. Vsa njegova glasbena izobrazba je bila vezana na g. Petriča. Zanimivo je, da je bil v obdobju služenja vojaščine na Visu med mnogimi kandidati izbran za zborovodjo vojaškega pevskega zbora.

Tone Bajtarjev in njegov harmonij

V cerkvi je bil organist Polde Lokvarski, ki pa je moral k vojakom. Namesto njega je odgovorno službo prevzel Tone Bajtarjev. Na Col je v tistem obdobju hodil župnik iz Podkrajja, ki je bil čisto brez posluha. Za prvo mašo se je pripeljal s kolesom, nazaj pa so ga skupaj z njim odpeljali s Kampeljcovim zapravljičkom. Vsak teden je Tonetu sestavil program, ki naj bi ga peli pri maši naslednjo nedeljo. Tone je takrat

skupaj s še drugimi gozdarji drvaril v Tisovcu, kjer so delali ves teden. Ob odhodu v gozd na začetku tedna so na voz naložili harmonij in ga peljali s sabo. Tone je tako vsak večer v soju petrolejke vadil pesmi za nedeljsko mašo.

O prepisovanju not

Za prepisovanje not je skrbel Drejče Šeničerski. Še danes se na koru domače cerkve najdejo njegovi prepisi. Pisava je v zeleni barvi. Le ven jih ne dajo več ... Hodil je v Ljubljano in tam nabavljati note. Včasih smo mu dali celo za stroške. Omenjeno delo je bilo zelo pomembno, kajti takrat nismo poznali kopirnih strojev. Drejče je izredno točno prepisoval, predvsem je skrbel za natančno podpisovanje. Njegova pisava je bila sicer kmečko okorna, pa vendar. Dobro se spomnim, kako sem, ne vem več natanko kje, slišal pesem Tam na vrtu na zelenem. Izredno mi je bila všeč in prosil sem ga, če jo lahko na nek način najde. Odpravil se je v Ljubljano na Glasbeno matico, tam poiskal omenjeno pesem in jo prinesel našemu zboru. Še danes jo rad slišim ...

Zagnani in vestni poštar Lenko

Lenko Grljeviču je po drugi svetovni vojni nosil pošto s kolesom. Zbor se je pripravljaval na nastop v Hruševju. Ko je končal dostavo v Hrušici, je v neki hiši v varstvo izročil svojo poštno torbo, s kolesom pa se je odpravil proti Hruševju. Tam se je najprej dogovoril za dvorano, nato pa se je odpeljal še v Postojno na policijsko postajo, da bi dobil dovoljenje za nastop zbora. Vsak nastop je bilo treba tedaj prijaviti zelo podrobno: koliko je pevcev, kdaj, kje, kdo, zakaj, koliko, s kom ... Končno si je izbojeval papir, veselo sedel na kolo in hajd v Hrušico in domov.

Dva dni so balo vozili ...

Bila je poroka. Kot je bilo v tistih časih v navadi, so vozili balo. Bilo je zelo veselo in krokali ter prepevali so kar dva dneva. Zadeva se je zaključila šele v nedeljo, tik pred prvo mašo. Kot ponavadi je na kor

prišel prepevat tudi Lojze Tekelnov, seveda naravnost z ohceti. Organist Sever je svečano zaigral na orgle, Lojze pa ves omotičen odpre usta in skoraj zavriska, misleč, da je še vedno na veselici. Ravno toliko, da mu ni ušlo.

Zapisano po pripovedovanju Franca Kobala in Lenarta Škvarča.

Razpotje prvič na Triglavu leta 1995

Med vzponom proti Kredarici so se pevci večkrat ustavili in seveda vsakič zapeli »na sto vatov« eno ali dve pesmi. Med enim izmed številnih postankov jih je dohitela skupina ljudi in ena izmed žensk je vljudno vprašala, kje so slavčki, ki so ravnokar zapeli. Kapelnik Ivan je modro odgovoril: »Gospa, še siti jih boste!« Petja v teh dneh res ni manjkalo, ne čez dan, ne zvečer ne ob povratku domov in Silvan Praček – Maks je v Colskem časniku modro ugotovil, da so imeli pevci petja v vseh teh dneh dovolj za pet let naprej in nazaj. Izkazalo se je, da je Razpotju naš očak Triglav še posebno pri srcu, saj je bil deležen pevskega obiska do sedaj še trikrat.

Zbor je že od nekdaj v svoje vrste sprejemal tudi navdušene mladce in prav to mu je tudi omogočilo da obstaja že preko 50 let. V naslednjem besedilu lahko preberemo, kaj o zboru meni naš mladi član Dušan Koren.

Moji občutki v in o zboru MPZ Razpotje

Kot vemo, se moški pevski zbor Razpotje pojavlja in sodeluje pri številnih vaških prireditvah, petju v domači cerkvi pa tudi na nastopih izven domačega kraja. In prav na različnih domačih nastopih sem bil tudi jaz njihov poslušalec. Moško zborovsko petje mi je všeč in še posebej so me s svojo pesmijo očarali fantje in možje domačega Razpotja. Začel sem jih še po-

gosteje spremljati in leta 2001 tudi pristopil v njihove vrste.

Dobro se spominjam, da sem imel celo malo treme, ko sem šel prvič na vaje. Nisem vedel, kako to zgleda, kaj bodo od mene zahtevali, ali bo kakšna avdicija, preverjanje ... mogoče me bodo pa »zalovili« domov?! Vendar je bil ves strah odveč, kajti vsi so me lepo sprejeli in zborovodja me je postavil med vrste baritonov, kjer sem se med prekaljenimi stebri kar lepo ujel. Na začetku sem se še nekoliko lovil, saj so ostali pevci večino pesmi že znali in logično je, da zaradi mene ne bodo vsi ponavljali že osvojenega. S pridnim poslušanjem in udeležbo na vajah ter s pomočjo starejših sopevcev sem počasi osvajal pesem za pesmijo. Zelo rad sem hodil na vaje in dobil sem občutek, da tudi drugi možje in fantje radi pridejo. Vaje smo imeli vsak petek zvečer in v nedeljo po drugi maši. Še posebno ob petkih zvečer to niso bile zgolj vaje, ampak tudi prijetno druženje. Večkrat smo že pred vajami izmenjali kakšno izkušnjo, po vajah pa je bilo kar samoumevno, da smo se še zaklepetali in kakšno zapeli v pevski sobi ter se kasneje preselili nadstropje niže. Občutek me ni varal, kajti ugotovil sem, da smo fantje in možje držali skupaj tudi takrat, ko nismo pilili najtežje pesmi in da smo bili dobra družba, v kateri se je kljub številčnosti poznala odsotnost vsakega posameznika. In prav ta dobra družba je kot dober močan zbor osvajala razne koncerte, revije in ostale prireditve v občini in izven nje. V čudovitem spominu mi je ostalo tudi dogajanje po uradnem delu nastopov ter razna družabna srečanja in pikniki, kjer smo vedno prvi »nastopili«, a

zadnji »odšli z odra«! Menim, da so prav ta družabna srečanja veliko pripomogla tako k delovanju in ustvarjanju vsakega posameznika kot tudi k delovanju zbora. Žal pa je v zadnjih letih po naših vrstah močno udarila kruta usoda. Prizadeti smo bili posamezniki in zbor kot celota. Če se je začasna odsotnost posameznika že delno poznala, se je stalna odsotnost štirih še kako poznala. Zbor je začel izgubljati svojo moč na odru in za njim. Sčasoma je upadala tudi motivacija, resnost in odgovornost vseh nas. Dobil sem občutek, da zadnja leta le s težavo rinemo naprej in da ni več tako, kot bi moralo biti.

Pa vendar moški pevski zbor Razpotje je letos dosegel svojo 50. obletnico delovanja! Mislim, da je ta obletnica tudi velika prelomnica v delovanju zbora, saj se obetajo se določene spremembe. Upam, da bodo pozitivno pripomogle k temu, da se bo zbor pobral in da se bo ponovno uveljavila resnost in disciplina ter da bomo tudi po uradnih nastopih držali skupaj še naprej. Menim, da je le to tisti pravi način za osvojitve 100. obletnice delovanja.

Silvan Fazen

Poročilo z občnega zbora Razpotja (november 2006)

Letošnji občni zbor se je odvijal v gostilni v Podkraju, v precej manj vedrem in sproščenem vzdušju kot prejšnja leta, ko smo se naslednji dan, bolj kot

o vsebini zbora, pogovarjali o tem, koliko pesmi nam v celi noči ni uspelo in koliko litrov je bilo potrebnih, da smo ohladili pregreta grla.

Najprej so bila predstavljena poročila za končano sezono, med najpomembnejše lahko

štejemo podatek o finančni izvedbi 50-letnice zbora, saj nam je uspelo pridobiti dovolj pokroviteljev. Tako nam za pokritje, tudi finančno zahtevne prireditve, ni bilo potrebno seči v žep, čeprav smo bili pripravljeni tudi na to.

Se pa je ob pripravah na 50-letnico pokazal pomanjkljiv odnos do zbora: res ne moremo od vseh zahtevati, da pridobijo kakšnega sponzorja, pričakovali pa bi reden obisk vaj brez neopravičljivega zamujanja. Poleg tega je večina fizičnih del, potrebnih za izpeljavo koncerta, padla na ramena tistih, ki jim ni bilo vseeno za to, kako bo koncert izpeljan.

Na občnem zboru smo bili tudi uradno seznanjeni z (sicer že nekaj časa znano) odločitvijo pevovodje Ivana Trošta, da zbora ne bo več vodil, je pa še vedno pripravljen poprijeti za dirigentsko palico pri petju na pogrebih in v cerkvi.

Volili smo tudi novo vodstvo zbora, in sicer: iz vsakega glasu sta bila izbrana dva člana vodstva. Novo izvoljeni odbor se bo v kratkem sestel in poslal vabila vsem do sedaj sodelujočim pevcem. S prisotnostjo na sklicanem sestanku bomo lahko preverili, koliko članov je še zainteresiranih za nadaljevanje dela. Glede na število zainteresiranih pevcev in glasovno sestavo le-teh se bomo lahko vsi skupaj odločili, kako naprej.

Silvan Praček

Nastop v cerkvi Sv. Lenarta na Colu leta 2003.
(Foto: arhiv MPZ Razpotje)

50. obletnica Razpotja.
(Foto: Tone Tratnik)

Moški pevski zbor
Razpotje
Col

VABI

na slavnostni koncert
ob 50 - letnici zбора,

z glasbenim in vizuelnim prerezom delovanja

V soboto, 28. oktobra ob 19.00 uri
v telovadnici OŠ Col

Gostje:
SLOVENSKI OKTET

Sponsorji:

ŽAGARSTVO BAJC MARKO BAJC s.p.
EKO - TEH EKOLOŠKI SERVIS
KOVINARSTVO MILAN KOVŠČA s.p.
SOŠKO GOZDNO GOSPODARSTVO TOLMIN d.d.
KS Col
PRIMORJE d.d.

50. obletnica Razpotja.
(Foto: Tone Tratnik)

30 let rokometna na Colu

Dolgo je trajalo, preden smo dokončno uskladili termine in se srečali. Dolgo, skoraj predolgo! Takrat, ko se je ustanovljalo Rokometni klub, smo bili čisto drugačni. Tako po vztrajnosti, kot po zaletavosti. Če bi takrat delovali tako kot danes, bi klub verjetno praznoval kakšno desetletje manj. Danes se pretvarjamo, da delamo predvsem z glavo, takrat pa je šlo vse »na horuk«, s srcem. Kdo bi takrat lahko zaustavil 17-, 18-letne zagnance, ki so se, spodbujeni in podprti s strani takratnega ravnatelja Osnovne šole Col, Vojka Stegovca, odločili, da bodo ustanovili rokometni klub.

tem štetju smo res prišli do številke petnajst, mogoče malo več ... Tam pa smo bili samo trije. Jaz sem ves čas mislil, da si bil tudi ti zraven,« reče Branko proti Lučotu. »Ne, mene ni bilo. Ravno v tistem času sem bil na tritedenskem vojaškem usposabljanju za študente na Velikih Blokah. Ko sem prišel domov, sem izvedel,

Antonija Škvarč - Gerljevičeva. Takrat smo tudi predlagali, da bi bil trener Vojko Stegovec. V zapisniku tudi piše, da je trenersko mesto sprejel in nam obljubil materialno pomoč Šolskega športnega društva. Vem, da smo imeli »grozne« priprave, saj je bilo potrebno te ljudi prepričati, da mislimo resno. Če sem pošten, so nas jemali malo »z rezervo«. Navsezadnje smo bili še »mulci«. Takrat smo na Colu začeli z nečim povsem novim. Šport je bil, kako bi rekel, za večino ljudi nekaj odvečnega ...«

Začetki

Rokometnega kluba Col

Dolgo je trajalo, a nazadnje smo se le srečali pri Brankotu. Možje blizu petdesetih (Branko, Tone, Lučo), z nalogo, da zanamcem ohranimo pričevanje o tem, kako se je tistega davnega poletja leta 1976 ustanovljalo Rokometni klub Col ...

»Točno se spomnim, kot bi bilo danes,« najprej pove Branko Leban (v nadaljevanju Branko) v mikrofona. »Na rezervarju v Orešju smo se dobili, tako pod noč je bilo ...«

Ampak, ko je bilo treba naštet, kdo vse je bil takrat prisoten, se je stvar že nekoliko zakomplicirala. »Mislim, da smo bili trije, Janko (Ivan Žgavec) vem da je bil, potem jaz in še eden, pa ne vem več točno kdo. Lahko bi bil Božo (Boris Samec) ali pa Franko Mejakov (Franko Petrovčič),« vrta naprej po spominu. Kar naenkrat se je izkazalo, da se o tretjem »ustanovnem« članu, ki je bil takrat prisoten, ne bomo tako lahko poenotili. Trideset let je navsezadnje le dolga doba. »Janko je rekel, da vas je bilo okoli petnajst,« pripomni Lučo (Lucijan Trošt). »Ma ne, takrat smo samo ugovarjali, kdo vse bi bil lahko igralec, in pri

da se pripravljajo ustanovitev kluba. Sem bil kar malo presenečen. Ampak če ni bil Tone (Tone Tratnik), je bil lahko samo še Buba (pokojni Silvo Tratnik), vsi ostali so bili premladi. Saj smo mi, najstarejši, komaj dopolnili osemnajst let.« Tretji član tistega »ustanovnega« sestanka je tako ostal neodkrit. Kar pa je, navsezadnje, tudi prav. Vsaka velika zgodba ima nekaj skrivnostnega in zakaj take skrivnosti ne bi imela tudi zgodba o Rokometnem klubu Col. Kajti to je, vsaj za nas, ki smo s klubom dihalo od začetka, velika zgodba.

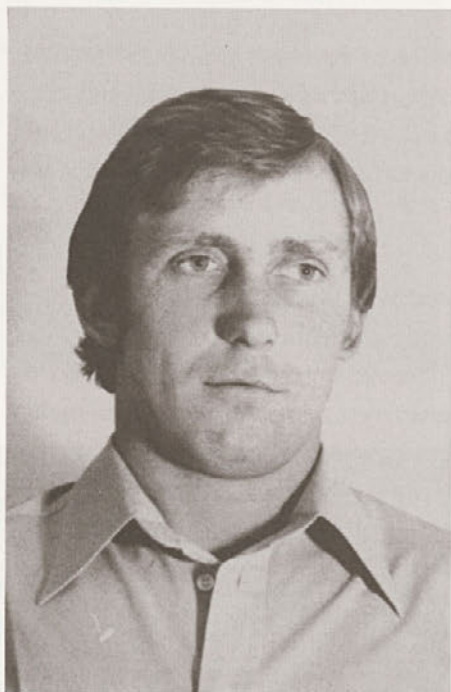
»Ustanovni občni zbor je bil 4. avgusta leta 1976. Sestali smo se v Zadržnem domu, v prvem nadstropju, v tistem zadnjem razredu, katerega okna so gledala proti Ernejcovi hiši. Mislim, da tisti prostor sedaj meji na frizerski salon,« je povedal Tone, ki je bil s podatki o prvem občnem zboru seveda na tekočem, saj je bil zadolžen, da ob jubileju kluba pripravi prerez njegovega delovanja. »Prvi predsednik je bil Silvo Tratnik - Tratnikov, v Izvršnem odboru pa so bili še Lenart Škvarč - Gerljevičev, Štefan Pregelj, - Joškov, Franc Pregelj - Jurčkov in

Silvo Tratnik - Tratnikov je bil prvi predsednik RK Col.

»Le predstavljaj si danes situacijo,« povzame Lučo, »ko bi te prišli vprašati osemnajstletni »mulci«, če bi bil funkcionar v njihovem klubu ...« »Če sem odkrit, si v današnjih časih ne znam predstavljati, da bi osemnajstletniki ustanovljali klub,« se strinja Tone. Lučo nit spomina plete dalje: »... Če se samo spomniš, kako je Buba hodil

na tekme! Kolikokrat je kasneje povedal, kako je že par ur pred odhodom na tekmo skrivaj nesel torbo z opremo pod Žagolič, jo skril v kakšen grm, in kasneje še sam neopazno izginil od doma ...»

Silvo Tratnik - Buba, colska legenda, pa ne samo rokometna ...
(Foto: arhiv RK Col)

»Ja,« poprime Tone, »so bili taki časi, kaj si moremo pomagati. Šport je bil takrat za večino ljudi izguba časa. Pa nas niso mogli ustaviti. Takrat smo se s starši, pa tudi drugimi, borili za to, da smo si pridobili pravico do življenja, v katerem je »divjanje po igrišču« predstavljalo skoraj način življenja ...« Oglasi se Branko: »No, in taki smo bili mi. Pravzaprav le vidva in Buba. Vsi ostali smo bili še nekaj mlajši. Pa kako smo trenirali! Je ni bilo sile, ki bi nas ustavila! Če se spomniš,« se obrne proti Lučotu, »smo celo pozimi, ko je bilo na igrišču kakih 30 centimetrov snega, igrali nogomet. Danes pa imajo vse pogoje, pa se večini ne ljubi trenirati ...« Lučo pripomni: »Res so drugačni časi! Takrat smo mladi imeli igrišče in to je bilo to. Danes pa imajo računalnike in kdo ve kaj še, igrišče je bolj proti koncu zanimanj, če ne celo na zadnjem mestu. Tako je to. Časi se spreminjajo ...«

Ker je razprava okrog vrednot današnje mladine postajala neproduktivna, je Tone

postregel s podatki, kdaj se je sploh začel igrati rokomet na Colu. Skupaj z Lučotom sta obujala spomine na lešnato igrišče in kovinske gole, ki so spremenili način življenja celi generaciji Colčanov.

Tone kot da bi poročal: »Lešnato igrišče je bilo zgrajeno leta 1970, istega leta, kot je bilo v Ljubljani svetovno prvenstvo v košarki in je takratna Jugoslavija postala svetovni prvak. Istočasno so bili postavljeni tudi železni goli s kovinsko mrežo (s kakršno se ogradi kokošnjak), na Balkovo hruško pa je bil montiran koš. Tisti koš je bil prvi na Colu. Kasneje smo ga postavili še v Žagoliču, vi (proti Brankotu) pa na Studencu v Orešju. Takrat nas je učila telovadbo Jelka Blanuša, z rokometom pa je vztrajal Vojko Stegovec. Ravnatelj je bil Miro Bičič. Še danes vidim, kako je Janko Tratnik - Drejškov »švasal« kovinska gola v njihovi klanici. Sem mu pomagal. Kasneje smo jih še pobarvali ... Take, belo-modre črte sta imela ...«

Proslava na igrišču ob odprtju obrata Alpine na Colu. Vidi se, da je prostor pod šolo še terasasto urejen. Na levi strani fotografije je Bolkova hruška, na katero je bil pritrjen prvi koš na Colu.

(Foto: arhiv RK Col)

»Ja,« spet povzame Lučo, »v sedmem razredu smo bili, ko smo imeli prvo šolsko prvenstvo ...« Branko doda: »Se spomnim, v šestem razredu sem bil, ti si bil najboljši strelec ...« Lučo ugovarja: »Tisto pa je bilo leto kasneje, ko smo bili v osmem razredu. Da smo odigrali dve šolski prvenstvi, vem

po tem, ker mi je Koko Markov - Stojan Križaj pred začetkom drugega prvenstva zagotovil, da nas bodo tisto leto zagotovo premagali. Mi smo bili takrat v osmem razredu, Koko, Buba, Janko, ... pa v sedmem in so se čutili že dovolj močne, da bi nas premagali. Pa se jim nismo pustili in smo še drugič osvojili naslov najboljšega razreda na šoli.«

Tone seveda ni mogel mimo prve uradne tekme, ki smo jo odigrali v Dobravljah. V Pregled 30-letne zgodovine RK Col je zapisal, da smo izgubili z rezultatom 1:6. 1. Največji problem je menda bilo dvojno vodenje, če vse ostale tehnične pomanjkljivosti in neznanje zanemarimo. Edini gol je dal Ivan Mikuž - Lukenški, in to »z mesta«. Ni pa omenil, s kako velikimi upi in pričakovanji smo odšli na tisti prvi »pravik« turnir. Lučo med smehom: »Pred turnirjem sem si še dolgo v noč »flikal« copate, ker sem imel na desnem copatu luknjo v

podplatu. Na pogled je še kar bilo, ko pa sem stopil na igrišče, je tisto »fliko« takoj odtrgalo. Pa še prav svinjsko sem padel na tistem turnirju, da mi je grobo dobравeljsko igrišče pobralo veliko zaplato kože na kolenu ...«

»Potem si pa začel ti...« se obrne Tone proti Brankotu. »Ja,« takoj poprime Branko, »meni je ostalo v spominu to, da nam Majda Bičič (žena ravnatelja Mirota Bičiča) prinesla v razred knjigo o rokometu. Takrat sem hodil v peti razred. Takrat sem prvič zaigral rokomet. Nisem pa bil z vami v Dobravljah. Sem bil še premlad. V sedmem razredu (šolsko leto 1972/73) smo tudi nastopali v Občinski ligi, pa ni bilo kaj dosti uspeha...« So pa v šolskem letu 1972/73 zablestele pionirke, saj so zabeležile prvo zmago v Občinski ligi. Premagale so Dobravlje, igrate neodločeno z Vipavo, le z Ajdovščino so izgubile. Tone je v Pregledu zapisal: »... Veliko veselje tov. Stegovca in deklet. Sledilo je povabilo učenek na sladoleđ - kakšna čast za takratni čas.«

Vojko Stegovec, ravnatelj OŠ Col je bil eden glavnih pobudnikov, da se je na Colu ustanovilo rokometni klub. (Foto: arhiv RK Col)

Branko dopolni: »Jeseni leta 1973 pa smo končno zmagali tudi pionirji. Vipavo smo premagali s 17:11. Takrat sem bil razglašen za najboljšega igralca turnirja. Tudi jaz se spomnim, kako sem si pred turnirjem »fikal« copate. Le da sem sam uporabil tudi žebličke. Ko sem igral, me je neprestano nekaj zbadalo v podplat. Ampak kdo je med igro kaj »porajtal«. Ko sem na koncu tekme sezul copat, sem videl, kaj je bilo. Nogavica je bila vsa pre-

pojena s krvjo. Na tistem turnirju so me opazili predstavniki ajdovskega rokometu in me povabili v klub. Spomladi leta 1974 sem s Slovensko pionirsko reprezentanco že sodeloval na turnirju na Tjentištu (Turnir republiških pionirskih reprezentanc takratne skupne države Jugoslavije).«

Iz tistega časa (leto 1973) je ostala tudi zanimiva zgodba o Bubi. Na šolskem igrišču se je odvijala rokometna tekma. Nasproti sta si stali ekipi učencev in učiteljev. V napadu so bili učenci. Silvo je dobil žogo, se obrnil in z vso močjo vrgel žogo proti голу. Na žalost pa se je med žogo in golom znašla glava Vojka Stegovca. Brez besed je z okrušenim zobom zapustil igrišče. Kasneje je Buba na vprašanje součencev, kaj mu je Vojko kasneje rekel, odgovarjal: »Tratnik, vsaj opravičil bi se lahko!«

Pa še ena iz časov, ko so se na lešnatem igrišču odvijala medrazredna prvenstva v rokometu. V ekipi svojega razreda je bil tudi Evgen Krapež - Andrijačev. V žaru borbe je spregledal, kam napada njegova ekipa, in je takoj, ko je dobil žogo, zabil gol lastnemu vratarju. Seveda z mesta, po domače. Tone nam spet postreže s podatki: »Tistega leta (1974) je bilo ustanovljeno Šolsko športno društvo (ŠŠD; leta 1972 so bili sprejeti ti. Portoroški sklepi in med vsemi spremembami, ki so jih prinesli v slovenski šport, so uvedli tudi ŠŠD po šolah). Istočasno pa se je začelo razmišljati tudi o širitvi igrišča na Severski vrt in proti cesti Col - Podkraj. Ravnatelj je bil takrat že Vojko Stegovec. Tudi mi, takrat že mladinci, smo pomagali izravnati (odkopati) del igrišča tik pod šola.« Lučo je dodal še eno zanimivost iz tistega časa: »Ker je za zidom, ki je zrasel na Severskem vrtu, nastala velika luknja, je Vojko Stegovec ukazal učencem, da so vsak dan v šolski torbi prinesli tudi po nekaj kamnov. Pa to vseeno ni bilo dovolj, saj je bilo potrebno manjkajoči material pripeljati s kamionom.«

Tone: »Septembra 1975 pa je Primorje novo urejeno igrišče tudi asfaltiralo. To je bila nedojemljiva pridobitev za kraj. Danes lahko rečemo za kraj, takrat pa, mislim, da je bila pridobitev le za šola in

nas, športne zagnance. Starejši so še vedno mislili, da bi bilo bolje, če bi bili na njivah.« »Spomnim se,« pripomni Branko, »kako smo s šolskih oken gledali, kako so delavci polagali asfalt. Vem, da je deževalo. Pa tudi tega se spomnim, da nam niso takoj pustili iti na novo asfaltno prevleko...« »Sploh nismo verjeli, da bo asfalt kdaj položen. Primorje je zamujalo približno štirinajst dni. Vem, da smo hodili gledat, kdaj bodo začeli z deli, pa ni in ni bilo strojev.« doda Tone, »mislim, da je v šolski kroniki zapisano, da bi moral biti asfalt položen do prvega septembra.«

Branko je nadaljeval: »Jaz sem takrat že dve leti treniral v Ajdovščini. Bil sem v sedmem razredu, ko sem začel trenirati za ajdovski klub, to je bilo leta 1973. Pavle Piccinini me je prišel iskat, ker me je videl na tisti tekmi, ko smo s šolsko ekipo prvič premagali Vipavo. Z Nikom Bajcem sva prišla istočasno v klub. Z očetovim mopedom sem se vozil na treninge. Po kakšnem tednu treninga smo igrali v Novi Gorici. Tam smo osvojili prvo mesto in takoj nato sem bil poklican v slovensko reprezentanco. Kasneje, ko se je asfaltiralo igrišče, pa se mi je zazdelo, da bi klub lahko ustanovili tudi na Colu. Po vzoru Šolskega športnega društva. Vojko je še spodbujal, pa novo igrišče je bilo... Ne vem pa, kdo bi bil lahko tisti tretji član, ki je bil na rezervoarju v Orešju, ko smo izbirali, kdo bi lahko igral?... Res ne vem...«

Branko Leban, kot član RK LIPA, pri izvajanju sedemmetrovke. (Foto: arhiv RK Col)

Lučo, bolj sam zase: »... no vidiš, 16-letni »mulc« je dal pobudo za ustanovitev kluba na Colu...« Tone pa ga je dopolnil: »... ne vem pa motiva, ki nas je gnal v to... kaj smo hoteli s tem dokazati? Smo se hoteli drugim dokazati?... Po čem smo stremeli?...« Branko je povzel: »Mislím, da nas je povsem prevzelo to šolsko tekmovanje... nekaj smo potrebovali, da smo se dokazovali..., jaz tako mislim... Ko sem bil v Ajdovščini, sem videl, kako približno to gre. Primorska conska rokometna zveza je bila precej dobro organizirana, saj je tajniške posle takrat opravljal Hinko Šerc. Zlata duša. Koliko nam je on pomagal pri klubu! Se ne da povedat!... Predvsem pa je bil takrat drugačen sistem financiranja. Z dotacijami, ki jih je klub dobil od SIS-ov (Samoupravna interesna skupnost), je lahko preživel sezono. Ni bilo ne vem kaj, a se je dalo priti skozi. Za razliko od danes, ko brez dobrega sponzorja ne moreš nič.«

»Naš klub je bil »pikolino« med ostalimi«, je nadaljeval Tone, »... malo smo se »drenjali« tam zraven. Smo pa vse delali z velikim srcem. Mislím, da smo zaradi tistega entuziazma tudi tako daleč »prigurali«...« Lučo, kot medklic: »Pokojni Buba je kasneje, ob pogovorih, ki so nanesti na klub in njegov razvoj, večkrat v šali dejal: »Ma, kaj bi šele bilo, če bi mi tudi kaj znal!« Mislím, da se je ta Bubina pripomba veljala tako za dogajanja na igrišču, kot za zadeve, ki so se dotikale življenja kluba. In navkljub temu, če pogledaš danes, je naš klub, z izjemo RK Ajdovščina, edini, ki se je ohranil pri življenju. Ni Trhlih vej (veterani takratnega RK Mlinotest), ni Vipave, Dornberka, Mosta na Soči, Tolmina, Spodnje Idrije,« je nadaljeval s spomini Lučo...

Tone pa le ni mogel mimo tega, da bi dejavnost kluba povezal s kasnejšim dogajanjem na Colu: »Prav v ustanovitvi kluba vidim eno prelomnico v razmišljanju prebivalcev Cola. Takrat smo začeli spoznavat, da lahko tudi sami, z vztrajnostjo in trdim delom, dosežemo tisto, kar smo si zastavili.«

In potem se je začelo zares. 5. septembra 1976 je bil organiziran prvi rokometni

turnir na Colu. Vse je bilo organizirano »v »nulo«. Igralci ostalih klubov so samo gledali. Čeprav prekratko in preozko, je bilo pohvaljeno tudi igrišče.

Tone se takole spominja turnirja: »Pred vsako ekipo je šla ena od domačink s tablo, na kateri je bilo ime kluba... kot da bi prišli na svetovno prvenstvo... take organizacije turnirja nismo videli nikjer drugje.«

Prvi turnir za pokal RK Col.
(Foto: arhiv RK Col)

Trojica je skupno obujala spomine na tisto prvo sezono v rokometni ligi. To leto smo začeli tudi nastopati v Primoški conski rokometni ligi (PCRL). Zasedli smo zadnje mesto, z eno osvojenjo točko (proti RK Mlinotest - Trhle veje). Poleg treningov in igranja pa smo se ves čas ukvarjali tudi z organizacijskimi problemi. Predsedstvo je bilo, z izjemo Silva Tratnika, bolj na papirju in skoraj vse probleme smo reševali igralci sami. Organizacija tekem doma, plačilo sodnikov, prevozi na gostovanja... Najlažje rešljiv problem so bile tekme doma. Ravnatelj šole Vojko Stegovec nam je šel zelo na roko, saj smo poleg klopi in stolov v šoli dobili tudi drese. Na prvih fotografijah, ki prikazujejo colske rokometnaše, smo še oblečeni v tiste viola drese. Žal pa smo se do šolske lastnine večkrat obnašali precej »prostaško«, tako da smo nekajkrat prišli v spor z ravnateljem... Tone je nadaljeval: »Tiste šolske ključke smo neprestano

»lovili«... večkrat smo tudi na silo odprli vrata šole, da smo prišli do klopi, ki smo jih rabili. V spodnjih dveh razredih sta bili slačilnici. Naša je bila vedno tistem razredu proti Brjaškim.« »Za seboj seveda nismo najbolj vestno pospravljali, tako da je razumljivo, da se je Vojko (ravnatelj, jezil«, ga je dopolnil Lučo. »Kasneje, ko se je iz telovadnice izselila Alpina, smo uredili take zasilne slačilnice tam. Ampak, to je bilo po letu 1982.«

Tone, z nasmeškom: »Veliko večji problem se je pojavil, ko je bilo potrebno po vsaki domači tekmi plačati sodnike. Honorar res ni bil velik, a vseeno je bilo potrebno denar zbrati. Klubska blagajna je bila na začetku (večkrat tudi pozneje) prazna in ob kritičnih situacijah je velikokrat priskočil na pomoč predsednik Silvo Tratnik. Sicer je res, da smo na tekmah pobirali tudi vstopnino (za to neprijetno nalogo je bil dolgo zadolžen Sandi Škvarč), toda vsi niso hoteli plačati, veliko je bilo otrok... in tako je prišel na »svoj račun« Silvo. Takoj po tekmi smo najprej pospravili klopi in tisto »šarok«, pobrali mreže z golov, potem pa je bilo potrebno plačati sodnike. Smo zbirali tiste »fičnike« skupaj... mislim, da so nam večkrat sodniki sodili tudi za stonj, ko so videli, kaj je. Večkrat pa nas je rešil Silvo. Ne vem, mogoče smo mu še sedaj kaj dolžni, ha, ha, ha...«

Poleg ostale »šare« je bilo potrebno po tekmi sneti tudi mreže z vrat.
(Foto: arhiv RK Col)

Lučo pa je opisal dogajanje ob rokometnih tekmah: »Gledalcev se je ponavadi zbralo veliko, saj so se tekme na Colu začele ob 11h, to je takoj po končani drugi nedeljski maši. Povedati je treba tudi to, da smo imeli nekaj prav glasnih navijačev, pred vsemi pa je prednjačil Jože Žgavec - Severski. Njegova »specialnost« je bila v tem, da se je le redko strinjal s sodniško odločitvijo, ki ni bila v prid Colčanom. Sčasoma si je pridobil tak »ugled«, da so mlajši sodniki, ko so prišli soditi na Col, najprej s strahom vprašali: »A tudi danes pride tisti, ki tako kriči na sodnike?« Verjetno pa so največji problem predstavljali prevozi na gostovanja. Nobeden od igralcev takrat ni imel voznškega izpita,

Na domači rezervni klopi so bili z igralci vedno pomešani tudi gledalci.
(Foto: arhiv RK Col)

kaj šele avtomobila. Tako so v nedeljo zjutraj po prvi maši stopili v »akcijo« za to zadolženi igralci in iskali možne prevoznike ...« Tone je začel naštevati: »... Silvo Tratnik je vozil, pa pokojni Dušan

Tratnik, Tone Mikuž iz Višenj, Franc Bajc - Bezenčkov, Jože Česnik - Janezov ... , kakšnega smo verjetno tudi pozabili. Saj so radi pomagali ... navsezadnje so vsi ti hodili tudi na domače tekme. Ampak, v nedeljo, pred odhodom na gostovanje, jih je bilo potrebno poiskati. Meni osebno pa je večji problem predstavljalo dejstvo, da smo morali za vsako gostovanje čakati tudi na igralce. Vedno ene in iste.« Lučo, kot v opravičilo: »Ma ja, tako je bilo. Jemali smo si določene »pravice«, ki si jih v nobenem drugem klubu ne bi mogli.« Tone: »Ja, na začetku je bilo vse bolj »ubogo«. Prve drese smo kupili ... tiste zelene ... so bili prav navadne cunjje.« Branko ga je dopolnil: »Pa številke. Kakšni problemi so bili s številkami. Ko so prišle tiste samolepljive, katere si samo prelikal, je že bilo v redu, ampak prej ... prava žalost. Treba je bilo šivat. Potem pa si oblekel tisti dres in številka je stala postrani, kot stolp v Pisi. Preden je bil ustanovljen klub pa se številke sploh ni dobilo. Se spomniš (proti Lučotu), ko smo hodili na nogometne turnirje, smo si iz blaga številke izrezali. Prišite na majice so bile prava katastrofa. Za se zjokaj ... »

Aloj Vidmar v tistem cunjastem zelenem dresu - za kaj boljšega klub takrat še ni imel denarja.
(Foto: arhiv RK Col)

Tone se je spomnil naslednje zanimivosti: »Na začetku smo si drese prali sami, kasneje pa je to delo opravljala tvoja mama,

kajne Branko?« Branko: »Ja, z Ruštom (Rušt Ivan, dolgoletni tajnik kluba) sta se domenila tako, da ji je klub plačal prašek, mama pa je drese prala. Kasneje, ko je klub prišel malo »k sebi«, pa smo ji tudi nekaj plačali. Bolj simbolično. Joj, koliko dresov je oprala! Škoda da ni nobene fotografije o tem, kako se pred našo hišo sušijo dresi. Bi bila zanimiva!« Tone, bolj sam sebi: »Vprašanje je, če bi še katera mama prevzela tako delo, kot ga je tvoja? Skupaj z očetom sta bila kar naklonjena športu.«

Lučo je temo pogovora vrnil nazaj na prevoze na gostovanja: »Prevozi na tekme so bili prave »veselice«. Na začetku, dokler nismo vozili sami, niti ne toliko. Že res, da se nas je včasih v »fičota« stlačilo tudi po šest, a šoferji so bili »stari mački« in si niso privoščili kakšnih večjih avantur. Iz tistega časa bi mogoče omenil le epizodo, ko nas je Ivan Trošt - Hišnik peljal na tekmo, verjetno v Cerkno. Kot vedno smo bili pozni, iz Idrije proti Spodnji Idriji pa je pred nami »cincal« stričko v eni razmajani »škattli«. Pa še povsem ob srednji črti je vozil. Kot za stavo so nasproti drug za drugim pri-

hajali avtomobili. Hišnik pa, ne bodi len, je »cincarja« ob prvi priložnosti, ko je bila cesta dovolj široka, prehitel kar po desni. Seveda s komentarjem: »Si videl, pa smo ga!« Večje avanture so se začele takrat, ko smo, eden za drugim, naredili šoferske izpite igralci. V izposojenih avtomobilih smo se nato sami prevažali na tekme. V začetku sicer precej previdni, kasneje pa smo marsikdaj preizkušali tako vzdržljivost avtomobilov, pretežno »fičotov«, kot tudi naše voznške sposobnosti.« Tone je povzel zamišljeno: »Nekdo od zgoraj je moral močno bdeti nad nami, da smo vse tiste »norije« srečno spravili skozi.«

Lučo pa je spet dodal eno prigodo: »Iz tistega časa, ko smo že sami vozili na gos-

tovanja, je tudi ena, ki sicer ni bila ne vem kako nevarna, je pa dokaz, s kakšnimi avtomobili smo se vozili in kako smo se znali rešiti iz zagate. Vračali smo se s tekme, ki smo jo odigrali nekje na Idrijskem koncu (Tolmin, Most na Soči, Cerčno in Spodnja Idrija so bili klubi iz tistega konca). Seveda smo se vračali čez Ključe, ker smo se namerala-

vali ustaviti še v gostilni v Idrijskem Logu (Koševnik). Nekje na sredi serpentini pa je Buba z izposojenim »fičotom« obstal. Takoj smo, kot pravi strokovnjaki, ugotovili da je »šla đunta«, to je spoj med polosovino in pogonskim zadnjim kolesom. Seveda bi napako popravili, prej kot v petnajstih minutah, če bi le imeli rezervno »đunto«. Ključ št. 13, ki si ga za zamenjavo potreboval, je bil tako ali tako obvezen pripomoček v »fičotu«. Kot ključ za vžiganje. Kaj sedaj? Pa je padla ideja. Dva iz Bubinega »fičota« sta se usedla na prednjo »havbo« Lučotovega »fičota«, se z nogama uprla v zadnjo »havbo« Bubinega »fičota« in hajd' po klancu. Rečeno storjeno in brez večjih težav smo se pripeljali do gostilne v Koševniku. Od tam je Lučo skočil domov po rezervno »đunto«, ostali pa so ga ta čas... »

Tone je povzel prvo leto tekmovanja: »Tista prva sezona je bila bolj tako. Smo se lovili. Ampak smo pokazali, da imamo voljo! Mislím pa, da je eno prvih prelomnic v delovanju kluba predstavljalo leto 1978. V tem letu smo prvič zmagali v rokometni ligi, (7. maja 1978 smo v Mostu na Soči premagali RK Soča z rezultatom 23: 30. Kasneje smo premagali še RK Partizan iz Dornberka ter RK IMP iz Spodnje Idrije in osvojili končno 5. mesto v ligi) julija smo odšli na priprave v Sečo. Nepozaben pa je bil turnir v Spodnji Idriji. Poleg tega, da smo zmagali, smo presenetili tudi s tem, da smo se tja odpeljali z avtobusom, polnim navijačev. Nekaj povsem novega, kar pa je pozneje postala redna praksa kluba.«

»Tudi priprave v Seči so bile nekaj ne-

Prevozi na tekme z avtobusom so postali »zaščitni znak« Rokometnega kluba Col. (Foto: arhiv RK Col)

znanega, za tiste čase in za colske razmere skoraj nepredstavljivega.« Branko se je iz tistega časa spomnil nekega drugega, za mladega športnika tudi pomembnega, datuma: »V Seči sem še bil na pripravah, 29. avgusta tega leta pa sem moral na služenje vojaškega roka.« »Dvakrat Seča, enkrat Rovinj, pa priprave na Javorniku. To vse so bile aktivnosti, ki so zagrabile, ne samo nas, stare rokometase, pač pa tudi mladince«, je tisti »neigralski« del delovanja kluba opisal Tone: »... te priprave so še sedaj priljubljena tema, ko nanese pogovor na rokomet.«

Priprave na Javorniku - Branko je znal iz igralcev izvleči še zadnje atome moči.

(Foto: arhiv RK Col)

Lučo je dodal: »Predvsem tisti del teh priprav, ki se tiče dogajanja, ki ni najbolj povezano z rokometno igro. Če bi seštel ure spanje vseh udeležencev priprav v Rovinju ali na Javorniku, številka verjetno

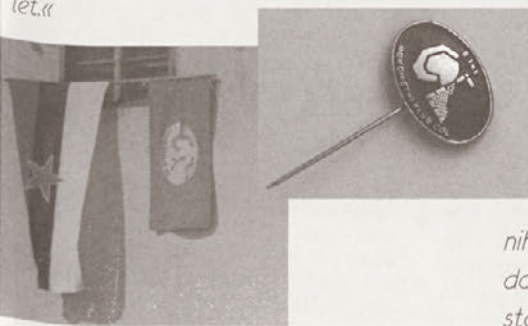
ne bi preseгла povprečja ur spanja enega človeka. Ampak, saj smo bili mladi, ha, ha, ha...! Buba je bil pravi specialist za take nedolžne nočne »akcije«. Kaj vse si je izmislil, da le ne bi kdo zaspal. Jeseni tega leta smo izvolili novo vodstvo kluba in takrat se je začel po malem s tajniškimi posli ukvarjati Ivan Rušt, kasneje nepogrešljivi član Izvršnega odbora kluba.« Tone je našteval naprej: »Sezono 1978/79 smo končali na tretjem mestu v PCRL. Leta 1980 smo imeli omenjene priprave v Rovinju in na Javorniku. Meni je ostalo najbolj v spominu prenašanje tistih skal iz vrtače gor čez cesto na Javornik. Kot na Golem otoku.«

Ivan Rušt, dolga leta tajnik RK Col: bil je alfa in omega pri organizaciji delovanja kluba - tudi vzorno urejen arhiv kluba je njegova zasluga. (Foto: arhiv RK Col)

Branko, s smehom: »Zvečer v koči je bil špas. Ma kdo je kaj spal. Pa ranjka Žgonka, oskrbnica, kako nas je stregla? Nobena, še tako velika neumnost, je ni spravila iz tira.« Tone se ni pustil zmesti: »Znali smo

biti pristni in to je tudi pritegnilo zraven mlade. Kajti že leta 1981 smo registrirali prvo mladinsko ekipo.« Lučo proti Tonetu: »Takrat si prevzel predsedniško funkcijo ti, kajne?« »Ja, leta 1980 sem postal predsednik kluba, leta 1981 smo naročili izdelavo značk, emblema in zastave kluba. Dobili smo tudi svojo omaro za pokale in diplome. Nabavili smo trenerke in copate za vse igralce, ter spisali celo pravila o uporabi le-teh,« se je svojega predsedovanja spominjal Tone. »Začelo se je redno delo z mladinci, saj jih je vodil Branko. Rezultati trdega dela so se pokazali že čez nekaj let.«

Zastava kluba na pročelju šole in značka kluba.

(Foto: arhiv RK Col)

Lučo ga je dopolnil: »Za razliko od nas, starejših, ki smo skoraj vedno trenirali in nastopali brez trenerja. Nekaj sem poizkušal jaz, Branko, tudi ti si bil na mestu trenerja. Pa nekako ni šlo. Brankota smo še nekoliko poslušali, z nama dvema pa so bili križi. Če si trener in igralec, povrh vsega še enako star kot večina drugih... ja kdo te bo pa poslušal. Buba je, ko je beseda nanesa na treniranje, večkrat

Tekma med RK LIPA in RK Col: igralec z žogo je Darjo Marc (RK LIPA), tik ob njem (v skoku) pa Boris Samec, v ozadju (temen dres) je Lučo Trošt; dogajanje s črte 6-metrskega prostora spremlja Tone Tratnik (temen dres). (Foto: arhiv RK Col)

rekel: »Ej, če bi mi imeli pravega trenerja?« To je to! Saj smo trenirali, a bolj po svoje. Mladincem se je poznalo, da jih Branko drži na kratko in da imajo nek sistem igre. Pri nas je bilo vse bolj na »horuk«.

Za kratek čas se je debata spet vrnil v tisto prelomno leto 1976, ko je RK Col začel nastopati v PCRL. Pogovor je nanesel na igralce, ki so igrali v takratni ekipi in nobeden od trojice ni znal naštetih niti prve ekipe. Iz vzorno urejenega arhiva RK Col (zasluga za to gre Ivanu Ruštu) lahko razberemo, da je 12. septembra 1976 na

Colu klub odigral prvo uradno tekmo v PCRL. Nasprotnik je bila ekipa RK Soča z Mosta na Soči. Končni rezultat je bil 22:38 (11:22). Sodnik Vojko Stegovec je po tekmi zapisal: »Tekma dveh neenakovrednih nasprotnikov. Mladi in neizkušeni domačini niso bili kos prekaljenim gostom!« Kot pravi strup za domačine se je izkazal gostujoči igralec Leban T., saj je zadel kar 21-krat. Ekipa Cola je nastopala v naslednji postavi: vratarji: Jože Hladnik, Anton Praček in Ivan Repič, igralci pa so bili: Lučo Trošt (7 golov), Tone Tratnik (5), Silvo Tratnik (1), Franko Petrovčič (1), Boris Samec (5, dosegel je tudi prvi gol na uradnih tekmah RK Col in sicer v 6. minuti, za rezultat 1:3), Marjan Puc (0), Anton Podobnik (1), Alojz Vidmar (2) in Silvo Kovšca (0).

rekel: »Ej, če bi mi imeli pravega trenerja?« To je to! Saj smo trenirali, a bolj po svoje. Mladincem se je poznalo, da jih Branko drži na kratko in da imajo nek sistem igre. Pri nas je bilo vse bolj na »horuk«.

Še ena o Bubi in njegovih dogodivščinah na tekmah PCRL. Tekma se je odvijala na igrišču pod šolo in nasprotniki so zapravili napad. Kar se da hitro je Buba stekel v protinapad, gledajoč nazaj, kdaj mu bo vratar podal žogo. Na poti pa se mu je znašel sodnik Božo Novak, ki se ni imel časa umakniti in oba sta se znašla na tleh. Božo je kasneje večkrat dejal: »Prvič se je dogodilo, da me je podrl kakšen igralec. Kot da bi me zadel vlak!« Buba pa, ne bodi len, je med smehom dodal: »Vidiš Božo, vse se enkrat zgodi prvič!«

Božo Novak (v ozadju) kot sodnik na eni od tekem na Colu.

(Foto: arhiv RK Col)

Ena prvih fotografij igralcev RK Col - fotografija je verjetno nastala na turnirju v Spodnji Idriji; stojijo (od leve proti desni): Lučo Trošt, Marjan Puc, Alojz Vidmar, Franko Petrovčič, Branko Leban in Boris Samec; čepijo: Roman Bajc, Tone Tratnik, Tone Praček, Tone Podobnik; sedita Ivan Repič in Ivan Rušt. (Foto: arhiv RK Col)

Pogovor se je kmalu vrnil v utečene tirnice. Rokometni klub Col v začetku 80-ih let. Tone: »Ob peti obletnici kluba je bilo registriranih že 37 igralcev. V sezoni 1981/82 so člani končali na tretjem mestu v PCRL, mladinci pa so bili v svoji ligi četrti. Naslednje leto smo v klub vključili tudi pionirje (proti Lučotu), vodil si jih ti.« Lučo je povzel: »Tokrat sem delal v šoli in par generacij je bilo res dobrih. Konkurenčni smo bili dolinskim ekipam, saj smo enkrat celo brez poraza postali občinski prvaki. Treba pa je vedeti, da je uspešnost pionirskih ekip na Colu odvisna predvsem od tega, kako močna je generacija. Če imaš v eni ali dveh generacijah malo fantov, pa še od teh je nekaj »levih«, se lahko postaviš na glavo, pa ne boš nič dosegel.«

v Drugo republiško ligo in uspešne kvalifikacije, mladinska ekipa se je borila za vrh v svoji skupini in dvakrat nastopala v republiškem polfinalu. Kaj bi lahko dosegli še več?« Lučo: »Odločitev o tem, da gremo v kvalifikacije za drugo ligo smo sprejeli na eni jasi blizu plazu nad Dolgo Poljano. Se mi zdi, da smo se vračali s tekme v Dornberku. Dolgo smo tehtali razloge za in proti. Nazadnje je zmagal predlog, da poizkusimo v kvalifikacijah. Navsezadnje niti nismo imeli vseh pogojev, saj smo v PCRL osvojili šele tretje mesto«

njihovi mlajši igralci »kalili« v drugi ligi. Zato so nam tudi posodili oba Breclja, Drago in Aleša. Jaz se spomnim tistih kvalifikacij v Ljubljani, na Kodeljevem. Proti Semiču smo imeli tekmo že dobljeno, sodnika sta že piskala konec, le še devetmetrovko so morali igralci Semiča izvajati. In iz tistega strela smo dobili gol.« Lučo je po svojo doživljal tiste trenutke: »Tak gol dobim enkrat na sto poizkusov. Sem mislil, da bom pregriznil Toneta (vratarja). Pa smo le uspeli, po podaljških. Na tistem turnirju sem v podkolenski mišici staknil tako

Izrezek iz časopisa Sportske novosti: Col po Podaljških...

(Foto: arhiv RK Col)

podplutbo, da mi je dr. Katja Šoštarič, ki je kasneje opravljala zdravniške preglede igralcev (za nastopanje v drugi ligi so bili potrebni zdravniški pregledi) predlagala, da si jo dam odstraniti kar operativno.« Tone: »Kakšno veselje je bilo, ko smo prišli domov. Rušt se je kar vozil po igrišču v svojem spačku. Zastave, vpitje...«

Lučo je samokritično pogledal v takratno dogajanje in igranje v drugi ligi: »Druga liga se je pokazala kot povsem nekaj novega. Prevozi do Novega mesta, Kočevja, Škofje Loke itd. so zahtevali svoje. Že res da je Boštjančič (direktor LIPE) dovolil, da smo uporabljali njihov kombi (vozil je Franko Petrovčič), a začelo je škripati pri drugih stvareh. Predvsem igralci smo premalo resno vzeli tekmovanje na višjem nivoju, saj se je neredko dogajalo, da smo, če smo hoteli odpotovati na tekmo kolikor toliko popolni, morali iti posamezne igralce buditi. (Neredko se je dogajalo, da smo odšli s Cola takoj po peti uri zjutraj)...«

Ekipa pionirjev OŠ Col, ki je v šol. letu 1983/84 osvojila naslov občinskega prvaka; stojijo (z leve proti desni): Lučo Trošt, Dušan Koren, Damjan Kobal, Uroš Puc, Franko Bizjak, Stanko Pregelj, Tomaž Kovšca; čepijo: Robert Honomihl, Martin Praček, Rudi Kobal, Silvan Praček, Tiberij Polanc in Simon Tratnik (Foto: arhiv RK Col)

»To so bila, po mojem, najbolj uspešna leta kluba,« je dodal Branko. »Rušt je vodil delovanje kluba z železno roko in rezultati tudi na organizacijskem področju nisi izostali. Odločitev za vstop članov

»Mislim, da so nas v Ajdovščini malo »potisnili naprej«, je razmišljal Tone. »Tokrat je bil RK Lipa močan in tudi v njihovem interesu je bilo, da imajo v nižji ligi kak klub iz bližine. Mišljeno je bilo, da bise tudi nekateri

Kombi, s katerim smo se »furalili« na tekme druge slovenske lige - Buba si je prostor za počitek po tekmi poiskal kar v zadnjem delu kombija.

(Foto: arhiv RK Col)

Tone je nadaljeval: »Mene je, kot sem že povedal, to blazno jezilo. Sam sem tekmovalje v drugi ligi vzela zelo resno, malo manj pa ostali igralci. Ko se je videlo, da bomo s tako ekipo težko dokončali tekmovalje, smo vključili tudi mladince, a ni kaj prida pomagalo. Poznalo se je tudi to, da praktično nismo trenirali, pa tudi vse domače tekme smo morali odigrati v Ajdovščini (igrišče pod šolo je bilo premajhno). Zato sem v spomladanskem delu tudi prevzel trenersko mesto, a »stare osle učiti voziti« je ponavadi brez uspeha. Tako je bilo tudi z nami. Na eni takih tekem, kjer nam ni šlo nič od rok je nastal tudi tisti moj mnogokrat citirani izrek: »Če ne boste igrali, boste šli vsi ven!«

Lučo pa se je ob spominjanju na igranje v drugi ligi dotaknil še nečesa: »Tokrat smo bili mogoče malo preveč zagledani sami vase. Vse bomo zmogli sami! To je bil naš klub!!! Nikomur od zunaj nismo pustili, da bi se nam preveč približal. Res pa je, da ne vem, če je kdo to sploh poizkusil. Ko sedaj gledam nazaj, mislim, da je RK LIPA takrat imel interes, da ima v bližini nižjeligaški klub. Da razširi bazo, od koder bi črpal igralce za svojo ekipo. Manjkalo pa je tisti nekdo, ki bi nas znal pripeljati do spoznanja, da tesnejše sodelovanje koristi obema kluboma.« Branko je razmišljanje Lučota dopolnil: »Nekateri igralci s Cola so zai-

grali tudi v postavi RK LIPA. Alojz Vidmar Simon Škvarč, mogoče sem koga še pozabil. Je pa res to kar praviš (proti Lučotu) da se bo roket v Vipavski dolini razvijal le, če bomo vključili v redno vadbo učence iz vseh šol. Tu bi bilo potrebno preseči nekatere stare zamere in stvari postaviti na nova. Žal, pa se zaenkrat še nismo uspeli dogovoriti o tem.«

Tone se je ponovno vrnil v čas tekmovalja v drugi ligi: »Navkljub temu smo bili do konca v igri, da ostanemo v ligi. Z malo več resnosti in odgovornosti bi nam to tudi uspelo. Vprašanje pa je, kako bi bilo naslednjo sezono. Izbor igrskega kadra je bil absolutno premajhen. Verjetno bi si za eno leto podaljšali agonijo. Čeprav, če pogledamo »procentualno«, mislim, da je redko katera sredina dala toliko igralcev rokometu, kot prav Col! Mogoče Celje?«

Lučo pa se je spet spomnil tistih lepih dni, ko so širom po Sloveniji spoznavali nove rokometne kolektive: »Tista tekma s Slovanom v Ajdovščini mi bo ostala vedno v spominu. Slovan je bil takrat v evropskem vrhu, evropski podprvak. Od

prve ekipe je manjkalo le Krivokapič. Smo se jim kar dostojno upirali. Franko je takratnega vratarja Slovana Brgleza spravljal v obup. Z desnega krila mu je dal nekaj lepih golov. Vedno v prvi kot, tako da so nazadnje na Brgleza začeli vpiti že lastni igralci. Dino (Drago Brečelj) pa je Slovanovo mrežo rešetal z zunanjih pozicij. Pri tem je bil tako uspešen, da so ga Slovanovci nazadnje poškodovali in je posledice tiste poškodbe čutil še dolgo. Tekmo smo seveda izgubili, a vtis je bil zelo dober. Tonetu Podobniku pa je ostala v spominu tekma z žensko reprezentanco Jugoslavije. Za Jugoslavijo je takrat igrala tudi Svetlana Kitič, v tistem času verjetno najboljša rokometnašica na svetu. Tone Podobnik se je kasneje večkrat pohvalil, da je bil zadolžen za njeno pokrivanje: »Ti ne veš, kakšna baba je bila.«

Tone pa se je dotaknil tudi vzrokov, ki so privedli do stagnacije in skoraj razpustitve kluba. »Rušitev igrišča pod šolo (1984) je zagotovo veliko pripomogla k temu, da je klub začel hirati. Leto 1984 je bilo zadnje, ko so mladinci še dosegali dobre rezultate (tekma s Kozino v Hrpeljah je odločala celo o prvem mestu v ligi), člani pa so praktično prenehali igrati.«

Ekipe mladincev v eni svojih najboljših postav: stojijo (od leve proti desni): sodnik, Branko Leban, Darjo Bajc, Matjaž Kovšča, Peter Vidmar, Simon Škvarč, Janez Kovšča, Miran Vidmar, Robert Rijavec in sodnik; čepijo: Dušan Koren, Damjan Kobal, Tomaž Kovšča, Dušan Plesničar in Matjaž Bizjak (Foto: arhiv RK Col)

»Improvizacija s treningi (pri Cestni bazi Col, v Črnem Vrhu, v Ajdovščini) se ni obnesla in starejši igralci, (Lučo je dodal: »Na čelu s tabo, ki si bil« glavni birič v kamnolomu«), smo začeli razmišljati o gradnji novega igrišča. Dve leti smo vse svoje sile vlagali v to, da smo 30. avgusta 1986, ob desetletnici kluba, svečano odprli novo igrišče Lipov gaj. Kaj vse se je delalo, da je igrišče zrastle, pa je snov za nov prispevek v Colskem časniku. A o tem kdaj drugič.«

Branko in Sandi s »kbro v kamnolomu« novega igrišča.

Foto: arhiv Lucija Peljhan

Lučo pa je pogledal na vso stvar še nekoliko drugače: »Mi, starejši, smo si v tistih letih začeli ustvarjati tudi družine. Kar pogledj, kateri letnik so naši prvi otroci. Vsi okrog 1986 in '87. »Divjanje« po igrišču je počasi prehajalo v drugi plan. Ne da se nismo več dobili na igrišču, a v ospredju so prišle tudi druge stvari. Je pa res, da tista generacija za nami ni dovolj poprijela.«

Razgovor je začel zahajati v vode, ki z rokometom niso imele več mnogo skupnega. Kozarci so bili prazni in tudi ura je kazala, da bi bilo treba končati. Tokrat smo o colskem rokometu spregovorili Tone,

Branko in Lučo, vsak s svojim videnjem takratnega časa. Vsi drugi igralci, in teh ni malo, bi o rokometu lahko povedali svojo zgodbo. Srčno upam, da jo kdaj tudi bodo. Kajti, priznali ali ne, rokomet nam je dal mnogo lepega. Seveda pa smo tudi mi dali rokometu mnogo. Dali smo mu del svojega srca!

Lucijan Ervot

Gostovanje in zmaga v Celovcu

Ne spominjam se, kako je prišlo do tega, da je mladinska ekipa RK Col, na dan mladosti, 25. maja 1984, odpotovala na gostovanje v Celovec. Bilo pa je nekaj neverjetnega; si predstavljate: en majhen Col proti velikemu Celovcu tam nekje daleč v Avstriji – tega ni kazalo zamuditi. Tako nekako sem razmišljal tisto jutro na dan odhoda, ves slaboten in dehidriran, saj sem ravno preboleval trebušno gripo. Toda počutil sem se precej bolje in sem šel. Na starem igrišču pod šolo smo se natlačili v nekaj avtomobilov in krenili. V Kranju smo se v neki menzi izdatno podprli, seveda se nismo »obremenjevali« s kakšno športno prehrano, ampak smo izbrali bolj domače jedi kot so vampi, golaž ali pasulj. Še najbolj izviren je bil Boris (Robrski), ki si je poleg pasulja, kot solato, izbral še okisan fižol. V Avstrijo smo se spustili preko Ljubelja in že sredi popoldneva prispeli v Celovec. Do tekme je bilo še kar nekaj časa in izkoristili smo ga za pohajkovanje po mestu. Sam sem se ga udeležil le za kratek čas, kajti ščipanje in kipenje v trebuhu me je prisililo, da sem se vrnil k naši »stoenki«. Tam sem sedel kot kup nesreče in se zvečer že videl na tribuni. Bolečine v trebuhu so postajale vse hujše, počutje »za umret« in takrat se je zgodilo. V delčku sekunde sem pograbil vrečko, ki sem jo k sreči imel pripravljeno, nato pa je šlo iz mene dobesedno kakor vulkan – nabruhal sem skoraj tri četrt vrečke in takoj mi je neznansko odleglo. Pojavil pa se je nov problem: kam z vrečko?! Vse naokrog je bilo čisto in urejeno, do najbližjega smetnjaka bi moral mimo skupine ljudi,

zato sem se odločil za bližnji okrasni grm. Previdno sem zavihtel vrečko in jo nameril skozi vrzel med vejami, toda groza! Vrečka se je zataknila za vejo in obvisela vsebina pa po vejah in tleh. Takoj se je začel širiti smrad in mislim, da sem porabil samo sekundo, da sem zaklenil avto in izginil. Zvečer je bila tekma. Igrali smo enkratno, prevzeti od čudovite dvorane, v kakršni do takrat verjetno še nihče izmed nas ni igral. Med ogrevanjem sem imel težave, nekajkrat sem moral na stranišče – kar ni šlo prej ven spredaj, je šlo sedaj zadaj, in bil sem kar malce zaskrbljen, toda med tekmo nisem imel težav. Igrali smo sijajno in Avstrijce premagali za deset golov (35:25). Najbolj so mi ostali v spominu trenutki, ko sem izvajal sedemmetrovko in mi je Boris (Robrski) s tribune zaklical: »Ej Simon, daj mimo glave!« Res mi je uspelo čudovit met, tik mimo vratarjeve glave in takrat je s tribun zadonel tisti značilni široki Borisov smeh »haa, haa, haa, haa« da je odmevalo po dvorani. Po tekmi so nas gostitelji povabili v nek lokal, kjer so nam postregli s klobasami, sokovi in pivom. V dobrem vzdušju smo zapeli tudi nekaj slovenskih pesmi, lepo, večglasno. Avstrijci pa so na vse grlo tulili svoje ...

Ko smo se vzpenjali nazaj proti Ljubljani, se je v mojem želodcu zopet začelo nekaj dogajati. Vse kar sem pojedel in popil, sem z veliko muko zadrževal v sebi, in ko smo na naši strani zapeljali iz predora, sem šoferju zaklical naj ustavi in se pognal proti bližnjemu grmovju, kjer sem zopet izpraznil želodec, za menoj pa so pritekli še nekateri, da bi si olajšali mehurje. Cariniki in policisti na mejnem prehodu pa pokonci in kar precej pojasnjevanja je bilo treba za to, da so nas spustili naprej proti domu.

Simon Škvarič

Colski rokomet po letu 1996

Januar 1996: Branko Leban začne z delom z najmlajšimi (letnik 1983 do 1989). Organizacija kluba je v skladu z novo zako-

nodajo o društvih, Branko Leban postane njegov predsednik. Ekipa dečkov prične nastopi, in sicer po turnirskem sistemu. Takratni rokometiši pa seveda ne bi delovali brez pomoči in zainteresiranosti staršev. V teh letih se je na Colu poizkusilo z organizacijo ženske selekcije. Veselje je pokazalo kar nekaj mladenk, ki pa so bile na žalost zaradi pomanjkanja trenerskega kadra pomaknjene na stranski tir.

1997: Da se vsako delo poplača, so seveda pokazali tudi fantje društva Trillek, ki so ob takratni novoletni proslavi podelili Colsko gartrožo prav »motorju« colskega rokometista Branku Lebanu, saj je po dolgih letih ponovno obudil in obnovil aktivnosti v rokometnem klubu Col.

1998: V tem letu redno, dvakrat do trikrat tedensko, trenirajo tri generacije, in sicer od letnika 1993 do 1990. 25 mladih, morda nekoč velikih rokometišev, seveda trenira z veliko zagnanostjo in z motivom po nadgraditvi znanja.

1999 in 2000: Dečki B pričnejo z nastopi v ligi, kjer so si začeli nabirati izkušnje za kasnejše obdobje, ko preidejo preko kategorije dečkov A, v sezoni 2004/2005, do kadetov. Vsekakor Brez trenerjev do tega vsekakor ne bi prišlo. Tako so najprej Aleš Krapež, v nadaljevanju pa še Anej Leban, Blaž Peljhan in pred kratkim Beno Michelizza poskrbeli za predajo svojega rokometnega znanja in motivacijo rokometišev.

2001 do 2003: Ta leta so vsekakor še na poseben način zaznamovala Col, saj se je izvedla rušitev dotrajane prosvetne doma in hkrati improvizirane telovadnice za rokometne in druge aktivnosti. Vendar so se po slabih dveh letih krajani Cola, z rokometiši na čelu, lahko veselili nove prepotrebne telovadnice. Prav slednja je bila nujna za normalno delo in tako tudi zime niso ovirale ali ustavile dela z mladimi športniki.

2004: V colskem rokometnem klubu se to leto oblikuje novo vodstvo, kjer krmilo prevzame Alenka Žgavec. Najboljši Col-

ski rokometiši začnejo z treningi v bližnji Ajdovščini. Prav trdo delo pa že prinese velik uspeh, ko Patrik Leban in Rok Kobal dobita povabilo v slovensko rokometno izbrano vrsto.

2004 in 2005: V tej sezoni še že pokažejo prvi resnejši rezultati, saj so kadeti osvojili 17. mesto na državnem nivoju, mlajši dečki pa 24. mesto.

2006: Leto, ki se je prav danes izteklo, je prineslo odlične nastope Patrika Lebana in Roka Kobala pri rokometnem klubu Ajdovščina, trener Branko Leban pa je v letošnjem letu prevzel ekipo Mitola iz Sežane. Colski rokometni klub je na vrhuncu, saj pridno trenira 35 dečkov. Tik pred izidom našega in vašega časnika pa nam je Božiček prinesel še neuradno vest, da naj bi trenutno najboljša Colska rokometiša, P&R, svojo kariero nadaljevala na najvišjem nivoju. Vendar: dokler ni še nič uradno »pssst!« in kot pravi Mercator: »Ma ne okol govort!«.

Nove generacije colske rokometišev se, sedaj že »upokojeni« rokometiši Nejc Pregelj - Nešto spominja takole:

Davnega leta 1996 smo mladi fantje s Cola in okolice izvedeli, da Branko Leban ustanavlja rokometni klub in nas vse vabi k sodelovanju. Kot je bilo videti, je to povabilo naletelo na prava ušesa, saj je bila na prvem treningu telovadnica (takratni kulturni dom) polna nasmejanih in razigranih mladcev. Vsi smo z nestrpnostjo pričakovali Brankota, saj ga nekateri še nismo prav dobro poznali. Na prvih treningih smo se bolj ali manj pogovarjali, saj nam je Branko želel predstaviti svoj pogled na rokomet, hkrati pa nam je tudi povedal, kaj pričakuje od nas. Zahteval je le dve stvari: Resnost in Disciplino. S prvimi malo resnejšimi treningi smo spoznali, da se s temi besedami ni samo šalil, ampak je na vsakem treningu posebej zahteval disciplino in vsekakor tudi resnost. Ker pa smo rokomet vzljubili, nam tega ni bilo težko izpolnjevati. Da je bilo tako govori že samo dejstvo, da smo

vsikomaj pričakovali tisto urico in pol treninga, ki je bila naporna, a v naših očeh vedno prekratka! Trenirali smo trikrat na teden, in sicer čez leto na igrišču, pozimi pa v telovadnici. Training je bil sestavljen iz ogrevanja, tehničnega dela, na koncu pa je bil, nam najljubši, sprostitveni del, v katerem smo največkrat igrali nogomet, košarko ali kakšno drugo skupinsko igro. Mislim, da so bili ti zadnji deli res uspešni, saj so se tukaj med nami spletle močne prijateljske vezi, ki v večini primerov držijo še danes. Po začetnem treniranju in pripravljanju smo se seveda odpravili tudi na tekme. Kot zanimivost naj povem, da smo na prvi tekmi v Ajdovščini izgubili za več kot 10 golov. To nas je fantje polne zanosa in energije, močno razočaralo, a nas je trener Branko hitro potolažil s tem, da smo še neizkušeni in da nam bo v prihodnje šlo bolje.

In imel je prav, postajali smo vedno bolj izkušeni, fizično bolj pripravljeni, tako da smo sčasoma domov prinesli tudi že kakšno medaljo. A nismo bili samo izkušenejši in močnejši, fantje smo tudi miselno dozoreli, saj nas je rokomet obrnil pred vsemi nevarnostmi in tegobami, ki prežijo na današnjo mladino. Ko se takole spominjam rokometista, mi je prav žal, da sem ga zaradi številnih drugih osebnih ciljev zapustil, saj mi je nekoč in mi še vedno zelo veliko pomeni. Lahko celo rečem, da je bil rokomet naš drugi dom. Na koncu si želim, da bi bilo še več takih in podobnih rokometnih klubov, kot je bil na Colu, saj nam je le-ta pot odraščanja precej polepšal, kar pa vsekakor ni zanemarljivo.

Ob pomoči Antona Tratnika, Nejca Preglja, Lucijana Trošta in Simona Škvarča zrežiral

Matjaž Bajec

15 let društva Trillek

Ko smo sedeli na prvem uredniškem sestanku za letošnji Colski časnik in so ideje za njegovo vsebino padale ena za drugo, smo si spričo dejstva, da je bilo društvo Trillek ustanovljeno pred natanko 15 leti, obetali vsa intervju z bivšim »dosmrtnim« predsednikom Jankom Žgavcem - Jancem in članek aktualnega predsednika Sandija Škvarča. Dobili pa smo ... hmmm - nič! Pa ne, da nismo vprašali ... Kakorkoli, da lepa obletnica Trillekovega aktivnega delovanja (oživljanja starih običajev in poživljanja colskega dogajanja) le ne bi šla kar tako mimo, smo v Colskih časnikih iz preteklih let poiskali nekaj zanimivih zapisov o tem »razvpitem« colskem društvu ...

T R I L L E K

Društvo za ohranitev starih običajev

Na Colu imamo od aprila letošnjega leta novo organizacijo - društvo Trillek, društvo za ohranitev starih običajev. Ustanovili smo ga nekdanji mladinci, sedaj pa člani Odbora za pripravo novoletne proslave, ki smo želeli, da naše delovanje tudi nekoliko bolj uradno uredimo. Povod za formiranje v društvo pa je bil še eden. Po preoblikovanju Zveze socialistične mladine Slovenije (kateri smo po lepi socialistični navadi pripadali vsi mladi), v Liberalno - demokratsko stranko so se ukinile tudi osnovne organizacije mladine po vaseh. Vaške mladinske organizacije so s tem izgubile status pravne osebe, izgubile so pravico uporabljati žig, naročilnico, niso več mogle uradno prijaviti plesov in podobnih prireditev. Tistih, ki niso bili kdovekako aktivni, to ni prizadelo, v tistih sredinah, kjer so bili mladi povezani in so aktivno delovali, pa so iskali načine, da to delovanje ponovno formalno - pravno uredijo. V glavnem so se odločali za ustanavljanje mladinskih klubov.

No, pri nas smo se odločili drugače. Novi organizaciji smo hoteli dati neko bolj vsebinsko ime. Glede na našo aktivnost, ki je bila zelo povezana z ohranjanjem starih šeg in navad, smo se odločili, da se za izbiro imena malec bolj potrudimo...

30. aprila letošnjega leta smo se zbrali v pevski sobi v Zadržnem domu in opravili ustanovni občni zbor društva. Najdaljšo razpravo smo imeli prav v zvezi z izbiro imena. Leteli so različni predlogi, nazadnje pa smo se vsi strinjali z imenom, ki ga je predlagal Janko: društvo Trillek, po imenu ostankov gradu iz rimskih časov. Ker s tem še ni bil pojasnen namen našega delovanja, smo mu dali še dodatno ime - društvo za ohranitev starih običajev, ter začeli zamotan postopek, za uradno registracijo.

Na ustanovnem občnem zboru smo seveda sprejeli statut in pravila in izvolili predpisane organe in vodstvo društva. Predsednik je postal Janko Žgavec, tajnik Sandi Škvarč, Matjaž

Bizjak pa blagajnik. Določili smo okvirni program dela, ki naj bi slonel na dejavnostih, ki smo jih opravljali že do sedaj. Sem spadajo novoletne aktivnosti s Colskim časnikom in novoletno proslavo, miklavževanje, podoknica in Colska nedelja s prikazom peke kruha v krušni peči. Poskusili bomo pripraviti prikaz oglarstva, mogoče pa še kakšen podoben star običaj ali dejavnost.

V program smo zapisali tudi sodelovanje z ostalimi subjekti na vasi - z rokometnim klubom, gasilskim društvom, pevskim zborom, krajevno skupnostjo, obratom tovarne Alpina, Lovsko družino, župnijo in šolo. Svojo aktivnost naj bi torej usmerjali tudi v aktivno sodelovanje ob raznih potrebah, ki nastanejo na vasi.

Želimo si, da bi se v društvo včlanilo čim več krajanov. Pripravili bomo občni zbor in vas povabili zraven.

Sandi Škvarč

Društvo Trillek je staro prav toliko kot naša država - ustanovljeno je bilo aprila 1991, objava ustanovitve pa je bila zapisana na drugi strani Colskega časnika, ki je izšel decembra istega leta.

KAM S CERTIFIKATI?

razmislite o naši ponudbi

Kot lastniki certifikatov verjetno že bolj ali manj veste, kakšne so možnosti vlaganja. Najbolje bi bilo lastninski certifikat vložiti v Petrol, v Hit ali v kakšno drugo bogato firmo. Navadnim smrtnikom pa na žalost to ni omogočeno. Nekateri se boste zato odločili za vlaganje v firmo, pri kateri ste zaposleni, za katero pa se ponavadi ne ve, kako bo prebrodila sedanjo recesijo in splošno ekonomsko krizo. Ostane vam tudi možnost, da certifikat prodate za 10-20 % njegove vrednosti in s tem nekaterim, ki jih lahko kupijo omogočite lahek zaslužek, kar pa je hkrati tudi kaznivo. Verjetno pa še pomislili niste, da se vam možnost pametnega vlaganja ponuja prav pred nosom - na Colu.

VLAGAJTE V TRILLEK

Da, predlagamo vam, da vlagate v Trillek. Ker predlog sam po sebi nič ne pomeni, posebno če gre za denarne zadeve, naj vam ga podrobneje utemeljimo.

Po uradni cenvitvi, ki je bila opravljena 29. februarja letos, je vrednost društva Trillek 148,750.000,00 tolarjev in sicer po postavki materialno - fiksna vrednost. Sem spadajo fiksna sredstva, vrednostni papirji, zakupi raznih pravic in denarna sredstva. Glede na vrednost delnic pri MP motor co., glede na lastništvo nad TV Trillek in glede na večinski delež pri nadziranju proge in opravljanju raznih storitev (gostinske storitve, reklamni panoji) na trasi Ajdovščina - Vodnjak pri dirki Giro di Italia, je bila ocenjena fiksna vrednost (materialna vrednost) na 62,350.000,00 tolarjev.

Še večja pa je vrednost renomeja - imena društva Trillek. Ime je ocenjeno na 50,000.000,00 tolarjev, odgovorni urednik Colskega časnika in strankarski funkcionar na 25,000.000,00 tolarjev, predsednik društve (in tudi večine ostalih colskih klubov in društev) na 10,000.000,00 tolarjev, na isto vrednost pa so ocenjeni tudi ostali člani društva.

Povedati pa je treba, da smo iz zaupnih virov izvedeli, da je društvo Trillek tudi delničar Hitove, v Italiji stacionirane firme Lucchi s.p.a., katere vrednost naj bi bila tri milijarde lir.

Zaradi vseh naštetih kvalitiet, se za Trillek zanima tudi veliki italijanski televizijski magnat, ki hoče na vsak način dobiti v roke vsaj 51% Trilleka. Njegove interese v Parlamentu zastopa predstavnik ene od manjšin ter nekaj skorumpiranih poslancev. Z njihovo pomočjo mu bo verjetno uspelo.

Samo društvo Trillek je iz lastnih sredstev sposobno izvesti dokapitalizacijo le do 10% vrednosti, razen v primeru, da bi Colčani dovolj zgodaj in v zadostnem številu vložili vanj svoje certifikate. Vrednost certifikatov, ki so v vaših rokah, dragi Colčani, je približno 300,000.000,00 tolarjev. To pomeni, da bi zadostovalo že 40 - 50 % vaših certifikatov, pa bi Trillek ostal samo colski. Kot tak pa bi še naprej ostal gonilna sila vsestranskega razvoja Cola.

Razmislite !

Društveni borzni mešetar Primož PUC

Da je vrednost Trilleka hitro rasla priča zgornje besedilo, ki je bilo objavljeno v Colskem časniku le dve leti po ustanovitvi društva (1993). Člani so morebitne vlagatelje prepričevali z »materialno-fiksno« vrednostjo, »vrednostjo renomeja« in lastništvom delnic »Hitove, v Italiji stacionirane firme Luchhi s.p.a.«...

Anketa Anketa Anketa Anketa Anketa Anketa Anketa Anketa

"ZA FIZIČNA DELA STE BOLJ LEVI"

Kakšno je vaše mnenje o delovanju društva Trillek, se je glasilo vprašanje, ki smo ga letos postavljali naključno izbranim Colčanom in Colčankam. Zanimalo nas je namreč, kaj si mislijo o našem delu, o naših prireditvah, o poslovanju z denarjem; hkrati pa smo iskali tudi ideje za podelitev letošnje Gartože. Predstavljamo vam nekaj najbolj zanimivih odgovorov.

Jurij Vidmar

Mislim, da je vaše delovanje dobro. Imel bi le pripombo glede časnika, saj se mi zdi, da se stvari ponavljajo, da imate vedno iste teme, kot vodovod in podobno. Potrebno bi bilo vključiti več drugih aktualnih tem.

Glede dobitnika letošnje Colske gartože nimam nobenega pametnega predloga.

Metod Tratnik

Če lahko povem po pravici, bom dejal, da ste specialni za prirejanje veselic, za fizična dela pa imate bolj "leve" člane. Kar se tiče denarja, mislim, da ga pošteno porabite. Glede letošnjega dobitnika Colske gartože sem mnenja, da bi jo lahko dobil Ivan Rušt, ki je zadnje čase zelo aktiven v svoji stranki. Pravzaprav pa nimam prave ideje ...

Estera Krapež

Društvo Trillek se mi dopade. Dobra stvar je podoknica, pa tudi proslava in Colska nedelja.

Matjaž Hladnik

Prav je, da nekdo drži pokonci kulturno življenje na vasi. Vaše društvo pripravlja novoletno proslavo, ki je dobra zadeva, še posebej pa so zanimivi skeči. Glede dobitnika Colske gartože nisem razmišljal, zato bi težko karkoli rekel.

Lucija Tratnik

Trillek se mora tudi pomladiti, kajti če tega ne boste storili, boste izumrli, kot umrejo stari ljudje.

Zdravko Kodre

Zelo ste aktivni. Pozdravljam vaše društvo in vaše delo, saj se je treba zavedati, da s Colskim

časnikom ni malo dela, poleg tega pa je tu tudi Colska nedelja in vsa vaša ostala dejavnost.

Mislim, da tudi denar pametno uporabljate, saj ga podarite nekaj za orgle, nekaj za razvoj vasi; nekaj pa ga morate imeti tudi zase, saj si to zaslužite. Mislim, da lahko kar sami dobite gartožo.

Marta Žgavec

Vaše društvo je v redu, saj gremo vsako leto na proslavo, ki jo pripravite, da se malo nasmejemo, in na Colsko nedeljo, da se razvedrimo.

Glede dobitnika gartože nimam predloga.

Ivan Puc

Ste edini, ki kaj naredite v kulturnem smislu, saj na Colu ni drugega, ki bi kaj naredil na tem področju. Brez vas ne bi bilo ne Novoletne proslave in ne Colske nedelje.

Težko bi koga predlagal za dobitnika Colske gartože.

Majda Pregelj

Zelo se mi dopade delovanje vašega društva. Še posebej se mi dopadeta miklavževanje in proslava.

Alojz Rijavec

Vaše društvo je dobra stvar, ki bi moralo na Colu delovati že prej, vsaj takrat, ko je začel pešati nas socializem - recimo pred tridesetimi leti. Tudi naš predsednik bi moral biti predsednik že takrat in tako bi imeli na Colu urejen vodovod in še marsikaj drugega. Tako pa je marsikaj - po domače povedano - en klinec...

Člani društva Trillek se anketirancem zahvaljujemo za sodelovanje. Upamo, da nas preveč hvale ne bo tudi preveč pokvarilo in uspavalo.

Pripravil Matjaž Bizjak

Predvidevamo, da je Trillek zbral manjše število certifikatov, kot je bilo pričakovano. Najbrž je zato blagajnik Matjaž Bizjak že v naslednjem letu (1994) med krajani izvedel anketo o »renomeju društva«, na podlagi katere naj bi se društvo v imenu boljših poslovnih rezultatov »poboljšalo«. Rezultati raziskave niso bili najbolj spodbudni...

OGLAS ZA NOVEGA PREDSEDNIKA DRUŠTVA TRILLEK

Pride čas, ko tudi najbolj vztrjni ne zmorejo več, čas ko najbolj utrjenim poide sapa, in čas, ko celo zagrizeni klecnejo pod težo funkcije. To se je na žalost zgodilo tudi našemu dragemu predsedniku-večkratnemu predsedniku.

Da se izognemo brezvladju smo v društvu Trilek pohiteli z razpisom za to častno in odgovorno mesto.

Od bodočega predsednika pričakujemo:

1. da bo nadstrankarski (v eni stranki) ali pa še bolje večstrankarski - vključen v čim več strank.

2. da bo, če se le da, izkušen predsednik - to je človek, ki je predsednikoval oziroma predsednikuje različnim športnim, pevskim, gasilskim, balinarskim in drugim društvom, lahko pa tudi kakš ni politični stranki - ipd.

3. da je razgledan po Colu, kar pomeni da dobro pozna kraje kjer se najpogosteje zadržujejo člani društva Trilek. To so

predvsem trije kraji; prvi v katerem se ob nedeljah v času kosila in večerje prenaledajo naši priljubljeni zahodni sosedje, v času po večerji pa se prenapivamo kar sami; drugi kjer se v žlahtni senci stiskajo pivci poleti; in tretji v katerem ljudem nagnetenim v gruči za šankom letijo puščice mimo glav. Poznati pa mora še četrti, malo oddaljen in ponavadi v gosto meglo zaviti kraj.

Zaželjeno pa je, da je njegova glasbena nadarjenost preizkušena v slovitim pevsko - pivskem zboru Razpotje ali v nič manj znanem Trofenfeld Jazz Bandu.

Prijave sprejemamo pri Zori, obravnavali jih bomo januarja v Bifeju No. 1, svečani prevzem dolžnosti pa bo 29.2.1995 pri Tratniku.

P. s. Edino dovoljeno podkupovanje je podkupovanje z alkoholom.

Tako so fantje iz Trilleka prek Colskega časnika (1994) iskali novo vodstvo... Kriteriji so bili nedvomno »hudi«, o odzivu na zgornji oglas pa naši viri žal ne poročajo.

Nemogoče je mogoče ...

Po Colu je spet završalo. Ne, ni se vračala »Jugo« vojska s kasarnami v Dolarsko dolino, tudi televizijski pretvorniki niso več aktualni, šola že nekaj let deluje v novih prostorih ... Kaj je torej tisto, kar je tako vznemirilo prebivalce Cola?

No, če sem povsem natančen, ni završalo prav po celem Colu, le v društvu Trillek je nekaj vrelo. Pa tudi ne v celotnem društvu, le tisti starejši člani, »prvoborcji«, smo ob vrčku piva stikali glave in si momljali v brado: »A smo se za to borili?« Dolgo, zelo dolgo, nam je uspevalo, da smo »uni od Trilleka«, kakor so nas imenovali prebivalci Cola, ohranili društvo v originalni obliki in zasedbi. Z železno disciplino smo se upirali izzivom časa, ki so grozili, da bodo v društvu uvedli raznolikost mišljenja, to »nebodigatreba pogruntavščino« novih časov. Tudi predsednik, ljubkovalno

imenovan »Titej«, je bil izvoljen v dosmrtni mandat in vse je kazalo, da bo Trillek v izvorni obliki zdržal do konca in še malo dlje.

Ampak sovražnik, predvsem notranji, nikoli ne miruje in tako so se začele v društvu pojavljati bogokletne ideje, da bi bilo mogoče dobro, če bi medse sprejeli kak zanesljiv, »naš«, obraz. Zanimivo pa je, da se nobeden od nas, »železnorokcev«, ne spomni, kdo in kdaj je dal to, vsega prezira vredno, idejo. Seveda se ideja takrat ni prijela, a notranje rovarjenje se je nadaljevalo. Po raznih »obvoznih po-

teh« so se »naši«, zanesljivi, obrazi, vse pogosteje pojavljali na prireditvah Trilleka, kasneje pa seveda tudi na sestankih. In da bo mera polna, tam, na sestankih namreč, so se pogosto tudi oglašali in prenekatera njihova ideja je bila, v začudenje in jezo nas, »železnorokcev«, celo sprejeta.

Kot že tolikokrat doslej, se je tudi v primeru Trilleka pokazalo, da so za propad dobrih sistemov in zamisli krivi predvsem njihovi avtorji s svojo nadobudnostjo in popustljivostjo. Ampak, to še ni bilo dovolj. »Novi« obrazi, z novimi idejami,

podprti z »notranjim sovražnikom«, so kmalu ugotovili, da jih nekaj močno ovira pri celotnem »prekvašenju« Trilleka. Seveda ste lahko takoj ugotovili, da je bil to dosmrtni predsednik »Titej« osebnost. Njegova »Lik in delo« sta postala tarča vse pogostejših in odločnih napadov in ni ga junaka, ki bi lahko zdržal take pritiske. Le redki smo bili, ki smo se postavili v njegov bran, zavedajoč se, da če pade on, pademo tudi vsi drugi »železnorokci«. Ker pa napadi niso pojenjali, še več, postajali so vse močnejši, je sledilo neizbežno. »Titej«, navkljub izvolitvi v doživljenjski mandat, ni več predsednik Trilleka, mi »prvoborcji«, pa smo se povlekli v ozadje, čakajoč na to, da mogoče ponovno pride naših pet minut.

»Nov veter« v Trilleku pa nam je letos zadal še en udarec in bojim se, da bi nas ta znal spraviti na kolena. Društvo je dolgo veljalo za utrdbo, pred katero so si neuspešno lomili zobe vsi novi obrazi. Dokler nas ni izdal notranji sovražnik, ni bilo možnosti, da bi se kdo nov pojavil v Trilleku. Predvsem pa je veljalo pravilo: **»V Trilleku ženska nima kaj početi!!!«** Že res, da so tu pa tam kaj malega pomagale, ampak to je bilo tudi vse. Doma naj bodo! Pa se ti kar na lepem po Colu razširi novica, da se jim je uspelo nekako vriniti v društvo. In ne samo to. Colski časnik, ta simbol Trilleka in s tem tudi nas, moških, bo odslej urejala **ŽENSKA!!!** Le kako je to mogoče?

Po objavi smo se brez besed zbrali v Kon-

tejnjerju. Sklonjenih glav smo srkali pivo in modrovali. Najprej o vremenu, pa o dobrih starih časih, ki ji verjetno ne bo nazaj. Nobeden si ni upal načeti teme, zaradi katere smo se navsezadnje sestali. In potem se je zgodilo. Najprej je od mize, z lasi privlečenim izgovorom, vstal eden čez čas drugi in kmalu sem ob pivu ostal sam. Dokončno se je pokazalo, da je v Trilleku zavel »nov veter«.

Nismenu razočaranih »železnorokcev« napisal eden od njih.

FRIZERSKI SALON MILKA

Vam želi:

Naj vas leto 2006 in prihajajoči prazniki obogatijo s spomina polnimi doživetji, s srečo in zdravjem!

GSM: 041 337 261

Prenovljen gasilski dom na Colu – naš drugi dom

Pogled v zgodovino colskega gasilskega doma

Gasilci na Colu smo si postavili gasilski dom iz podrtije, ki je stala ob Zadrुžnem domu, in sicer v letu 1979 – tako smo ga začeli uporabljati dve leti po ustanovitvi društva. Bil je sicer zelo skromen, vendar primeren za naše takratne potrebe. Celo več: občasno je služil tudi za potrebe naše krajevne skupnosti, vrtca, šole in drugih društev. Ker pa nam je vedno primanjkovalo prostora, smo smetišče pod domom preuredili v lepo dvoranico in še nekaj prostorov, ki smo jih začeli uporabljati leta 1998. Prav tako smo si uredili centralno ogrevanje. Že prej smo bili nezadovoljni s stroški ogrevanja, še bolj pa od začetka delovanja centralnega ogrevanja, saj streha doma ni bila izolirana in nam je tako vsa toplotna energija uhajala skozi njo. Tudi kritina je po dvajsetih letih postala slaba, zaradi česar je v dom začelo zamakati. Pestilo nas je še nekaj težav: predvsem neprimerna in premajhna garderoba, objekt je bil brez sanitarij, pa tudi vhod skozi garažo je bil neprimeren. Že zgodaj smo začeli razmišljati o obnovi strehe, vendar smo vedno morali dati prednost nabavi opreme. Ker pa denarnih sredstev nikoli ni bilo dovolj, se je

obnova oziroma preureditev doma iz leta v leto odmikala. Ko pa smo se odločili za, za naše društvo, zelo veliko investicijo – nabavo vozila GVC 16/24, smo morali pozabiti na vse druge težave in vse naše delo, prizadevanja ter ves prosti čas smo usmerili v ta naš novi cilj. Kot veste, smo ga z velikim trudom, toda zelo uspešno izpeljali in ga v letu 2003 slovesno blagoslovili in predali v uporabo. Še preden je vozilo prispelo domov, smo skoraj brez predaha že začeli premlevati, kako uresničiti naš naslednji, še večji cilj – obnovo oziroma prenovo gasilskega doma. Čutili smo namreč odgovornost, da drago in z velikim trudom ter prizadevanji pridobljeno opremo primerno čuvamo in obvarujemo. Pa še nekaj: prostori, ki so nam do sedaj dobro služili, so postali za številno članstvo premajhni – predvsem za delo z mladimi, še posebej pa za operativne člane, ki so skozi leta delovanja društva pridobili veliko strokovnega znanja.

Naš skromen dom, ki nam je dajal zavetje častitljivih 27 let.

Priprave na gradnjo

Povemo lahko, da je bila ideja o obnovi doma že zdavnaj v naših glavah. Resneje

pa smo pristopili k delu in tudi javno izrazili naše želje takoj po tem, ko smo končali investicijo vozila. Že na začetku smo nalleteli na veliko težav, celo nasprotovanj. Gotovo pa drži, da bi brez velike mere trme že zdavnaj odnehali. Pogum nam je dajala tudi podpora nekaterih ljudi, ki vidijo in cenijo poslanstvo in delo, ki ga požrtvovalno opravljamo gasilci. Danes se nam zdi najpomembnejše to, da človek vnaprej ne ve, kaj vse ga na začrtani poti čaka, saj bi sicer že na začetku obupal. Tega se zavedamo šele sedaj, ko se oziramo nazaj in skoraj ne moremo verjeti, da smo potrebovali več kot dve leti za pridobitev vseh papirjev – torej gradbenega dovoljenja, da smo letos, maja 2006, začeli tudi s fizičnimi deli. Ta so intenzivno potekala dobra dva meseca (rušenje in gradnja) in tako lahko danes, ko to pišem (v začetku novembra 2006), že s ponosom občudujemo, kaj smo ustvarili iz naše skromne ideje. Danes lahko rečemo, da smo uspeli: kljub zapleteni birokraciji in nevoščljivosti nekaterih, kljub finančnim težavam in navkljub polenom, ki so nam jih nekateri metali pod noge.

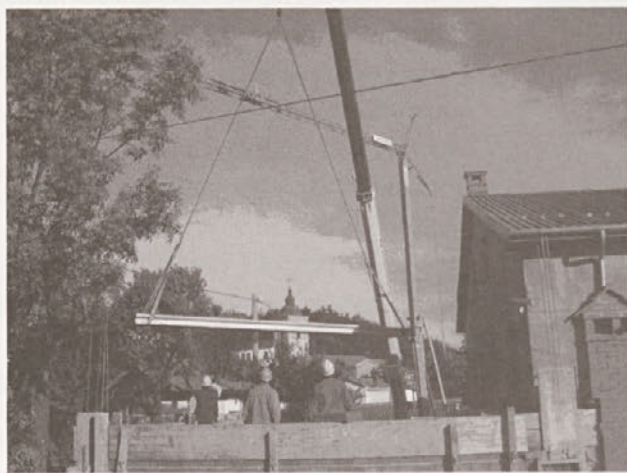
Ideja, ki je dolgo živela v naših glavah in končno prišla v javnost.

Gradnja

Kot je bilo že omenjeno nam je največ časa, energije in živcev pobrala priprava: pridobivanje raznih soglasij, urejanje pogodb, prošernj, zahtevkov, ogledov, prepričevanj, izdelava idejnih projektov, večkratnih sprememb in prilagajanj, raznih sestankov v okviru krajevne skupnosti in na ravni občine, da o telefonskih pogovorih niti ne govorimo. Začeli smo tudi z odkupom dela zemljišča za dostopni hodnik ob domu, z merjenji, ogledi, sestanki z svetom krajevne skupnosti in vsemi uporabniki Zadrúžnega doma, izdelavo najprej idejnih projektov za preureditev celotnega Zadrúžnega doma itd. Po ugotovitvi, da nima nihče od uporabnikov in lastnikov Zadrúžnega doma interesa za vlaganje ali urejanje stavbe, smo lahko v začetku leta 2004 s projektantskim podjetjem Castrum iz Ajdovščine podpisali pogodbo za izdelavo projektov. Ti so bili večkrat predelani, nazadnje pa nas je presenetil še izračun komunalnega prispevka za telefon, vodovodni priključek, električni priključek, priklop na kanalizacijo in dostop do doma – kakor da vsega tega naš dom ne bi imel! Še več, vse to smo si, večinoma s prostovoljnimi delom, uredili sami. Brez plačanega prispevka nam Upravna enota Ajdovščina ni hotela izdati gradbenega dovoljenja, vse dokler nismo podpisali pogodbe o odlogu plačila. Gradbeno dovoljenje smo tako končno imeli v rokah 24. marca 2006.

Seveda pa je bilo še pomembnejše finančno vprašanje. Nekaj sredstev smo privarčevali, nekaj smo pridobili z organiziranjem veselic, nekaj so jih prispevali donatorji in krajani. Potem ko smo najeli še dolgoročni kredit za dobo desetih let, smo lahko začeli z obsežnim rušenjem in gradnjo. Manjša dela so potekala že med papirnatno vojno: izkopen je bil dostop k domu, izdelan podporni zid, urejena meteorna in fekalna kanalizacija. Tudi les za ostrežje so člani že predhodno pripravili, zaščitili in prebarvali. Po maši v Podkrajju, ko smo se priporočili tudi Sv. Florjanu za uspešno in varno delo, smo 8. maja 2006 uradno začeli z rušitvenimi in gradbenimi deli, ki smo jih zaupali podjetju Euro-

konstrukcije, za katerega dela naš član Janko Škvarč, ki je bil vseskozi gonilna sila ureditve našega projekta. Že na začetku so se pojavile težave: zid, ki smo ga nameravali dograditi, je bilo treba porušiti, prav tako je bilo treba zgraditi popolnoma nove temelje. Skupno steno z Zadrúžnim domom smo morali dodatno utrditi z vertikalnimi in prečnimi AB nosilci. Načrte so se spremenili tudi zaradi odločitve, da ploščo nad garažo izdelamo v izvedbi PVP-plošč. Kljub nešteto usklajevanjem in preureditvam, je delo lepo napredovalo in tako so bila groba zidarska dela končana v dveh mesecih.

V polnem zamahu – montaža PVP stropnih plošč.

V začetku julija smo začeli postavljati ostrežje in nato kritino, sledil je postavev PVC oken in vrat, omet v graži, zunanji omet in fasada, pozidava sanitarij in ostalih pregradnih sten, izdelava vodovodne inštalacije, pleskanje garažnih prostorov, postavev kanalov za elektroinštalacije, izdelava balkonske ograje, postavev sirsene in izdelava nadstreška stolpa ter razna druga vzporedna dela. Danes je v garaži že položen industrijski tlak in pločnik pred vhodom, v naslednjih dneh pa bodo montirana garažna vrata. Upamo, da bo do zime zunanost doma v grobem končana, garaža pa v celoti – tako bodo lahko vozila čez zimo na varnem. Upamo, da bomo vsaj v garaži uredili tudi ogrevanje. Našo investicijo smo po finančni plati pripeljali nekako do polovice. Če pa pogledamo z druge strani: najnujnejše je narejeno, saj ima objekt varno streho, tudi zunanost je

skoraj dokončana, predvsem pa bo dor pred zimo zaprt. Seveda bo potrebnega še veliko dela za dokončanje notranjosti doma, ki pa jih je mogoče opravljati tudi pozimi in v neugodnem vremenu.

Dokončanje gradnje

Naš cilj je bil, da bi z deli zaključili do praznovanja tridesetletnice PGD Col, bo leta 2007. Verjetno nam to, zaradi opisanih prijetij in ovir ne bo uspelo. Kljub temu, da smo letos ogromno naredili in da so člani društva porabili ves svoj prosti čas izključno za dela pri prenovi doma. Čaka naš še polaganje ploščic na balkonu

zasteklitev hodnika ob garaži, izdelava ogrevanja, dokončanje sanitarij, omet prostorov v nadstropju in mansardi, izdelava tlakov v nadstropju, montaža notranjih vrat, dokončanje mansardnega prostora v katerem želimo urediti arhiv in učilnico. Z delo z našimi najmlajšimi člani, izdelava stopnišč do nadstropja in mansarde ter več drobnih del. Upamo, da bodo v jubilej-

nem letu našega društva najnujnejša dela dokončana. Odprto pa ostaja vprašanje opreme, predvsem garderobnih omar. Močno si namreč želimo, da bi v gasilskem domu končno lahko hranili osebno opremo vsaj predpisanemu številu operativcev. Vse ostalo pa verjetno moralo še kar nekaj časa počakati.

Naš cilj in naš ponos vedno bolj dobiva svojo pravo podobo.

Toda vsak ki sadi, lahko upa, da bo, če Bog da, tudi žet. Tudi nam upanje in pogum ostajata ostaja, zato: korajža velja! Do sedaj smo naše načrte uresničevali, pa čeprav z zamikom. Upamo, da bo v prihodnje tako, kajti zmagujejo le vztrajni in želimo si, da vztrajnosti članom PGD Col ne bo zmanjkalo. Še vedno računamo na podporo in radodarnost tistih ljudi, ki so nas nesebično podpirali že do sedaj. Zaključek del pri našem domu bo prav gotovo za vse člane velik dan, ki ga želimo tudi primerno proslaviti. Še posebej se želimo poveseeliti z vsemi tistimi, ki so nam stali ob strani in karkoli pomagali ter verjeli v naše delo. Ta slavnostni dogodek načrtujemo v avgustu ali septembru 2007 - že sedaj lepo povabljeni. Mislim, da se te pridobitve lahko razveseli celotna krajevna skupnost, celotno gorsko področje, ki ga pokriva naše društvo in tudi Občina Ajdovščina. Kajti prispevan denar in kakršnakoli pomoč je

pripomogla, da je oziroma bo dograjen objekt, ki bo v ponos tako nam gasilcem kot tudi ožji in širši okolici. Želimo si, da bo služil mnogim, ki si bodo še naprej prizadevali za dobrobit človeka na preventivnem in operativnem področju. V domu bo prostor za starejše in najmlajše, služil bo za pridobivanje novih znanj, za druženje, razvedrilo, predvsem pa za hrambo prepotrebne gasilske opreme.

Za zaključek

Čeprav smo ob prenovi gasilskega doma doživeli marsikaj neljubega in cilj še ni dosežen, nas ovire in nevoščljivost nekaterih dajejo še bolj spodbujajo k vztrajnosti. Ponosni smo na naše dosedanje delo in naše, čeprav majhne, dosežke. Upamo, da bodo tudi krajan, donatorji in vsi tisti, ki nas dobronamerno podpirajo, znali prav oceniti naš trud in naše dosežke, med

katerimi je prav gotovo že sedaj naš lep novi gasilski dom. Zato vsem tem gasilci iz Cola še vedno kličemo: na pomoč in hvala za vse!

Ker se približuje konec letošnjega leta, še prej pa lep božični čas, gasilci vsem krajanom in krajanom Cola, širšega področja Gore, naše Občine, posebno pa vsem bralcem Colskega časnika, voščimo lepe Božične praznike, ki naj bodo polni miru in blagoslova. V novem letu pa naj Bog nakloni vsakomur zdravja, uresničitve dobrih želja, prijetnega počutja, dobrih sosedskih odnosov in čim manj težav. Še enkrat hvala za vso vašo pomoč in dobroto v letu 2006. Naj vas tudi v letu 2007 greje ogenj ljubezni.

Ivan Škvarič

predsednik PGD Col

Plaz v Orešju

12. 1. 2006 JE OB 6.45 S POBOČJA ŠKOLA ZGRMELO VEČ KOT 30 m³ KAMENJA. SKALE (ta ni bila največja) SO SE PRIKOTALILE VSE DO HIŠ NA STUDENCU, V OREŠJU...

Zgornji napis, vrezan v medeninasto tablico, sem letos poleti pritrnil na skalo, ki se je, med množico drugih, večjih in manjših, v sredini januarja prikotalila na rezervoar v Orešju. Zraven sem vklesal še majhen križ. Skala, po grobi oceni malo manjša kot en kubični meter, se je ustavila na plošči italijanskega vodnega zajetja. Le obrat je manjkal in zmečkala bi osebni avtomobil, ki je bil parkiran pod rezervoarjem.

Vendar pa bi bil, če lahko uporabimo ta večni »če«, zmečkan avtomobil zelo majhna škoda v primerjavi s tragedijo, ki bi se lahko zgodila. V primeru skalnega podora nad Orešjem, je namreč šlo za splet zelo srečnih okoliščin, ki so botrovale temu,

Napis na skali, ki je obtičala na rezervoarju v Orešju. (Foto: Lucijan Trošt)

da je poveljnik Civilne zaščite Občine Ajdovščina, Igor Benko, v Obvestilu o skalnem podoru nad regionalno cesto

Kalce - Col (nad zaselkom Orešje) lahko zapisal: »... Nekaj večjih skalnih blokov se je odbilo od ceste in se odkotalilo proti na nižje ležečim stanovanjskim objektom, kjer so povzročili manjšo materialno škodo...«

Nekdo nad nami je zelo natančno določil, kdaj in kako se bo odtrgano kamenje usulo na cesto, saj je, kljub uri, ko je na omenjenem odseku veliko prometa, skalovje cesto zasulo v trenutku, ko na njej ni bilo nobenega avtomobila. O kako majhnih časovnih enotah govorimo dovolj zgovorno priča

podatek, da se je moja žena s sodelavko (lastnico polota, ki je ostal pod rezervoarjem) odpeljala izpred hiše ob 6 uri in 45 minut. Opazila ni nič nenavadnega. Od naše hiše (za katero so kako minuto kasneje ležale skale, večje od 1,5 m³) v Orešju do Vrh Lajšta, kjer je obrnila proti Podkrajju, je približno 200 metrov. Medtem ko je obračala, je mimo nje, iz smeri Pokraja, švignil bel Golf. Od Vrh Lajšta do mesta skalnega podora pa je še približno 100 metrov. Po kakih 50 metrih vožnje je morala obrniti, saj je bila cesta že zasuta s kamenjem. Lastnik belega golfa se verjetno niti ne zaveda, da se je peljal, dobesedno, pod padajočim kamenjem. Žena pa je izkoristila tisti kratek čas, ki ji je bil na voljo, da je odpeljala od hiše, ni pa mogla več proti Podkrajju.

Kakih deset minut kasneje, ko sem po tistem strahotnem bobnenju prišel malo

k sebi, sem šel pogledat, kakšno je stanje na cesti (glede na razdejanje za hišo sem predvideval, da ni na cesti Col - Podkraj nič boljše). Kopač Cestnega podjetja Nova Gorica je že čistil cesto (o skalnem podoru je delavce v Cestni bazi na Colu obvestila ženina sodelavka Jana, ko sta se preko Črnega Vrha peljale na delo), malo više od podora, pa je na cestišču stal avtobus, ki je iz Podkraja peljal otroke v šolo. Kuštrave glave so, prilepljene ob šipe, zvedavo gledale kako kopač odstranjuje kamenje. Takrat me je zmrazilo. Kaj če ... ? Zaradi vsega omenjenega je skali vklesan križ.

Množica skal je preskočila zaščitno ograjo na cesti Col - Podkraj. Ena od njih je končala svojo pot v notranjosti moje hiše. Skozi okno se je prikotalila tako natančno, da je na fasadi pustila le manjšo prasko, zunanji okvir okna je bil le delno poškodovan, v

notranji okvir pa se je skala zagostila in se skupaj z njim, odkotalila še dober meter v notranjost hiše. Bobnenje, ki nas je tako prestrašilo, je bilo posledica dejstva, da se je skala v notranjosti hiše kotalila po lesenem podestu. Skala je bila tako velika, da sem jo komaj odkotalil nazaj skozi okno. Po pobočju za hišo je bilo razsutih nadesetine večjih in manjših skal. Nekateri večje so še danes na istem mestu, kamor so se prikotalile tistega januarskega jutra. Niti najmanjši kamenček pa ni priletel v polota, parkiranega na Studencu. Lastnica Jana kar ni mogla verjeti svojim očem, ko je po vrnitvi z dela videla razsuto kamenje je po pobočju. Sledil je ustaljen postopek. Delavci Cestnega podjetja Nova Gorica so odstranili skalne bloke izza hiše, popoldne istega dne pa so že bili na prizorišču novinarji, predstavniki Občine Ajdovščine, Civilne zaščite in strokovnjaki, ki so ugotavljali, kaj lahko v tistem trenutku storijo.

Skala, ki se je privabila skozi okno v Troštovo hišo.
(Foto: Lucijan Trošt)

Srečna lastnica Polota. Le obrat je manjkal in skala bi padla na avto.
(Foto: Lucijan Trošt)

Skala na poti nazaj skozi okno.
(Foto: Lucijan Trošt)

OBČINA AJDOVŠČINA
POVELJNIK CIVILNE ZAŠČITE

Številka: 8462/06

PREBIVALCEM ZASELKA OREŠJE NA COLU in
PREDESEDNIKU KS COL

**OBVESTILO O SKALNEM PODORU NAD REGIONALNO CESTO KALCE
- COL (NAD ZASELKOM OREŠJE)**

Na osnovi poziva poveljnika občinskega štaba CZ Občine Ajdovščina, je geolog podjetja Geoinženiring d.o.o. iz Ljubljane dne 12. 1. 2006 opravil pregled podornega območja v kraju Orešje na regionalni cesti R3 621 Kalce - Col, odsek 1412 v km 9,5. Na tem mestu, dolžine približno 200 m in višine do 50 m, je cesta delno usekana v strmo skalno brežino in delno izvedena na oporni konstrukciji. Pobočje je poraščeno. Gradijo ga apnenci z vpadom plasti v pobočje. Poleg plastovitosti opazamo še dva razpoklinska sistema, eden pravokotno na pobočje in drugi približno vzporedno s pobočjem. Razpoke drugega sistema sekajo ploskve plastovitosti in so mestoma odprte do 10 cm. Opisani sistemi diskontinuitet krajijo skalno gmoto na bloke velikosti 20 cm x 20 cm x 20 cm do 2 m x 1 m x 1 m. Krušenje skalnih blokov se dogaja stalno. Večina manjših blokov obvisi na poraščeni brežini, manjša količina pa doseže cesto.

Obravnani podor, ki se je zgodil 12.1.2006 ob 645, je obsežnejši od dosedanjih, zato je večja količina skalnih blokov padla na cesto. Po oceni vzdrževalca ceste so odstranili 30m³ materiala. Nekaj večjih skalnih blokov se je odbilo od ceste in se odkotalilo proti nižje ležečim stanovanjskim objektom, kjer so povzročili manjšo materialno škodo.

Z огledom smo ugotovili, da je nekaj sproženih skalnih blokov uklesčenih med drevjem na pobočju in so labilni. Glede na to, da je cesta zelo prometna in glede na to, da je območje gosto poseljeno, menimo, da zaradi naključja ni bilo hujših posledic. (poudaril L. Trošt)

Tokratni podor je posledica zmrzali, zato menimo, da obstaja velika verjetnost ponovnega proženja skal, ki bi neposredno ogrozile promet na cesti in nižje ležeče stanovanjske objekte. Glede na ugotovljeno stanje v skalnem pobočju menim, da so možni odlomi skal velikosti nekaj m³. Nadaljnje krušenje skalnih blokov ni mogoče časovno napovedati.

Zaradi navedenih dejstev predlagam, da se cesto začasno zapre, do ugotovitve vseh dejstev in natančne opredelitve objektivne nevarnosti. V tem času naj se izvede čiščenje brežin z odstranitvijo labilnih blokov.

V času do dokončanja nujnih sanacijskih del naj se krajani zaselka ne zadržujejo na območju skalnega podora. Gibanje naj se omeji na najnujnejša opravila.

Marko Kočevač, univ.dip.inž.geol.

Poveljnik CZ, Igor Benko

Delavci cestnega podjetja so cesto takoj zaprli, s tem nujnim ukrepom pa povzročili veliko nevšečnosti prebivalcem Višenj, Podkrajja in Bele. Obvozne poti so bile, predvsem v zimskem času, precej neekonomične in nevarne, zato so se kmalu pojavili posamezniki, ki so popoldan, ko so delavci prenehali z delom, odstranili zapore in cesto nemoteno uporabljali. Tako, napol legalno stanje je trajalo vse do takrat, ko so delavci Podjetja za urejanje hudournikov, postavili take zapore, ki jih ni bilo mogoče tako enostavno odstraniti. Kljub dobro označeni zapori ceste se je vseeno dogajalo, da so se posamezniki, zaradi neupoštevanja omejitve hitrosti, zaletavali v omenjeno ograjo.

Rešitev, ki se je izkazala za kolikor toliko uporabno, je prišla nekje v začetku poletja, ko so uredili in asfaltirali pot skozi Orešje. Podkrajci in prevozniki otrok v šolo so si oddahnili, malo manj pa prebivalci Orešja, saj je sedaj ves promet proti Ljubljani potekal skozi oreške »gase«. Kar naj bi bila zasilna rešitev za prizadete prebivalce vzhodno od skalnega podora, je postala stalnica vseh, ki so se po omenjenem odseku že prej vozili v in iz Ljubljane. Kako se pri nas spoštujejo prometni znaki (Na Kalcah in na Colu je bil prometni znak, ki je oznanjal, da je cesta zaprta za vsa vozila) pove dejstvo, da so se skozi Orešje že prvi dan po asfaltiranju in ureditvi manjkajočega dela poti pripeljali Madžari. Kasneje se je mimo Studenca peljalo »pol Slovenije«, pa tudi marsikateri prebivalec Evropske unije. Prebivalci Orešja smo nekaj časa samo debelo gledali in čakali. Mislili smo, da bo ukrepala vsaj policija, če nas za to pristojne institucije niso o ničemer obvestile, kaj šele vprašale, če se z tako rešitvijo strinjamo. Pa ni bilo nič. Nekajkrat smo razmišljali, da bi omenjeni odsek fizično zaprli, pa smo se premislili, saj bi s tem najbolj škodili sosedom iz Višenj, Podkrajja in Bele.

Medtem so delavci v Školu čistili brežino in vrtali temelje za postavitev lovilnih palisad. Podjetje IBT - Nizke gradnje Trbovlje d.o.o. je v obvestilu lastnikom parcel nad cesto Col - Podkraj zapisalo sledeče:

» ... Glavni zavarovalni ukrep je postavitve lovilne palisade, katera je predvidena na pobočju nad cesto. Naslednji pomemben del zavarovanja je odstranitev labilnih skal velikosti do 2m³. V primerih, da to ne bo izvedljivo ali je velikost blokov večja, bo potrebno bloke sidrati na samem mestu. Za tak primer je izbrana žična mreža iz visoko kvalitetne jeklene žice, ojačitve z jeklenimi vrvmi in sidra povprečne dolžine 3 - 5 m. Območje, kjer je možnost odloma blokov in kršenja drobnejšega kamenja, je potrebno zavarovati s sidranimi »težkimi« mrežami. Za zavarovanje posameznih previsov, ki jih ni možno zrušiti, je projektirana podzidava z lomljencem v betonu. ... «

Postavljanje zaščitne betonske ograje na cesto Pod stenami.
(Foto: Lucijan Trošt)

Zaščitna mreža v Školu.
(Foto: Lucijan Trošt)

Celo poletje so delavci Podjetja za urejanje hudournikov v najhuji vročini vrtali v skale Škola in postavljali lovilne mreže.

Delavci Cestnega podjetja pa so pripravljali vse potrebno za postavitve višjih zaščitnih ograj ob cesti. V začetku septembra so bile zaščitne mreže v Školu postavljene in omenjeni odsek ceste ponovno odprt za promet. Potrebna je bila le še preplastitev cestišča z novo plastjo asfalta. Toda to je že druga zgodba.

Škol je dobil novo podobo, v oreške »gase« pa se je spet vrnil mir. Velika luknja v asfaltu za hišo, tam, kjer se je ustavila največja skala, pa še vedno priča o tem, da se je tistega tihega januarskega jutra tu

nekaj dogajalo. Prebivalcem Orešja pa je kljub lovilnim mrežam v Školu, na koncu ostal grenak priokus. Poleg omenjenih luknje na Studencu je kot spomin na plažo ostala tudi uničena cesta v Lajštu. Ko se odsek pod kamnitim podorom ponovno odprl za promet, se nobena od za to zadolženih institucij ni spomnila, da bi pot skozi Orešje (nezadovoljivo popravljeno že ob gradnji vodovoda in čistilne naprave) vrnila v prvotno stanje. Kot kaže, mora tako biti. Omenjena ignoranca je verjetno le odraz stanja v družbi.

Za dopolnitev članka o skalnem podoru nad Orešjem pa sem za končno poročilo prosil tudi Direkcijo Republike Slovenije za ceste. Odgovorila mi je gospa Karmen Cian, univdipl.inž.grad, za kar se ji v imenu uredništva Colskega časnika najlepše zahvaljujem.

Zaščita brežine nad cesto Col - Podkraj

V januarju in februarju 2006 je prišlo do podora večjih skalnih blokov s pobočja nad cesto, pri čemer je del materiala ostal na cesti, del pa je ogrozil stanovanjske objekte pod cesto. Ker bi se lahko podobni podori ponovili kadarkoli, saj je bilo na pobočju veliko skal, ki jih je zadrževalo le drevje ali so bile v tako labilnem stanju, da bi jih lahko sprožili npr. tudi naliv, zmrzal, potres in podobno, je Direkcija RS za ceste cesto zaprla za ves promet.

Takoj smo naročili izdelavo projektne dokumentacije za zavarovanje brežine. Izvajalska dela smo na to oddali kot elementar podjetju, ki vzdržuje državne ceste na tem področju - Cestnemu podjetju Nova Gorica. Najprej so odstranili ves labilni material - kamenje in skale velikosti do 2 m³. V primerih, ko to ni bilo izvedljivo ali je bila velikost blokov večja, je projekt predvidel zavarovanje teh blokov na mestu samem z mrežami, sidranimi do stabilne osnove. Kjer so ostali previsi so jih podzidali s kamenjem v betonu.

Za zavarovanje cestišča pred nadaljnjim kršenjem materiala so bile v dolžini približno 250 m postavljene lovilne palisade svetovno znanega izvajalca GEOBRUGG iz Švice. Ob cesti je bila nato narejena še nova krona zidu ter dvojna cestna ograja.

Z deli smo končali 31. avgusta in takrat se je tudi ponovna odprla cesta za ves promet. Vrednost del je bila 141 milijonov tolarjev. Dela je izvajalo Cestno podjetje Nova Gorica s podizvajalcem Podjetjem za urejanje hudournikov (PUH) iz Ljubljane.

Izveden način sanacije z mrežami in palisadami zagotavlja trajno zaščito cestišča in objektov pod cesto. Postavljene palisade bodo zadržale eventualne zruške, ki bi se pojavili zaradi nadaljnje erozije brežine.

Karmen Cian, univdipl.inž.grad.

Lucijan Trošt

Končno popravljena cesta med Colom in Višnjami

PREDSEDNIKU SOCIALISTIČNE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE,
JOSIPU BROZU - TITU:

DRAGI TOVARIŠ TITO!

Občani krajevnih skupnosti Predmeje, Otlice, Podkraja in Cola ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Ajdovščina in Republike Slovenije, smo se zbrali na Colu, da proslavimo še eno delovno zmago.

S skupnimi močmi in solidarnostjo vseh ljudi smo uspeli asfaltirati cestni odsek Col - Podkraj v dolžini 5 km in Col - Predmeja, v dolžini 14 km. Novi cesti bosta te kraje približali občinskemu središču in omogočili še boljše pogoje za gospodarski in turistični razvoj krajev tega področja.

Tovariš Tito, z proslave ob otvoritvi cest te najpristrčneje pozdravljamo in obljublamo, da bomo tudi v bodoče solidarnostno reševali skupne probleme za naš še boljši jutrišnji dan. Še posebej smo ponosni, da proslavljamo delovno zmago prav letos, ko svečano praznujemo tvoje in partijske jubileje.

Želimo ti, da bi nas zdrav in čil še naprej tako modro vodil v naši socialistični samoupravni skupnosti!

Col, 15. oktobra 1977

Udeleženci proslave

Originalni zapis omenjenega govora je v arhivu Ivana Žgavca.

Pisalo se je davno leto 1977. Na igrišču pod šolo se je zbrala manjša skupina ljudi, da bi se udeležila proslave ob odprtju na novo asfaltiranih odsekov cest Col - Podkraj in Col - Predmeja. Kdo od takratnih družbeno političnih delavcev je bil uradni govornik ob odprtju se ne ve, je pa zgoraj objavljeni pozdrav Titu v imenu krajanov prebral mladinec Ivan Žgavec. Razlog za skromno udeležbo domačinov je bil verjetno tudi v tem, da se je z asfaltiranjem omenjenih odsekov nerazumno dolgo odlašalo in so imeli ljudje dovolj praznih obljub in izgovorov. Asfalt je bil sicer položen, vendar le spodnja, groba, plast. Z izgovorom, da bodo manjkajočo plast položili naslednje leto spomladi, so takratni družbeno politični delavci delno

pomirili domačine. Seveda pa so na obljubo pozabili in takrat postavljena asfaltna prevleka je zdržala več kot dvajset let - v zadnjih letih je bila cesta Col - Podkraj slabša kot da bi bila makadamska. Zadnji odsek ceste Col - Podkraj (od križišča pri Tratniku do sredine vzpona pod Višnjami) pa je z originalno asfaltno prevleko iz leta 1977 vztrajal vse do letos. Ravno v času nastajanja tega zapisa delavci Cestnega podjetja Gorica pripravljajo omenjeni odsek za polaganje končne plasti asfalta. Enakega popravila pa je potreben tudi odsek ceste med Colom in Predmejo

Poleg asfaltiranja pa bo povsem na novo urejen odsek omenjene ceste pod pokopališčem na Colu. Lahko rečemo,

da bo Col dobil svojo prvo ulico, saj bo pločnik na obeh straneh cestišča, postavljena pa bo tudi nova javna razsvetljava. Če bodo odgovorni poskrbeli še za varnost prometa (naprave za umirjanje hitrosti) bomo lahko rekli, da je omenjeni odsek pod pokopališčem in šolo resnično dokončan. Seveda pa bo potrebno na Colu tudi ostale odseke cestišč urediti po vzoru zgoraj omenjenega.

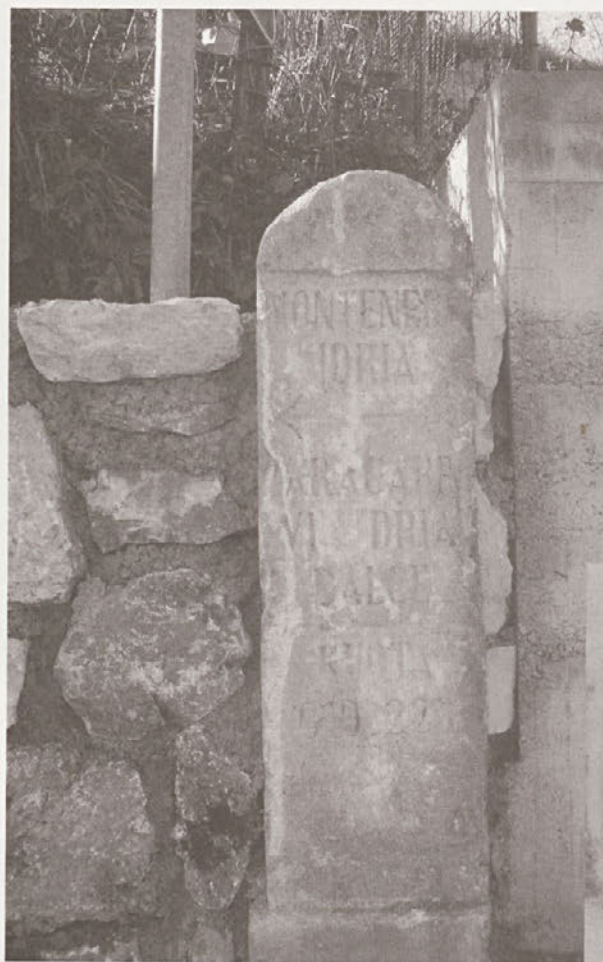
Ob pripravljanju cestišča za asfaltiranje pa se je iz delno podrtega zidu ob Balantinovem griču (vrh Pučke) pokazala še ena zanimivost Cola. Obcestni kamen, ki je včasih stal na vogalu Tomicove hiše (nasproti župnišča), je namreč vse od velike italijanske rekonstrukcije cest na Colu

(med leti 1930 in 1940) ležal kot temelj delno podrtega zidu ob Balantinovem griču. Delavci, ki so zid popravljali, so ga odkopali in sedaj stoji na mestu, kjer je bil najden. Po pripovedovanju Zore Trošt iz Orešja so se kot otroci pred drugo svetovno vojno na omenjenem kamnu velikokrat igrali.

Lucijan Trošt

*Col bo dobil prvo ulico...
(Foto: Lucijan Trošt)*

Obcestni kamen danes Stoji na mestu, kjer je bil najden.

(Foto: lucijan Trošt)

Fotografija iz leta 1928 prikazuje omenjeni kamen na vogalu Tomicove hiše, zraven pa so (od leve proti desni): Janez Škvarč - Ulinov, na kamnu sedi Mimi Tomic - Tomicova, Andrej Hladnik - Boselnov in Pepe Pregelj - Brjaški. Originalno fotografijo hrani Edo Puc.

(Foto: Lucijan Trošt)

Drobničji bal 2006: tradicionalna selitev drobnice s Cola v Križno goro

Bolj ali manj redni sestanki za ta dogodek so potekali že vsaj pol leta prej. Vsak petek se je namreč fantovska družba sestala na njim najljubši lokaciji in tu so se rojevale raznovrstne ideje, ki naj bi popestrile bližajoči se Drobničji bal. Nekaj težav se je sprva pojavilo ob določanju datuma izvedbe, saj so morali »organizatorji« upoštevati najprej količino paše v Križni gori, potem prihod naraščajev v čredi, težilo pa se je tudi k čim večjemu številu pastirjev, ki bi čredo »strokovno« prepeljali na cilj.

In »veliki dan« je prišel – v zgodnjem juljskem jutru je na Colu zabučal zvok roga (ki ga je za ta namen strokovno napravil Mitja) in naznanil, da je prišel čas selitve. To so zaslutile tudi ovce in koze, ki so ob prihodu primerno opravljenih pastirjev in pastiric, nemirno bežale celo pred gospodarjem Dušanom. Ko smo jih končno, s skupnimi močmi, zbrali na kup, pa smo se lahko podali na dolgo, a prijetno pot v Križno goro, ki smo si jo krajšali tudi s petjem. Najbolj je seveda »zažgala« himna Drobničjega bala, sad našega vodiškega pastirja Mateja, ki je na poti do Januca večkrat zadonela. Celotna selitev je od daleč izgledala kot kak pomemben medijski dogodek, saj smo imeli dva fotografa, spremljal pa nas je tudi snemalec, ki je z nami vztrajal od zgodnjega jutra in vse do zvečer. Kar pa se same poti tiče, lahko

temu, da je bil med čredo tudi »invalid« (kozliček z zlomljeno nogo) in komaj pet dni stara ovčka, ki pa je večino poti prespala v naročju enega od pastirjev.

Januc je že obsijalo sonce, ko smo zadovoljni sedli za mizo z dobrotami, drobnica pa si je prav tako privoščila svežo gorsko pašo. S tem pa Drobničjega bala še zdavnaj ni bilo konec – čakal nas je namreč pester dan. Takoj smo stopili v akcijo – naša zagnana kuharja Lučo in Bojan sta pripravljala svoje specialitete »izpod peke«, ostali pa so se posvetili različnim opravilom »po starem«. Nekateri so cepili metrcce z železnimi klini in čukom. Priznati moram, da so bili zelo spretni, kljub temu, da ti pripomočki danes niso več v rabi. Drugi so se ukvarjali z igranjem golfa po starem, pri katerem so uporabljali leseno

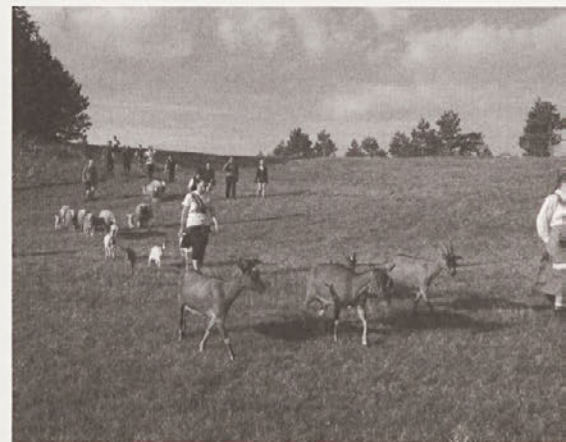
palico in kamen. Vsak pa si je z zanimanjem ogledal tudi kopo, ki jo je že par dni prej mojstrsko postavil in zakuril gospodar Januca, Ivan. Dobrote, ki sta jih pripravljala Lučo in Bojan so se kuhale v posebni posodi, ki smo jo postavili in prekrili z žerjavico. Zelo očitno so bile vsem všeč in tudi kuharja sta si po

dobro opravljenem delu segla v roke.

Po kosilu nas je čakalo še kar nekaj dela – zelo zanimivo je bilo predvsem podiranje smreke z amerikanko, izgledalo pa je nekako tako: dve osebi žagata smreko, okrog njiju pa približno deset oseb (moškega spola), ki dajejo (uporabne?) napotke, kako delo najbolje opraviti. Očitno res velja izrek »več glav več ve«, saj jim je na koncu smreko le uspelo požagati. Čakalo pa nas je še eno pomembno opravilo, in sicer izdelovanje kala. Kopanje s krampom v vročem juljskem popoldnevu ni bilo kdove kako zabavno, še dobro, da so fantje in mošje »gajstni« in se niso dali zmotiti. Skopano kotanjo so prekrili še s kamenjem in ilovico in punce smo vanjo znosile vodo. Dela je bilo torej za vse na pretek, z veseljem pa smo vsake toliko časa upoštevali tudi enega izmed navodil Drobničjega bala: »Če čiš lježt, lježi!«, še posebej pod večer, ko je zago-rela gozdarska peč, ki nas je grela dolgo

(Foto: Sandi Škvarč)

(Foto: Sandi Škvarč)

rečem, da nismo imeli večjih težav, kljub

v noč. Za večerjo smo imeli tudi letos (že tradicionalno preveč slano) polento, ki jo je pripravil naš mojster Nejc. Na koncu pa je ostal malo razočaran, ker smo namesto polente raje izbrali pečenje.

Tako nekako smo zaokrožili letošnji Drobničji bal. Lahko rečemo, da je bil uspešen – tudi zaradi tega, ker se je čreda srečno (in v istem številu) že vrnila domov, kjer bo preživela zimo in si nabrala novih moči za naslednje leto.

Franka Koren

(Foto: Sandi Škvarč)

Drobničji bal

1. *Se jutro prebuja v juljski dan
veselo se družčina zbira na plan
da izročilo bi babic in dedov
odvzeli pozabi nam ljubih obredov.*
2. *Na pašnike Cola vročina pripeka
zaman se drobnica v senco zateka
zato jo pospremili bomo na kraj
ki vse do jeseni bo njen pašni raj.*
3. *Na Križno goro se povzpne
cingljanje zvončkov oživi
gospodar pa s srčno vnemo
na čelu črede ves žari
meketanje se razlega
na prebujeno colsko vas
a iznad vsega tega
zasliši se napeva glas.*
4. *Greto tja kjer korenine
naših so rodov doma
greto tja kjer utrip tišine
še na paši vztrepeta
greto tja kjer dan še mine
brez drvenja norega
obudimo vsaj spomine
če ni mogoče drugega.*
5. *Od strmega vzpona čreda se loči
na ravnem odseku hitreje poskoči
po stezah nekdanj uporabnih poti
speljanih po gozdu do domačij.*
6. *Le hiše dokaz so ob njih redke njive
ter pašniki, ki sled vasi so še žive
in tudi ta čreda ima te zasluge
le naj se množi kot tudi vse druge.*
7. *Na Križno goro se povzpne
cingljanje zvončkov oživi
gospodar pa s srčno vnemo
na čelu črede ves žari
meketanje se razlega
na tiho Križnogorsko vas
a iznad vsega tega
zasliši se napeva glas.*
8. *Greto tja kjer korenine
naših so rodov doma
greto tja kjer utrip tišine
še na paši vztrepeta
greto tja kjer dan še mine
brez drvenja norega
obudimo vsaj spomine
če ni mogoče drugega.
Na Križno goro se povzpne!*

»Vsi udeleženci Drobničjega bala 2006 se fizično in psihično pripravijo za dan 15. 7. 2005 in se zglasijo ob 5.01 na samem pašniku na Zgojnah. Zaželeno velika strpnost, vzdržljivost, potrpežljivost, treznost, odpornost na »blejine«, vedenje o humanem ravnanju z živino, naspanost, dobra volja...«

Iz vabila na Drobničji bal 2006, ki ga je lastnik drobnice Dušan Koren, nekaj dni pred dogodkom, po elektronski pošti poslal colskim »pastirjem«.

Besedilo »uradne himne« Drobničjega bala 2006, ki ga je posebej za ta namen spesnil Matej Likar:

Lokalne volitve 2006

In spet so tukaj: obrazi na plakatih ob cestah, slogani, predstavitve, obljube, ki so nas spremljale na vsakem koraku, kjerkoli smo bili in kamorkoli smo se obrnili. Najbrž smo vsi v tem predvolilnem času razmišljali in se med seboj pogovarjali: »Kdo bo tisti, ki bo letos prevzel stolček?«, »Spet same obljube - le kdo jih bo uresničil?«, »A si sploh kdo zasluži moj glas?«.

Po dnevih, tednih in mesecih razglabljanj pride dan D - dan, ko imamo državljani z volilno pravico možnost, oddati svoj glas in s tem izraziti tisto, kar si želimo zase, za svoj kraj, za svojo občino ... Tako je bilo tudi na Colu. V nadaljevanju vam bom predstavila, kako smo volili Colčani na letošnjih lokalnih volitvah. Volilna udeležba je bila 50,91 odstotna - od 662 volilnih upravičencev je volilo 337 prebivalcev Cola in zaselkov Cola.

Največ prahu so po Sloveniji dvignile volitve za župana posameznih občin. V ajdovski občini ni bilo tako, saj je vse potekalo precej mirno. Na Colu smo največ glasov oddali Marjanu Poljšaku, in sicer 173, sledil mu je Janez Lampe s 46 glasovi in Alojzij Klemenčič z 41 glasovi. Župana smo izvolili v prvem krogu: spet je slavil Marjan Poljšak, pred katerim je nov mandat - že tretji po vrsti. Podrobna razdelitev glasov med vse županske kandidate sledi v naslednji tabeli:

Zap. št.	Kandidat	Št. glasov	% glasov
1.	Marjan Poljšak	173	51,95
2.	Janez Lampe	46	13,81
3.	Alojzij Klemenčič	41	12,31
4.	Miloš Bizjak	34	10,21
5.	Aleksander Lemut	29	8,71
6.	Milanka Nešković	7	2,10
7.	Marjan Pahor	3	0,90

Razdelitev glasov med posamezne kandidate za župana Občine Ajdovščina.

Vzporedno z županskimi volitvam smo volili tudi člane občinskega. Rezultati glasovanja so pokazali, da je na Colu zbrala največ glasov Slovenska demokratska stranka (SDS), in sicer 31,23 odstotkov, druga najmočnejša je bila Nova Slovenija - Krščanska ljudska stranka (NSi) z 21,77 odstotki, tej pa sledijo še Socialni demokrati (SD), ki so prejeli 7,26 odstotkov glasov.

Na podlagi prejetih preferenčnih glasov za posamezne kandidate so bili v občinski svet v volilni enoti 03, kamor spada tudi Col, izvoljeni naslednji svetniki: Boris Kovač (Lokavec) - Zveza za Primorsko (ZZP), Josip Troha (Lokavec) - Slovenska demokratska stranka (SDS), Danijela Likar

(Otlica) - Slovenska demokratska stranka (SDS), Janez Lampe (Višnje) - Nova Slovenija - Krščanska ljudska stranka (NSi) in Roman Bratina (Predmeja) - Socialni demokrati (SD).

Na koncu pa naj omenim še, za krajane Cola, najpomembnejše - rezultate izida volitev v Krajevno skupnost Col. Kljub »hudi demokratičnosti«, ko se volivci odločamo za predstavnika svojega zaselka med samo enim in edinim kandidatom, smo izvolili sedem članov, ki nas bodo v naslednjih letih zastopali kot člani Krajevne skupnosti Col. Kot prikazuje spodnja tabela, ima Col šest volilnih enot. V vsaki od teh smo izvolili enega kandidata, v volilni enoti številka 4 (Gozd - Križna Gora), pa sta bila izvoljena dva.

	KANDIDAT	ŠT. ODDANIH GLASOV
1 VOLILNA ENOTA (Col-Alpna)	Primož Puc	Zaselek ima 198 volivcev, od tega je kandidat prejel 85 glasov
2 VOLILNA ENOTA (Col-Orešje)	Peter Vidmar	Zaselek ima 112 volivcev, od tega je kandidat prejel 48 glasov
3 VOLILNA ENOTA (Malo polje)	Boris Koren	Zaselek ima 59 volivcev, od tega je kandidat prejel 24 glasov
4 VOLILNA ENOTA (Gozd - Križna Gora)	Mateja Pelhan	Zaselek ima 112 volivcev, od tega je kandidat prejel 45 glasov
	Ivan Mikuš	Zaselek ima 112 volivcev, od tega je kandidat prejel 32 glasov
5 VOLILNA ENOTA (Žagohč)	Janko Škvarč	Zaselek ima 93 volivcev, od tega je kandidat prejel 49 glasov
6 VOLILNA ENOTA (Col-Žaga)	Božidar Čurk	Zaselek ima 88 volivcev, od tega je kandidat prejel 41 glasov

Št. glasov za izvoljene člane Krajevne skupnosti Col

Število oddanih glasov, ki so zbrani v zgornji tabeli, ne napoveduje direktne izvolitve predsednika Krajevne skupnosti, pač pa le izvolitev članov, ki zastopajo posamezne zaselke v Krajevni skupnosti Col. Predsednika, tajnika in blagajnika izvolijo člani med seboj na prvi seji po volitvah, ki jo skliče dosedanji predsednik.

No, tako so za nami še ene lokalne volitve. Za nekatere uspešne, za druge pač malo manj. Sedaj lahko ugotavljamo in razpravljamo o tem, kdo bi bil najprimernejši, najuspešnejši ... Tisti, ki smo izpolnili svojo državljansko pravico, lahko imamo mirno vest, da smo svoja mnenja in razmišljanja na nek način izrazili ... ne glede na končne rezultate ... V vsakem primeru pa nam ostanejo nove volitve čez štiri leta.

Naj vam na koncu iskreno zaželim veliko zdravja, sreče, miru in ljubezni v prihajajočem letu 2007. Nenazadnje je to najpomembnejše ... srečno!

Alenka Benčina

LD Col: veselje do lova je veselje do žetve

»Lov mi pomeni žetev; ko me povabijo nanj, me povabijo zato, da jim pomagam pri žetvi in mlačvi in ob tem čutim veselje. Trofeja ni sama sebi namen, ampak mi pomeni veliko več kot spomin na bolj ali manj uspešno žetev.« je zapisal G. Roedding v nemški lovski reviji Wild und Hund (11/92).

Da bi bila žetev in veselje ob njej čim večja, smo v Lovski družini Col že zelo zgodaj spomladi, sredi dolgotrajne zime, začeli »sejati« med članstvom razne naloge, aktivnosti in razdeljevali delo v lovišču in v sami lovski družini.

Na volitvah v letošnjem letu je lovška družina dobila novo vodstvo. Po zahvali prejšnjemu vodstvu in predaji zadolžitve, se je novi upravni odbor lotil načrtovanja in izvajanja začrtanih del za tekoče leto. V novem odboru se bomo trudili za ohranjanje dobrih odnosov v družini in z vsemi uporabniki prostora, z drugimi društvi in organizacijami, nadaljevali ali dokončali dela v lovišču in ostalih lovskih objektih, spoštovali novo lovsko zakonodajo ter lovske šege in navade. Klub velikemu pričakovanju, država lovski družini letos ni ponudila v podpis koncesije za upravljanje in gospodarjenje z loviščem. Tako bo ob vseh človeških faktorjih in drugih nedorečenostih včasih zelo težko in zahtevno voditi družino med raznimi čermi. Želimo pa si, da bi se člani v družini,

kot obliki združevanja, dobro počutili in hkrati ohranjali osebno svobodo.

V lovski družini je trenutno 78 članov, od tega je šest častnih članov, pripravnika ni zaenkrat nobenega. Povprečna starost članstva je 48,7 leta, kar je za slovenske razmere zelo ugodna starostna sestava.

Odgovornost vsakega lovca kot posameznika je za delo in obstoj lovske družine nujna. Tega se bomo morali zavedati vsi. Žal se je tudi

v lovske vrste vrinilo splošno merilo, da pravzaprav ne potrebujemo nikogar ne soseda, ne solovca, vse znamo sami, vse opravimo sami, sami »jagamo«, nikoli nimamo časa za druge, samo hitimo ...

V slogi je moč in uspeh. Foto: Friderik Tratnik

Res je čas vsakemu človeku zelo dragocen, vendar če ga preživiš ali deliš, se družiš s prijatelji ali solovci, je tisti čas in tisti trenutek zagotovo nekaj najlepšega, nepozabnega, še posebej, če je to v naravi. Ali kot je zapisal pesnik Gregorčič: »... a srečen ni, kdor srečo uživa sam.«

Planske obveze, tako glede dela v lovišču kot odstrela divjadi, smo izvrševali v okviru letnega načrta, za kar se vsem članom iskreno zahvaljujem, hkrati pa bi vzpodbudil vse »speče« člane, da vsaj malo doprinejo k uspešnosti in prepoznavnosti lovske družine.

V začetku oktobra je v naši družini potekala uporabnostna tekma psov po umetni krvni sledi. Tekme se je udeležilo osem vodnikov psov iz različnih koncev Slovenije. Kot organizatorji prireditve smo poskrbeli in se potrudili, da je tekma potekala brez zapletov, ter da so se vsi, tako vodniki psov kot sodniki in gledalci, počutili prijetno v naši družbi. Zaključek tekmovanja z objavo rezultatov, podelitvijo nagrad in postrežbo vseh sodelujočih je bil v lovski koči na Farmancah. Ob tej priložnosti se zahvaljujemo vsem lovcem naše družine ter vsem sponzorjem za nesebično pomoč pri izvedbi te prireditve.

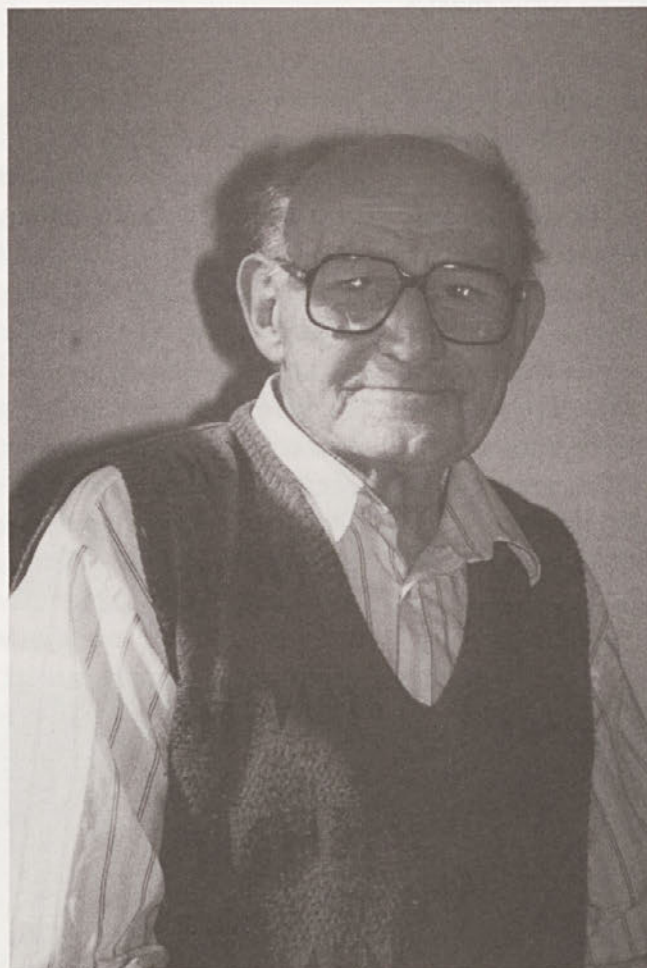
V letošnjem letu je prišlo pri evidentiranju odvzema divjadi iz lovišč do nekaterih sprememb. Lahko bi rekli, da je računalniška era vdrla tudi v »jago«, v lovske vrste. Vsa leta je bilo potrebno vsak odvzem iz lovišča vpisati v evidenčno knjigo, ki jo je ob oceni trofej ob koncu vsakega leta pregledal lovski inšpektor. Z letošnjim letom pa je potrebno vse odvzeme divjadi iz lovišča (pogin, povoz, odstrel ...) sprti, ali najmanj vsake tri mesece, vnašati v računalniški program LISJAK (Lovski Informacijski Sistem). Dostop in vpogled v program LISJAK, ter s tem seveda kontrolo nad izvajanjem letnega lovskega plana, imajo razne državne institucije (Zavod za gozdove Republike Slovenije, Lovski in ribiški inšpektor, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Lovska zveza Slovenije, Veterinarska fakulteta, Območno

zduženje upravljalcev lovišč ...). Lovska družina je v letošnjem letu pridobila tudi svoj elektronski naslov, ld.col@zvkluo.si, ki omogoča hitrejšo in enostavnejšo komuniciranje ter obveščanje med lovs-kimi družinami in drugimi uporabniki. Na ta naslov nam lahko tudi drugi zainteresirani pošljejo sporočila, vprašanja, pobude, prošnje, pripombe in pohvale.

veselil kot takrat, kadar žanje. Vesel bo kot takrat, ko ti prinese žrtev.«

Naj prihodnje leto 2007 prinese vsem obilo zdravja, zadovoljstva, notranjega miru in pristnega veselja.

Friderik Tratnik

*Jožef Kovšca - Žejnovski (1910 - 2006)
(Foto: Arhiv Branko Tratnik)*

Na colskem pokopališču smo se v drugi polovici oktobra poslovili od, daleč naokoli najstarejšega moža in lovca, Jožefa Kovšca - Žejnovskega, ustanovnega člana Lovske družine Col. Čeprav že dolgo ni bil več član naše družine, se mu na tem mestu in v imenu celotne družine zahvaljujemo za vse delo, vso skrb, za vse, kar je naredil za dobro divjadi in solovcem ter za korajžbo in pokončnost, ki sta ga spremljala celo življenje. Že prerok Izaija je v Stari zavezi Svetega pisma zapisal: »Pred teboj, o Bog, se bo človek

Ivan Trošt – Hišnik ...

Vsak od nas po svoje zaznamuje ta svet ... Kdo ga bolj? Kdo ga manj? Nismo, ki bi sodili o tem. Mojster Čas postavi vse stvari na svoje mesto ...

Ivan Trošt – Hišnik je letnik sedeminštrideset, rojen torej v času prve petletke, kar nam že samo po sebi dosti pove. Na svet je prišel v januarju, 'v jasnem jutru', kot sam pravi, ob sedmi uri. Ob isti uri je bil tudi krščen – »ker sem imel umreti, o!« Ni imel svoje krstne botre. Pri krstu sta ga držala stari Mežnarjev France in njegova teta Ivanka. Krstil pa ga je tedanji colski župnik Jože Petrič, za katerega Ivan mimogrede reče: »Župnik Petrič je bil za partizansčino, saj je imel celo borčevsko penzijo ...«

Če se vrnemo k Ivanovi družini. Oče je bil po poklicu čevljar. Kar trem sinovom sta mama Francka in oče, Lojze dala ime Lojze, a so vsi trije umrli – prva dva že kmalu po rojstvu. Šele Jože, letnik 1940, je ostal pri življenju ... Novorojeni Ivan po rojstvu ni zajokal, le stokal da je. »Tudi ob tega bol« je zajokala mama in pohiteli so s krstom. Vendar je pob pod večer ob koncu svojega prvega rojstnega dne, krepko

zajokal in je še danes zelo živ ...

»Kako se spominjaš svojega zgodnjega otroštva?« ga vprašam, ko se usedeva pod staro, od strele udarjeno kobilško lipo za Križno Goro. »Naša hiša je bila pred pol stoletja 'daleč ven s Colu', tako da družbe, sebi primerne, skorajda nisem imel. Zelo pozno sem začel gladko govoriti. Jurij Tomažev, današnji škof Jurij Bizjak, ki je en mesec mlajši od mene, je že fural z očetom in vpil: »Bijo! Bijo!«, jaz pa še skorajda govoril nisem. Ko so me ženske vprašale, koliko sem star sem jim pokazal pet prstov ... Vendar ko je učiteljica Sonja Reja v prvem razredu vprašala, kdo se zna podpisati, sem se jaz znal! Spomnim se, kako je učiteljica pisala in pisala po tabli, mene pa je zaskrbelo: »Kaj bo, ko bo na tabli zmanjkalo prostora?«

Učitelj Danilo Sirk pa nas je spraševal seštevanje in odštevanje. In nam je obljubil: 'Kdor bo najboljši, bo ob koncu ure lahko zvonil s šolskim zvoncem!' Z žal že pokojno Doro Troštovo sva zbrala enako število pravih odgovorov in sva za nagrado zvonila oba – mezinčka sva vtaknila v uho zvonca in hkrati potresla ...

V šoli sem si seveda poiskal fantovsko družbo. Bolj skupaj smo se držali Janko in Rafo Brjaška, Jože Pucov, Ciril Jerončič iz Sanabora ... Kakšna je bila naša takratna splošna razgledanost, nam pove to, da nisem vedel, ali je voda tekočina ali ne. Učiteljica Zora Velikonja me je to vprašala. Tudi topli so nas – učiteljica Gizela, ki je kasneje učila angleščino v Vipavi,

ti je mimogrede primazala eno prek ušes. Ob odprtju prve nove šole na Colu sem ji to povedal in v znak sprave sva se fotografirala: na fotografiji jo držim v naročju!

Potem je prišel na Col učiti tvoj brat Aldo Mlad, strog, ravno je prišel od vojakov. Pri njem sem znal! Vsak teden smo morali napisati spis in ga ilustrirati! To je bila zame smrt. Če nismo znali, nas je popoldne zaprl v učilnico. On je delal svoje stvari, priprave ali kaj, mi smo se učili. Drugi dan sem znal naštet vsa evropska glavna mesta, da je vsemu razredu rekel: »Vsaj tako da bi vsak znal, kot zna Ivo danes!« Za Aldom pa me je učila pokojna Ivka iz Poljsanske doline, ki si je na Maleni Polju dobila moža in z njim priimek Pregelj ... Spomnim se tudi Klavdija Koloinija, ki je tudi nekaj malega učil na Colu. Enkrat nas je vprašal: »Kdo od vas ne hodi k verouku?« Samo pokojna Nada DeOttova je dvignila roko ...

Devetinpetdesetega leta je na Col prišel past duše župnik Boris Čibej. Kmalu je v Ivanu odkril 'glasbeno žilico' in ga začel učiti igrati harmonij – to je prav tisti harmonij, ki ga ima Hišnik še danes v svoji hišici nad Dragami – za spomin. Kmalu je Ivan v glasbi toliko napredoval, da je občasno nadomeščal cerkvenega zborovodjo Polmeta Lokvarskega.

Osemletke je bilo konec in Ivan si je želel postati mehanik na Primorju. Brat Jože je bil takrat že v semenišču in Ivanovo poklicne želje se niso uresničile. Tudi na Lipo ga niso vzeli. Štirinajst dni je bil že

vajenca pri mizarju Valiču – a moral je delati najtežja dela, zato se je odločil za poklic zidarja. Opravil je dva trimesečna zidarska tečaja. Tisti čas se je udeležil tudi mladinskih delovnih brigad – 'kod Smedereva u Srbiji'. Še danes se spomni imena naselja: 'Omladinsko naselje Budućnost Kolari kod Smedereva'. Dva meseca in devet dni je udarniško pomagal graditi 'novo Jugoslavijo'.

Potem je prišel čas, ko si je zapel tisto ljudsko: »Star sem dvajset let, pa moram iti po svet, domovina hoče me imet ...« Vojsko je služil v Zadru, in glej – na ta čas ima Ivan zelo lepe spomine! Tako zelo mu je bilo všeč, da se je po odsluženju vojski hotel zaposliti 'u armiji', kot zidar. »Pojdi vprašat na komando v Postojno!« so mu rekli v Ajdovščini, na Vojnem odseku. Ni šel ... Iz časa vojske se Ivan spominja, kako ga je pohvalil sam major! Zidali so zid. V spodnji vrsti so bili zidaki širši, v zgornji ožji. Drugi vojaki – zidarji so zid uravnavali tako, da so ga na debelo obmetali z malto, Ivan pa – bistra glavca – je med širšim in ožjim zidakom pustil kar stopničko. In major ga je pred vsemi pohvalil: »Tako se to radi, Ivane!« Ker Ivan na eno oko slabše vidi (posledica ošpic v otroštvu), ni mogel biti stražar s puško. Zato so mu zaupali vojaške pse – bil je torej 'kerovođa' in se je z nevarnimi čuvarji skladišč dobro razumel. Le njega so pustili k sebi. Žal je enega od njih ubila strela.

Po vojski se je za nekaj časa zaposlil na Primorju. Ko so delali na nekem mostu v Idriji, ga je tako zeblo, da je sklenil iskati zaposlitev drugje. Prav tistikrat sta otliska in colska šola iskali skupnega hišnika in med osmimi prijavljenimi kandidati so izbrali Ivana. Odločilna prednost pri izbiri sta bili odslužena vojska ter mojstrski zidarski izpit. Na Otlci je bila takrat ravnateljica Ivanka Bizjak, na Colu pa Miro Bičić. Kasneje sta z Mirotom postala velika prijateljca. Ivan mu je pomagal zidati vikend na Šentviški Gori, Miro pa mu ga je dal na razpolago, ko se je Ivan poročil z Jožo Kobal iz Višerj in šel na poročno potovanje ...

Po Bičiću je za ravnatelja prišel Vojko

Stegovec. V tem času je Ivan postal tudi voznik šolskega kombija. Prvi kombiji pozimi niso hoteli vžgati, zato jih je vedno parkiral v bregu in jih vžigal 'v teku'. Spomni se ledenih cest na Vodice. »Hvala Bogu,« pravi Ivan, »da se nikoli ni nič zgodilo!« Kot hišnik pa se je lotil vsega. Z Ančo Kovačevo sta cele počitnice belila stare vlažne šolske zidove, čistil je greznice, pozimi kidal, popravljaj dotrajani šolski inventar, ves čas nekaj prezidaval ... Ko je enkrat belil zunanjo fasado šole, je lojtra postavil kar na šolsko klop. Z vedrom belila je bil že čisto na vrhu, ko je vse skupaj začelo lesti. Ivan se je znašel na tleh, belilo se je zililo po njem. Ravnatelj Vojko je to videl in zaklical: »Dve mili, kupite dve mili za Hišnika!«

Vsekakor pa je Hišnika zaznamovala glasba in on je z glasbo in svojo osebnostjo zaznamoval Col. Župnik Boris Čibej je poskrbel, da je v začetku sedemdesetih let Ivan začel obiskovati orglarsko šolo v Ljubljani. Celih pet let se je ob sobotah vozil v Ljubljano in se učil osnov orgljanja in dirigiranja. Na tej šoli je poučeval tudi Ivanov brat Jože.

Tako je lahko na Colu – ko so stvari dozorele – počasi začel prevzemati dirigentsko paličico v Moškem pevskem zboru 'Razpotje'. V zbor so prišli mladi fantje: Franc Štefančič – Con, Silvo Tratnik – Ančkn, Lojze Kovšca, Stojan Križaj – Koko ... To so bili štirje stebri v zboru. Zahtevali so malo več. Damjan Bajc z Avžlaka je začel zbirati podpise, kdo naj prevzame mesto zborovodje. Večina je bila za Ivana

in 1979. leta je postal zborovodja. In to je še danes, ko zbor slavi 50-letnico delovanja.

V tem času zaznamujejo življenje zbora mnogi vzponi in redki blagi padci; mnogi pevski uspehi, gostovanja, pevska potovanja – med drugimi tudi v tujino, v Milano, kjer so s petjem med tamkajšnjimi Slovenci zbirali sredstva za nove orgle na Colu. Znameniti so zborovi pevski vsakoletni planinski pohodi, povezani s koncerti v slovenskem visokogorju – tudi pri kapelici na Kredarici. O vsem tem je bilo že dosti napisano, tudi v Colskem časniku. »Kako pa naprej?« ga vprašam. »Mislim se posloviti od zbora,« mi brez vidnega obžalovanja reče. »Vse se enkrat konča. Enkrat se je treba umakniti. Še 50-letnico da bi speljali, potem bomo videli, kaj bo ... To storim toliko laže, ker sta poprijeli naša Ana in Martina Pišlarjeva in postavljata na noge mešani pevski zbor. Pesem na Colu ne bo zamrla. Nekateri bi radi videli, da bi se oblikovala tudi komorna skupina kakih dvanajstih pevcev – če eden umanjka, jih je še vedno zadosti.«

»Ivan, v vseh ocenah vašega petja pisci izpostavijo zdrave moške glasove. Kako da je prav moško petje na Colu tako močno?« ga še povprašam. »Res je, vendar je treba vedeti, da se taki glasovi ne rodijo pogosto. In potem jih je treba še oblikovati. Tre-

nutno na Colu z basi ni težav, manjkajo pa tenorji. Manjkajo nam Con, Silvo, Marjan ...«

»Ivan, zdaj greš uradno v zasluženi pokoj. Tam nad Dragami si v romantičnem okolju zgradil pravljico hišico. Kako je prišlo do tega, da si zidal prav tam?«

»Tam sva z bratom Jožetom pasla, tam sem preživel otroštvo. Ko sva obujala spomine, mi je pokazal neko skalo in rekel:

'Pod to skalo sem prebral to in to knjigo ...' On je dosti bral. Svet, kjer je hiška, ni bil naš, France Kobal iz Sanabora je bil njegov lastnik. Potem je bil svet naprodaj in smo rekli: 'Kupimo ga, tam so naši spomini!' In sem kupil. Najprej sem tam mislil postaviti samo barako za poljsko orožje, potem je počasi raslo in zraslo, kar je zdaj. Hiško je Ivan z velikim občutkom za

mero in okusom znil z naravo. Med skalami in drevjem deluje povsem nemoteče. Genialna je rešitev dostopa do zgornjega prostora - z brvjo s sosednje skale. Naravne danosti je Ivan izkoristil tudi za bližnjo klet in stranišče. Seveda ni treba poudariti, da je vse delal sam, saj si zastopi na vse. S cvetjem iz narave ozaljšana okolica pa kaže na roko in pretanjeni okus

njegove žene Jože.

Ivanu in Joži iz srca želim, da bi v pomirjujočem okolju njune hiške nad Dragami preživela dosti bogatih dni ...

Franc Černigaj

Vojaški kaplan Milan Pregelj

Koliko časa si že kurat v Slovenski vojski (SV) in kaj te je prepričalo, da si se odločil za to pot? Preden si vstopil v SV si imel velike pomisleke glede smiselnosti prisotnosti duhovnika v vojski, o odločitvi tvojega sošolca Jožeta Pluta. Potem si se premislil. Kaj te je prepričalo?

Najprej te bom malo popravil glede naziva, ki si mi ga dal. Iz zgodovine poznamo kurate in tudi danes je to besedo mogoče uporabljati, vendar smo se odločili, da bomo v SV uporabljali naziv vojaški kaplan. Moje nasprotovanje je bilo predvsem povezano s sistemom naborniškega služenja vojske, ki ga vsi poznamo še iz »rajnke«¹ Jugoslavije. V vojsko smo morali in malokdo je čutil kakšno posebno željo, da bi poleg obveznega počel še kaj drugega. Živel smo za to, da bi bilo vsega skupaj čimprej konec. V župniji sem po slovenski osamosvojitvi sodeloval v programu tako imenovanega civilnega služenja in ob srečanjih z različnimi naborniki spoznaval, da se stvari glede vojske niso bistveno spremenile. Že takrat se je sicer govorilo o spremembah v vojski, nekakšnem poklicnem služenju, kar pa se je zdelo še tako strašansko daleč in skoraj neuresničljivo. V pogovorih in šali sem večkrat rekel, da se za »mulci«² po grmovju že ne bom podil, da pa bi morda nekoliko drugače razmislil, če bi res prišlo do poklicne vojske. S sošolcem Jožetom sva se večkrat pogovarjala o tem, ko je sam začel delo na Obrambnem ministrstvu me je vabil, da

bi se mu pridružil, vendar sva do leta 2003, ko je prišlo do spremembe služenja vojaškega roka (Slovenija se je odločila za poklicno vojsko), ostala vsak na svojem bregu. Prehod na poklicno vojsko je pomenil tudi neko stalnost vojakov. Tak način dela se mi je zdel sprejemljiv, saj je primerljiv delu na župniji. Veš s kom se srečuješ, vzpostaviš odnose, lahko gradiš neko občestvo, si zastaviš cilje. Odločitev, da se zaposlim v SV sem sprejel kot nov izziv in tako sem septembra 2004, po 15 letih dela na župnijah, duhovniški dodal še vojaško uniformo.

Omenil si drugačen naziv. Kurat - vojaški kaplan. Zakaj je bila narejena ta sprememba? Kako te pravzaprav kličejo v vojski?

Ta odločitev je bila sprejeta, kar je beseda kurat pri nekaterih vzbujala nam nezaželene spomine in občutke. Hkrati je to tudi prevod v svetu in NATU sprejetega poimenovanja »military chaplain«. Seveda pri tem ne gre zamenjevati sedanjega naziva s kaplani, ki delajo na župnijah in je njihov naziv vezan na upravnost podobo Cerkve. Največkrat sem kaplan (kar je tudi uradno), velikokrat sem še kar primorski »g'spud«, včasih tudi kurat. Poleg tega se predvsem na misijah uporablja tudi naziv »padre«, po zgledu zahodnih vojsk. V naši vojski imamo poleg kaplanov tudi vojaškega vikarja, ki je naš »šef«. Osebnost bi sicer najraje videl, da bi nas imenovali »vojaški duhovnik«, vendar

je ta naziv težko uskladiti z pripadniki drugih veroizpovedi.

Omenil si tudi druge veroizpovedi. Kako je s tem, koliko vas pravzaprav v SV dela na tem področju?

Pripadniki SV pripadajo različnim verskim skupnostim. Večina je seveda katoličanov. Ena izmed temeljnih človekovih pravic je, da je omogočeno duhovno, religiozno življenje vsakega v skladu z njegovimi prepričanjem. Ker država (mi vsi) od nekaterih pričakuje in zahteva delo ter življenje v posebnih okoliščinah, je nujno, da tem ljudem omogoči tudi dostojno uresničevanje njihovega dostojanstva. Leta 2000 je Vlada Republike Slovenije podpisala sporazuma s Škofovsko konferenco in Evangeličansko cerkvijo. Sporazuma zagotavljata sodelovanje med državo in obema verskima skupnostma. Na področju zagotavljanja duhovne oskrbe nas trenutno dela 12, pet katoliških duhovnikov, pet laičnih diplomiranih teologov, ki so pastoralni asistenti in dva evangeličana.

*Maša v naravi.
(Foto: arhiv Milan Pregelj)*

Kakšni so načrti vseh, ki v SV delate kot vojaški kaplani? Načrtujete morda svoje širjenje, reorganizacijo, večjo vključenost v mednarodne povezave? Vam bo to uspelo?

Predvsem si vsi želimo, da bi bili pripadnikom in pripadnicam SV čim bolj v pomoč v katerem koli trenutku življenja. Veliko časa in razmišljanj namenjamo tudi skrbi za njihove družine. Osnovno načelo je, da moramo biti med pripadniki prisotni in opazni. Verjamemo, da osebno duhovno življenje lahko pomaga pri iskanju odgovorov na mnoga vprašanja življenja, zato smo na razpolago tudi tistim, ki iščejo poti, kako se srečati z Bogom. Vsako leto imamo okrog 30 do 40 katehumenov, ki potem ob Veliki noči prejmejo zakramente uvajanja. Načrtov je vedno ogromno, nekateri so uresničljivi, drugi pa ..., kar nekakšna »In-dija Koromandija«. Organizirani smo kot Vojaški vikariat, kot posebna služba pri Generalštabu, vendar smo porazdeljeni po posameznih vojašnicah, da smo bližje tistim, ki nas potrebujejo. Celotno delo vikariata vodi vojaški vikar, ki ima dva namestnika (enega za katoličane in enega za evangeličane), kaplani smo odgovorni za delo v določenih vojašnicah, pri tem nam pomagajo pastoralni asistenti. Zaradi razdrobljenosti dela, mnoge enote so na terenih, na več različnih krajih in velikega števila vojakov na misijah v tujini, si želimo, da bi nas bilo več. Predvsem potrebujemo še kakšnega duhovnika. Že nekaj let tečejo pogovori o ustanovitvi vojaške škofije, kar bi našemu delu dalo drugačno razsežnost tako doma kot tudi v odnosu s tujino. Naša kaplanska služba je med najmlajšimi na svetu, vendar imamo kljub temu veliko mednarodnih povezav. Nekateri rešitve, ki so značilne za naše razmere posnemajo tudi drugod. V šestih letih smo bili gostitelji dveh pomembnih in odmevnih mednarodnih konferenc. V nekaterih združenjih sodelujemo kot opazovalci ali gostje, ker pri nas še nimamo vseh s svetom primerljivih ustanov. O uspehih? Zaenkrat mislim, da še vsi delamo z veseljem in ne pretirano preračunljivo. Sicer pa saj sam veš, da se brez »božjega žegnaja« zaman trudimo. Zato prosim

tebe, pa tudi bralce teh vrstic, da se tega našega dela kdaj pa kdaj spomnite tudi, ko se boste pogovarjali z Bogom.

Katere so tvoje redne naloge in kako zgleda tvoj običajni delovni dan, teden?

Zadolžen sem za vojašnice na Ajševici, v Ankaranu, Pivki, Postojni in Vipavi, kjer preživim tudi največ časa. Od letošnjega oktobra en dan delam tudi v Ljubljani. V Vipavi je Center za usposabljanje. Vsak, ki se želi zaposliti v SV, mora tu preživeti nekaj mesecev na usposabljanju. Poleg fizičnih priprav in vojaških znanj, si morajo kandidati pridobiti vsaj osnovna znanja tudi iz mednarodnega vojnega in humanitarnega prava, odgovoriti si morajo na osnovna etična vprašanja, ki so povezana z vojskovanjem in ohranjanjem miru. Skupaj z pastoralnim asistentom pripravljava in izvajava predavanja za kandidate. Poleg kandidatov, ki se bolj ali manj redno menjavajo, mnogi stalno delajo v omenjenih vojašnicah. Skupaj s še nekaterimi drugimi službami je treba poskrbeti za kakšno predavanje, proslavo, prireditve, zabavo, obisk otrok zaposlenih. V nekaterih vojašnicah imamo tudi kapele. Pred večjimi prazniki ali ob smrti kakšnega pripadnika enote pripravimo v sodelovanju s poveljujočimi sveto mašo. Težko bi rekel, da je kateri dan povsem običajen, saj nikoli ne veš, kaj bo prinesla naslednja ura. Načrtom se hitro pridruži kakšen nenačrtovan dogodek, želja po pogovoru ali »šefov« telefon z novo nalogo.

Vojska je organizirana po hierarhičnem principu. Kakšno je tvoje mesto v vojski, komu si podrejen, ti je kdo podrejen? Imaš kakšne čine?

Za delo v vojski mi je dal dovoljenje škof in sem tako na nek način najprej odgovoren njemu. Ta odgovornost se kaže v tem, da pri svojem delu ne pozabim, da sem katoliški duhovnik, nikakor pa ne v tem, da bi mi škof ukazoval, kaj in kako moram v vojski delati. V vsakdanjem življenju vojaška hierarhija zgleda tako, da za svoje

delo odgovarjam poveljniku vojašnice ali enote v kateri delam, po drugi strani pa moram svoje delo uskladiti tudi z načrti vojaškega vikariata. V čisto vojaškem smislu nimam nobenega podrejenega, sem pa odgovoren za usklajeno delo z pastoralnim asistentom. V SV vojaški kaplani in pastoralni asistenti pripadamo skupini vojaških uslužbencev, ki namesto oznak činov nosimo številke, ki predstavljajo činom primerljive razrede. Sam sem uvrščen v XII. razred, kar je primerljivo s činom majorja.

Postal si svetovni popotnik. Vem, da si se konec septembra vrnil z enotedenske konference v Keniji, lani si Božič preživel v Afganistanu, kjer si bil slovenskim vojakom na razpolago za duhovno oskrbo. Kako je to izgledalo?

Obiska v Afganistanu si nisem mogel predstavljati na noben način. Pred tem je bil tam sicer že eden naših kaplanov, vendar si iz pripovedovanja o povsem drugačni deželi ne moreš pričarati resnične slike. Priprave so bile podobne kot za katero koli drugo pot v tujino. Urejanje papirjev, iskanje podatkov, navezovanje stikov z našimi vojaki na misiji in njihovimi domačimi. Drugačnost pa se je začela z dnem odhoda. S seboj je potrebno vzeti stvari za enomesečno življenje in vsa potrebna vojaška zaščitna sredstva. Na pot sem se odpravil s skupino fantov, ki so končali dopust in so se vračali, da bi drugi lahko prišli za nekaj dni domov. Potovali smo z avtobusom iz Celja do Bruslja in nato z letalom do Termesa v Uzbekistanu. Tam je nemška vojaška baza kjer zamenjaš civilno letalo, sicer z vojaško posadko, za vojaško transportno letalo. Taki vojaški premiki so nekoliko drugačni kot če potuješ na dopust. Pri vsakem prestopu moraš poskrbeti, da pretovoriš vso svojo prtljago, da ne spregledaš morebitnih sprememb urnika poleta, kar se pogosto dogaja zaradi varnosti. Prvo srečanje z Afganistanom je bil v Kabulu, kjer je delalo sedem naših gasilcev. Pri njih sem ostal deset dni in se nekaj dni pred Božičem odpravil v 800 km oddaljeni Herat, kjer

je večina naših. Notranji poleti v Afganistanu so vsi z vojaškimi letali, ki letijo kakor pač nanese dnevna potreba, to pomeni, da leti ni direkten, ampak se ustaviš, kjer je potrebno, kaj naložiti ali odložiti, včasih pa se smer spremeni kar tako, da se izogneš obstreljevanju. V Heratu sem nato v taboru, kjer so naši skupaj z Italijani, Španci, Bolgari in Litvanci, preživel malo manj kot štirinajst dni. V tem času

pred odhodom v Afganistan.
(Foto: arhiv Milan Pregelj)

smo skupaj praznovali Božič, naš državni praznik samostojnosti in enotnosti ter novo leto.

So te bili slovenski vojaki veseli, ali »fajmoštra« v vojski ignorirajo?

Najprej malo za hec: v tujini je vsak obisk zelo dobrodošel. Čisto zares pa lahko rečem, da vsi kaplani, ko se vrnemo domov s takih poti, ugotovljamo, da naša pot ni brez smiselna in, da nas vojaki čakajo in potrebujejo. Na splošno, vsaj tak je moj občutek, smo v vojski dobro sprejeti. Nekeč je eden izmed častnikov rekel: »Če vas, kaplanov, ne bi bilo, bi si vas morali izmisliti.« Priznati si moram tudi to, da včasih koga še vedno stresa, ko vidi kaplana; kakšnega tudi motimo, najde se tudi kdo, ki misli in se boji, da bomo nasledili stare politikomisarje. Take vloge ne mislimo prevzeti, in če svoje delo in poslanstvo odgovorno in pošteno opravljamo smo posamezniku in sistemu lahko samo v pomoč in tako nas tudi večina dojema.

Kakšno je vzdušje med slovenskimi

vojaki in kakšen je odnos z vojaki drugih narodov? Ali je med pripadniki različnih narodov opaziti razlike in kako te razlike sprejemajo?

Naši vojaki so v tujini povsod dobro sprejeti. So požrtvovalni in odgovorno opravljajo svoje naloge. Mislim, da tudi temu lahko pripišemo, da do sedaj nismo imeli še nobenega resnejšega problema. Velikih druženj med različnimi narodnostmi ni, navežejo se posamezna prijateljstva in na podlagi tega spoznavanja drugačnih izkušenj in pristopov. Različnosti na samo delo ne vplivajo, saj ima vsak svoje zadolžitve, in če jih opravlja vestno, ne more nobenemu škodovati ali se bati, da bi posegel v njegove pristojnosti.

Situacija v Afganistanu je težka, kajti talibi imajo na jugu države še vedno svoja oporišča. Ali je človek v taki situaciji bolj odprt za duhovno razsežnost življenja in za vero?

Osebnostno menim, da za duhovnost človek ne potrebuje nekakšnih izjemnih situacij, saj je duhovno življenje naš sestavni del, še več: gibalo naših odločitev in ravnanj. Na drugi strani pa je tudi res, da nam nekateri dogodki vzbudijo več vprašanj o smislu in pomenu našega življenja. Vsakodnevno srečevanje s smrtjo, ali vsaj njeno nenehno tiho prisotnostjo, človeka spodbuja, da išče odgovore. Prepričan sem, da tisti, ki imajo izkušnjo vere in osebnega odnosa z Bogom, lažje prenašajo strese in najdejo odgovor na vprašanje, zakaj je neko trpljenje potrebno, zakaj je tudi v svetu polnem zla in sovraštva potrebno živeti dostojanstveno in spoštovati vsakega človeka, tudi nasprotnika.

Teden dni si preživel tudi v Keniji. Kaj si počel tam? Si bil odkar si vojaški kaplan še kje?

V Kenijo sem šel na konferenco Mednarodnega združenja katoliških vojakov. Uradno ime tega združenja je Apostolat Militaire International (AMI). Združenje je sad Drugega vatikanskega koncila in je lansko leto praznovalo svoj štirideseti

rojstni dan. Podobne konference sem se udeležil tudi lansko leto v Vilnusu (Litva). Take konference so vsako leto in na njih se srečujemo katoliški vojaki s celega sveta. Leta 2003 je bila taka konferenca pri nas v Celju. Na letošnji smo skušali najti odgovore, kako naj katoliški vojak živi in uresničuje krščanske vrednote v sodobnem svetu. Poleg tega sem bil letos dvakrat v Nemčiji, enkrat na enotedenskem usposabljanju v Oberammergau in enkrat na obisku pri katoliški duhovni oskrbi njihove vojske v Dresdnu. Drugačnja potovanja v tujino predstavljajo obiski naših pripadnikov v operacijah kriznega odziva. Obiskujemo jih predvsem ob božičnih in velikonočnih praznikih. Leta 2004 sem bil za Božič na Kosovem, tam bom tudi za letošnji Božič, lansko leto pa sem bil ob Veliki noči v Bosni, za Božič pa v Afganistanu. Tretjo skupino potovanj, predstavljajo romanja in izleti, ki jih pripravljamo za naše vojake in člane Društva svetega Modesta. Sredi maja je, od leta 1958, vsakoletno romanje vojakov s celega sveta v Lurd, ob svetem letu je bilo posebno srečanje vojakov in policistov s papežem v Rimu.

Kako bi na kratko opisal doživetje Kenije?

Če si v spomin priključiš naš obisk na Slonokoščeni obali, boš vsaj v glavnih črtah zaznal tudi Kenijo. To je Afrika. Za nas Evropejce je njihovo pojmovanje časa skoraj nerazumljivo. Na drugi strani, če ga sprejmeš, ugotoviš, da se nam ne prestopa preveč mudi, da smo sužnji časa in da prav zato nimamo za nič več dovolj časa Kenija? No ja, bil sem v Nairobiju in naši gostitelji so se trudili, da bi nam pokazali samo najlepše. Vsi udeleženci konference smo živeli v samostanu, kjer so se sestre trudile, da bi čim manj pogrešali Evropo. Kenija je lepa, pisanih barv in polna mnogovrstnih oblik življenja. Zelo hitro je opazen velik prepad med peščico bogatašev belih in črnih, ter gromozansko večino, ki je na robu preživetja. Med pripravljenimi izleti smo si ogledali tri narodne parkove, v katerih si turisti ogledujejo divje živali (in se morda v zadovoljstvo turističnih

delavcev, odločijo za nekajdnevni safari v pravo divjino), popeljali so nas po nakupih domačih izdelkov in nam predstavili tradicionalne načine življenja, vendar smo kmalu doumel, da to ni vsakdanjik povprečnega domačina. Skupaj z angleškim mornariškim častnikom sva, ne da bi to bilo uradno znano, obiskala »vas« v zakotnem predelu glavnega mesta. Vas je zasnoval upokojeni ameriški vojaški kaplan. Namenjena je za aidsom obolelim otrokom, ki so ostali brez staršev. V majhni hišici, dva prostora, živi od 15 do 20 otrok, h katerim vsak dan prihajata dve prostovoljki, ki kot »mami« skrbita zanje. Ta obisk se mi je globoko vtisnil v spomin. Za

in v sklopu poletnih prireditev v Vipavi. Največkrat je težko opisati izkušnjo, ker ne najdeš prave primerjave, da bi lahko rekli: to je pa tako, kot ... Fotografij se nabere veliko, vendar to niso klasični potopisni posnetki in ponavadi premalo povedo, če niso zaznamovane z lastno udeležbo pri dogodku.

Lahko bi rekli, da živimo v času svetovne vojne, ki je drugačna, kot sta bili prva in druga svetovna vojna - njena značilnost je terorizem, ki pa ima svoja kulturna, politična, ideološka, ekonomska ozadja. Za mnoge Evropejce in Američane

je vloga ZDA in NATA sporna. Kako vidiš vlogo vojaškega kaplana v katerikoli vojski? Vemo na primer, da je imela vojaške kurate italijanska vojska v času, ko je bila Primorska okupirana, nekateri slovenski duhovniki so bili nekakšni vojaški kurati v partizanah, drugi pri domobrancih.

nenehno nihati med izpolnjevanjem ukazov nadrejenih, skrbjo za svoje podrejene in zvestobo lastni vesti v prizadevanju za uresničevanje dobrega in pravičnega. Kot si omenil so bili vojaški kaplani na vseh vojskujočih se straneh. Upam, da so zmogli toliko krščanskega dostojanstva, da v nasprotniku niso videli samo sovražnika, ampak najprej človeka potrebnega pomoči in da so to zmogli in hoteli dopovedovati tudi svojim. O vlogi in zaslugah, pa ne samo primorskih, duhovnikov med drugo svetovno vojno in v času pred njo, se piše in govori zelo enostransko. Premalo poznamo dejanske razmere in o notranjih bojih, ki so glodali posameznika se nam niti ne sanja. Podobno je tudi z vrednotenjem vloge duhovnikov in Cerkve pri naši osamosvojitvi. V »rajnji Jugi« je bila Cerkve notranji sovražnik številka ena. Danes pa slišiš, da so osamosvojitve načrtovali tisti, ki so Cerkve skušali uničiti, da bi lahko ohranili enovitost tedanje države. Vloga ZDA in NATA ima več obrazov. V Evropi in s tem tudi pri nas, raje govorimo o ohranjanju, kot o vsiljevanju miru. Izhodišče je, da nobena vojna ne more biti pravična in da vsako poseganje po orožju priključuje še večje nasilje.

Še provokativno vprašanje: kakšno bi bilo, po tvoje, poslanstvo vojaškega kaplana v trenutku, ko bi se začel zavedati, da je na strani »okupatorja«? Ali mogoče obstajajo kakšni dnevniki, dokumenti, npr. kurata italijanske vojske, ki je bil prisoten ob usmrčitvah slovenskih talcev. Kako so ti kurati »preživeli« te odločitve svoje vojske, če so spoznali »krivičnost situacije«?

Lani je pri goriški Mohorjevi družbi izšla knjiga italijanskega vojaškega kaplana, ki je med drugo svetovno vojno služboval v naših krajih. V obliki osebnega dnevnika popisuje svoja srečanja z zajetimi, na smrt obsojenimi in pobitimi talci. Pretresljive so njegove izkušnje, ko je poskušal posredovati za ujete, pa je pri poveljujočih nalletel na posmeh in povečanje grozodejstev. Zaradi tega se je kasneje odločil, da ne bo več skušal vplivati na odločitve. Na

Cerkev v Keniji.
(Foto: arhiv Milan Pregelj)

pravo doživetje Kenije pa si je potrebno vzeti več časa in, tako si mislim, poiskati kakšnega domačina ter se odpraviti na podeželje.

Si svoja potovanja že kje predstavil s pomočjo fotografij, predavanj?

O svojih potovanjih, obiskih v tujini in usposabljanjih kaplani najprej poročamo ostalim v vikariatu, da na tak način izmenjujemo izkušnje in poskušamo načrtovati prihodnje dejavnosti. Po vsaki poti v tujino je potrebno napisati tudi uradno poročilo. Nekajkrat sem svoje »popotniške podvige« predstavil kandidatom za vojake v Vipavi, ki jih predvsem zanima, kako izgleda življenje vojakov na mednarodnih misijah. Imel sem tudi dve predstavitvi obiska v Afganistanu, v župnišču na Colu

Kar nekajkrat sem že slišal vprašanje, ali grešta duhovništvo in vojska skupaj. Vedno bolj sem prepričan, da sta neločljivo povezana. Ne zato, da bi opravičevali vojne ali pobijanje. Vojna je obdobje največjega gorja, zla, ponižanja človečnosti in razvrednotenja človeka, zato potrebuje vsak vojak, ki je najprej človek, jasno znamenje odrešenja in zagotovilo zmage dobrega nad zlom. Duhovnik, ne iz lastne osebe, ampak kot Kristusovo orodje, prinaša prav to. Seveda si je potrebno priznati tudi človeške slabosti, grešnost, ki jo nosimo in so jo nosili vojaški kaplani in iz zgodovine to kriči kot nenehno opozorilo. Vojaški kaplan je z vojakom, da jim je v oporo in je hkrati izpraševanje vesti. To še posebej velja za poveljnike, ki morajo

drugi strani z veliko mero ljubezni opisuje naše rojake, ki so tudi v smrt odhajali z veliko mero notranjega miru in so ga velikokrat prosili za duhovno podporo ter ga v izpovedih prosili, da to ali ono sporoči domačim in ljubljnim. Kako bi se sam odločil v položaju, ko bi se zavedel, da povzročam drugim gorje ne morem povsem z gotovostjo reči. Človek je vsekakor vpet v trenutne danosti, sedaj upam, da bi zbral dovolj poguma in se poslovil od opravljanja takega poslanstva.

In še praktično vprašanje. Sam trenutno največ časa preživim v šoli in se zaenkrat v vlogi svetovalnega delavca počutim dobro. Če bi želel postati vojaški kaplan, bi me sprejeli v SV? Kakšne teste bi moral opraviti?

Mislím, da bi te sprejel. Vsekakor bi moral najprej prepričati škofa, da bi ti to dovolil. Pred zaposlitvijo v SV mora vsak opraviti

temeljít zdravniški pregled in psihološke teste, biti mora samo slovenski državlján, ne sme biti pravnomočno kaznován in ne sme biti starejši od 25 oziroma 30 let. Pri kaplanih je majhna olajšava glede starosti, saj je naša služba šele v nastajanju in še ni bilo mogoče vnaprej načrtovati zaposlitev. Testi fizične pripravljenosti so na vrsti vsako leto, glede na starost imaš postavljena merila za tek na 3200 me-

Skupaj s kaplani v Tuzli.
(Foto: arhiv Milan Pregelj)

trov, število sklec in dvigov trupa v dveh minutah.

Te čaka kaj posebnega, morda še kakšno potovanje v letu 2007?

Leto 2007 bo podobno prejšnjim letom: obiski naših na misijah, usposabljanja v tujini in doma, mednarodne konference. Datumi so v glavnem že znani, nismo pa še dokončno dogovorili, kdo bo deležer kakšne naloge. Vsekakor pričakujem zanimivo leto.

Milan, hvala za pogovor, predvsem pa hvala za to, da skrbiš za našo varnost.

Hvala tudi tebi, o varnosti pa ...

Bogdan Vidmar

Poslanka Eva Irgl

Sloven. demokratska stranka
Sloven. Democratic Party

SDS SDS SDS SDS S

SDS SDS SDS SDS S

SDS SDS SDS SDS S

SDS SDS SDS SDS S

Čeprav verjamem, da vas velika večina bralcev Colskega časnika pozna, bi bilo vseeno dobro, če bi se predstavili. Navsezadnje potuje Colski časnik (po potrjenih informacijah) tudi v tujino. Torej, kdo je Eva Irgl?

Doma sem iz Vipave in imam sestro dvojčico. V otroštvu sem bila zelo živahen otrok, poln energije, inovativen in poln domišljije. V najstniških letih sem začela z delom na radiu, v gimnazijskih letih sem tako delala na štirih radijskih postajah. Kaj hitro sem začela tudi z vodenjem prireditev. Po končani gimnaziji sem se odločila za študij teologije, ker me je zanimala filozofija, hotela pa sem še nekaj več. Želja po sodelovanju v političnem življenju se je uresničila s priložnostjo, da

kandidiram za poslanko državnega zbora. Če imam kaj prostega časa, rad berem, se ukvarjam z različnimi športnimi aktivnostmi, poslušam glasbo, kuham ...

Poslanka ste že dve leti. Ali lahko trdite, da ste spoznali že vse skrivnosti in pasti, ki jih vključuje delo v Državnem zboru (DZ)?

Delo v DZ je svojevrstno delo. Z leti sicer dobi izkušnje, dodobra spoznaš vse formalne postopke, vendar je delo odvisno tudi od drugih dejavnikov, predvsem od drugih poslancev. Dobro sodelovanje med poslanci je ključ do uspešnega dela. Seveda pa je čar politike ravno v tem, da znaš v ključnih trenutkih pravilno reagirati.

Slovenski parlament je znan tudi po tem, da je v njem zelo malo žensk. Imate morda kakšno idejo, kako bi število žensk v DZ povečali (razen neučinkovitih obveznih ženskih kvot) in ali bi se način delovanja Zbora spremenil, če bi v njem prevladovale ženske?

Odločitev za kandidiranje za politične funkcije je med ženskami manj popularna kot odločitev za druge poklice. Razlog gre iskati tudi v sami naravi dela: delo poslancev namreč ni časovno omejeno, praktično si v službi 24 ur na dan. Na urniku so sestanki, seje odborov in komisij, seznanjanje z različnimi temami, obiskovanje takšnih in drugačnih prireditev, sodelovanje z novinarji, osebna izpopolnjevanja ... Prav tako ni iz trte izvit star slovenski pregovor, ki pravi, da ženska podpira tri vogale pri hiši: in združevanje družinskih in poklicnih obveznosti prav gotovo ni enostavno, ostaja pa nekaj lepega. Kar pa se tiče kvot: so eden od načinov, kako povečati zastopanost žensk v politiki, vendar pa menim, da mora dejanska želja po političnem udejstevanju dozoreti v ženskah samih, ne z uzakonjanjem. Že v razpravi v DZ sem jasno izrazila stališče, in sicer če bi moški kolegi malce prerasli svoj ego in na izvoljiva mesta v več primernih postavili tudi ženske, potem bi bila

danes slika v državnem zboru glede zastopanosti žensk zagotovo drugačna. Uporaba zakonsko predpisanih kvot ne bo rešila problema večje udeležnosti žensk v slovenskem političnem prostoru. Za takšne spremembe je potrebno spremeniti miselnost v okolju. V Sloveniji žal okolje ne predstavlja tolikšne pozitivne spodbude, da bi si ženske želele stopiti v politiko.

Po podatkih iz nekaterih javnomnenjskih anket je DZ ena od institucij, ki ji državljani najmanj zaupajo. Kaj je vzrok temu nezaupanju in kako bi si ga najvišje zakonodajno telo v državi najprej pridobilo nazaj?

Prav gotovo gre del nezaupanja pripisati nepoznavanju delovanja DZ kot najvišjega zakonodajnega telesa. Del ljudi verjetno ocenjuje delo po izjavah in dejanjih posameznih poslancev. Po mojem mnenju je bistveno, da ljudje spoznajo delo DZ. Zagotavljanje TV prenosov sej, predvsem pa odborov in komisij, kjer se odvija glavna razprava, je že eden od načinov, kako lahko ljudje dobijo celovitejši vpogled v delo. Po eni od raziskav, ki je bila narejena v zvezi z odnosom do politike in politikov v članicah Evropske unije, je rezultat pokazal, da je Slovenija glede zaupanja v politiko čisto na repu lestvice. Medtem ko je zaupanje v politiko na primer v skandinavskih državah precej visoko, tam politično udejstevovanje predstavlja tudi eno od vrednot v družbi. Sama bi si sicer želela, da bi ljudje tudi pri nas bolj zaupali politikom, se pa zavedam da bo treba precej storiti iz naše strani, da bomo čez leta lahko pokazali drugačne, bistveno boljše rezultate.

Navadni državljani smo prepričani, da lahko poslanec v DZ zelo enostavno pride do »korita«, iz katerega se delijo sredstva za posamezne projekte. Vsi, ki smo se kdaj prijavljali za državne razpise, vemo, koliko papirja je potrebno »pripraviti« in kako dolga je vrsta čakajočih. Kaj lahko tu stori »človek

na pravem mestu«, kar poslanec nedvomno je?

Poslanci pri svojem delu nimamo neposrednega opravka z razpisi. Sodelujemo pa pri sprejemanju proračuna, kjer lahko z amandmaji delno vplivamo na razporeditev finančnih sredstev. Kot poslanka skušam pomagati ljudem, ki se obrnejo name v poslanski pisarni. Velikokrat so to zadeve, ki sicer sodijo v delo občine, vendar če vidim, da ljudje na občini morda niso dobili zadostnega odgovora, sama posredujem pri višjih organih. Seveda v okviru svojih pristojnosti. Pri sprejemanju letošnjega proračuna smo uspeli povečati nekatere postavke iz tega področja. Znotraj koalicije sem skušala uveljaviti še druge predloge iz vipavske in ajdovske občine, pa žal niso bili sprejeti. Kljub temu menim, da so sredstva za obe občini dobro razporejena in sledijo željam obeh županov.

Iz medijev smo izvedeli, da ste se poleti udeležila sestanka, ki je bil na Osnovni šoli Col. Na njem se je razpravljalo o sanaciji skalnega podora nad cesto Col - Podkraj. Nam lahko poveste, kakšna je bila vaša vloga na tem sestanku?

Name se je obrnil predsednik krajevne skupnosti Podkraj, Ivan Rupnik, in mi razložil, da imajo velike težave zaradi plazov, ki se je zgodil in da ta ovira življenje ljudi iz tega območja. Otroci, ki obiskujejo OŠ Col in prihajajo iz Podkrajja, Bele, Vodice in Višnja, so imeli kar precejšnje težave, saj so zaradi obvoza in ceste, ki ni bila sanirana, za pot v šolo potrebovali bistveno več časa in to po cestah, ki niso najbolj varne. To je bil velik problem, saj so ljudje, kljub prepovedi, vozili tik pod plazom zaradi stiske s časom. Ne morem si predstavljati, kaj bi se lahko zgodilo, če ne bi na mojo izrecno pobudo takrat hitro sklicali sestanka na OŠ Col. Vsa zahvala gre gospodu Žavršanu iz direktcije za ceste in državnemu sekretarju na Ministrstvu za promet, gospodu Verliču, ki sta se takoj odzvala moji prošnji in se nato tudi držala vseh obljub, ki sta jih dala meni in prebivalcem.

V katero smer naj bi se, po vaši presoji, razvijala Zgornja Vipavska dolina (kmetijstvo, turizem, malo gospodarstvo, storitvena dejavnost, ...)? Kakšna je pri tem razvoju vloga našega, gorskega, področja?

To je seveda kompleksno vprašanje, ki zahteva širši odgovor. Bi pa izpostavila nekatere smernice, ki se mi zdijo dobre in pomembne za razvoj Zgornje Vipavske doline. Sama sem prepričana, da Vipavska dolina, že zaradi svoje lege, podnebja in delovnih ljudi, ponuja vse možnosti za boljši razvoj tako kmetijstva, turizma in malega gospodarstva. Imamo vrhunske izdelke, žal pa jih ne znamo dobro prodajati. Sama sem se veliko pogovarjala z različnimi pridelovalci vin v Vipavski dolini, ki ves svoj trud vložijo v dober kvaliteten izdelek, pri prodaji in ponudbi pa ne dosegajo takšnih pričakovanj. Včasih je potrebno gledati bolj dolgoročno in ne samo na trenutni rezultat. Vzpostavitev vinogradniškega oddelka pod okriljem Politehnik, bi dejansko lahko pripomogel k učinkovitejšemu delovanju na tem področju. V proces kmetijskih dejavnosti, ter v organizacijo odkupa in prodaje pridelkov iz kmetij, bi se morali aktivno vključiti tako kmetje, kot kmetijska zadruga in občina. Skupen jezik bi lahko pripeljal do učinkovitejšega trženja kmetijskih izdelkov ter večje prepoznavnosti Vipavske doline doma in po svetu. Kar se tiče turizma: ta postaja vedno bolj pomembna panoga znotraj gospodarstva. Rešitve, ki jih predvideva Resolucija o nacionalnih in razvojnih projektih 2007 - 2023, lahko bistveno pripomorejo k dvigu kvalitete turizma in večji ponudbi v Vipavski dolini oziroma na Goriškem ter k razvoju gospodarstva. Projekt IN PRIME, ki med drugim vsebuje primorski tehnološki park v Vrtojbi in Ajdovščini, univerzitetni inkubator obrtno poslovne cone, visokošolska izobraževalna središča s spremljajočimi objekti ..., bo pripomogel k spodbujanju inovativnosti in k hitrejšemu tehnološkemu razvoju znotraj gospodarstva. Takšni projekti imajo namen tudi povečati globalno konkurenčnost regije in s tem njihov razvoj. Goriški turistični center, ki je tudi

predviden v resoluciji, pa bo pripomogel k povečanju delovnih mest in večji prepoznavnosti v tujini. In če se dotaknem še področja Gore: vedno več ljudi si zaradi naporega vsakodnevnega ritma, stresa, napora ... želi svoj prosti čas preživeti v naravi, v predelih, kjer je zagotovljen mir in lepota narave. Col, Podkraj, Predmeja, Višnje, Bela, Vodice ... so vasi, ki lahko ponudijo veliko. V povezovanju z dolino in v soglasju s prebivalci, bi se lahko veliko naredilo na področju turizma. Mogoče z gorskimi kmetijami, ki ponujajo svež zrak, dobro domačo hrano in prijetne ljudi.

Nova zakonodaja o društvih je veliko težav prinesla prav v taka društva, kot je naše. Majhna, z večnim pomanjkanjem sredstev. S prostovoljnimi delom in minimalnimi dotacijami komaj krpajo redne dejavnosti, obravnavana pa so enako kot tista, ki na svojih žiro računih obračajo desetine milijonov. Kljub temu pa prav taka društva v svojih okoljih največkrat predstavljajo gonilo kulturnega in družabnega življenja. Zaradi stroge zakonodaje vedno več društev opušča svojo dejavnost. Menite, da bi z drugačnim pristopom države do takih društev, lahko ohranili, zaenkrat še vedno precej živahno, družabno življenje po vaseh?

Ureditev področja društev je z novim zakonom o društvih postala primerljiva z ureditvami v drugih evropskih državah in je tudi v skladu z načeli, ki jih pri urejanju področja nevladnih organizacij s svojimi dokumenti priporoča Svet Evrope. Glavni namen novega zakona je poenostavitev možnosti delovanja, ustanavljanja in registracije društev. V zakonu je jasneje opredeljen pojem nepridobitnosti društva, ki temelji na dejstvu, da se društvo ustanovi in deluje za doseganje nepridobitnega namena. Ne glede na višino sredstev, ki jih ima posamezno društvo na svojem računu, presežka sredstev ne sme deliti med člane, temveč so namenjena in se uporabljajo izključno za namene in cilje društva. Vpeljana je splošna pre-

poved ustanavljanja društev z namenom izključnega opravljanja pridobitne dejavnosti. Društvo lahko tudi po tem zakonu opravlja pridobitno dejavnost, če to ni izključna dejavnost. Potrebno je dodati, da sodišče lahko društvu, katerega izključna dejavnost je pridobitna, izreče prepoved delovanja. Z novim zakonom o društvih družabno življenje po vaseh ni okrnjeno. Odpravile so se le možnosti zlorab pod krinko družbene dejavnosti.

Čez dve leti bodo spet državnozbornske volitve. Se boste ponovno spustili v boj za poslanski stolček?

Trenutno se ne ukvarjam s tem vprašanjem, ampak se posvečam delu, ki mi je bilo zaprto.

Za konec pa še: beseda je vaša!

Na koncu bi se vam želela zahvaliti, da ste me povabili na pogovor za vaš časopis. Priznati moram, da se na Colu in njegovi okolici vedno dobro počutim. Prijetno sem bila presenečena nad organizacijo in izjemno dobro pripravljeno prireditvijo ob obletnici MPZ Razpotje Col. Ob tej priložnosti bi se želela ponovno zahvaliti Ivanu Troštu in njegovim pevcem, ki tudi ob težkih preizkušnjah, ki jih prinaša življenje, ostajajo skupaj, ter nas vedno znova prepričajo s kvalitetno interpretacijo zborovskih pesmi. Ponosna sem, da imamo takšne ljudi, od katerih se tudi sama učim.

Lucijan Trošt

Arheološka podoba Cola med Ajdovščino in Hrušico

(Kratek povzetek diplomske naloge)

Temo za svojo diplomsko delo (z naslovom Arheološka podoba Cola med Ajdovščino in Hrušico) sem si izbrala že ob koncu tretjega letnika študija. Takrat sem imela priložnost sodelovati z gospo Nado Osmuk pri arheološkem izkopavanju pred Osnovno šolo Col. Bogastvo arheologije, tako rekoč pred mojim nosom, me je navdušilo. Mentor diplomske naloge je red. prof. doc.dr. B. Slapšak, somentorica pa doc. dr. V. Vidrih Perko. Namen moje diplomske naloge je bil zbrati vse arheološke topografske podatke o Colu, skupaj z ljudskim izročilom, ki se navezuje nanje. Na podlagi obdelanih arheoloških najdb sem skušala določiti vlogo Cola v zgodnji antiki v povezavi z njegovo lego ob antični itinerarski cesti med Castro (Ajdovščino) in Ad Pirum (Hrušico).

Uvod

Col leži na severnem obrobju Vipavske doline, ob naravnem dostopu s planot Trnovskega gozda in Nanosa v rodovitno dolino. Arheološke raziskave pod Zemonom v Vipavski dolini so nam razkrile, da je bila dolina zaradi prometnih in gospodarskih danosti ter ugodnega podnebja verjetno poseljena že od konca starejše kamene dobe naprej (Tica 2003, 281). Sredi 2. tisočletja pr. n. št., v srednji in pozni bronasti dobi, so na obrobju Vipavske doline zaživele utrjene naselbine – gradišča. V mitološkem izročilu o Hipertorejcih lahko zaslutimo poti prazgodovinskega jantarja, ki so od bogatih ležišč ob Baltiku vodile proti Sredozemlju morda tudi čez Vipavsko dolino (Šašel Kos 1990, Slapšak 2003).

Najstarejši ohranjeni pisni viri, ki pričajo o stikih med rimsko državo in vzhodnoalpskimi ljudstvi, poročajo o prodoru keltskega plemena, najverjetneje Tavriskov, v Furlanijo leta 183 pr. n. št. Ti naj bi se ustalili na plodni ravnici tik ob izlivu reke Nadiže v Jadransko morje. Tedaj je rim-

ska država, čeprav omenjenega prostora ni neposredno posedovala, nemudoma preprečila ustanovitev keltske naselbine – oppiduma. Dve leti kasneje je bila na istem ozemlju ustanovljena Akvileja kot latinska kolonija (Šašel-Kos 1997, 25).

Od ustanovitve Akvileje so začeli Rimljani intenzivneje posegati na naš prostor. V več vojaških posegih so pokorili Karne, Tavriske in Japode ter že v drugi polovici 2. stol. pr. n. št. nadzorovali pot čez Okro (Nanos). Od časa cesarja Augusta (27 pr. n. št. – 14 n. št.) je bil prostor zahodne Slovenije vključen v severovzhodni del italjskega upravnega območja, v deseto italjsko regijo. Za razvoj in gospodarsko vlogo Vipavske doline in njenega severnega obroba je bila nedvomno bistvena cestna povezava iz Akvileje v Emono ter naprej proti Panoniji. Izgradnja ceste čez Hrušico v času cesarja Augusta, ki je v poletnem času za en dan skrajšala potovanje čez Razdrto, potrjuje pomen te cestne povezave za rimsko državo (Müllner 1879; Šašel 1975a; Petru 1980-1981; Horvat 1999; Bratož 2000). V pozni antiki

je ta pot pomenila največjo nevarnost za Italijo in pokrajina je bila zaradi strateškega pomena vključena v posebno vojaško krajino, imenovano *Claustra Alpium Iuliarum*. Navzočnost vojske in njena stalna državna oskrba so dali gospodarstvu poseben pečat (Vidrih Perko 2005, 63).

Legi ob tej prometnici je vplivala na razvoj trgovine in prevoznitva ter prebivalstvu dajala pomembno gospodarsko vzpodbudo. Vipavska dolina in obrobje sta bila z obsežnimi gozdovi in morda tudi rudnim bogastvom primerno naravno gospodarsko zaledje. Poleg cestnih povezav je bila gotovo velikega pomena tudi sezonsko plovna reka Vipava s pritoki, ki je omogočala hiter in poceni transport blaga do Akvileje, največjega industrijskega in manufakturnega centra ter pristanišča na Jadranu (Vidrih Perko, Žbona-Tirkman 2005, 63).

O arheoloških najdbah na Colu prvi piše Müllner v delu Emona leta 1879, povzamejo ga avtorji v Postojnskem okrajnem glavarstvu (1899). Podatke združi Petru v

Arheoloških najdiščih Slovenije leta 1975. Prva zaščitna arheološka izkopavanja so potekala poleti 2001 in nato ponovno jeseni 2002. Gradnja kanalizacije in čistilne naprave v letih 2003, 2004 in 2005 je potekala pod arheološkim nadzorom.

Najdbe prazgodovinske keramike na Colu, železove rude in ljudsko izročilo o "šancah", petkotni trdnjavi, zidani brez maltnega veziva na vrhu Žarivš in masivnem zidu, ki naj bi potekal od Žarivš do današnjega igrišča Lipov gaj, kaže, da je tu stala utrjena naselbina, ki pa ni obsegala samo vrha Žarivš, ampak vsaj še del zahodnega pobočja, na katerem leži Ulinova njiva.

Zaščitna arheološka izkopavanja na dvorišču Osnovne šole Col leta 2001 so prvič dejansko potrdila potek rimske itinerarske ceste čez Col in odkrila skromno ohranjeno antično naselbinsko plast. Cesta je ležala 25 metrov južneje od ugotovljenega antičnega naselbinskega roba in ni vodila skozi Podvelb, kot se je doslej domnevalo.

od prazgodovine do visokega srednjega veka. Dodala sem tudi podpoglavje Po poteh, v katerem so zbrani podatki o cestah in podpoglavje Rudarstvo.

Izdelala sem tudi Karto arheoloških najdišč

- 5. Col / Osnovna šola (domnevna rimskodobna obcestna postaja).
- 6. Col / Telovadnica (prazgodovinska keramika, poznoantično tla-kovanje, novci.).
- 7. Col / Orešje- V lazu (rimskodobne

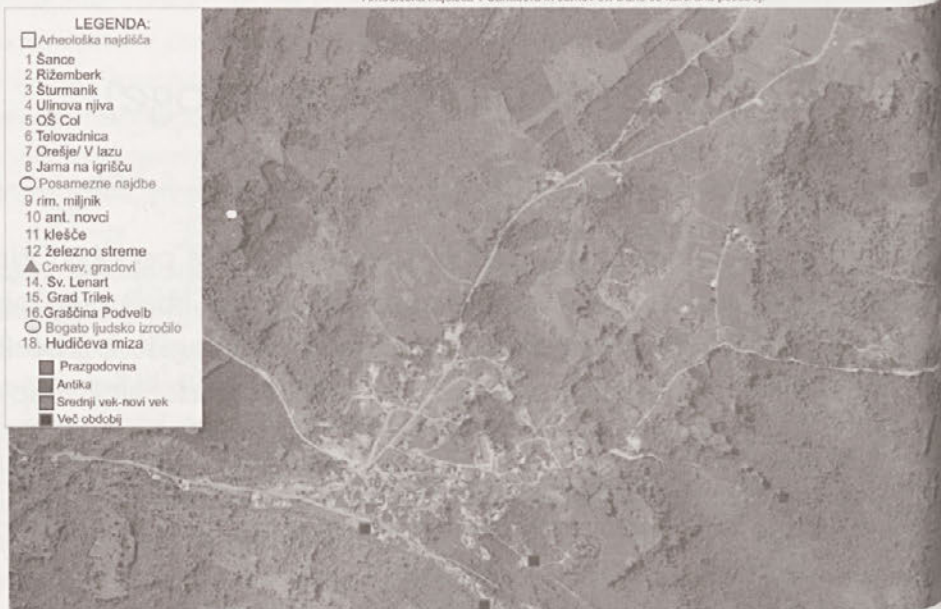
Karta arheoloških najdišč

* Arheološka najdišča v Sanaboru in cerkev sv. Duha so kartirana posebej.

LEGENDA:

- Arheološka najdišča
- 1 Šance
- 2 Rižemberk
- 3 Šturmanik
- 4 Ulinova njiva
- 5 OŠ Col
- 6 Telovadnica
- 7 Orešje/ V lazu
- 8 Jama na igrišču
- Posamezne najdbe
- 9 rim. miljniki
- 10 ant. novci
- 11 klešče
- 12 železno streme
- ▲ Cerkev, gradovi
- 14. Sv. Lenart
- 15. Grad Trilek
- 16. Graščina Podvelb
- Bogato ljudsko izročilo
- 18. Hudičeva miza

■ Prazgodovina
■ Antika
■ Srednji vek-novi vek
■ Več obdobj

Vir: Občina Ajdovščina

Merilo 1: 6000

Col, Franciscejski kataster (1822). Z rdečo črtkano črto sem označila domneven potek antične ceste. Vir podlage: www.gov.si, datum izpisa podatkov 25. 2.2006

Diplomsko delo je razdeljeno na dve večji poglavji: prvo zajema topografijo, drugo pa obdelavo arheoloških najdb.

Topografski del obsega katalog najdišč, v katerem so zbrani vsi podatki o doslej odkritih in možnih novih arheoloških najdiščih na območju Cola, vključila pa sem tudi Sanabor in cerkvico Sv. Duha nad Podkrajem. Časovno sem zbirala vse podatke

Seznam arheoloških najdišč:

1. Col / Žarivše (prazgodovinska naselbina, rimskodobne najdbe)
2. Col / Rižemberk (rimskodobni stolpni ohranjen ?)
3. Col / Šturmanik (rimskodobni stolpni ohranjen ?)
4. Col / Ulinova njiva (prazgodovinska keramika, železova ruda).

najdbe).

- 8. Col / Jama na igrišču (srednjeveške in novoveške najdbe).

Seznam posameznih najdb:

9. Col / Rimski miljniki v bližini gradu Trilek.
10. Col / Rimski srebrniki na pobočju na pol poti med gradom Trilek in vasjo Col.
11. Col / Cestišče blizu gradu Trilek, najdbe iz 15. stoletja.
12. Col / Hiposandala (konjsko obvala) najdena pri Petričevi hiši.
13. Col / Rimski grob (odkrit leta 1862, točna lokacija ni poznana).

Cerkev, gradova:

14. Col / Stara cerkev Sv. Lenarta (14. stoletje ali starejša, porušena 1937).
15. Col / Grad Trilek (17. stoletje).
16. Col / Graščina Podvelb (17. stoletje).

Lokacije z bogatim ljudskim izročilom:

17. Podkraj / Cerkev Sv. Duha (15. stoletje ali starejše).
18. Col / Žagolič-Hudičeva miza

Arheološka najdišča v Sanaboru:

19. Sanabor / Sv. Danijel (rimski miljniki, cerkev iz 15. stoletja ali starejša).
20. Sanabor / Gradišče (prazgodovina, srednji vek).
21. Sanabor / Srednje (rimskodobni nagrobnik).

V poglavju *Obdelava arheoloških najdb* sem obdelala najdbe odkrite pri izkopavanjih ob obnovi Osnovne šole Col leta 2001.

Gradivo iz sicer skromno ohranjene naselbinske plasti je zelo pestro, na podlagi obdelanih najdb lahko plast časovno umestimo v konec 1. in na začetek 2. stoletja našega štetja. Med posodjem prevladuje uvožena italaska keramika, fino namizno posodje je delo keramičnih delavnic v Padski nižini, kuhinjski pekač z rdečim pompejanskim premazom pa izvirna iz južne Italije. Vse to posodje so tako kot na druga najdišča v Sloveniji prinesli trgovci iz Akvileje (Ogleja).

Odlomki amfor različnih tipov, najdeni na tem najdišču, kažejo na transport in zelo verjetno tudi lokalno uporabo oljčnega olja, oliv in vina. Prehrambene navade so eden izmed znakov romanizacije, tako kot latinščina, način oblačenja in način gradnje.

Delež kuhinjskega posodja z obravnavanega najdišča znaša le 18 odstotkov. Med kuhinjsko posodje sem uvrstila lonce izdelane iz grobe glinene mase. Lonci so izdelani na počasnem lončarskem vretenu in so zelo različni. Uveljavljeno je mnenje, da so tako posodje izdelovali lokalno.

Arheološko gradivo iz antične kulturne plasti lahko primerjamo z zgodnje antičnim keramičnim gradivom iz Ajdovščine (Vidrih Perko, Žbona-Trkman 2005, 45-62). Čeprav je keramično gradivo s Cola precej skromno, takoj najdemo skladne oblike med italaskim uvozom, tako med sigilatnim posodjem kot tudi med amforami - gre torej za dobavo vina, olja in oliv. To verjetno kaže na nabavo pri istih trgovcih. Na Hrušici zgodnje antično gradivo ni bilo natančneje obdelano, zato razen med grobo domačo kuhinjsko keramiko (Giesler 1981) skoraj nisem našla ustreznih primerjav z gradivom s Cola.

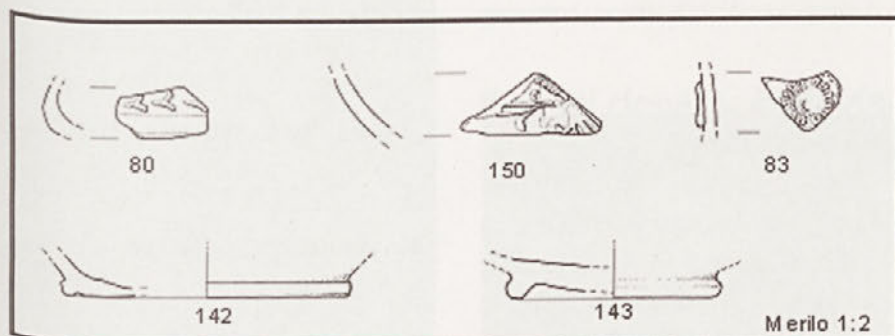
Sklep

Življenje na Colu v rimski dobi je oblikovala lega ob državni itinerarski cesti. Antična poštna organizacija je med dve obcestni postaji (mansio) predvidevala povprečno dve mutatio - postaji za za-

menjavo vprežne in tovarne živine, na medsebojni razdalji približno 5 do 8 milj. Te postaje so bile navadno postavljene ob starih naselbinah, pa tudi na neposeljenih točkah - prelazih, obmejnih postajah (Šašel 1955, 75). Glede na to, da se je odkrita kulturna plast na Colu nahajala v bližini itinerarske ceste, na približno devetih kilometrih stalnega vzpona iz mansio Fluvio Frigido, na polovici poti do postaje Ad Pirum, morda lahko domnevamo, da je bilo na tem prostoru zgrajeno počivališče z gostilniškim objektom ali skladiščem - mutatio. V neposredni bližini odkrite kulturne plasti se še danes nahaja vodnjak s stalnim izvirkom vode, ki je lahko služil za oskrbo s pitno vodo popotnikov in za napajanje živali. Opozoriti želim tudi na odsotnost arheoloških najdb v tej naselbinski plasti, ki bi jih lahko datirali v 3. in 4. stol. n. št. Najdbe iz tega časa pa so bile odkrite leta 2002, na prostoru današnje telovadnice na antični tlakovani površini, ki jo na podlagi številnih novčnih najdb lahko datiramo v 4. stol. n. št.

Za jasnejšo arheološko podobo Cola in okolice v prazgodovini in antiki bi bili potrebni topografski pregledi Trnovske in Črnovrške planote. Tako bi dopolnili sliko o prometnih, kulturnih in gospodarskih povezavah tega prostora. Na nadaljno obdelavo čakajo tudi najdbe prazgodovinske lončenine s Cola, potrebno bi bilo raziskati ali ustrezno zaščititi lokacijo Na Ulinovi njivi ter ovrednotiti antične najdbe, odkrite ob zaščitnem arheološkem izkopavanju na prostoru današnje telovadnice Osnovne šole Col leta 2002.

Ta diplomaska naloga je lahko nastala le ob sodelovanju in pomoči Colčanov, za kar se vam najlepše zahvaljujem. Hvaležna sem vam tudi za to, da znate ceniti in spoštovati dediščino in jo želite ohraniti tudi za svoje potomce. Morda jim bo še prav prišla.

Slika 1. Fino namizno posodje (80, 150 odlomka ostenja skodelic tipa Sarius, 83 okras rozete na ostenju kroznika, 142 dno vrča, 143 dno skodelice)

Verona Eratnik

Literatura:

- BRATOŽ, R. 2000, *Soča in prehodi čez reko v antiki*. - Gor. let. 27, 27-50.
GIESLER, S. 1981 V: ULBERT, Ad pirum (Hrušica). Spättrömische Befestigung in den Julischen Alpen. - Münch. Beitr. zur Vor und Frühgesch. 31. München.
MÜLLNER, A. 1879, (ponatis, prevod 1996), *Emona. Archaeologische Studien aus Krain*, 126-129, Ljubljana.
PETRU, P. 1972, *Novejše arheološke raziskave Claustra Alpium Iuliarum in kasnoantičnih utrdah v Sloveniji*. - Arh. vest. 23, 343-366.
SLAPŠAK, B. 2003, *O koncu prazgodovinskih skupnosti na Krasu*. - Arh. vest. 54, 243-257.
ŠAŠEL, J. 1955, *Colatio kot rimska poštna postaja*. - Zbornik Filozofske fakultete II, 73-81.
ŠAŠEL, J. 1975, *Rimske ceste v Sloveniji*. ANSL, 74-87.
ŠAŠEL-KOS, M. 1990, *Nauportus: antični literarni in epigrafski viri*. - V: Horvat, J. *Nauportus*, Dela 33, 17-21.
ŠAŠEL-KOS, M. 1997, *The Roman Inscriptions in the National Museum of Slovenia*, 471-472.
TICA, G. 2003 *Zemona pri Vipavi 2*. - V: (ur. Prešeren D.) *Zemlja pod vašimi nogami: Arheologija na avtocestah Slovenije: Vodnik po nadiščih*, 281-282.
VIDRIH PERKO, V, ŽBONA TRKMAN B, 2005, *Trgovina in gospodarstvo v Vipavski dolini in Gorških brdih v rimski dobi*. - Gor. let. 30/31, 17-70.

Za podatke se zahvaljujem Nadi Osmuk, ZVKD OE Nova Gorica.

Od tolarja (talerja, talirja) Marije Terezije do evra

Zdaj, ko slovenski tolar odhaja v zgodovino in na njegovo mesto prihaja evro, je čas, da predstavimo ves papirnat in kovan denar, ki je bil v veljavi na prostoru današnje Slovenije od časov Marije Terezije do samostojne Slovenije.

Naš narod pravi, da je denar »sveta vladar«, ali preprosto povedano - z denarjem se vse začne in konča. Denar je za marsikatero osebo bogastvo ali prekletstvo, vzrok osebnih in družinskih tragedij, zločinov in celo vojn. Včasih človeka zanese želja po bogastvu in oblasti, vendar ni vselej tako. Za veliko večino je denar nujno zlo, brez katerega si enostavno ne moremo zamisliti današnjega življenja.

V tem kratkem prispevku bi vam rad predstavil denar, ki se je uporabljal na območju današnje Republike Slovenije zadnja stoletja. Že iz števila držav, ki so obstajale na naših tleh in različnosti denarja, ki so ga uporabljale, je razvidna burna zgodovina slovenskega naroda. Pa pogledimo, kdo vse je v preteklosti vladal na našem ozemlju? Najdlje je vladala cesarska Avstrija. Predstavitev habsburških

vladarjev bomo začeli z Marijo Terezijo, ki je vladala od leta 1740, Karel I. pa je leta 1918 vladavino Habsburžanov na naših tleh končal. Od tega leta pa do 1944 je vladala kraljevina Italija, po razpadu Italije pa Jugoslavija (do 1991. leta). Od leta 1991 je Slovenija samostojna država.

Habsburški vladarji:

- Marija Terezija od 1740 do 1780,
- Jožef II kot kralj, skupaj z materjo, od 1765 do 1780 in kot avstrijski cesar od 1780 do 1790,
- Leopold II od 1790 do 1792,
- Franc II (I) od 1792 do 1806 kot cesar Svetega rimskega cesarstva in od 1806 do 1835 kot Franc I, avstrijski cesar

- Ferdinand I. od 1835 do 1848,
- Franc Jožef I od 1848 do 1916,
- In Karel I od 1916 do 1918.

Napoleon I od leta 1806 do 1814.

Kraljevina Italija: Viktor Emanuel III od 1900 do 1943.

Jugoslavija: Josip Broz - Tito (1892 - 1980) od 1944 do 1991.

Slovenija: samostojna država od leta 1991 naprej.

Pregled papirnatega denarja cesarske Avstrije (guldni ali goldinarji)

Zaradi omejenega prostora v časniku navajam samo zgodovinsko zaporedje tiskanega denarja. Najstarejši avstrijski papirnati denar nosi datum 1. 7. 1762 (10 goldinarjev). Po tem datumu so bili v obtoku naslednji bankovci: 5 goldinarjev (tiskani l. 1813 - 1858), 10 goldinarjev (1762 - 1811), 50 goldinarjev (1841), 100 goldinarjev (1825 - 1841) in 500 goldinarjev (1806).

Pregled papirnatega denarja Avstro - Ogrske (goldinarji - forinti)

Leta 1880 so bili tiskani bankovci po 10, 100 in 1000 goldinarjev - forintov.

Pregled papirnatega denarja Avstro - Ogrske (krona - forinti)

Leta 1900 so bili natisnjeni bankovci po 10 in 20 kron - forintov, leta 1902 pa po 50, 100 in 1000 kron - forintov. Leta 1904 je bil tiskan bankovec za 10, leta 1907 pa za 20 kron - forintov. Leta 1910 in 1912 je tiskan bankovec za 100, leta 1913 pa za 20 kron - forintov. Iz leta 1914 so bankovci v vrednosti 1, 2 in 5 kron - forintov. V času prve svetovne vojne, od leta 1914 - 1918, so bili v obtoku bankovci z vrednostjo 5, 25, 200, 250, 2000, 5000 in 10 000 kron - forintov.

Kovan denar za časa cesarske Avstrije in Avstro - Ogrske (od 1740 do 1918)

Od leta 1763 do 1857 so bili v obtoku krajcarji z vrednostjo 3, 7, 10 in 20. Pred letom 1857 je bilo 60 krajcarjev vrednih 1 goldinar (florin - gulden), za 2 goldinarja pa si dobil 1 konvencionalni tolar.

Leta 1857 je bila izvedena denarna re-

forma. Uvedeno je bilo novo razmerje med krajcarji in goldinarji: 100 krajcarjev = 1 goldinar (gulden - florin), 1,5 goldinarja = 1 združeni tolar.

Kovani so bili naslednji krajcarji: $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{5}{10}$, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12, 15, 20, 24 in 30. Florinti so kovani v vrednost $\frac{1}{4}$, 1 in 2, goldinarji pa v vrednosti 1 in 2 (ali 2 florinta = 1 tolar).

Leta 1892 (ob združitvi Avstrije in Ogrske - Madžarske) je bila ponovno uvedena denarna reforma. V obtok so prišle krone, ki so se kovale do leta 1916. V avstrijskem delu skupne države si za 1 krono dobil 100 helerjev, na Ogrskem pa 100 filirjev. V Avstriji so bile krone v uporabi do l. 1922.

Od vseh tolarjev, ki jih je kovala Avstrija, je najbolj znan tolar Marije Terezije. Čeprav je Marija Terezija vladala samo v Avstriji, ni bil njen tolar iz leta 1780 (cenjen zaradi svoje konstantne teže in čistosti srebra) samo plačilno sredstvo, ampak tudi okras lepotic, amulet in talisman bojevnikov ter fetiš Pigmejcev. Zaradi tega ni čudno, da so ta, tako priljubljen, denar začeli kovati v Londonu, Bruslju, Parizu, Rimu in San Franciscu. Bil je plačilno sredstvo na tržnicah Balkana, na obalah od Carigrada do Alžirije, v pristaniščih Črnega in Rdečega morja, vse do Trapezunta (turška obala ob Črnem morju) in Djede (afriška obala Sredozemskega morja) ter še dlje do Zanzibarja. Tolar Marije Terezije je navduševal Čerkeze, Grke, Turke, Abesince, Somalce in mnoge druge narode. Kot plačilno sredstvo je veljal še polnih dvesto let po njeni smrti, da bi jo, ta nenavadni potujoči spomenik, proslavil po širnem svetu!

Kovani denar v času vladavine Napoleona I (1806 do 1814)

Za časa Napoleona I je bil v Ilirskih provincah v obtoku dvojni denar: francoski franki in italijanske Napoleonove lire:

a) kovanci z napisom »Napoleon I, francoski cesar«. Srebrni kovanci so imeli naslednjo vrednost: $\frac{1}{2}$, 1, 2 in 5 frankov (1809 do 1813), zlatniki z nominalno

vrednostjo 20 frankov (1809 do 1814), ter zlatniki za 40 frankov (1813).

b) kovanci z napisom »Napoleon I, kralj Italije«. V uporabi so bili naslednji kovanci: 1, 3, 10 centov (bakerni) 1807 do 1813), srebrniki za 5, 10, in 15 soldov (1808 do 1814), srebrniki za 1, 2 in 5 lir (1808 do 1814), ter zlatniki za 20 in 40 lir (1807 do 1814).

Papirnat denar kraljevine Italije s podobo kralja in cesarja Viktorja Emanuela III

V tem seznamu bom navedel ves papirnat denar, ki pa je bil tiskan večkrat, različne so le letnice izdaj. Takoj je jasno, da ima posamezen apoen veliko število različic in jih zaradi pomanjkanja prostora ni mogoče predstaviti vseh. Kraljevina Italija je tiskala naslednje bankovce: 1, 2, 5, 10, 25, 50, 100, 500 in 1000 lir. 100 centezimov = 1 lira

Kovani denar kraljevine Italije s podobo kralja in cesarja Viktorja Emanuela III

Zlatnik za 100 lir iz let 1925, 1931, 1936 in 1937, zlatnik za 50 lir (1927, 1931 do 1936), 20 in 10 lir v zlatu (1927). Sledi srebrnik za 20 lir (1927 do 1934), srebrnik za 10 lir (1926 do 1941), srebrnik za 5 lir (1926 do 1930 in od 1936 do 1941 - mati z otrokom v naročju), 1 in 2 liri iz niklja sta bili kovani v letih od 1922 do 1935, obe z oznako »Bono da L 1« in »Bono da L 2«. Od leta 1936 do 1943 so bile kovane imperialne lire, z orlom na zadnji strani. Kovanci za 50 centezimov (nikelj) so bili kovani med letoma 1919 in 1935 (kvadrilje - četverovprege) in med 1936 do 1943 (imperialni). 20 centezimov (nikelj) od 1908 do 1935 (ženska s klasom v roki), med letoma 1918 in 1920 (državni grb) ter med letoma 1936 in 1943 imperialni. Kovanci za 10 centezimov med letoma 1919 in 1937 (čebelica) so bakreni ter med letoma 1936 in 1943, imperialni. V obtoku so bili tudi kovanci

za 1, 2 in 5 centezimov z različnimi letnicami kovanja.

Denar svobodnega tržaškega ozemlja (cone B). Vojaška uprava jugoslovanske armade (VUJA) v Kopru (1945 do 1947)

100 centezimov = 1 jugo lira. Gospodarska banka za Istro, Rijeko in Slovensko primorje - leto tiskanja 1945. Tiskani so bili naslednji bankovci: za 1, (2 ni bil v obtoku), 5, 10, 20, 50 (dve različici), 100, 500 in 1000 (li. barkete) jugoslovanskih lir.

Pregled papirnatega denarja Jugoslavije (1944 - 1991)

100 par = 1 dinar.

1. Demokratična federativna Jugoslavija (DFJ) (1944 do 1946):

V obtoku so bili naslednji bankovci: 1, 5, 10, 20, 50, 100, 500 in 1000 din. Serija denarja z velikimi črkami in številkami (cirilica) je bila tiskana v Moskvi, z malimi (latinica) pa v Beogradu.

2. Federativna ljudska republika Jugoslavija (FLRJ) (1946 do 1955):

V obtoku so bile naslednje vrednosti: za 50 in 100 (tri različice), 500 (dve različici), 1000 (tri različice) in 5000 dinarjev, odvisno od leta tiskanja.

3. Socialistična federativna republika Jugoslavija (SFRJ) (1955 do 1963):

V obtoku so bile vrednosti po 100, 500, 1000, in 5000 dinarjev, vse v dveh različicah.

4. Prva denominacija dinarja (1965):

1000 starih din je postalo 10 novih din (1965 - 1989). Bankovci so bili tiskani v različnih letih in različicah, in sicer v vrednosti 5, 10, 20, 50, 100, 500, 1000, 5000, 20 000, 50 000, 100 000, 500 000 ter 1 in 2 milijona dinarjev.

5. Druga (Markovičeva) denominacija di-

narja (1990):

500 000 starih dinarjev je postalo 50 novih dinarjev. V obtoku so bile vrednosti po 10 in 50 (dve različici) din, ter 100, 200, 500, in 1000 din (po ena različica). Po tem datumu se je Slovenija odcepila in razglasila samostojnost.

Pregled kovancev Jugoslavije (1945 do 1990)

100 par = 1 dinar

1. Demokratična federativna Jugoslavija (DFJ):

Leta 1945 so bili v obtoku kovanci (cink) za 50 par, 1, 2 in 5 dinarjev.

2. Federativna ljudska republika Jugoslavija (FLRJ):

Kovanci so izdelani iz različnih zlitin. Iz leta 1953 je 50 par, 1, 2 in 5 din (aluminij), iz leta 1963 pa 1, 2 in 5 din (aluminij). Leta 1955 pa kovanci za 10, 20 in 50 din (zlitina bron - aluminij).

3. Socialistična federativna republika Jugoslavija (SFRJ):

Leta 1963 so bili kovani kovanci za 10, 20 in 50 dinarjev (zlitina bron - aluminij) z veliko številko. Leta 1965 so iz zlitine baker - cink kovali 5 par (latinica), 5 par (1965) in med letoma 1973 do 1981 ~~5 par~~ štiri-jezično (baker - cink); 10, 20 in 50 par (1965) in od leta 1973 do 1981 iz zlitine baker - cink. 1 dinar iz leta 1965, 1968 in od leta 1973 do 1981 je izdelan iz zlitine baker - nikelj. Iz zlitine baker - nikelj sta izdelana kovanca za 2 in 5 dinarjev (1970 do 1981), ter kovanec za 10 dinarjev (1976 do 1981). 1, 2 in 5 dinarjev (1982 do 1986) so izdelani iz zlitine bron - aluminij. 10 dinarjev (1982 do 1988), ter 20, 50 in 100 dinarjev (1985 do 1988) so iz zlitine aluminij - nikelj. Iz zlitine aluminij - medenina so kovani kovanci za 10, 20, 50 in 100 dinarjev (1988 - 1989). V obdobju Markovičevih reform, leta 1990 in 1991, je bil kovan sledeči denar: 10, 20 in 50 par iz zlitine aluminij - bron, ter 1, 2 in 5 dinarjev iz zlitine aluminij - nikelj. Naj omenim, da je Narodna banka Jugoslavije (NBj) v letih 1982 in 1983 kovala 25 par

med letoma 1982 in 1984 pa 50 par vse iz zlitine baker - nikelj. Mimogrede naj spomnim, da je bilo izdanih tudi več jubilejnih kovancev (npr. 100 din - Neretva in Sutjeska iz leta 1983, zlitina baker - nikelj).

Prvi denar samostojne Slovenije

25. junija 1991 je Republika Slovenija razglasila samostojnost in kmalu uvedla svojo začasno valuto - bone, ki so se z jugoslovanskimi dinarji menjali v razmerju 1:1. Leta 1990 so bili v Celju tiskani denarni boni z oznako vrednosti 1, 2, 5, 10, 50, 100, 200 in 500, leta 1991 pa boni vrednosti 1000. Leta 1992 je tiskan še bon v vrednosti 5000. Bone smo kot plačilno sredstvo začeli uporabljati 8. oktobra 1991.

Leta 1992 uvede Slovenija svoj redni nacionalni papirnati denar - slovenski tolar. Tiskani so bili bankovci sledečih vrednosti: 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 5000 in 10 000 tolarjev v več različicah. Iz kovnice pa so prišli naslednji kovanci: 10, 20, 50 stotinov ter 1, 2 in 5 tolarjev. Kasneje so se pojavili še kovanci za 10, 20 in 50 tolarjev. Tudi Slovenija je izdala več jubilejnih kovancev v različnih vrednostih.

S prevzemom evra kot nacionalne valute bo Slovenija 1. januarja 2007 prevzela evro bankovce z naslednjimi vrednostmi: 5, 10, 20, 50, 100, 200 in 500 evrov. Euro kovanci bodo imeli vrednost 1, 2, 5, 10, 20 in 50 centov, ter 1 in 2 eura. Kovanci bodo imeli na hrbtni strani slovenske nacionalne simbole.

Ante Bačić Fratrić

Delni vizualni pregled denarja, ki se je skozi stoletja uporabljal na ozemlju današnje Slovenije, objavljamo na zadnji strani Colskega časnika (op. ur.).

Literatura:

- AUSTRIA MÜNZKATALOG 1792 - 1974, Wien 1974
- STANDARD CATALOG of WORLD 1979 edition - by Chester Krause and Clifford Mishler, IOLA WISCONSIN
- W. Kranister THE MONEYMAKER international, Black bear publishing 1988, England
- STANDARD CATALOG of WORLD PAPER MONEY 1975, Albert Pick, München, West Germany
- Fabio Gigante: GIGANTE 1999 - MONETE ITALIANE DAL 700 AD OGGI, edizione FIL - ART Varese
- Za jugoslovanski denar in cono B (VUJA), uradni listi Jugoslavije od leta 1945 - 1990
- Za začasno valuto - bone, Uradni list Republike Slovenije št. 17/1991 in uradni list R Slovenije št. 24/1992
- Za redno valuto slovenski tolar Uradni listi R Slovenije od leta 1991 do leta 2006
- Dragutin Hortić: SAFARI S POVEČALOM, Školska knjiga Zagreb 1974

P. S.: Vse sotrpine v uredništvu Colskega časnika prisrčno pozdravlja vaš sodelavec, šjor Ante Bačić Fratrić iz Blata na otoku Korčuli.

Ivan Bajec - Skukc, danes Kališer

Ivan Bajec - Skukc s Strmca je prišel v Kališe za Križno Goro (uradno je tisti del Križne Gore Mrzli Log) za zeta. Možakar je 'Gorjan po starem' - namreč: čisto na vse si razume. Prav taki so pač morali biti gospodarji samotnih gorskih kmetij, če so hoteli preživeti; sami sebi so morali biti zadostni. Tako je Ivan zelo iskan mizar, zidar, škafar, razume se na električno, zna popraviti motorno žago ali kosilnico, od blizu in daleč mu nosijo v popravilo stare stenske ure; in zna žgati tudi oglje.

In prav zaradi tega sem ga ondan obiskal. Namreč, poklical me je: »Frénce, v Nunčnirupi bom jutri prižgal kopo. Pridi kaj naokoli!«

In sem prišel. Marsikaj mi je povedal ...

»Ja, naredil sem že kakih 30 oglarskih kop. Prvo prav 'ta pravo' 1962. leta, ko sem imel 18 let. Mi je rekel oče: 'Če narediš kopo sam, bo oglje tvoje!' In sem jo - 26 kvintalov ga je bilo, oglja. Z volmi sem ga peljal prodati kotlarju Venotu Bavčarju v Lokavec. 4000 dinarjev sem dobil zanj. Za ta denar si takrat dobil eno kravo, torej bi bilo danes kakih 180.000 sit. Denar sem spravil in so mi ga potem pošiljali k voljakom. Spomnim se, da sem šel ob 4.00 od doma in sem vozil v eno smer 5 ur. Iz Ajdovščine proti Lokavcu se cesta dviga, ni šlo več. Nek lokavški kmet mi je prišel pomagat s svojimi konji - 'forajtat'.

Dobrih 50 let nazaj je po naših krajih gorelo še dosti kop. Ne več toliko kot pod Italijo, ko so zaradi velikega povpraševanja po oglju marsikje gozd popolnoma izsekali (Kamni vrh za Križno Goro, na primer), vendar dosti. Tudi 30 kop naenkrat je

gorelo na Strmcu, po Javorniku in v Kanjem Dolu.

Svojo prvo kopo - kopico sem naredil 1955. leta, ko sem bil za pastirja Pri Šemrlu (Pri Vodnjaku). Bilo mi je dolgčas samemu na gmajni in sem naredil majhno kopo - kakih 30 kg oglja bi bilo. Lepo mi je gorela. Zvečer ženem domov in sklenem: 'Ponoči bom prišel pogledat, da mi ne zagori!' A sem, otrok, zaspal. Ponoči pa sta šla tam mimo Tone in Ernest - Žgavska s Križne Gore in sta mi jo zažgala! Samo pepel sem dobil zjutraj. Jokal sem od žalosti.

Največja kopa po vojski na tem koncu je bila Pri Skalarju na Strmcu, okoli 1960. leta. 11 ton oglja je dala. Na 4 glide ('nadstropja') je bila zložena. Bila je v brežini in kopišče je bilo premajhno, zato so ga s podporniki razširili še spodaj v strmino, da je bila četrтина kope v zraku. V bregu za kopo pa so speljali pot, da se je po brvi, po ravnem nosilo drva nanjo. Koliko je bilo drv v njej? Računaj - 1 prostorninski meter dá 1 kvintal

oglja ...

Povprečna kopa je zložena na 3 glide. Spodnji glide meri 16 metrov v premeru (na višini enega štuka). Prvi štuk ima toliko drv kot druga dva skupaj. Tako kopa dá do 3 tone oglja.

Najboljše oglje dá bukov les, za fina dela je najboljša leska. Javorjevo je lahko, hitro gori. Odlično je gaber, jesen tudi ...»

Tako mi je o ogljarjenju povedal Ivan Bajec - Skukc, ki je kot zet postal Kališer in je eden zadnjih, ki še ume iz gozda jemati

Franc Černigaj

Ivan Bajec - Skukc ob oglarski bajti ...
(Foto: Franc Černigaj)

Dve pesmi o Jerneju Bajcu - Bolkovemu

1.
Živi v naši vasi brivec,
Nejc Bolkov je nazvan.
Pozna ga škric, pozna ušivec,
pozna ga vsak vaščan.

Če rad bi se pomladil,
Nejc Bolkov te bo obril.
Te strgal bo in gladil,
a ti se boš solzil.

Z mašincó daj se striči,
ki puli ti lase.
Boš klel kot vsi hudiči,
in videl zvezde vse.

Če kri se ti prikaže,
to Nejca ne skrbi.
Te s pljunkom fejšt namaže,
in s tem ustavi kri.

Je Francka pomočnica
za zbranih več ljudi.
Da brž ostrže lica
ter z brivnice spodi.

2.
Po vasi gor je priskakljaj
razkošen avtomobil.
Pred vaško kočó ni se ustav',
naravnost k Bolki je zavil.
Nejc Bolkov kot iz mladih let
kapitaliste jih sovraži.
Namignil Francki je smeje
»Prav malo ga namažik«

Posedel ga je v brivski stol,
takoj ga brit začel.
Zakričal je kot ranjen vol,
napol obril ušel.
Tako je kričal na ves glas,
ves umazan, ves krvav.
Od takrat pa v našo vas
ga ni b'lo nikdar več.

Avtor pesmi je Bazilij Bana, za Colski časnik jih je iz spomina priklical Alojz Škvarč.

Jernej Škvarč

GOZDARSTVO in TGM

Kobal Silvester s.p.

MALO POLJE 26, 5273 COL
TEL.: (05) 36 68 306, GSM: (041) 414 603

Makedonija: lubenice, tobak in žar

To je nekaj izmed tistih značilnih stvari, ki jih obiskovalec Makedonije vidi prav v vsakem njenem kotičku. Pa ne samo tega, temveč še veliko več ...

Študentsko obdobje, ko je človek mlad in si lahko vzame čas še za kaj drugega, je enkratna priložnost za potepanje po svetu. Ker študentje radi potujemo po študentsko, so naša potovanja običajno zelo zanimiva, spontana in seveda, obvezno - poceni. Prav tako potovanje sem konec avgusta 2006 opravil s tričlansko študentsko odpravo sošolcev v Makedonijo. Štajerski del odprave je zastopal Matjaž, gorenjski del Anton in primorski del jaz.

Ustavimo se najprej pri prevoznih sredstvih. Razdalja od Ljubljane do Skopja, glavnega mesta Makedonije, znaša približno 1000 kilometrov, kar postavlja potovanje z vlakom na prvo mesto po ceni in primernosti. Ker pa vlak žal ne ustavlja ob vsakem lepem razgledu, znamenitosti ali gostilni, je bilo potrebno drugi del potovanja, iz Skopja proti Ohridu, opraviti drugače. Naš glavni namen ni bil ogledovanje muzejev, zgradb in spomenikov, temveč spoznavati pokrajino in vsakdanje življenje ljudi v njej. Za to se je kolo izkazalo kot najboljša rešitev. Nudi namreč ravno pravnjo hitrost potovanja z obilico prednosti: lahko si sam izbiraš kraje, ki bi si jih rad ogledal, preizkusiš dobrote iz žara v vsaki gostilni ob poti, spoznaš ljudi in njihove navade, tako v mestu, kot na podeželju, ter se povrh vsega še dobro razgibaš.

Ljubljana

Ker je vsak izmed popotnikov doma na drugem koncu Slovenije, smo pot pričeli v naši skupni točki - Ljubljani. Tam smo si, po nakupu še zadnjih potrebščin, kupili

karte za vlak. Pri tem smo naleteli na prvo presenečenje, za katerega je poskrbela blagajničarka z besedami: »Na vlak kolesa ne spadajo, ker nima vagona v ta namen. Morda se boste lahko dogovorili s sprevodnikom, vendar vam ničesar ne obljubim ...« Mene je to še malo zaskrbelo, drugi dve tretjini odprave pa prav nič. Tako so vsa tri kolesa na vagonu našla svoje parkirnišče pred vhodom v stranišče, trdno zvezana z verigami. Seveda je bilo posledično treba v vsaki državi novemu sprevodniku dati kak evro povšiče k plači. Toda južneje kot smo bili, bolj se je dalo z njimi barantati. Pot je obsegala okoli 20 ur vožnje po štirih državah: Sloveniji, Hrvaški, Srbiji in, končno, Makedoniji. Na vsaki meji nas je vsaj pol ure zadrževala temeljita mejna kontrola. Slovenski potni list nam je zagotavljal popolno brezskrbnost, ostali balkanski potniki pa so morali občasno potrpeti tudi s kakšno dodatno sitnostjo. Vožnja z vlakom je sicer kmalu postala zelo dolgočasna, sploh pa njen najbolj utrujajoč del od Zagreba do Beograda, ko v polnem kupeju ni bilo mogoče niti normalno sedeti, kaj sele da bi človek malo zadremal.

Beograd

V Beogradu nas je čakala menjava vagona, ker se tam železnica razcepi na dva dela. Morali smo zapustiti slovenski vagon in vstopiti na srbskega, ki je bil v vidno slabšem stanju. V kupeju so se nam pridružili trije starejši upokojeni Srbi in nam takoj izkazali že pregovorno srbsko gostoljubnost, ki je resnično nismo pričakovali. Ko

smo jim povedali, da smo iz Slovenije, sta nam mož in žena odstopila prostor v kupeju, da bi si lahko odpočili od dolge poti. Tretji gospod je z nami še malo poklepetal o razmerah v Srbiji, ki še zdaleč niso rožnate. Veliko pove že to, da gospodova pokojnina znaša vsega skupaj 100 evrov. Kljub temu nam je razdelil tisto edino zemljo, ki jo je imel s seboj za malico. Po tolikih urah brez hrane smo jo z veseljem zmazali, ampak bilo nam je kar nerodno, ko smo gospodu pojedli še tisto malico, ki si jo je lahko privoščil. Toda eno izmed nenapisanih pravil na Balkanu se glasi: »Nikoli ne zavrni daru, ker boš s tem užalil darovalca«. Isti gospod nas je malo kasneje spravil v dobro voljo z izjavo dneva. Ko nismo vedeli, kam bi z vrečko od zemlje, nam je rekel: »Ako ne ide v smeče, bacaj kroz prozor! (Če ne gre v smeti, vrzi skozi okno)«. Ko smo po obilnem smehu skozi okno pogledali okolico tirov, nam je bilo jasno, da je mislil resno ...

Skopje

Del Skopja, slikan s parka nad njim.

Bil je že popoldan, ko smo prispeli v Skopje. Ker smo imeli s seboj le evre, smo najprej poskrbeli za njihovo menjavo. Uradna valuta v Makedoniji je makedonski denar ki je mimogrede tudi zelo enostaven za preračunavanje v tolarje: vreden je skoraj natanko štiri slovenske tolarje. Druga skrb je bila hrana – za vse ure diete na vlaku. To nas ni veliko stalo, saj znaša, na primer cena bureka le 160 naših tolarjev. Ko smo si opomogli, smo s kolesi prevozili glavne dele Skopja in hkrati skušali poiskati poceni prenočišče. Ker nas je pri tem že ujela noč, smo se odločili, da pokličemo gospoda Mišo, Matjaževega znanca v Skopju. Mišo je poskrbel, da smo se soočili s pravo makedonsko gostoljubnostjo, ki nas je v naslednjih dnevih spremljala prav na vsakem koraku. Uredil nam je obilen popust za prenočišče v lepem hotelu, nato pa povabil na večerjo. Ob večerji smo od njega prejeli nekaj pomembnih nasvetov, med drugim glede najbolj varne poti do našega cilja – Ohridskega jezera. Druga pot namreč vodi po najbolj zahodnem delu Makedonije, kjer živi veliko revnih Albancev, ki se ponekod še niso popolnoma socializirali.

bivalcev. Skozi Skopje teče znamenita reka Vardar ki smo si jo ogledali iz starega Dušanovega mostu. Na vzpetini pri mestu so ostanki stare trdnjave, od koder je lep razgled na mesto in okolico. Tam sta tudi urejen travnik in sprehajališče. Velja omeniti še en dogodek iz Skopja. Med raziskovanjem mesta nas je na ulici nagovoril mladenič z imenom Same. Vprašal nas je, od kje smo in kam gremo. Stekel je pogovor in kmalu nam je bilo jasno, zakaj nas je ustavil. Povedal nam je, da njegova sestra Emilija, ki živi v Ohridu, oddaja poceni stanovanje turistom. Izmenjali smo si telefonske številke in to nam je čez nekaj dni prišlo še zelo prav.

Konjska vprega na skopski ulici.

Glavni trg v Skopju. V ozadju Dušanov most čez Vardar.

Kolesarjenje po ulicah Skopja.

cesti. Če je bila ta na začetku lepa, je kmalu postala slabša od makadamske. Luknje, otoki, hribočki ... ponekod je bil sestop s kolesa enostavno najboljša rešitev. Poleg tega je cesta spominjala na gozdno pot in nas tako navdajala z bojznijo, da se bo končala pri kakšni samotni koči. K sreči nas je mimoidoči domačin potolažil z besedami, da je cesta prava. O njenem stanju pa dovolj pove že to, da nam je isti domačin na vprašanje, če je to cesta v Veles, odgovoril z besedami: »Kaj temu vi pravite cesta?«. Seveda se je tudi to srečanje, kot ponavadi, končalo s prijateljskim pogovorom o naši domovini Sloveniji. Da si ne bi kdo od bralcev mislil, da Makedonci potujejo po razritih cestah, naj povem, da obstaja še druga pot – po novejših tripasovnih hitrih cestah. Težava je bila v tem, da v Sloveniji ni običajno na avtocesti oziroma hitri cesti srečati kakega kolesarja. No, v Makedoniji je to popolnoma sprejemljivo in tudi domačini so nas nekje začudeno vprašali, zakaj ne gremo po avtocesti (te tripasovnice imenujejo domačini avtoceste, zanje uporabljajo celo nemški izraz »autobahn«, kar je bil povod za

nekaj dodatnih trenutkov smeha). Njihov nasvet smo pri nadaljnjem potovanju večinoma tudi upoštevali. In kako so nas na hitri cesti ostali udeleženci prometa pozdravljali! Vse je trobilo in mahalo za nami

in pred nami ... Pod večer smo končno prispeli v Veles in se dobro podprli z dobrotami z žara. Prostor za postavitve šotorov smo (in to je postala v naslednjih dneh kar naša razvada) iskali ponoči, v trdi temi. Našli smo ga v vinogradu, nekaj kilometrov iz Velesa. Postavili smo šotor in dobesedno omahnili v spanec.

Veles

Po kosilu nas je pot iz Skopja vodila proti približno 40 kilometrov oddaljenemu Velesu. Na začetku smo kolesarili po lepi cesti, vendar nas je kaj kmalu pričel močiti dež. Poleg tega nas je tepla strateška napaka: kolesarili smo po običajni lokalni

Prilep

Zbudili smo se v deževno jutro. Pospravljanje šotora in kolesarjenje po dežju proti Prilepu me je že zelo zgodaj spravilo v slabo voljo. Ko je na mojem in Antonovem kolesu počila zračnica ter sva se lotila menjave v blatu in dežju, je bil to le še nov prispevek k slabi volji. Ko pa se je pričela še cesta strmo vzpenjati proti Prilepu, sem dočkal tisto, česar sem se najbolj bal. Za razliko od Matjaža in Antona, nisem pred tem potovanjem kar nekaj let sedel na kolesu, in po skoraj 80 prevoženih kilometrih v enem dnevu so postale posledice tega očitne ... K sreči so se Makedonci zopet izkazali s svojo gostoljubnostjo in čutom za pomoč. Voznik kombija je sam od sebe ponudil pomoč in mene ter moje kolo prepeljal preko zadnjih kilometrov prelaza Pletvar (998 metrov nadmorske višine) do Prilepa. Matjaž in Anton sta ta del poti korajžno prekolesarila in si vmes privoščila še malico. Šofer kombija me je pustil pri avtomobilskem salonu pred Prilepom. Kaj kmalu me je šef salona povabil v trgovino in mi ponudil pijačo ter topel prostor, kjer sem lahko počakal ostala člana odprave. Z gospodom sva malo pokramljala, tako da sem iz prve roke prejel nekaj zanimivih informacij o Makedoniji in Prilepu. Povedal

ne marajo preveč, ker naj bi imeli z njimi slabe izkušnje kar se tiče delavnosti in odnosa do tuje lastnine. Makedonci to moti, ker so po značaju delavni in znajo sami pošteno poskrbeti zase. V Prilepu smo prenočili v motelu, saj smo imeli dežja in vlage že dovolj, poleg tega pa so pričele tudi nepremočljive torbe prepuščati vodo in je bilo nujno posušiti opremo. Da poštenega spanca v postelji sploh ne omenjam! Pred spanjem smo šli še na kratek ogled mesta in na večerjo, po kateri smo za nekaj minut zavili v diskoteko in si tam ogledali še nočno življenje makedonske mladine. V bistvu ni bilo opaziti kakšne velike razlike v primerjavi s Slovenijo, razen morda v glasbi, ki je pač južno obarvana. Ko smo že pri Prilepu, naj omenim še Kruševo, ki je od Prilepa oddaljeno približno 30 kilometrov. To je najvišje ležeče mesto v celi bivši Jugoslaviji, saj leži na 1250 metrov nad morjem. Posebnost Kruševa je tudi to, da je menda cesta, ki vodi do njega, obupno strma. Prav zaradi te strmine in pomankanja časa se do Kruševa nismo odpravili. Prilep je tudi središče makedonske proizvodnje tobaka, saj je prilepski tobak svetovno znan in ga uporabljajo tudi največje tuje tobačne tovarne. V mestu deluje tobačni inštitut, kjer se ukvarjajo z izboljšavo tobaka in vzgojo novih sort.

zdravju prijazno potezo. Najprej smo si še malo ogledali Prilep, nato pa sva z Matjažem z vlakom nadaljevala pot proti Bitoli. S počitkom na vlaku sem si lahko tisti dan usposobil mišice za nadaljnje kolesarjenje, poleg tega pa se je to izkazalo tudi za dobro turistično potezo, saj med Prilepom in Bitolo ni kakih posebno zanimivih krajev. Pokrajina je večinoma ravna (velika gorska kotlina), zato je bil razgled iz vagona boljši, kot pa s kolesa. Sicer pa so vmes le redko posejane hiše in polja tobaka ter ostalih kulturnih rastlin. Anton je po ogledu križa in ruševin na hribu nad Prilepom s kolesom nadaljeval pot proti 40 kilometrov oddaljeni Bitoli. Pri nadaljnjem potovanju se je izkazalo, da imajo vsa mesta, ki smo jih obiskali, na bližnji vzpetini tudi križ. Po prihodu v Bitolo, ki je od grške meje oddaljena le 20 kilometrov, smo si do poznih večernih ur ogledovali mesto. V centru mesta je zelo lepo sprehajališče, na katerega se zvečer zgrne množica prebivalcev. Ponovila se nam je že stara zgodba: kjerkoli smo se ustavili in je kdo od domačinov slišal naš pogovor, je pristopil k nam in nas prijazno ogovoril. Vsi so imeli kakšno vez s Slovenijo: ta je bil pod Jugoslavijo pri nas v vojski, oni je pri nas delal, tretji ima v Sloveniji sorodnike ... Naleteli smo tudi na tri starejše možake, ki so bili navdušeni hribolazci in so na dolgo in široko hvalili naše gore. Prostor za postavitve šotora smo si poiskali

ob njivi koruze, nekaj kilometrov iz Bitole. Pred spanjem se nam je zelo prilegla lubenica, ki smo jo pripeljali iz mesta.

Resen

Med Bitolo in našim končnim ciljem, Ohridskim jezerom, smo se ustavili še v mestu Resen. Ker smo se iz Bitole odpravili zjutraj, smo bili popol-

dne že tam. Pot nas je vodila preko še enega prelaza. Ta mi ni povzročal težav, ker je že Prilep precej visoko in tako ni bilo

Zanimivo prevozno sredstvo.

Sušenje tobaka na ulici v Prilepu.

Bitola

Naslednji dan smo se odločili za mojemu

mi je, da je Prilep menda edino mesto v Makedoniji, kjer je Albancem bivanje v mestu enostavno onemogočeno - tam velja nenapisano pravilo, da se Albancem ne sme prodajati ne dajati stanovanj v najem. Makedonci v splošnem Albancev

potrebno premagovati velike nadmorske višine. Resen spominja na večjo vas. Tržnica v mestu je delovala precej neurejeno, videti je bilo kar veliko Albancev. Prevažali so se z nekim čudnim stvarom, ki je bil spredaj opremljen še s krožno žago za drva. Res smešna zadeva, ki pa je v teh krajih med Albanci očitno kar precej razširjena, saj smo jo še večkrat srečali na cesti. Na tržnici nas je spet, kot v Bitoli, obkolila gruča otrok, ki so navdušeno opazovali kolesa in spraševali vse mogoče: od kje smo, koliko časa že kolesarimo, če nas nič ne bolijo noge ... Odrasli ljudje v Makedoniji sicer zelo dobro razumejo in govorijo srbsko, kar je posledica življenja v bivši Jugoslaviji, njenega šolskega sistema in obvezne rabe srbohrvaščine v tedanji vojski. Mladi tega jezika večinoma ne znajo več, ker se tako kot mi učijo samo angleščine ali kakega drugega evropskega jezika. Pri kosilu je prišlo do zanimivega srečanja z domačinom. Možakar ki je sedel nekaj miz stran, je slišal naš pogovor in nam kar sam naročil pijačo. Ko smo se mu šli zahvalit, smo se z njim zapletli v prijeten klepet. Možakar je omenil, da se ukvarja s pridelovanjem jabolk, da ima velik nasad in da je bil že večkrat v Sloveniji. Resenska jabolka so sicer po svoji kvaliteti znana daleč naokoli. Po krajšem ogledu Resna smo se popoldne odpravili proti Ohridu.

Ohridsko jezero. V ozadju na hribu stari Ohrid s Samovo trdnjavo.

Ohrid

Pot do Ohrida poteka preko prelaza Bukovo z najvišjo točko 1190 metrov nad

morjem. Čeprav je ta prelaz malo višji od Pletvarskega, smo pričeli vzpon pri višji nadmorski višini in je bil zato bolj enostaven za kolesarjenje. Na vrhu prelaza je sledil krajši počitek, nato pa hiter spust v Ohrid. Z vrha prelaza gre cesta v Ohrid 15 kilometrov le strmo navzdol, zato je bil ta del poti odlična osvežitev. Pod večer smo se tako že ustavili na obali Ohridskega jezera, ki se nahaja na 695 metrov nadmorske višine. Ponoči je seveda vidnih zelo malo turističnih zanimivosti, zato smo se takoj lotili iskanja prenočišča. Glede na to, da lahko kampiranje na črno v turističnih krajih zajetno olajša denarnico, smo se podali na pot v smeri proti grški meji, da bi poiskali mesto v avtokampu. Izkazalo se je, da to ne bo tako lahko. Prevozili smo še dodatnih 10 kilometrov ob obali, preden smo prispeli do prvega kampa. Ta je bil zaradi turistične sezone zapolnjen do zadnjega kotička. Kmalu nam je bilo jasno, kakšno srečo smo imeli v Skopju, ko smo srečali Sama. Dovolj je bil samo en klic, da nas je njegova sestra Emilija v Ohridu pričakala in nas nastanila v samem centru mesta. In to neverjetno poceni: dve nočitvi sta nas stali le 10 evrov.

Naslednji dan smo preživeli kot običajni ohridski turisti. Najprej smo imeli obilen zajtrk, nato pa smo s turistično barko odpluli na izlet po jezeru. Od tam smo si lahko ogledali stari Ohrid na hribu, kamor smo se zvečer tudi peš odpravili. Malo južneje ob jezeru se nahajajo lepe vile, z lastno plažo in pristaniščem, ki so bile v časih Jugoslavije Titove rezidence. Sedaj ima v eni izmed njih rezidenco makedonski predsednik. Z barke smo opazili hidroplan, parkiran

ob obali. Nismo izpustili priložnosti, da bi poleteli z njim. Polet je bil sicer zelo kratek, pa vendar zanimiv. Pogled na jeze-

ro iz zraka je namreč čisto nekaj drugega kot s tal. Lastnik barke je bil zelo prijazen in nam je povedal marsikaj o mestu in jezeru. Zanimiv je podatek, da je največja globina jezera skoraj 300 metrov in da je voda v njem tako čista, da se po pitnosti uvršča v prvo kategorijo. V jezeru živi kar nekaj rib, najbolj znana pa je ohridska postrv. Ohridsko jezero je sicer po nastanku najstarejše evropsko jezero in celo med najstarejšimi na svetu. Popoldne smo se odpravili do najbližje plaže. Na žalost nas je dež kmalu pregnal nazaj v stanovanje. Ko se je pod večer zjasnilo, smo se odpravili še v nočno izvidnico. Povzpeli smo se k staremu delu mesta, kjer stoji mogočna Samova trdnjava, nekaj znamenitih pravoslavnih cerkva in samostanov (Makedonci so večinoma pravoslavne vere, tretjina pa je Muslimanov), ter antični rimski amfiteater. Naslednji dan dopoldne smo se odpravili nazaj proti Prilepu.

Vardar pogled z Dušanovega mostu.

Primer makedonske pokrajine.

Vaška trgovina.

Vrnitev

Nismo veliko razmišljali o tem, ali je zdravo kolesariti iz Ohrida nazaj čez prelaz Bukovo. Odpeljali smo se na ohridsko avtobusno postajo in si kupili vozovnico do Resna. Prav smešno je bilo videti, kako so nas ostali potniki z zanimanjem opazovali, ko smo v prostor za prtljago avtobusa tlačili razstavljen kolesa. K sreči nam je to uspelo presenetljivo hitro in tako avtobusu nismo povzročili prevelike zamude. Na resenski avtobusni postaji smo imeli s kolesi že izkušnje in tako so bila v desetih minutah vsa tri že sestavljena in obložena s prtljago. Iz Resna smo se po kosilu odpravili proti Bitoli. S te poti smo skrenili še za 10 kilometrov, da bi videli Prespansko jezero. Znano je po tem, da se na njem nahaja tromeja med Makedonijo, Grčijo in Albanijo. Tam smo se ustavili le toliko, da smo si ogledali peščeno plažo, nato pa takoj odkolesarili proti Bitoli. Tja smo prispeli pod večer in takoj pripravili strateški plan za vrnitev domov. Odločili smo se, da bomo še isto noč kolesarili do Prilepa in tam vstopili na vlak proti Ljubljani. Ker je bil odhod vlaka iz Prilepa že naslednje jutro ob osmih, smo se takoj po večerji odpravili iz Bitole. Ko smo prispeli na polovico poti med Bitolo in Prilepom, nas je že dohitela polnoč, zato smo prespali v šotoru in naslednje jutro ob štirih vstali ter v miru prevozili preostalih 20 kilometrov do Prilepa. Kampirali smo kar poleg njive tobaka. Zjutraj nas je presenetil neverjeten mraz. Kljub vsem oblačilom nas je ogrelo šele pol ure kole-

sarjenja. V Prilep smo prišli precej zgodaj, tako da smo se lahko še dobro najedli za dolgo potovanje z vlakom nazaj v Slovenijo. Veseli smo bili, da se je naše dobrih 400 kilometrov dolgo potovanje s kolesi srečno izteklo. Sedli smo na vlak, ki nas je odpeljal nazaj v domovino s krajšim postankom in prestopom v Skopju. Tam nas je sprevoznik kar malo prestrašil, saj nam je strogo zabičal, da koles na vlaku ne bo trpel. Seveda pa se tudi to sme, če

te nihče ne vidi pri natovarjanju ... Ko je vlak že na poti, pa se sprevoznika tako ali tako spravi v dobro voljo z nekaj evri. V Ljubljano smo prispeli s triurno zamudo. Vožnja z vlakom je trajala skoraj 24 ur.

Še nekaj besed o Makedoniji in njenih prebivalcih

Prebivalci Makedonije se, predvsem v gorskih kotlinah, ukvarjajo s kmetijstvom, v času Jugoslavije pa je bilo tu tudi precej industrije. Veliko je obdelanih površin, predvsem polj tobaka, koruze, sončnic. Makedonija je znana tudi po zelenjavi in lubenicah, ki so smešno poceni in se na veliko prodajajo. Industrija je v času po razpadu jugoslovanskega trga ob osamosvojitvi precej oslabela (Makedonija se je odcepila od Jugoslavije kmalu za Slovenijo, osamosvojila se je 8. septembra 1991). Kljub temu pa je njeno gospodarstvo, po moji oceni, še vedno v boljšem stanju kot v sosednji Srbiji, kjer so ga še dodatno prizadele vojne. Brezposelnost v Makedoniji je velika (po ocenah med 25 in 33 odstotki), plače so nizke, veliko je dela na črno.

Po vsej deželi prevladuje razgiban gorski relief, z veliko rodovitnimi gorskimi kotlinami. Najvišji vrh je Korab z 2764 metri nadmorske višine. Podnebje je zmerno celinsko. Celotna Makedonija ima, tako

kot Slovenija, dva milijona prebivalcev, čeprav je po površini večja. Med potovanjem je občutek čisto drugačen kot v Sloveniji: pri nas se ob cestah vrstijo vasi na precej majhnih razdaljah, v Makedoniji pa je to drugače. Med sosednjima vasema je lahko tudi preko 30 kilometrov gole pokrajine.

Kot sem že večkrat omenil, sta glavni lastnosti Makedoncev prijaznost in gostoljubnost. Njihova pomoč je včasih prišla kar sama od sebe. Dovolj je bilo, da je šofer mimoidočega vozila opazil, da stojimo in gledamo zemljevid, pa se je že ustavil in vprašal, če potrebujemo pomoč. Kaj takega v Sloveniji in ostalih evropskih državah ne doživiš zlepa. Poleg tega so Makedonci tudi dokaj podjetni, kar je bilo razbrati iz pogovora z Mišem, ki smo ga srečali v Skopju. Mišo je namreč lastnik podjetja in zato pozna razmere v gospodarstvu. Tudi naš splošni vtis je tak, da se bo Makedonija kmalu razvila v moderno evropsko državo, tako kot se je Slovenija. In upamo lahko, da bodo tudi takrat Makedonci ohranili svojo prijaznost in gostoljubnost.

Končno na cilju.

Jernej Škvarč

Delovni tabor Banja Luka 2006

»Povijest nam govori, da istinske ljudske vrijednosti, ako budu privremeno i pogažene i savladane, na kraju ipak prevladavaju. U konačnici dobro pobjeđuje zlo, ljubav mržnju, razbor ludilo sukobljavanja.« (Janez Pavel II. ob obisku v Bosni, 29. 9. 1993)

Škofjska Karitas in Škofjska gimnazija Vipava sta v letu 2006 že šestič organizirali delovni tabor v banjaluški škofiji, ki letos praznuje 125-letnico ustanovitve. Potem, ko ji je leta 1881 ustanovil papež Leon XIII, se je tu zamenjalo pet držav. Leta 2003 je Banjaluko obiskal papež Janez Pavel II, ki je za blaženega proglasil dr. Ivana Merza, profesorja francoskega jezika, ki je bil kot laik voditelj mladine. Sedanji banjaluški škof, dr. Franjo Komarica, je sedmi ordinarij te škofije. Peti zna tudi slovenske pesmi, saj je v Innsbrucku študiral skupaj z dr. Janezom Juhantom. Iz banjaluške škofije izhajata tudi dva kardinala - oba iz župnije Petričevac pri Banjaluki, kjer smo bili na delovnem taboru lansko leto (Motike). Pokojni kardinal Guida Del Mestri je bil diplomat: deloval je v Beogradu, Bejrutu, Bukarešti, Vatikanu, Damasku, Džakarti, Nemčiji, Najrobiju, Keniji, Meksiku in Kanadi. Iz banjaluške škofije izhaja tudi sedanji sarajevski metropolit, dr. Vinko Puljić, ki je bil ob imenovanju s 46 leti najmlajši kardinal na svetu. Vojno je preživel v obkoljenemu Sarajevu, na katerega je dnevno padalo tudi po 1000 granat. Verjetno ga je prav zaradi tega papež Janez Pavel II. leta 1994 razglasil za kardinala.

Po obisku več družin, ki so zaprosile za pomoč, smo se odločili, da bomo v letu 2006 pomagali sedemčlanski družini Verušuk v zaselku Berek, ki je približno dvajset kilometrov oddaljen od Bosanske Gradiške. Zbiranje sredstev za izvedbo projekta je potekalo v postni akciji Streha nad glavo. Na pot smo odrinili v nedeljo, 30. julija, opoldne - štirinajstčlanska odprava, tokrat samo fantje. Poleg mene je bil tudi profesor zgodovine, g. Jernej Vidmar. G. Matej Kobal, voditelj škofjske Karitas, pa je v Afriki zamudil letalo, čeprav

je menda prišel na letališče pravočasno (v Afriki lahko ne le zamujajo, ampak tudi prehitvejo) in se nam je v Bosni pridružil in v Banja Luki sem poklical delovodjo Zorana, ki je bil zadolžen za naš sprejem, in mu povedal, da prihajamo. Ob 17.50 smo že bili »na farmi« v Aleksandrovcu, kjer smo si pripravili večerjo in si vzeli čas za pogovor in molitev. Dijak Matevž je povedal, da ima tu korenine in izrazil željo, da bi rad obiskal vas, iz katere izhajajo njegovi predniki. V času delovnega tabora je to željo tudi uresničil. Dijake je najbolj zanimalo: »Kje smo, kaj se je tu dogajalo med vojno?«

Zakaj je delovni tabor 11 let po vojni še potreben?

Ob magistralni cesti iz Bosanske Gradiške proti Banja Luki kakšne posebne revščine ni opaziti. Zelo pogoste so črpalke, hoteli, veličastne vile, nakupovala središča ... Toda na stranskih poteh so zaselki, kjer ljudje živijo v hišah, ki pri nas ne bi bile dobre niti za kurnik: okoli hiš je blato, otroci pred hišami umazani in "nerazviti". Pisatelj Ante Čosić, ki je doživel strahote okupacije Banja Luke in so ga skušali trikrat ubiti, na koncu pa je odšel v izgnanstvo, je v svoji pesmi Crna vrana zapisal verz: »Crna noč i crna vrana crnit će se sve do dana.« Vrijeme mraka, kot je naslov njegovega Banjaluškega dnevnika, še vedno obstaja in ga je mogoče tudi fizično občutiti. Nekdanjih napisov na avtobusnih postajah in drugih javnih mestih »Muslimanoma i Hrvatima karte ne prodajemo!« ni več, a so še vedno v veljavi; mnogi ljudje živijo brez vsakega dohodka in preživijo od tega, kar pridelajo na vrtu; imeti kozo ali prašiča pa je že pravo bogastvo. Rušenje

celih vasi, džamij, cerkva in samostanov je pustilo posledice. Maja 1993 sta bili porušeni najlepši in največji džamiji v Banja Luki, Fehadija in Arnandija. Istega leta sta bili porušeni 500 let stara romarska cerkev sv. Ivana Krstitelja v Podmilačju in cerkev s frančiškanskim samostanom v Petričevcu. Tu je zgorela tudi bogata knjižnica. Še hujše posledice kot rušenje stavb pa je pustilo zverinsko mučenje in pobijanje ljudi, tudi otrok. Ljudem so sekali glave s sekiro, rezali ušesa, nosove ..., jih ubijali z železnimi drogovi, metali žive v goreče hiše, posiljevali dekleta in žene ... Na zverinski način je bil skupaj s s. Cecilijo Grgić ubit Filip Lukenda, župnik v Presnači, umorjen je bil Slovenec Radoslav Batagelj ... Tisočem so hladnokrvno rekli: »Ovo više nije vaša kuća!« in so se morali v nekaj urah izseliti, desetisoči pa so zaradi izsiljevanja in strahu vse pustili in zbežali. Seveda je to en vidik vojne v Bosni, zločine so zakrivali tudi Muslimani in Hrvatje ... Toda v Republiki Srbski so bili žrtve muslimani in katoličani.

Pomoči potrebna družina Verušuk

V ponedeljek, 31. julija 2006, smo prišli na gradbišče v zaselek Berek in se srečali z družino Verušuk. Naš zidar, Mario Vidali iz Spodnje Idrije, je začel takoj zidati, skupaj z bosanskima zidarjema Rajkom in Zvonkom so bili kmalu »tim«. Spomnil sem se na besede jeznega arhitekta »Zidarji so careviki«, ki jih je izrekel, ker niso delali po njegovih navodilih. Tu sem te besede razumel v novem kontekstu: zidarji so mojstri, eksperti in se pri svojem delu počutijo suvereni - posebno, če imajo dovolj pomočnikov - takrat jim še bolj zrastejo perutnice. Skupina dijakov

Pomoči potrebna družina Verušuk.
(Foto: arhiv Bogdan Vidmar)

ideje, da moramo naslednje leto orodje pripeljati s seboj, a za to bi potrebovali še en kombi, saj je bilo v kombiju komaj dovolj prostora za našo osebno prtljago, jeklenko, gorilnik, posodo in hrano.

Med delom.
(Foto: arhiv Bogdan Vidmar)

saj bi ji pripisal dvajset let več: je vsa zgubana, sključena, brez zob. Seveda o zobozdravniku ne more niti sanjati, saj nima denarja niti za hrano. Na obisk je prihajala tudi soseda, ki je bila zelo simpatična in prijetna. Na obisku je ostajala po več ur in govorila kot dež. Že po kratkem pogovoru z njo sem ugotovil, da z njo ni vse v redu. Kdo ve, kaj je doživela, zakaj je »odštekana«.

K družini je prišla zaradi novorojenčka Damirja na obisk patronažna sestra, s. Ksaverija, redovni-

ca iz reda Klanjateljice krvi Kristove. Po pogovoru s s. Ksaverijo nisem več vedel, koliko je Damir zares star, saj so

mu vsak dan pripisali drugo starost, ki se ni ujemala s starostjo prejšnjih dni; včasih so ga postarali, včasih pomladili, včeraj je bil star 21 dni, danes 15 dni. S. Ksaverija je povedala, da Dajela sploh ne hodi v šolo in tako postavila na laž Azrine trditve, kako je z odličnim uspehom končala prvi razred. S. Ksaverija je bila ves čas vojne v Bosni. Povedala je, da je osem sester delalo v bolnišnici v Bosanski Gradiski, po vojni pa so jih »izterali« iz bolnice.

Sedaj v okviru Karitas dela kot patronažna sestra. Povedala mi je, da je Azra rodila v bolnici v Bosanski Gradiski, sedaj pa se za njenega otroka ne zanima nihče več, država ne poskrbi za zdravstveno varstvo. Pohvalila nas je, da smo prišli na »pravo adresno«, in dodala, da ta družina živi izolirna od sveta, v veliki »bijedi«, da se nimajo kje umiti, da Zlatko pretepa sestro Vero, da nimajo kaj jesti.

Besede s. Ksaverije in telefonska povezava z radijem Ognjišče, za katerega smo pripravili

pogovor nam je dala novega zagona za delo. V torek je Rajko poleg zidarje diktir-

je popravljala cesto, da smo lahko s kombijem prišli do hiše. To bi morala pravzaprav narediti njihova občina - Bosanska Gradiska - smo pač delali še to, kar ni bilo v našem načrtu. Sam sem se počutil še utrujenega od poti v Kompostelo, zato sem bil za »šefa« in seveda kuharja. Na jedilniku, ki smo ga prilagodili začasnemu kraju bivanja, je bil prvi dan »pasulj«. Med kuhanjem sem se zapletel v pogovore s člani družine. Ugotovil sem, da ima gospodar Zlatko, ki pa ga ni bilo doma, ker naj bi delal bale, sladkorno bolezen, ženi je ime Azra. Imata pet otrok: Dajela (7 let), Diana (6 let), Nedeljko (4 leta), Jelena (2 leti), Damir (23 dni). Z njimi živi tudi teta Vera, ki je gospodarjeva sestra. Zlatko je potomec Ukrajincev in je grkokatoličan, Azra pa je muslimanka. Seveda ne prakticirajo nobene vere. Skuhal sem več, da je ostalo še za družino, ki smo ji pomagali. Z veseljem so sprejeli kosilo, a niso hoteli jesti z nami, prinesli so lonec, v katerega sem jim naložil njim pripadajoč delež pasulja. Zvečer sta nas obiskala delovodja Zoran in direktor banjaluške Karitas, g. Mile Aničić.

V naslednjih dneh se je naša »poljska« kuhinja spremenila v otroški vrtec. Otroci so hoteli na vsak način pomagati pri kuhanju; dal sem jim lupiti krompir, a sem moral to prekiniti, ker sem se bal, da se bodo med seboj poklali, pa tudi sam se nisem čutil varnega, saj so mahali z noži, da je bilo veselje. In res se je v času našega tabora zgodila nesreča: najstarejša Dajela se je nabodla na nož, ki ji je šel k sreči mimo srca.

Naša »poljska« kuhinja se je spremenila v otroški vrtec.

(Foto: arhiv Bogdan Vidmar)

V naslednjih dneh smo nadaljevali z delom. Tudi letos so se dijaki pritoževali, da ni dovolj orodja in da nimajo kaj delati. Skušal sem za vsakega najti kakšno delo, to pa je bolj naporno, kot da sam delaš. Padale so

Vera mi je povedala, da je rojena leta 1963, torej mojih let. Bil sem presenečen,

ral še pripravo čorbanca: čebulo, korenje, svinjsko in goveje meso se zalije z vodo in počasi kuha, da izpari voda. Nato se doda olje in na kocke narezan krompir ter se kuha. Dodaja se še začimbe. »Čorbanca« ni bil slab. Tudi glas harmonike, ki ga je iz harmonike izvajal Blaž Batagelj, ne. Ko je Blaž igral na harmoniko, smo delali po taktu. Še dobro, da je dvigal moralo, ko smo se mučili glede dovoza kritine. Pri tem so nam nagajali tudi sosedi, ki niso dovolili raztovoriti kritine na njihovem dvorišču, kajti za to, da bi do hiše prišel kamion, ni bilo nobene možnosti. Zaradi nasprotovanja sosedov je bilo treba kritino raztovoriti kakšna dva kilometra prej, od tam pa jo s traktorjem dovažati do hiše.

»Ali bo streha danes pokrita?«

»Da, danes bo streha pokrita.«
(Foto: arhiv Bogdan Vidmar)

Sredo smo začeli z zamudo. Zunaj je bil dež. Bo spet tako kot lani, ko smo prvi dan umirali v vročini, v naslednjih dneh pa zmrzovali? Ko smo prišli na gradbišče, me je gospodar vprašal: »Ali bo streha danes pokrita?« Poleg njega je bil sosed, po narodnosti Srb. Odgovoril sem: »Da, danes bo streha pokrita.« Nisem se zavedal, kako usoden je bil moj odgovor za prašička, ki so ga imeli. Kmalu se je vrtel na lesenem kolu. Na kosilo so prišli tudi sosedi. Gospodar je na svojevrsten način poskrbel tudi za pivo. Trgovca je prosil, da bi lahko plačal pozneje, ta pa za to ni hotel nič slišati, četudi mu je baje to možnost prejšnji dan obljubil. Ni bilo kaj,

račun je velikodušno poravnal naš profesor Jernej Vidmar. Spraševal sem se, kje bo Zlatko dobil denar za odojka in čutil, kakšen pritisk in obremenitev so lahko običaji. Vreme nam je bilo še kar naklonjeno, dež se je ulil le občasno. Streho nam je uspelo pokriti, tudi vaški praznik je uspel, a cesta je bila razmočena: prej zbita in izsušena glina se je spremenila v mastno blato: če bi na škofiji videli kombi, ki so nam ga posodili, bi verjetno rekli »Nikoli več!«. Fantje pa so prav uživali v terenski vožnji in na blatni pokrov motorja z velikimi črkami napisali kratice naše šole.

V sredo, 2. avgusta 2006, smo si v večernih urah v Aleksandrovcu ogledali nekdanji samostan, ki sedaj nosi ime Center Marjanovac in v njem deluje terapevtska skupnost za zasvojene z drogo, ki od leta 2003 poteka po programu Človek. Zasnoval ga je don Mario Pichi, s katerim sem se srečal v času mojega študija v Rimu. S. Marjana nam je razložila program, ki je sestavljen iz štirih faz (sprejem, terapevtska skupnost, resocializacija, stabilizacija). Trenutno je v centru 52 mladih - 15 deklet in 37 fantov ter 9 zaposlenih. Delovne navade člani skupnosti pridobivajo na sedmih delovnih področjih (kuhinja, pralnica, hlev, vrt ...). Mlade je zanimalo, kako center deluje, če so v njem skupaj fantje in dekleta. S. Marjana je priznala, da ni lahko, in nam razlagala pravila, ki se jih morajo člani skupnosti držati. Ugotavljali smo, da je droga kljub revščini prisotna tudi v Bosni. Kaj vse se skriva v ozadju? Verjetno tudi travme, ki jih je povzročila vojna.

Naslednji večer je banjaluška Karitas za nas pripravila piknik, ki je bil priložnost za medsebojno spoznavanje. Dr. Miljenko Aničić nam je predstavil položaj v banjaluški škofiji, Blaž je igral na harmoniko, peli smo slovenske narodne pesmi - gostitelji so prosili, da zapojemo tudi kakšno njihovo, a smo žal znali le nekaj dalmatinskih. Gostitelji so nam obljubili, da nam bodo poslali note za naslednje leto. »Banjaluški čevapi« so vsekakor specialiteta. In če se naučimo še bosanskih pesmi ... Še malo in bomo postali pravi Bosanci.

Kako lep in bogat je Balkan!

Za razliko od prejšnjih let, smo letos, zaradi želje prostovoljcev, delali še v soboto. Mario se je odločil, da uredi še vodnjak. Pozanimali smo se, koliko bi domači mojstri računali za postavitev hidroforja in vodovodne napeljave v hišo. Predračun je bil po našem mnenju previsok. Verjetno so smislili: »Sedaj je priložnost, Slovenci bodo plačali, nabijmo cene.« Padel je predlog, da bi hidropak kupili v Sloveniji in še enkrat prišli na obisk k družini Verušuk ter jim ga montirali, tako da bi jim voda pritekla v hišo. Sedaj jo zajemajo z vedrom, seveda ni govora niti o kakšnem škripcu. Morda se bo ideja uresničila ...

V nedeljo smo si tako kot lani ogledali Presnačo, kjer so Srbi umorili župnika Filipa Lukendo in s. Cecilijo, si nato ogledali slaven trapistovski samostan Marija Zvizda v Delibašinu Selu in se podali proti Jajcu in čez Knin do Zadra. V Jajcu smo maševali v frančiškanskem samostanu, kjer je pokopan zadnji bosanski kralj, a žal nismo mogli na njegov grob, ker je bil v samostanu dežuren neki novinec. Ta je trdil, da ne ve, kje je ključ grobnice in da nima nobenih pooblastil, da nas popelje tja. Nekoliko hudobno sem pomislil, da se mu ne ljubi in si misli: »V nedeljo me že ne boste preganjali, Slovenci ...« Za razliko izpred dveh let je dvorana drugega zasedanja AVNOJA vsaj za silo, čeprav pod vsakim nivojem, spet urejena in odprta za obiskovalce. Seveda je potrebno plačati vstopnino. V dvorani najbolj pade v oči velikanski kip maršala Tita iz stiropora in grbi bivših republik. Na stenah visijo vsi grbi bivših republik, razen slovenskega. O vzroku za to odsotnost smo lahko le ugibali.

Sledil je oddih v Zadru - nastanili smo se v župnišču na Beli Fuži. V spominu nam bo ostal incident z Zagrebčanko, ki ji je eden izmed naših dijakov po pomoti na plaži prestavil brisačo. Kljub opravičilom je poklicala policijo. Morda nas je poleg naše iskrenosti in priznanja napake rešilo tudi to, da sta bila policista Dalmatinca, ona pa Zagrebčanka. Popisali so tudi mene,

čepprav sem bil povsem nedolžen. Začel sem razmišljati o tem, da tudi nedolžnega človeka lahko zaprejo in obsodijo. Mario pa je iz globine srca, ki mu je pri tem močno razbijalo, izjavil: »Mislil sem, da sem v dobri družbi, sedaj pa ugotavljam, da se družim z lopovi in kriminalci.« Kljub omenjenemu incidentu je bilo dobrega preveč, da bi prevladala ta malenkost. Na koncu smo srečno vrnili domov, veseli, da smo lahko naredili toliko dobrega in obogatili sebe za nova spoznanja.

Z Bosno nas veže veliko

vezi

V času vojne se je iz Slovenije videlo žareče nebo in slišalo detonacije ... Banja Luka, za Sarajevom drugo največje mesto v Bosni, nam je bližje, kot morda mislimo, pa ne le po kilometrih. Tam živijo tudi

mnohi Slovenci. Naša škofijska Karitas je pobratena z banjaluško Karitas. Ponosni smo na banjaluškega škofa, dr. Franja Komarico, in njegove sodelavce. V času najhujšega terorja je banjaluška Karitas pomagala vsem potrebnim: katoličanom, muslimanom in pravoslavim. Koliko molitev za mir in odpuščanje je bilo izrečenih v cerkvah banjaluške škofije!

To, kar se je v Bosni dogajalo pred desetletjem, je v diametralnem nasprotju z Božjimi zapovedmi. Kam to pripelje, smo videli, žal so nekateri to doživeli na lastni koži; tako tisti, ki so bili mučeni in ubiti, kakor tudi morilci in požigalci, ki jih sedaj peče vest. Vojna ni koristila nikomur. Z rušenjem sakralnih objektov in pobijanjem nedolžnih ni mogoče uničiti Boga, niti naroda, ki vanj veruje. Zakaj ne bi skupaj doživljali, tako na duhovni, duševni, kakor

tudi fizični ravni, kakšno veselje prinaša spoštovanje Božjih zapovedi, tudi tiste največje, ki govori o ljubezni do Boga in bližnjega?

Naj zaključim s pesmijo že omenjenega Anteja Čosića, napisano ob odhodu v izgnanstvo, ko je zapuščal ljubljeni rojstni kraj Banja Luko:

*»Poči ču za glasom pjesme
prema svjetlosti.
Mora da postoji izlaz
u neko novo djetinstvo.«*

Bogdan Vidmar

BAR 10

Kodelja Damijana s.p.

Tel.: 05/366 - 8300

**Ne ozirajmo se nazaj.
Ponesimo v novo leto
dobre in lepe stvari,
tudi z božičnim blagoslovom.**

Od mojega do tvojega kraja¹ : v Felčovše

V Sloveniji je Križnih Gor in Križnih gor kar veliko. Na eno, ki se začne kmalu za vasjo Žagolič, sem se podala tudi jaz. Naj vam jo opišem. Leži na približno 900 metri nadmorske višine, večinoma je poraščena z gozdovi, okrog posameznih osamelih kmetij pa je tudi nekaj obdelovalne zemlje in travnikov.

Včasih je bila Križna Gora kar velika vas, štela je okrog 20 hiš, z več kot 200 prebivalci in 160-imi repi goveje živine. Vas je imela je celo eno gostilno, Pri Šuničarju, od koder je doma moja stara mama Zofija. V tej gostilni so se večkrat ustavili možje, po nedeljski maši. Tu so kaj popili in pojedli, velikokrat so tudi zapeli, saj so Križnogorci imeli celo svoj pevski zbor. Nemalokrat pa je bilo iz gostilne slišati tudi zvoke glasne harmonike in kontrabasa. Danes je na Križni Gori samo še sedem ljudi in tri žive domačije. Na veliko soboto, ko strežniki raznašamo blagoslovljeni ogenj, so nas vsi zelo veseli, ko pridemo k njim in z njimi malo poklepetamo.

Dve znamenji

Pot se iz Žagoliča začne dvigati mimo Krančarske hiše, nato mimo Predgoznika in tik ob cesti je prvo znamenje – Šuničerska kapelica. Postavili so jo na mestu, kjer sta se dva lončarja sprla zaradi denarja in eden je ubil drugega. Tam okrog je kmalu zatem začelo strašiti. Kdor je šel ponoči tam mimo, je vsakokrat zaslišal glasove. Ko so Šuničerski postavili kapelico, je prenehalo strašiti. Šla sem naprej in prišla do naslednjega znamenja – to je Markovo znamenje. Leta 1887 so ga postavili Lebanovi strici – Šuničerski. To prvotno znamenje je bilo postavljeno na mestu, kjer je sedaj Šuničerska kapelica.

Zorica Aščič iz Vukovičev je našla svoj dom v naših krajih ... (Foto: Nina Tratnik)

Usrana skala

Po makadamski cesti, polni odpadlega jesenskega listja, se prav pod križpotjem cesta malo zravna in tu je Usrana skala. Zakaj tako ime? V starih časih so furmani z voli tovorili blago, na tem mestu so se ustavili in si odpočili. Voli so bili seveda trudni in so se posrali, tudi po skali, ki je tam. Od tod ime.

Pri Felčarju

Na križpotju sem zavila levo in prišla do domačije Pri Felčarju. Tam živita mož in žena, Slavko in Zorica, ki se preživljata s kmetijstvom. Prišla sem ravno v trenutku, ko sta prebiralala krompir. Gospodar Slavko mi je povedal, da je kmetija dobila ime, ker so se prejšnji gospodarji verjetno pisali Felc. Življenje gospe Zorice sem hotela še podrobneje spoznati, saj prihaja iz Bosne. No, naj vam jo najprej opišem. Je dobrosrčna gospa, včasih še s cigareto v ustih, vedno obuta v črne škornje, nasmejana, optimistična ženska, kljub vsemu trpljenju in grozotam, ki jih je doživela, preden je prišla živeti za Križno Goro. Kot sem že prej omenila, prihaja iz Bosne, iz vasi Vukoviči, ki je štela približno 20 hiš. Bili so zelo revna družina, večkrat so morali stradati, živeli so samo od tistega, kar so sami doma pridelali. Družina je bila številna, saj je štela 8 otrok; danes so živi še trije. Njihov priimek je bil Aščič.

Zorica pretresljivo nadaljuje: »Začelu se je vojsku. Bežali smo čez mejo, nismo vedeli, kam da gremo. S seboj nismo vzeli nič, samo kar smo imeli obuto in oblečeno. Na carini so nas spustili čez mejo v Vinico, nato pa smo nadaljevali pot do begunskega centra v Črnomlju. Ker pa je bil tam center že napolnjen do zadnjega kotička, smo pristojne v centru

povprašali, če vedo, kje bi bilo za nas še kaj prostora. Izvedeli smo za begunski center v Ajdovščini. Vsa naša družina se je odpravila v Ajdovščino, kjer nas je pričakal Rdeči križ, gospa Tanja Slemič in gospod Ivo Krušec. Odpeljali so nas v sam center ter za nas izpraznili veliko sobo, da je bila lahko cela družina skupaj. V centru sem preživela 5 let. Če smo hoteli iti ven, smo morali imeti dovolilnico.

Spomnim se, ko mi je umrla mama, je nisem smela iti obiskat u bolnico u Šempetar ker mi niso pustili ven. Veš, bilo je hudo. Po mamini smrti, pa smo se vrnili nazaj v Bosno, z željo, da bi si tam ustvarili nov dom. Toda zmotili smo se. V Bosni je bilo vse sesuto, naše vasi nije bilo več, in ko smo prišli do mesta Jajce, nismo imeli strehe nad glavo. Tri mesece smo preživeli pod milim nebom, na cesti. Dobili smo neko hišo, toda ljudje od tam nam niso dovolili, da bi se vanjo naselili.«

Dodala je še to, da je žalostna, ko pomisli na tiste čase in da si nikoli več ne želi vrniti nazaj v svoj rodni kraj, v svojo domovino, saj je tukaj na Križni Gori srečna s svojim možem Slavkom. Poročila sta se 31. januarja 1998, vendar ji do sedaj še ni uspelo pridobiti slovenskega državljanstva, čeprav je zanj že večkrat zaprosila. Ko sem se počasi odpravila proti domu, me je na vratih objela, mi dala sif ki ga sama izdeluje, ter mi zaupala, da bo čez teden dni imela rojstni dan, ravno na vse svete, in dodala: »Dodite svi, da se poveseimo, dodite opet, deca ...

¹ V letošnjem šol. letu smo v 9. razredu pisali šolski spis – potopis, z naslovom 'Od mojega do tvojega kraja' – z namenom, da bolje spoznamo svojo bližnjo okolico. Dve dekleti, Karin Puc in Nina Tratnik, sta se odpravili za Križno Goro. Del njune poti je isti. Vseeno oba potopisa objavljamo v celoti.

Nina Tratnik

Od mojega do tvojega kraja : v Kališe

Lepo vreme, tople temperature in dobra volja. Kaj hočeš lepšega za prijeten pohod. Z družino, s staro mamo in očetom smo se nedeljsko jesensko popoldne namenili za Križno Goro, v Kališe. Pot ni zahtevna, večinoma poteka po gozdu, ki je pravi raj za sprostitvev. Pa nisem šla na izlet samo s tem imenom. Naredila sem še veliko več. Raziskala sem korenine mojih prednikov, videla, kje in kako so živeli ...

Pot nas je s Cola najprej vodila skozi Žagolič, potem pa smo kar po 'glavni cesti' hodili skozi gozd. Listi na drevesih so se ravno pripravljali, da se odenejo v svoje jesenske barve. Širil se je vonj po svežem, po mahu in listju. Med potjo smo se prijetno pogovarjali. Zamislila sem se, kako lepo je bilo včasih. Brez avtomobilov, morali so pešačiti, pripovedovali so si zgodbe, se smejali. Gotovo niso bili tako zamorjeni kot danes.

Sonce nas je še naprej kukalo skozi veje. Kmalu smo prispeli do samotne kmetije Pri Predgozdniku. Stara mama mi je povedala, da je hiša že zelo stara in da je med drugo svetovno vojno pogorela. V hiši stalno ne živi nihče več. Sedanji gospodar Franc Pregelj je šel k Maticu na Malo Polje, za zeta. Stavba sameva. Seveda. Življenje na Križni Gori je težje. Na samotni, brez trgovine in daleč od drugih ljudi. Samo koliko ljudi je včasih živelo na Križni Gori! Bog ve, koliko slovenskih vasi je že tako izumrlo ...

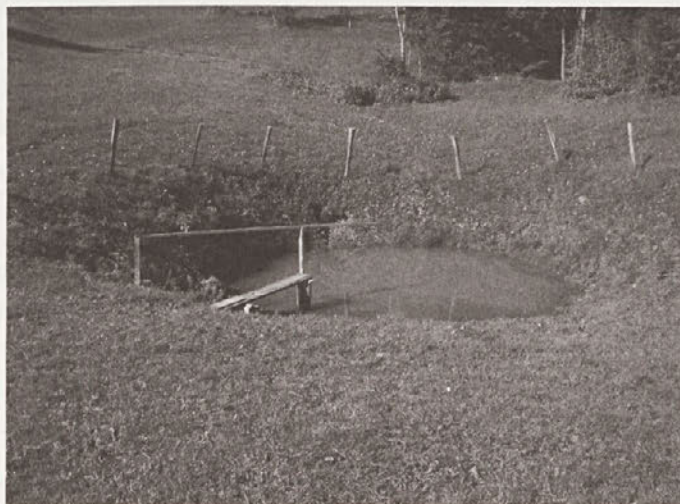
Med razmišljanjem smo počasi prispeli do Šuničarske kapelice. Hotela sem videti notranjost, a jo prav zdaj prenavljajo. Stara mama je rekla, da so tu ubili nekega lončarja. Nato pa naj bi on tod strašil. Zato so leta 1838 postavili to znamenje. Povedala mi je tudi zgodbo o Šuničarskem Tonetu, ki je ponoči

šel gor za kapelico na veliko potrebo. Takrat se je izza znamenja pokazal strah. Bilo je ponoči in Tone je slišal besede: »Noč je moja, dan je tvoj!«

Tone je odvrnil: »Ret je moja, drek je tvoj!«¹ Tisto se je menda razhudilo in ga lovilo vse do hiše, kjer se je skrila pod strešje.

Vsi smo se pošteno nasmejali in pomislila sem, kako živa je bila včasih ljudska domišljija. Na Križni Gori so se še posebej razvile pripovedi o strahovih, ki so strašili okrog znamenj. To sem ugotovila, ker smo po gozdni cesti prišli do znamenja Križanega Jezusa, kjer se cesta odcepi v Markovo dolino. Znamenje je Markovo, na njem je letnica 1887, povezano pa je z ubojem tistega lončarja nad Predgozdnikom. Stara mama, ki je bila tu blizu doma, pa je rekla, da so vsi govorili, da je tu strašilo, kot da bi nekdo lonce metal. Seveda, če pa je bil tu ubit lončar.

Počasi smo pot nadaljevali po gozdni cesti in prispeli do križišča, ki mu pravijo Križpot. Na levo pot vodi do Felčerja, Pajerja, Zavrha, h Golobu, k Neži, h Klatežu in k Škavnčerju. Mi smo se napotili na desno, kamor nas pot popelje do Gornjega in Spodnjega Žgavca, proti Brkovniku, na Kobilco in na naš končni cilj, v Kališe.

Kal v Kališeh, po katerem ima domačija tudi ime ...
(Foto: Karin Puc)

Še pred domačo hišo v Kališeh smo v Kaliških rupah srečali gospodarja in dva sinova, ki so delali oglarsko kopo. Oče in stari tata sta se takoj namenila pomagat. Zanimivo je bilo gledati, kako so žagali drva in jih, pod vodstvom gospodarja seveda, postavljali na kup. Na sredi je bil 'kovc', okrog njega po so v treh 'etažah' zložili kakih 14 metrov drv. Gospodar Ivan se je pohvalil, da je to že njegova tretja kopa v Kališeh, prej pa jih je na Strmcu postavil že več. Rekel je, da jo bodo prižgali čez kake tri dni, ko bodo nanjo naložili še smrečje, listje in zemljo. Kopa se prižge z vrha navzdol, ko je že obložena z zemljo. Kopa gori okrog sedem do deset dni. Če hočemo videti, na kateri višini je oglje že kuhano, s palico naredimo luknjo v kopo. Po barvi dima lahko razločimo, kje je že pravo oglje.

Nato je gospodar rekel: »Babe in otroci domov po malico, moški pa delat. Dovolj smo klepetali.« Z gospodinjo in 'ta mlado' sva se z mamo odpravili k hiši. Ta je dobila ime po kalu, ki še ni usahnil. V Kališe naj bi se pred davnimi leti zatekel neki vojni ubežnik in si postavil prvo bajto. Nekdanji priimek 'Rupnik' se je iz hiše umaknil priimku 'Bajec'. S sedanjim gospodarjem Ivanom Bajcem je v Kališe prišel za zeta od Skukca, s Strmca. Hiša je prava kmečka, iz nje sije domačnost. Stopile smo vanjo in pripravile malico za 'koparje'. Gospodinja Klara nas je nato povabila še na domači pršut. Ko smo vse pripravile, smo odšle nazaj po poti do kopiša. Delavci so bili lačni kot volkovi. Le kako je bilo šele včasih, ko ni bilo toliko hrane.

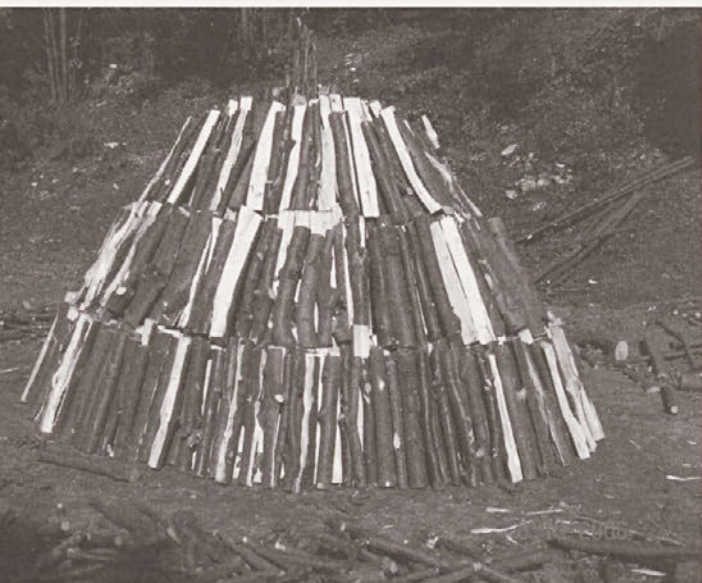
Tudi kopa je tačas zrasla. Drva so bila zložena, sledil je počitek. Naslednji dan pa bodo, kot je dejal gospodar, vse dokončali vse drugo in postavili 'oglarso bajto'. Tam bo vsak dan eden stražil, tudi

ponoči, da se kopa ne bi vžgala in zgorela. Mama se je zato pohecalá: »Dobro zapahnite vrata, ker vas bomo prišli strašit.« Ivan je odvrnil: »Le pridite. Prej pa si dobro utrite pot skozi grmovje, da boste vedeli, kje nazaj, ko boste bežali.« Včasih je bila namreč navada, da so tistega, ki je ponoči stražil kopo, hodili strašit. Poslovali smo se od Kališerskih, oni pa so se nam zahvalili za pomoč in obisk. Odpravili

smo se po isti poti nazaj. Spotoma smo nabrali tudi nekaj šipka. Vsi smo bili sveži, nikogar nismo mučile težave. Počasi smo prispeli do Cola in se ustavili še Na Žagi, pri stari mami in očetu. Potem smo se odpeljali nazaj domov. Vsi smo bili še nekaj časa razposajeni. Še sama nisem mogla verjeti, da sta narava in sonce tako dobra 'zdravnika' za sprostitev.

¹ Primerjaj: F. Černigoj: Javorov hudič

Karin Puc

Zadnja Kališerjeva kopa - 'na tri glide' ... (Foto: Karin Puc)

Oglje je že skoraj kuhano ... (Foto: Franc Černigoj)

BELPORT

NOTRANJA VRATA

BELPORT d.o.o.

Col 3/a,
5273 Col

tel: 041 377 561

Tempus fugit – čas beži!

Morda naslednji zapis ne bo čisto točen, ker je bil narejen že do 29. novembra 2006. Je pa znamenje dobre volje in izraz želje, da bi se tega leta zmogli spomniti zaradi zapisa v Colskem časniku tudi čez leta, ko bodo naši vtisi že zbledeli. Številke v oklepaju pomenijo primerjavo statističnih podatkov z letom 2005. Še bolj točni podatki bodo v novoletnem Oznanilu naše župnije ob izteku koledarskega leta.

Zakrament svetega krsta je prejelo osem (10) otrok, trije (5) dečki in pet (5) deklic. Naj jih še naštejemo: Jure Tratnik, Natalija Bajc, Cvetka in Uroš Hladnik, Luka Pregelj, Ana Škvarč, Iza Suša in Eva Lemut. Pet otrok je iz urejenega krščanskega zakona, trije iz izven-zakonske zveze, dva sta bila krščena tik pred prvim svetim obhajilom. Naj bo ta zapis spodbuda in opomin staršem, da bi pravočasno uredili svoj zakon tudi pred Bogom in župnijsko skupnostjo. Tudi to je duhovna podoba naše župnije.

Prvoobhajancev je bilo enajst (15), šest (8) dečkov in pet (7) deklic. Prvo obhajilo je bilo na binkoštno nedeljo, 4. junija 2006.

Škof Metod Pirih je podelil zakrament birme v nedeljo, 25. junija 2006, štiriindvajsetim birmancem; od teh je bilo deset fantov in štirinajst deklet. En birmanec je bil iz draveljske župnije.

Cerkveno zakonsko zvezo so doma sklenili trije (2) pari: Kristjan Polanc in Karmen Leban, Marijan Lokar in Marija Krapež ter Tomaž Rušt in Tatjana Tratnik. En par se je odselil iz domače župnije.

Umrlo je sedem (14) župljanov, trije (9) moški in štiri (5) ženske. Vsi razen enega so bili prevideni z zakramenti. Radi se v molitvi spomnimo letos umrlih: Marija Rušt, Janez Rovar, Frančiška Kosec Deotto, Marija Koren, Marija Avgušтина Pregelj, Štefan Emil Pregelj in Jožef Kovšca.

Ob tem skušajmo narediti primerjavo

med rodnostjo in umrljivostjo v naši župniji v tem letu. Žal tudi mi stopamo po žalostni poti naše domovine in mnogih župnij vipavske dekanije, kjer je več smrti kot rojstev. Sedem smrti in le šest rojstev v tem letu je resno opozorilo nam vsem.

Opravljenih je bilo kar nekaj materialnih del, predvsem pri župnijski cerkvi na Colu in podružnični cerkvi v Sanaboru. O tem je več govora v poročilu Župnijskega gospodarskega sveta (ŽGS).

Dekanijski pastoralni dan (DPD) je 10. junija zbral v Škofijski gimnaziji in Dijaškem domu v Vipavi predstavnike vseh župnij vipavske dekanije. Na jesen smo ustanovili Dekanijski pastoralni svet (DPS).

Skupaj z župnijo Podkraj smo imeli dve romanji. Ob prvem maju smo za pet dni z dvema avtobusoma (župniji Godovič in Zavratac sta bili v večini), v režiji agencije Aritours iz Maribora in z izvrstnim vodičem Cirilom Arihom, poromali v južno Italijo. Obiskali smo San Giovanni Rotondo in sv. patra Pija, sv. Miklavža v Bariju in sv. Benedikta na Monte Cassinu, Neapelj in Vezuv ter San Marino. Spremljalo nas je deževno vreme. Drugo romanje je bilo enodnevno in samo z enim avtobusom. Dopoldne je bilo posvečeno Žalostni Gori nad Mokronogom. Župnik Klavdio Peterca nam je pripravil kratko duhovno obnovo na poti do cerkve, ob kapelah Marije sedem žalosti. Kosilo je bilo v Mirni, obiskali smo grob svetniškega kandidata Lojzeta Grozdeta v Šentrupertu in svetišče na Veseli Gori. Žal se je potem

romanje, zaradi okvare avtobusa podjetja Avrigo, nenadno zaključilo. V načrtu je bil še ogled opatije Stična in zavoda ter cerkve v Želimljah. Štiri ure smo lahko opazovali sončni zahod v Trebnjah in potrpežljivo čakali na rešilni avtobus. Upajmo, da bo drugo leto boljše.

Otroško-mladinski pevski zbor ter strežniki letos niso imeli počitniškega teden v Piranu, ker se ni našla gospodinja, ki bi poskrbela za kuhanje otrokom. Samostan minoritov je bil kot običajno rezerviran za prvi teden v juliju, a smo ga morali, žal, zadnji teden odpovedati. Za leto 2007 bo treba več resnosti.

Od 14. do 17. decembra je bila duhovna obnova ob prvi obletnici misijona. Vdih jo je p. Lojze Markelj, DJ, naš misijonar. Geslo obnove misijona je bilo »Odprimo vrata Novorojenemu!«

Mladinska skupina na Colu je začela spletno stranjo naše župnije, ki si jo lahko ogledate in preberete na internetnem naslovu <http://zupnije.rkc.si/col/>, sicer pa se srečuje vsako soboto zvečer.

Kronike za iztekajoče se leto ne moremo skleniti brez priznanja vsem posameznikom, ki skrbite za urejeno župnijsko življenje – gospodinjstvo, katehezo, programiranje ure in zvonjenja, mežnarjenje, posebej pa skupinam – vsem pevskim zborom, njihovim voditeljem in organizatorjem, molitveni, mladinski in skupini Karitas, ŽPS, ŽGS, vsem, ki skrbite za čiščenje in krašenje obeh cerkva ter snago in red v

učilnici, za prte in strežniške obleke.

Naj se ob Božičnih praznikih dotakne naših src Bog sam, naj jih napolni z milostjo in svojimi darovi, naj nam da zavzetosti za duhovne vrednote in veliko, veliko vztrajnosti in čuta za župnijsko in vaško

sodelovanje! Da bi res odprti srca Novo-rojenemu – Bogu in življenju, ki nam ga podarja! Da bi bilo novo leto 2007 enako ali še bolj duhovno bogato, vam želi vaš župnik

Lojze Šinkovec

Delo in načrti Župnijskega gospodarskega sveta

Za Veliko noč 2006 smo srečno odplačali kar dolgotrajno obveznost za Škofijsko gimnazijo in Dijaška domova v Vipavi. Že prej je bilo v načrtu zbiranje darov za resnejšo obnovo notranjosti župnijske cerkve sv. Lenarta. Imeli smo tri nabirke med obema nedeljskima mašama, mnogi pa so svoje darove oddali osebno v župnišču. Zbrali smo pričakovano vsoto, čeprav so nekateri ostali neprizadeti in se niso odzvali. Hvala tistim, ki so namesto njih darovali več.

Najprej so bila zamenjana dotrajana okna v cerkvi. Veliko je bilo prostovoljnega dela pri odstranjevanju oken in čiščenju kamnitih irt. Vgrajena so bile nove granitne police in nato nova, plastična okna avstrijske izdelave. Narejena je bila nova električna napeljava ter položen centralni sesalec za čiščenje cerkve. Ves slab in od vlage načet omet v notranjosti cerkve je bil odstranjen. Omenjena mesta so bila ometana s sanitnim ometom. Cerkev je bila prebeljena z apnom, na strop prezbiterja je bil narisana simbol Sv. Duha. Montirana so bila nova svetila, luči in reflektorji. Na koru so postavljeni novi praktikabli ter nove hrastove klopi za pevce.

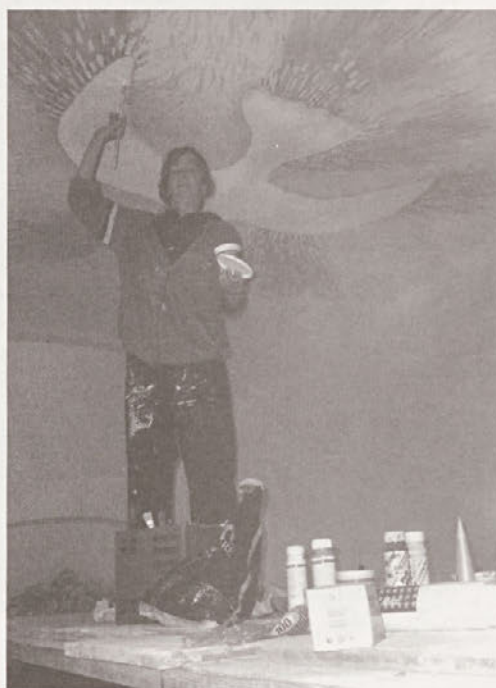
V načrtu je prodaja sedmih zazidalnih parcel za novogradnje v na cerkveni zemlji v Dragah. Narejene so bile nove meritve ter nova dostopna pot do omenjenih lokacij. Nekaj zemljišč je bilo zamenjanih med Občino Ajdovščina in Župnijo Col.

Vse poteka v soglasju s Škofijsko gospodarsko upravo v Kopru. Ob tem se zavedamo, da dober gospodar ne prodaja svojih parcel, čeprav so brez posebne vrednosti, zato, da bi obnovil svojo hišo – to je rezerva za hude čase.

V Sanaboru je istočasno potekala obnova zvon-

(Foto: Lojze Šinkovec)

(Foto: Lojze Šinkovec)

ika pri cerkvi sv. Danijela. Zvonik je bil injiciran, zvezan ter ometan. Ometana je tudi

južna fasada cerkve. Pri delu so veliko pomagali župljani iz Sanabora in v ta namen tudi namensko darovali. Precej je v ta namen prispevala tudi Občina Vipava, nekaj tudi Škofija Koper – zavarovalni sklad za nov strelovod, ki pa še ni dokončan.

Za leto 2007 je na Colu v načrtu zamenjava tlaka, za leto 2008 pa nove klopi. Vzporedno načrtujemo nov križev pot. Za vsa omenjena dela zbiramo načrte arhitektov in ponudbe izvajalcev ali umetnikov. Potrebno bo še veliko dobre volje, plemenitih in radodarnih src ter darežljivih rok. Kaj več in bolj natančno bo o tem napisanega konec leta v župnijskem Oznaniču. Do takrat bodo znane tudi natančne številke. Ker ŽGS Col žal nima svojega zapisnikarja, je sledeč zapis naredil župnik.

Lojze Šinkovec

Cerkveni mešani pevski zbor:

»Kdor poje, trikrat moli!«

S to mislijo začejam opisovati naš cerkveni pevski zbor, ki obstaja že veliko let. Ustanovili so ga ljudje, ki so hoteli obogatiti bogoslužje, predvsem pa so imeli veliko veselja do petja in druženja. Prav njim se lahko zahvalimo, da so začeli z delom in tako neštetim generacijam podarili popotnico, naj delajo dobro za svojo dušo, veselje za župnijo in, kar je najvažnejše, za Božjo čast.

Današnji zbor šteje okrog 115 pevk in pevcev. Nekateri so zelo vestni, drugi malo manj. Vaje imamo vsako soboto, njihov obisk pa je zelo različen: pred prazniki je večji - lahko in moral pa bi biti še večji. Zbor sestavlja nekaj starejših pevcev, veseli pa smo lahko, da je v našem zboru tudi zelo veliko mladih. Njihovi mladi glasovi dajejo zboru čudovito barvo, starejši pa jim z izkušnjami pomagajo. Prav je, da mi starejši mlade spodbujamo, naj vztrajajo, in skrbimo za to, da se med nami dobro počutijo.

Zbor vodi organist in pevovodja Ivan Trošt, ki nam že dolga leta s svojo energijo vceplja v glavo melodije posameznih pesmi in nas s svojimi rokami opozarja na napake. Pridno mu pomaga njegova hčerka Ana, ki s svojo pridnostjo in znanjem tako zaigra na orgle, da »zapojejo« vsi registri - še posebej ob praznikih in slovesnostih. Ana vodi tudi otroško-mladinski zbor, ki je za našo župnijo nekaj čudovitega. Njihovo petje zelo popestri veroučne maše, vsako leto pa tudi praznik prvega svetega obhajila.

Ni lahko biti pevka ali pevec pri zboru, vsak izmed nas ima namreč svoje obveznosti, skrbi, družine. Zvečer si utrujen in zgodi se, da se ti ne da na vaje. Vendar si vsak pevec, če le ima veselje do petja, druženja in občutek odgovornosti, vzame čas in se pridruži zboru na vajah.

Vsako leto imamo tudi svoj praznik - Sveto Cecilijo, ki je zavetnica

cerkvenih pevcev. Takrat imamo mašo za vse žive in pokojne pevce, po maši pa sledi pogostitev. Udeleži se je veliko število pevcev, žal pa se nekateri pevci na tudi na to vabilo ne odzovejo. Praznik Svete Cecilije je tisti dan v letu, ko se zahvalimo vsem pevcem za njihovo petje, saj s svojim petjem vse leto lepšajo in bogatijo bogoslužje. Za konec se pevcem zahvaljujem za trud in vsem nam polagam na srce: vztrajajmo, v dobro Bogu in ljudem!

Milka Kosen

Cerkveni pevski zbor pred gostilno »Pri Šeničarju« za Križno Goro na dan sv. Treh kraljev leta 1946. (Fotografija je iz arhiva Malči Tratnik.)

Ker Milka v besedilu ne pove, da je prav ona že vrsto let gonilna sila srečanj in pogostitev mešanega cerkvenega pevskega zbora na praznik naše zavetnice Svete Cecilije, se je ta pomemben podatek odločilo dodati uredništvu. V imenu vseh cerkvenih pevk in pevcev, ki dobro poznamo Milkine vsakoletne skrbne priprave, odlično hrano in srčne govore, se jih za vložen trud iskreno zahvaljujemo!

Čepijo (od leve proti desni): Lenčka Hladnik, Slavka Fridetova, Marica Šenkova, Ivanka Maticova, na stolu sedi Rudolf Tomicov.

Stojijo (prva vrsta): France Balantinčkov, Mera Tekelnova, Micka Mežnarjeva, Ivanka Jurjeva, Mirica iz Idrije (organistka), Slavka Ulinova, Marija Brjaška, Rezka Ančkna, Silva Šribarska in Stanko Troštov.

Stojijo (druga vrsta): župnik Jože Petrič, France Tekelnov, Polde Šeničarju, Tone Šeničarju, zadaj pri oknu je mlad pastir Ivan Pivk z Medvedjega Brda, Zoro Poliški, Mile Fridetov, Maks Kališki, Jože Anderjaču in France Šribarski.

Stojijo (tretja vrsta): Rudi Žgavski, Pepe Kalarjev, Stanko Kalarjev, Drejče Šeničarju, Lojze Tekelnov, France Brjaški, Tone Markov in Lado Jurjev.

Brez jaslic ni Božičnih praznikov

Prazniki dandanes prinašajo povsem drugo ozračje kot nekoč. Zajelo jih je »praznično nakupovanje« in hrup. Sama ponudba je izjemna in mikavna, saj je v svoj vrtinec potegnila staro in mlado. Posvečenosti, umirjenosti, obrednosti pa je vse manj. Celostvarjanje hrupa postaja za nekatere središče prazničnega dogajanja. Tudi letos me je presenetilo to, da so bile nekatere trgovine v Ljubljani okrašene z raznimi božičnimi okraski že v začetku novembra. Pa saj to ne more biti res, že za prvi november ... Človeka premamijo vprašanja, kaj bo šele decembra ... No, tudi to smo dočakali: ulice se šibijo pod okraski, lučkami, ljudje divjajo in mrzlično nakupujejo ter skrbijo, da jim mogoče ne bi kakšen cekinček po pomoti ostal v žepu, pokanje kaže na sedanji nemir v človeku in nikakor ne spada k božičnemu slavlju ter pravemu doživetju svete noči.

Kljub temu pa se večina ljudi strinja z menoj, da ni Božičnih praznikov brez jaslic. Zgodovino jaslic na Slovenskem je najbolj strnjeno opisal dr. Niko Kuret. Njegove ugotovitve bom na kratko povzela.

Jaslice poznajo v svojem razvoju nekako tri stopnje, ki so vezane na področje likovnega ustvarjanja v povezavi s prakso ter teologijo Cerkve v posameznem obdobju. Prva stopnja ali plast se povezuje z risanjem oziroma slikarstvom, druga z reliefnimi upodobitvami, tretja - nam najbližja - pa je povezana s kiparstvom. Slikovno upodabljanje Kristusovega rojstva sega že v čas prvih krščanskih skupnosti - to nam lepo prikazujejo ohranjene podobe v katakombah. V 10. stoletju se, kot del obreda v cerkvi, začnejo uveljavljati dramske uprizoritve svetopisemskih prizorov. Med prvimi, ki so uprizarjali jaslice pri samem obredu, je bil zagotovo sv. Frančišek Asiški, ko je leta 1223 v Grecciu za polnočnico s sobraty postavil znamenite žive jaslice. S tem se je tudi pokazalo bistvo jaslic: to je molitev kot zrenje podobe Kristusovega rojstva in poglobljenega razmišljanja.

Jaslice kot jih poznamo danes so postavili jezuiti leta 1560 v svojem kolegiju v Coimbri na Portugalskem. Trideset let kasneje je jezuitski general izdal dovoljenje za postavljanje jaslic po jezuitskih kolegijih in cerkvah. Temu so sledili še drugi redovi. Iz cerkva

so se jaslice polagoma selile v domove, vendar sorazmerno pozno, v širšem obsegu verjetno šele v 19. stoletju.

Kaj pa je z colskimi jaslicami?

Kako se je začelo? Kot predstavnica colske mladine sem jim predlagala, da bi v letu 2005 zopet prevzeli postavitve jaslic v cerkvi. Ko smo se nekaj tednov pred božičem zbrali z namenom, da bi si ogledali stanje dosedanjih figuric (da bi katere obnovili ...) smo za trenutek obstali kot okamneli, saj je pred nami na mizi zazijal kup okrušenih pastircev, ovc ... Da, za trenutek nismo vedeli, kaj naj naredimo. Da so figurice v tako slabem stanju si res nisem mislila, resnica pa je, da je bila zadnja obnova pred davnimi leti, ko je bil tukaj še pokojni župnik Stanko Ipavec.

(Foto: Lojze Šinkovec)

V tej rahli zmedi nas je predramil glas naše mladinke: »Kaj pa če bi kupili nove?«

Ja, ideja je super vendar finančno težko izvedljiva ... 14 dni do božiča ... ampak župniku smo vseeno napisali listek naj zjutraj pri nedeljski maši oznani našo, takrat malo noro idejo, hkrati pa tudi prosimo za finančno pomoč župljane.

Priznam, bilo me je malce strah, toda kljub dolžnostim, ki so jih župljani še morali izpolniti, smo v kratkem času (en teden) »obogateli!« Kupili smo nove figurice (sveto družino, 4 pastirčke, par ovč in ange-la), ampak darežljivost ljudi se s tem še ni končala - po tej akciji smo nabrali še toliko, da bodo tudi letos naše jaslice bogatejše še za kako figurico. Nove figurice je izdelal g. Hribar.

(Foto: Lojze Šinkovec)

Pri postavitvi jaslic pa niso pomembne le figure - iz kakšnega materiala so, ali imajo umetniško vrednost ali ne - najpomembnejša je njihova postavitve, kajti tako ujamemo dogajanje ter jim damo življenje in izraznost. In prav za to »etapo« sta se najbolj potrudila Sebastijan Kovšca ter Kristijan Polanc, seveda ob

pomoči še nekaterih fantov. Platno, ki se je razprostiralo nad jaslicami, torej ozadje, je bilo delo pridnih ter hitrih rok Mirjam Kovšca, ki je vse skupaj sešila ter Ane Trošt, ki je vse skupaj poslikala. Seveda pa ne smemo pozabiti še na električarje, ki

so s svojimi mojstrovinami dali naši cerkvi drugačen, veličasten, bogat sij – za to je bil najbolj zaslužen Darijo Kovšca, seveda ob manjši pomoči Petra Vidmarja. K celotni podobi so zelo veliko prispevali tudi mladinci, pa tudi malo manj mladi – s

svojimi izkušnjami ter idejami in prav vsi vi, ki ste nam omogočili ta projekt! Hvala vsem še enkrat, želim vam blagoslovljene praznike!

Mateja Peljhan

Novo naselje na Colu: skupinska lokacija »Drage«

Na Colu je bil v osemdesetih letih sprejet »Zazidalni načrt Vrh Drag.« ki je predvideval stanovanjsko gradnjo in je še vedno veljaven. Realizirana je bila njegova prva faza, nadaljnja gradnja v skladu z zazidalnim načrtom pa zaradi razdrobljenega lastništva parcel ni bila mogoča. Realizacija druge faze zazidalnega načrta sploh ni zaživela, ker je načrtovana vstopna cesta potekala čez športno igrišče, balinišče, predvsem pa preko kraške jame, ki je zavarovana naravna znamenitost. Zemljišča predvidena za to fazo so v prostorskem planu ostala kot stavbna, načrtovana parcelacija pa ni omogoča posamične gradnje.

Na Krajevno skupnost Col je bilo poslanih kar nekaj pobud za to, da bi z načrtno ureditvijo tega dela pomagala omiliti pomanjkanje za gradnjo primernih parcel. V načrtovanje se je vključila tudi Župnija Col, ki je lastnik večine stavbnih parcel na tem območju. Izdelana je bila idejna zasnova skupinske lokacije »Drage«. Izvedlo se je vrsto postopkov v zvezi z načrtovanjem, pridobivanjem soglasij in oblikovanjem ustreznih parcel. Tako je v naselje že zgrajena dostopna cesta, zagotovljene pa so tudi gradbene parcele. Trenutno stanje je torej tako, da praktično omogoča nakup parcel in realizacijo. Splošno mnenje je, da so prav lokacije v dragah med najboljšimi na Colu.

Urbanistična zasnova

Predvidena je gradnja sedmih samostojnih stanovanjskih hiš. Cesta, ki povezuje naselje, se priključi na lokalno cesto. Širina ceste znaša pet metrov, oblika in površina posameznih parcel pa se prilagajata konfiguraciji terena in obstoječim komunalnim napravam. Teren je delno strm, cesta pa poteka praktično horizontalno. Ob vzhodnem robu naselja poteka opuščen

daljnovod Ajdovščina – Idrija, ki ga Elektroprimorska ščiti s koridorjem sedmih metrov. Naselje prečka tudi napajalni vod novega vodovoda Gora – koridor znaša dva metra. Prav zaradi teh prostorskih omejitev so površine parcel nekoliko večje, in sicer od 1034m² do 1926m². Tri jugozahodne parcele se lahko tudi preoblikujejo v dve večji. Predvidena je tudi prodaja kmetijskih površin pod spodnjimi gradbenimi parcelami, s čimer bi te parcele pridobile na vrednosti in funkcionalnosti. Celotno območje je že opredeljeno kot stavbno zemljišče. Pozidavo je obravnaval in potrdil občinski svet Občine Ajdovščina. Zasnova naselja je takšna, da omogoča tudi morebitno kasnejšo širitev in krožno prometno povezavo.

Komunalni priključki (predvideno)

Naselje bo na vodovod priključeno iz glavnega cevovoda, ki prečka območje. Električno napajanje bo zagotovljeni neposredno iz bližnje transformatorske postaje, predvidoma s podzemnim vodom. Tudi priključek na PTT omrežje

se bo izvedlo po obstoječi PTT kanalizaciji, ki poteka do droga v neposredni bližini, in nato predvidoma v koridorju podzemnih komunalnih naprav, na parceli 5 (ob vodovodu). Kanalizacijo se za zgornjo vrsto stanovanjskih enot načrtuje gravitacijsko (po dostopni cesti) v skupno kanalizacijo Cola, za spodnjo vrsto pa bo potrebno prečrpavanje. Za vse navedene priključitve (idejne rešitve) je bilo pridobljeno pozitivno mnenje, projektna dokumentacija pa še ni izdelana.

Lastništvo parcel

Parcele so last Župnije Col, dostopna cesta pa večinoma leži na površinah Župnije, delno na površinah Občine. V letu 2007 se predvideva pridobitev vseh javnih površin v naselju v last Občine. S tem bi se izognili nejasnostim pri pridobivanju dokumentacije in investiranju v javno komunalno infrastrukturo. Izgradnja in pokritje stroškov komunalnih priključkov še ni dorečena in bo odvisna od števila prodanih parcel in dogovora med kupci, Občino Ajdovščina in Župnijo Col.

Cene parcel in licitacija

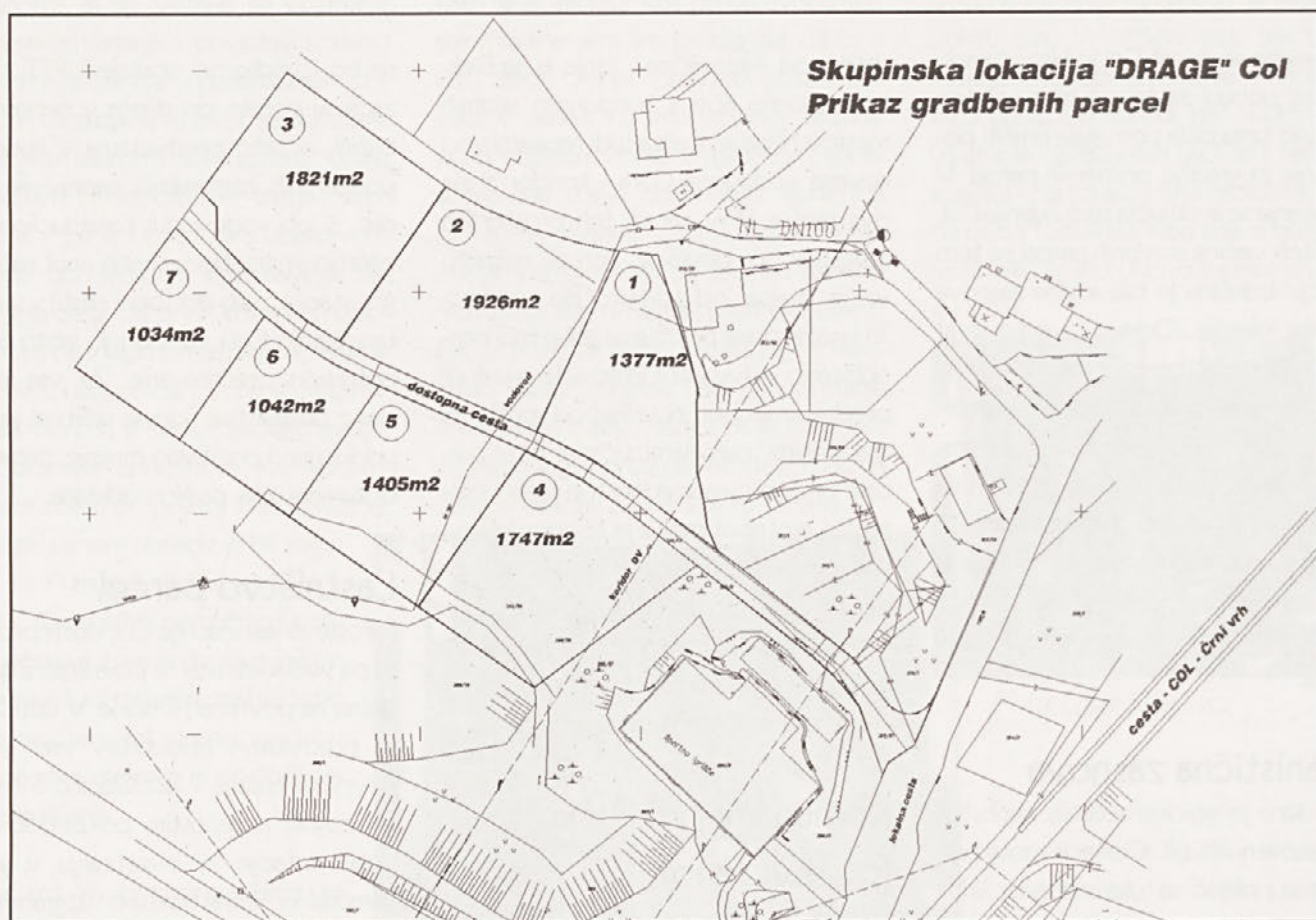
Izključne cene parcel so oblikovane glede na njihovo tržno vrednost. Pri cenitvi je bila upoštevana lega, površina, primernost za gradnjo, nagib terena, obremenjenost s komunalnimi priključki, možnost širitve na kmetijske površine itd.

Župnijski svet Župnije Col je sprejel sklep, da se v prvi fazi parcele ponudi zainteresiranim na licitaciji. Na prvi licitaciji bo posameznik lahko licitiral samo eno parcelo. V primeru neuspele licitacije ali če ne bodo prodane vse parcele, bo kasneje mogoč nakup parcel po enakih izključnih

cenah, ki jih je potrdila Škofija Koper. Licitacija bo predvidoma izvedena v januarju 2007. Za prijave na licitacijo in dodatne informacije se obrnite na župnijski urad Col.

Lone Eratnik

Št. gradb. parc.	Površina m ²	Izključna cena v MIO SIT	SIT m ²
1	1377	5,2	3770
2	1926	5,5	2850
3	1821	4,9	2690
4	1747	5	2860
5	1405	4.maj	3200
6	1042	3,7	3550
7	1034	3,3	3190

Načrti novega vodstva

Štiriletno obdobje mandata prejšnjega sveta Krajevne skupnosti Col se je izteklo. Verjamem, da uspešno. To, da se je za konec udejstvovanja odločilo vseh sedem članov prejšnjega sveta, jasno kaže, da naloga, ki nas nove člane čaka v prihodnjih štirih letih še zdaleč ni lahka. Delo sveta v preteklih mandatih lahko samo pohvalimo. Naredilo se je ogromno in še več, kar je marsikdo pričakoval. Jasno pa je, da apetitov vseh ni mogoče potošiti. Zato kritike krajanov ostajajo dobrodošle tudi v prihodnosti.

Kaj se bo v prihodnosti spremenilo? Kaj dosti verjetno ne, ali pa vendarle. Če se vrnem 16 do 20 let nazaj, ko je KS Col predsedoval zadnji Gozdanc, Silvester Peljhan, ... Silvan Praček in nato še Franc Koren, se lahko vprašam le, kaj bi se dalo danes storiti več, kljub vsej napredni industriji in tehniki, ki nas spremlja v vsakdanjem življenju. Morda se da le drugače, več pa prav gotovo ne. Bili so drugačni časi. Makadamske ceste, skoraj vsa gospodinjstva brez telefona, lopata je bila pozimi edino prevozno sredstvo. Ko je po Gori razsajala suša, so bili vodovod ajdovski gasilci. Greznice so se praznile po gozdnih jasad. Kje se nahaja Col, je poleg krajanov vedel samo župnik, za druge kraje KS Col pa morda le poučen pilot, ki nas je spremljal iz zraka (npr. Sandi Škyarč). Danes telefon čaka novorojenčka že v zibelki, lopate noče nihče več prijeti v roke, vode je v izobilju, tako, da se plačuje že njen pritok in tudi odtok. Naše kraje pa pozna že vsak tržaški upokojenec, ki se z starim Fiatom vozi po naših asfaltiranih poteh.

Upam, da mi ne bo zameril kdo, ki je bil, poleg omenjenih županov, uspešen že prej – žal sem bil še otrok in tistih časov ne pomnim. Do tedaj nekako seže moj spomin in od takrat zaznavam spremembe v naših krajih. Vsa ta infrastruktura, ki je nastala od takrat, je plod vseh krajanov, saj se je delalo predvsem udarniško, plačevalo samoprисpevek, a vendarle: nekdo je moral biti lokomotiva vsega tega. Tu pridemo do tistih odgovornih

ljudi, ki so vsa ta leta do danes ustvarjali zgodbo o uspehu Krajevne skupnosti Col. Te ljudi, te "čarodeje", ki jim je to uspelo, je vredno pohvaliti.

Po tako dobro zasnovani poti bi moralo biti enostavno voziti dalje, a žal ni tako. Nadaljevanje v takem tempu je skoraj nemogoče in nerealno pričakovati. Lahko bi dejali, da skoraj ni več kaj postoriti, saj imamo vse, kar imajo veliki. A tudi to ne bo držalo. Svet gre naprej in prav tako, kot ga je morala pred dvajsetimi leti KS Col dohajati, ga moramo spremljati in dohajati tudi mi danes. Torej nas čaka zelo velik izziv, čeprav uspeha iz preteklosti nikakor ne moremo ponoviti. Tako kot so se stvari obrnile pri materializmu, so se obrnila tudi mišljenja ljudi, ki živijo v teh krajih. Izšolale so nas izkušnje iz preteklosti, kot so udarniška dela, za katera se danes plačuje drage prispevke in takse. Zato so danes dela v tej obliki, in skupaj z njimi samoprисpevki, del zgodovine. Tako je tudi prav. Zakaj, če določena ustanova zaračunava prispevke, takse in davke je dolžna tudi v svoje projekte investirati sama. Prav tukaj bomo poskušali biti drugačni od naših predhodnikov, vendar ne zato, ker so pred nami delali narobe, ali grešili, ampak zato, ker so danes časi drugačni. To ne pomeni, da bomo čakali, da nam vse postorijo drugi, ampak bomo z njimi sodelovali, sami pa bomo gradili tisto, kar bo v naši pristojnosti in moči, glede na sredstva, ki jih bo KS Col prejela iz občinskega proračuna in drugih razpi-

sov, ki bodo na voljo.

Torej, kaj nas čaka v prihodnosti? Kot prvo naj omenim že dolgo načrtovano pokopališko vežico. Za zemljišče, kjer bo vežica stala, je pridobljeno lastništvo, tako so projekti že v delu v ateljeju Detajl, ki ga vodi arhitekt Marko Lavrenčič iz Vipave. Zemljišče je odkupila občina Ajdovščina, torej bo vežica zgrajena na občinski zemlji. Pričakujemo, da bo projekt pripravljen nekje do pomladi 2007, tako bi se gradbena dela končno pričela nekje v sredini prihodnjega leta.

Poleg pokopališke vežice nas čaka ureditev odlagališč smeti na Colu pri kabini, vendar direkcija za ceste zahteva, da se sedanji kontejnerji od tam umaknejo zaradi nepreglednosti tega dela ceste, ob kateri so kontejnerji, in zaradi bližine križišča. Treba bo torej najti novo lokacijo, kjer bi se zgradil ekološki otok. Podobne težave z smetmi so tudi pri Ulinu ter v Gozdu, kjer je tudi načrtovana izgradnja ekološkega otoka.

Kaže se tudi potreba po vzdrževalnih delih asfaltiranih poti proti Malemu Polju, Policam, Orešju ter obnova podpornega zidu v Gozdu proti naselju Žejni. Moramo se zavedati, da so vzdrževalna dela nujno potrebna in jih moramo opravljati sproti, da se ne kopičijo in postanejo trd oreh.

Čaka nas tudi dokončanje vodovodnega omrežja proti Malemu Polju in Avžlaku

ter obnova korita na Avžlaku. Postavitev dodatne javne razsvetljave na Colu, Žagoliču, Policah in v Gozdu. Potrebna je ureditev ceste proti novemu naselju, izgradnja pločnika na Colu v smeri proti Črnemu Vrhu ter ureditev vodne učne poti na Colu in okolici.

Del sredstev iz proračuna Občine Ajdovščina smo namenili k rešitvi problema odvodovanja v Oreških Lazih. Namenjena sredstva bodo zadostovala le za najnujnejšo ureditev. Za popolno rešitev odvodovanja bo potrebno izdelati obširni projekt in računati na sredstva iz razpisov, ki bodo namenjeni reševanju teh problemov, seveda z pomočjo občine. Na dokončanje čaka tudi kanalizacijsko

omrežje na Colu s priključitvijo na čistilno napravo.

Ne smemo pozabiti na Zadrufni dom, ki je v lasti Občine, delno pa tudi zasebna lastnina. Občina Ajdovščina se z obnovo doma strinja, zato priprave na obnovo potekajo. Zamenjala naj bi se vsa okna, vhodna vrata, ter naredila nova fasada in pločniki.

Dolžnost sveta KS Col je tudi sodelovanje z vsemi društvi, ki delujejo na območju KS Col, še posebej z društvoma Trillek in Štirlek, PGD Col ter s Smučarskim društvom Gozd, ki so pomemben člen pri promociji našega kraja in pripomorejo k temu, da se krajanj zabavajo, rekreirajo,

skratka zapolnjujejo svoj prosti čas - še posebej mladina, ki ji neprestano grozi svet droge in kriminala. Upam, da bomo skupaj z njimi in v sodelovanju z Župnijo in Osnovno šolo Col uspeli ohraniti vse naše majhne vasi in Col lep, čist in prepoznaven. Tako bo vsakemu krajanu v ponos in za vsakega obiskovalca enkratni zgled! Kaj naj vam zaželim ob koncu leta. Predvsem, da bi skupaj z vami dosegli čimveč ciljev, ki smo si jih zadali, ter srečo, zdravje in da bi na Colu in okolici v prihodnje ne ugašala več mlada življenja. Namesto tega pa čim več novorojenčkov, ki bodo skupaj z nami in za nami srečno živeli vse do konca svojih dni.

Janka Mikuš

Prevozi, gradbena mehanizacija

▣ Kobal ▣

KOBAL IVAN s.p.

Višnje 5a, 5273 Col

tel.:05/36 68 187, gsm.:041/703 131

Zadnje - volilno leto v KS Col

Tudi tokrat se spodobi, da vse prebivalce naše krajevne skupnosti prisrčno pozdravim. Štiriletni mandat naše zasedbe sveta krajevne skupnosti se je, če se ozrem nazaj, kar hitro iztekel. Ko pišem te vrstice, bedi nad nami že nova ekipa. Vseeno pa želim povzeti nekaj misli glede dogodkov v preteklem letu.

Če se omejim samo na večje investicije v naši krajevni skupnosti, mi prideta kot prvi na misel dve asfaltaciji. Asfaltirali smo klanec na cesti priti Jerinovcu na Križni Gori in povezovalno cesto v Žagoliču, od ceste proti Predmeji pri Mikžu do vasi Žagolič na zahodni strani. Ti dve cesti sta ob večjih deževjih precej nastradali in vsakih nekaj let jih je bilo treba znova nasipati in popravljati. Sam Žagolič pa bo imel sedaj dodatni dostop, ki bo še posebej prišel prav v zimskim mesecih, saj je nov odsek ceste v prisojni legi, medtem, ko je stara cesta v senci borovcev in se počasneje odtali. Asfaltno prevleko je dobila tudi cesta v Orešju med Studencem in cesto proti Podkraju ali »stara rimska cesta«. Od ostalih investicij smo financirali širitev še enega ovinka na Lemovškem griču, obnovljena pa je bila tudi avtobusna postaja v Gozdu, ki je zadnja leta bila že precej načeta od zime in sonca.

Letošnje leto je bilo za krajane Orešja v znamenju skalnega podora Pod stenami in še dobro, da je ob tem nastala samo materialna škoda. S strani krajevne skupnosti smo apelirali na Direkcijo za ceste Republike Slovenije, da bi se težava čimprej rešila. Pred pričetkom del na podoru pa je krajevna skupnost pomagala pridobiti soglasja lastnikov zemljišč za izvedbo del. Podor je bil čez poletje ustrezno saniran in, po zagotovitvi strokovnjakov, bo sedaj za kar precej let »mir«, treba pa bo redno obsekovati grmovje v predelu Škola.

Na pobudo gospoda Ivana Škvarča in vaščanov Orešja smo se pred začetkom asfaltiranja ceste od Višenj do Tratnika uspeli s predstavniki Ministrstva za promet in zveze, Direkcijo za ceste Repub-

like Slovenije, predstavnikom policije in ravnateljem OŠ Col dogovoriti za način umiritve prometa na tem delu ceste. Hitrosti vozil so namreč prav tu dokaj visoke, ob tem se po tej cesti zadnja leta zelo gosti promet v smeri Ljubljane, v zadnjih letih pa smo beležili tudi večje število prometnih nesreč, tudi s smrtnim izidom. Zato je bila ta pobuda zelo smiselna in potrebna. V cestišču bodo tako iz smeri Podkraja, kot tudi od Tratnika v smeri proti Ljubljani, vgrajene zvočne ovire, na obeh mestih pa bo tudi utripajoč prometni znak, ki se bo vklopil, če bo hitrost vozil preseгла 50 kilometrov na uro. Pred pričetkom asfaltiranja omenjenega odseka ceste so bila pripravljena vsa priključna mesta za kanalizacijo in ob priključevanju hiš ob cesti naj se v cestno telo ne bi več posegalo. Sedaj je cesta že preplastena, od telovadnice in stavbe osnovne šole do križišča pri Tratniku pa je na obeh straneh cestišča zgrajen tudi pločnik, ki bo dodatno prispeval k varnosti pešcev, predvsem na poti šolskih otrok v šolo in domov, pa tudi, ko bodo krajani obiskovali pokopališče. Denar za pločnik je zagotovila Občina Ajdovščina.

Septembra letos smo dobili iz Občine Ajdovščina pobudo, da je treba vsa dela, ki so se izvedla ob izgradnji telefonije pred leti, ovrednotiti glede na dejansko opravljeno delo v določeni kategoriji zemljišča in s pomočjo Silvestra Peljhana smo dopolnili vlogo za vračilo sredstev, ki smo jih vložili v telefonijo na Colu. Srčno upam, da bo ta denar vrnjen - porabiti bi se ga dalo za priključno kanalizacijsko omrežje. Tako bi bilo finančno breme za vse nas precej lažje, kot se napoveduje po sedanjih ocenah.

Vse zadnje leto je svet KS Col posvetila tudi pripravi na gradnjo nove pokopališke vežice. Po izmerah zemljišča, ki jih je že lani pripravil Anton Tratnik, smo naš predlog posredovali na Škofijo Koper in ko smo sredi leta dobili pozitiven odgovor, smo vložili predlog na občino v Ajdovščini, saj je bilo treba menjati določene površine zemljišč zaradi drugačne zasnove nove vežice. V septembru je občinski svet potrdil predlagane spremembe in šele tako so se odprla vrata za sprožitev postopkov za izvedbo projektov in pridobitev gradbenega dovoljenja. Po natečaju smo se odločili, da bo to delo opravil studio Detajl d.o.o. iz Vipave.

Približno en mesec pred volitvami smo se dogovorili, da ima vsak član sveta krajevne skupnosti možnost, da ponovno kandidira, če pa tega ne želi, naj si poišče namestnika. Vsi smo svoj mandat prepustili »novincem« in na ustanovni seji dne 12. novembra 2006 se je oblikoval nov svet KS Col, ki ga sedaj sestavljajo:

1. Ivan Mikuš - predsednik (Gozd in Križna gora)
2. Mateja Peljhan - tajnica (Gozd in Križna gora)
3. Božidar Curk - blagajnik (stari Col)
4. Primož Puc - član (novi Col)
5. Peter Vidmar - član (Orešje)
6. Janko Škvarč - član (Žagolič)
7. Boris Koren - (Malo polje).

Vsem v imenu prejšnje zasedbe želim uspešno in plodno delo!

V letošnjem letu smo volili tudi nov svet Občine Ajdovščina in novega ajdovskega župana. Kandidati za župana so kar mrgoleli, a presenečenja nismo doživeli; imamo torej »novega« »starega« župana Marijana Poljšaka. Očitno si na tem področju občani ne želijo posebnih pretresov.

Prvič, odkar imamo svojo, samostojno državo Sloveniji, pa je Col ostal brez predstavnika v občinskem svetu. Upam si trditi, da je to za nas slabo, saj je v naši krajevni skupnosti kar nekaj projektov, ki bi še kako potrebovali svojega človeka v Ajdovščini. Kandidatov smo imeli na listah kar nekaj, vendar so praviloma vsi zasedali nizka mesta na listah predlagateljev, kar pa po izkušnjah ne prinese zelenih rezultatov. Za prihodnje volitve čez štiri leta se bomo morali skrbneje pripraviti in premišljeno kandidirati. Kot kaže, na Colu strankarstvo ni zaživelo, zato se bo treba ob naslednjih volitvah potruditi za izoblikovanje ene ali več nestranskih list.

Ob predaji mandata je prav, da se ozremo tudi v prihodnja leta. Novemu svetu KS dela nikakor ne bo zmanjkalo. Treba bo zgraditi kanalizacijske priključke od glavnih vodov do posameznih hiš, v letih 2008 in 2009 bo na vrsti gradnja vodovodnih krakov proti Avžlaku in Malemu polju, sprožiti bo treba postopke za obnovo in preureditev zadružnega doma, kjer se je v delu, ki pripada občini, slednja izkazala kot slab gospodar. Za zadružni dom smo v našem mandatu izvedli idejni preizkus o namembnosti posameznih delov stavbe. V prvem nadstropju bi našel svoj prostor otroški vrtec z jasičnim oddelkom, v mansardi bi lahko imeli pevsko sobo za moški pevski zbor Razpotje in tudi druge zasedbe, ki v zadnjem letu pridno vadijo. Del pritličja, kjer so trenutno prostori vrtca, bi zavzela pošta, saj je na sedanjem mestu stiska s prostorom kar velika; v prostore, ki jih trenutno zaseda pošta, pa bi se vselil frizerski salon. Z nekim pametnim ključem o sovlaganju bi se dela, ki zadevajo celo stavbo, kot je na primer fasada, dalo tudi finančno pokriti. Razmisliti bo treba o izgradnji pločnika ob glavni cesti proti Črnemu vrhu, polepšati kaže

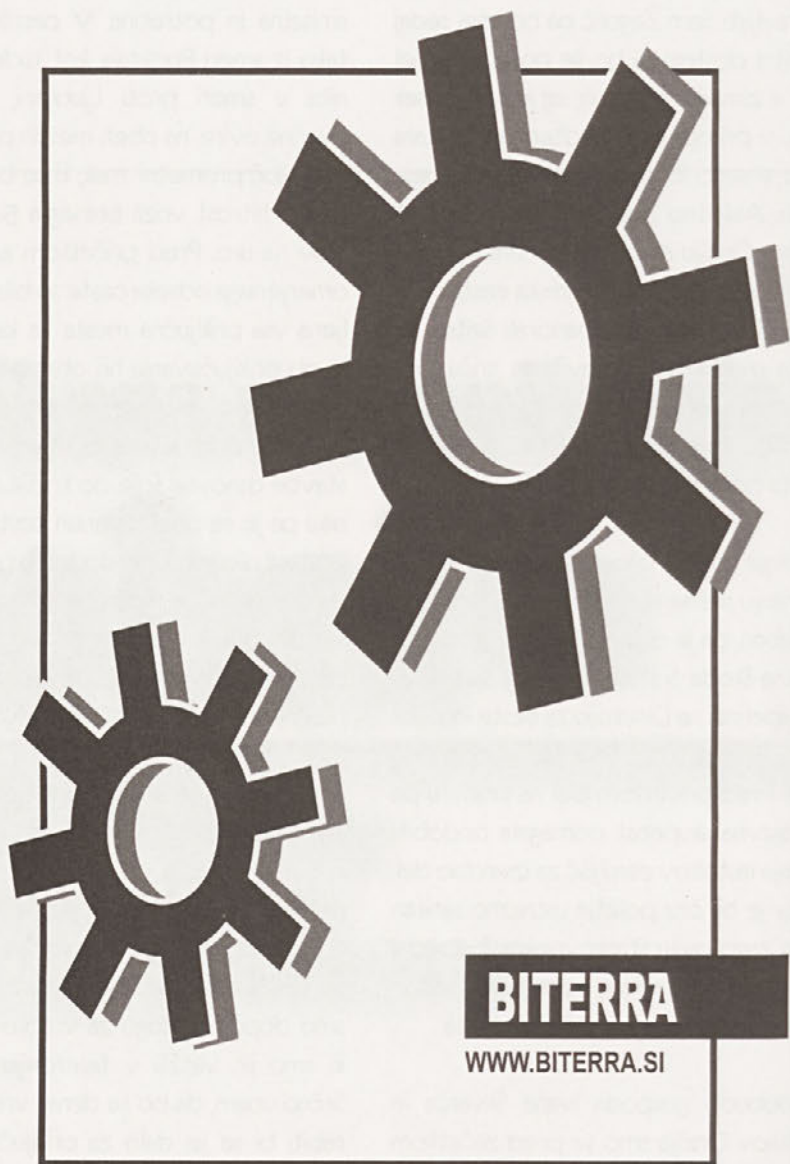
tudi studenec v Grahovniku, na rešitev čaka problem z odvodnjavanjem meteornih voda pod Orešjem v Oreških lazih, počasi bo treba začeti s krpanjem asfaltiranih vaških poti, ki jih je začel najedati čas. Dela torej še nekaj mandatov ne bo zmanjkalo, pa še kakšna nova investicija se bo pojavila.

Ob koncu našega mandata želim zapisati tudi, da smo ga zaključili brez dolgov, za izgradnjo pokopališke vežice pa je vezanih na računu Krajevne skupnosti dvajset milijonov tolarjev, ki so bili namensko

zbrani z zadnjim samoprispevkom.

Dolžan sem še voščilo. Vsem prebivalcem in prebivalkam naše krajevne skupnosti želim, da bi začutili sveto skrivnost Odrešenikovega rojstva v zavetju domačih družin; v novem letu pa naj se iz naših rok razsiplje dar miru na vseh naših poteh, ko bomo zase in za vse svoje drage služili vsakdanji kruh.

Dr. Franc Koren

*Vesel Božič in
srečno Novo leto*

**MARKET
PODVELB
COL**

**PRAZNIČNI
POPUST - 10 %**

VSAK DAN - DO 31. DECEMBRA - ZA VSAK NAKUP NAD 10.000 SIT!

Pisalo se je šolsko leto 2005/2006 ...

Da, prav je, da nekaj vrstic v tem časopisu s tradicijo namenimo tudi šolskemu področju. Šola je pomemben del vsakega kraja, pa naj bo velik ali majhen. Ampak naša šola je še nekaj več. Ne samo da živi z okolico, pač pa je vsem krajanom colske vasice tudi v ponos. V njej se namreč kalijo veliki umi, naši in vaši veliki upi za prihodnost. Učenci so velik potencial bodočih uspešnežev na različnih področjih. Če si malo izposodim pravni žargon, bi rekla, da lahko svoje besedo argumentiram in podprem z dokazi. Tako bom v nadaljevanju prilagam dokazno gradivo ...

V lanskem šolskem letu se je zgodilo kar nekaj zanimivih, pomembnih, lepih, simpatičnih in še kakšnih dogodkov. Brali smo, pisali, izdelovali, risali, tekali, kolesarili in se kako drugače tekmovali. Rezultati pa niso izostali.

MATEMATIKA

- Zlato in bronasto
Vegovo priznanje

- Zlata priznanja iz
tekmovanja
»Računanje je igra«

FIZIKA

- Srebrno Štefanovo priznanje

SLOVENŠČINA

- Cankarjeva priznanja;
zlato, srebrno in bronasto

- Tekmovanje za Gregorčičevo
bralno značko

- Bralna značka - razredna
stopnja

Šolsko novinarstvo

- Knjižne nagrade na literarnem
natečaju »Otroci odraslim«

ZGODOVINA

- Zlato, srebrno in bronasto
priznanje na tekmovanju iz
zgodovine

ANGLEŠČINA

- Bronasto priznanje na
tekmovanju v znanju
angleščine

- Zlata in srebrna priznanja v
bralni znački

ITALIJANŠČINA

- Srebrno in bronasto priznanj
na tekmovanju v znanju ita.

NARAVOSLOVJE

- Bronasto priznanje na
državnem tekmovanju iz
kemije

- Zlato in bronasto priznanje
na tekmovanju iz biologije za
Proteusovo priznanje

- Zlato, srebrni in bronasta
priznanja na tekmovanju iz
znanja o sladkorni bolezni

LIKOVNA VZGOJA

- Zlata in srebrni medalji na natečaju »Egipt v mojih očeh«
- »Tera Mystica« - Bienale otroške keramike; naši učenci dosegli prva tri najboljša mesta.
- Sodelovanje na mirovniškem natečaju »Peace without borders«
- Priznanja na državni razstavi »Likovni svet otrok«
- Priznanja na natečaju OŠ Ajdovščina »Moj kraj v risbi«
- Ekstempore v Vipavi in Šempasu
- Nagrada na Petrolovem natečaju »Otroci odraslim«
- Sodelovanje z revijo Ciciban in Cicido
- 1. kiparski tabor na Colu »Kaj se skriva v lipi«

slovenskih tolarjev. Pa še na televiziji so bili. Lepo, a ne?!

V zgornji razpredelnici ste lahko prebrali, da je na Colu prvič potekal dvodnevni kiparski tabor. Naši dve učiteljici, Silva Karim in Nataša Grom, sta bili tisti, ki sta zbrali dovolj moči in poguma, da sta se spustili v ta projekt. Veliko dobre volje in pozitivne energije sta morali vložiti v to, ampak splačalo se je. Spretno roke učencev iz treh različnih šol so izdelale nekaj fantastičnih izdelkov iz lesa.

Naši fantje in dekleta so pokazali tudi veliko zrelega razmišljanja, odgovornosti in pa spretnih jezikov. Nagrada za šolske parlamentarce (in mogoče celo bodoče politike, poslance/-ke, ministre/-ice, predsednike/-ce) je bil obisk pravega parlamenta v Ljubljani, kjer jih je pozdravila tudi poslanka Eva Irgl.

Bistre glave pa so prišle tudi letos do izraza na znanem tekmovalnem kvizu *Male sive celice*. Učenci sedmega razreda so se trudili, napenjali možgane, se potili, in na koncu dosegli lepe rezultate. Niso bili ravno prvi, so pa prišli zelo daleč. Celu na RTV Slovenija smo jih lahko gledali v oddaji, ki jo vodi gospod Pavle Ravnohrib.

Letos, torej v šolskem letu 2006/2007 smo tudi potovali. Bil je mesec oktobra smo učence predmetne stopnje popeljali v Benetke. Ta zelo zahteven projekt je bil izpeljan pod vodstvom več učiteljic, saj so se ga udeležili učenci različnih interesnih dejavnosti. V *mesto na vodi* so tako vstopili učenci italijanščine, likovnega snovanja in turizma.

Še eno tekmovanje je potekalo letos na OŠ Col. Tokrat gre za planinstvo. Mentorici naših planink, Tina Krapež in Roberta Stegovec, sta združili moči in 11. novembra 2006 organizirali ter uspešno izpeljali regijsko tekmovanje *Mladina in gore* na naši šoli. Tekmovalke, ki so si nadele ime Gorske teroristke, so se uvrstile na državno tekmovanje. O izidu na tem tekmovanju pa bomo poročali v naslednjem Colskem časniku.

Da bo vse prav, si bom dovolila v nadaljevanju opisati še nekaj drugih dejavnosti, ki sicer niso del obveznega pouka, so pa prav tako pomemben člen šolskega dela. Tako na šoli, na primer potekata *Vesela šola* za učence od 4. do 9. razreda in *Cici vesela šola* za najmlajše nadobudneže naše mavrične šole. V lanskem šolskem letu je kar nekaj učencev obeh skupin prejelo priznanja, med katerimi so se svetila celo bronasta.

Zelo lepe in pohvalne uvrstitve so učenci v okviru šahovskega krožka dosegli na šolskih in regijskih šahovskih tekmovanjih.

Da imamo veliko dobrih športnikov že tako ali tako vemo, da imamo vrhunske športnike pa so učenci dokazali z uvrstitvami na raznih tekmovanjih. V gorskem kolesarstvu na državnem prvenstvu so učenci zasedli prva tri mesta. Nato so se fantje dokazovali še v rokometu, dekleta pa v smučanju in plesu. Naši najmlajši učenci pa so se borili na športnem tekmovanju *Zlati sonček* in posegli tudi po najbolj blestečih priznanjih.

Ali je za to kriva voda, zrak, ali kaj drugega, ne vem, moram pa povedati, da imamo kar nekaj malih slavčkov med učenci. Otroška pevska zbor *Cekinček* (Podkraj) in *Pikapolonček* (Col) sta najprej očarala publiko in prepričala strokovno žirijo na pevski reviji Naša pomlad, nato pa nastopala še na zaključnem koncertu najboljših otroških in mladinskih pevskih zborov Primorske. Zelo suvereno in prepričljivo so nastopali tudi tisti malo starejši slavčki, člani mladinskega pevskega zbor, ki so tudi prepevali na reviji otroških in pevskih zborov Primorske.

Veliko mero ročnih spretnosti in »žilice« za ustvarjanje so pokazale učenke, ki redno obiskujejo čipkarsko šolo. Za to so učenke prejele tudi razna priznanja, med katerimi naj posebej omenim bronasto priznanje in pa posebno priznanje komisije iz Belgije.

Za konec pa še pomembno obvestilo, »pardon«, novica. Septembra letos se je od službenih dolžnosti uradno poslovil

Naša šola se je v šolskem letu 2005/2006 izkazala s kar nekaj odmevnimi projekti. Skoraj ne vem, kje bi začela. Pa začnimo s tistim, ki je bil najbolj poplačan - dobesedno. Govorim o projektu v okviru natečaja *Vodna učna pot*. Pod budnim mentorstvom g. Černigoja, so (zdaj že bivši) učenci devetega razreda izpeljali zahteven in obširen projekt. Z veseljem lahko povem, da so bili učenci za svoj trud lepo nagrajeni. Upam, da lahko to javno zapišem: za nagrado so prejeli spodbudnih 250 tisoč

naš dolgoletni hišnik, g. Ivan Trošt. (Ne-uradno slovo od sodelavcev je bilo ju-nija na pikniku na njegovem vikendu. »Fajn« je bilol). Ker pa šola seveda potrebuje hišnika, smo morali takoj v akcijo in poi-skati drugega. In ni nam bilo treba prav daleč. K nam je prišel »skoraj sosed« Pe-ter Vidmar. Mislim, da lahko zapišem kar v imenu vseh, da smo ga prav veseli in se hitro navajamo nanj. No, ampak tudi Ivana ne bomo izpustili kar tako. Snubimo ga, da bi k nam prihajal v nekoliko drugačni vlogi. Radi bi namreč, da nas nauči peti. Sestavili bi učiteljski pevski zborček, ki bi prepeval take in drugačne pesmi. No, Ivan pravi, da bi nam najbolj ustrezali kanoni.

Tako, zdaj bi pa rada zaključila. Upam, da sem zapisala vse tisto najpomembnejše in najbolj zanimivo. Če sem kaj izpustila, pa prosim, naj se mi to ne zameri. Med tako pestrim dogajanjem je skoraj težko obdržati rdečo nit.

Dragi starši, babice in dedki, strici in tete, bratrance itd., lahko ste ponosni na vaše otroke. Niso vse šole tako uspešne kot je naša!

Ana Furlan

AVTOPREVOZNIŠTVO

LAMPE JOŠKO
VIŠNJE 4
GSM: 041 647 692

AVTOPREVOZNIŠTVO

»Rez za rezom ... figurica!« ali kako si Alojz Škvarč krajša zimske dneve in večere

Včasih se prične človek z nečim nepričakovano ukvarjati – kar tako, za veselje. To se je zgodilo tudi mojemu očetu Alojzu. Že od nekdaj je imel veselje do obdelave lesa, a šele pred petimi leti se je odločil, da bo poskusil z rezbarjenjem. Po njegovih besedah ga je za to najbolj navdušil rezbar Franjo Sernel iz Vodice pri Ljubljani – tega je prvič videl v oddaji na televiziji. Oče je po oddaji poiskal njegov naslov in mojstra Sernela obiskal s svojimi prvimi izdelki. Ta obisk mu je ostal vedno v spominu, saj je tam videl čudovite rezbarske izdelke in od mojstra prejel prve napotke za delo.

Po obisku gospoda Sernela so izpod očetovih rok nastajale razne figurice jaslje: Marija, Jezušček, pastir, ovca, krava, osliček ... In vsaka figurica je bila bolj dodelana. Ker je bilo figuric vedno več, jim je bilo potrebno sezidati štalico – in teh je nastalo do danesnjega dne kar lepo število. Pa tudi figuric ni malo: približno osemdeset ali šest popolnih kompletov.

nožički, s katerimi oče odstranjuje koščke lipovine, počasi spreminjajo začetni kos lipovega lesa v končno figurico. Za izdelavo ene same figurice je potrebno od enega do deset dni, polnih potrpežljivosti in natančnosti.

Ker se ljudje s podobnimi konjički radi družijo, je oče od leta 2003 član Rezbarskega, intarzijskega in restavratorskega društva Solkan (društvo RIRDS). Tam se družijo rezbarji in drugi ustvarjalci z lesom, ki si med seboj izmenjujejo dragocene izkušnje. Društvo pomaga vsako leto organizirati razstavo jaslje z mednarodno udeležbo na Sveti

pod lipami pri prikazu rezbarjenja v živo. Še tretjič v Groblje pri Domžalah na razstavo sodobnih jaslje, ki jo je organiziralo Kulturno društvo Groblje v sodelovanju z Župnijo Groblje pod vodstvom mednarodno priznanega umetnika obdelave lesa, arhitekta Marjana Vodnika. Turistično društvo Trzin pa ga je povabilo na Rezbarsko-likovno delavnico. Sedaj razstavlja svoje jaslje na razstavi slovenskih jaslje v Slovenskem etnografskem muzeju, kamor ga je povabil predsednik Društva ljubiteljev jaslje, p. dr. Leopold Grčar OFM.

Oče ima še veliko veselja do rezbarjenja in zato lahko iz njegovih rok pričakujemo še veliko novih ter zanimivih jaslje, ki so lep del slovenskega ljudskega izročila.

Janez Škvarč

Vsak konjiček zahteva tudi dobro orodje. In tega je pri nas veliko. Največ narejenega doma, nekaj pa tudi kupljenega. Tu imam v mislih predvsem razne nožičke: od ozkih, ravnih, do širokih, zavitih. Njihovo število se giblje okoli trideset. Izdelani so iz starih izvijačev, jeklenih palic... Vsak kos dobrega materiala pride očetu prav za izdelavo nožička. In zanimivo je opazovati, kako ti

Gori, kjer letos oče sodeluje že četrto. V zadnjih dveh letih je bil povabljen k sodelovanju na več razstavah in delavnicah. Dvakrat v Groblje pri Domžalah, kjer je na povabilo Kulturnega društva Groblje sodeloval na tradicionalnem krajevnem prazniku Druženje

Naši ljudje po svetu:

Ivanka Skorenšek s Kozjanskega

Po prvi svetovni vojni, ko so naši kraji pripadli Italiji, so nekateri naši ljudje odhajali v Jugoslavijo, kot smo takrat rekli. Avstroogrska je propadla. Posamezniki, ki so bili Nemci ali pa se niso strinjali z novo ureditvijo, so se izselili iz Štajerske predvsem v Avstrijo ali pa v Nemčijo. Tako so ostala večja ali manjša posestva, ki jih je bilo mogoče razmeroma ugodno kupiti. Te ugodnosti so izkoristili naši ljudje, ki se niso strinjali z italijansko oblastjo pri nas doma ali so si želeli novega okolja in se jim je tedaj ponudila ugodna prilika. Eden takih je bil tudi Maks s Križne gore, ki je živel s svojo družino na Colu in se leta 1921 z družino in vsem premoženjem preselil na Štajersko. Z ženo sta kupila večje posestvo na Tinskem na Kozjanskem. Kmetija je na vrhu hriba in je predvsem vinogradniško usmerjena, v hlevu pa imajo tudi dvajset glav živine. Težko si predstavljamo človeka iz naših krajev, kjer ni vinske trte, da postane tako uspešen vinogradnik. Tam v okolici živijo trije Maksovi otroci: Štefan, Mimica in Ivanka. Osebne stike vzdržujemo predvsem z Ivanko Skorenšek in jo večkrat tudi obiščemo. Vprašali smo jo, kako so se naselili v te kraje in kako so živeli. Pripovedovala je takole ...

... naši so prišli na Štajersko spomladi 1921. leta. Prišli so z vlakom, z železniške postaje pa z živino do posestva. S seboj so pripeljali vse, za kar so menili, da bodo potrebovali na novem posestvu. Tako so vzeli kmečko orodje, opremo, pino za maslo, zeljnate kadi, koše in tudi gnojni koš za na voz, ki ga domačini v teh krajih niso poznali. Naj povem, da sta dve kadi za zelje še uporabni, vendar jih sedaj uporabljajo pri predelavi grozdja. Vsi otroci smo bili rojeni tukaj, razen starejše sestre Pepce, ki je že imela eno leto, ko so prišli sem. Bili smo: Pepca, Mimka, Lojzka, Ivanka, Štefan, Štefka in Franci.

Spomnim se, kako je Franci še majhen ležal ob krušni peči poleg štedilnika. Na štedilniku je bilo mleko v posodi z ročajem. Otrok je prijel za ročko, zlil mleko po sebi, se oparil in kmalu po tem umrl. Bil je star še ne eno leto. Bilo nas je tako sedem otrok. Umrli so Franci, Pepca, Štefka in Lojzka. Pepca se je ponesrečila, bilo je na zahvalno nedeljo. Šla je krmit živino in je padla v »traht«, ostala je živa, ampak je počasi hiral in živela po tem še največ eno leto. Mama je bila dvakrat poročena. Iz prvega zakona pa so prišli k nam: Maks, Krlina, ki je umrla še kot šolarica za tuberkulozo, in Lojze. Tudi ta je bil

težek bolnik. Zdravnik mu je napovedal, da če bo preživel določena leta, potem bo lahko dočakal veliko starost. Tako se je tudi zgodilo.

Tata in mama se nista več razumela. Dolgo sta se tožila na sodišču in si nazadnje razdelila posestvo. Bila je druga svetovna vojna. Lojze je bil mobiliziran v Avstrijo, kjer je moral delati na neki kmetiji. Mama je šla za njim in tako sta tam živela skupaj. Ko je mama umrla, je prepisala svojo polovico posestva na Lojzeta, ki je še vedno živel v Avstriji. Štefan in njegova žena Ivanka sta ga večkrat obiskala in tako je izročil svoj del posestva Štefanu. Štefan je ostal doma, prevzel je posestvo od očeta in od Lojzeta – tako se je posestvo spet združilo v celoto. Druge sestre so se poročile, doma sva ostali še medve z Lojzko.

Z Lojzko sva prišli živeti v to hišo: oče je imel prijatelja, njegova sestra pa je živela sama v tej hiši. Hiška je bila zelo revna – za izročiti Sv. Florjanu. Ko je umrla, je hišo in posestvo njen brat, očetov prijatelj, ponudil mojemu očetu. Še isti dan, ko so si ogledali posestvo, ga je oče kupil. K posestvu je poleg hiše pripadal še hlev, nekaj

travnikov in gozd. Tako sva z Lojzko prišli živeti v tole hišico. Lojzka je imela takrat še majhnega Tinčka, ni pa bila poročena. Od domačega posestva nama je oče dodelil še del vinograda. Z Lojzko sva se zelo dobro razumeli, dokler se ni Tinček poročil. Takrat so oni trije potegnili skupaj, nismo se več razumeli in prišlo je do ločitve: Tinček in žena sta šla živeti drugam. K sebi sta povabila tudi svojo mamo Lojzko. Razdelili smo si posestvo in jaz sem ostala sama v tej hiši.

Očetu je bilo ime Maks, Mami pa Jožefa. Oče je bil doma od Markovih s Križne gore. Poročil se je h Korenovim na Col. Hiša je takrat imela klavnico, oče je bil po poklicu mesar. S seboj je prinesel mesarsko orodje. Imel je celo »mašino« za klobase, kar tu ni imel takrat še nihče. Tu se je pa ukvarjal predvsem z vinogradništvom. Ko je šla moja mama živeti v Avstrijo, je ostal oče sam. Ni se več poročil in tudi ni imel nobene ženske.

Sem so nas prišli obiskovat – predvsem Rezka, mama od Anice. Ona je prihajala najbolj pogosto. Z njo je prihajala Anica in Cvetka, najbolj se pa spominjam Slavke. Enkrat je prišla tudi pokojna Francka, ki je

zelo mlada odšla služiti v Italijo in je bila tam skoraj do svoje smrti. Morala je po svetu, ker je doma niso mogli preživljati.

Stric Lojze in moj ata sta živela pri Ulinovih, saj je bila tam je bila poročena njuna sestra. Mami so pravili Pepa, bila je iz Sanabora in pisala se je Tomažič, vendar nismo nikoli izvedeli, od kod je bila doma. Bila je poročena h Korenovim in se je pisala Benčina, ko je živela s prvim možem. Tako se je pisal tudi moj oče, tako da ji ni bilo potrebno spreminjati priimka, ko sta se poročila. Ker je bila vdova, so nagovarjali očeta, naj jo poroči. Tako sta se poročila. S prvim možem je imela šest otrok, z drugim pa sedem, skupaj 13 otrok. Vsi ostali otroci so že tam pomrli, vsi za tuberkulozo. Trije pa so še ostali in prišli sem: Maks, Krlina in Lojze.

Nekaj spominov imam tudi iz otroštva. Stric Lojze je večkrat prihajal k nam. Tisti dan smo imeli delavce, ki so škropili trte, bilo jih je več. Imeli smo navado, da smo vedno molili pred jedjo. Oče je po običaju začel moliti, Lojze pa se je obrnil na stolu vstran in zaničljivo dejal: »Daj, daj, nehaj brbrat«. Oče pa mu je rekel: »Takšne sramote pa ti meni že ne boš hodil sem delat. Če tako misliš, potem je bolje, da ne prideš več«. Ne spomnim pa se več, ali je po tem dogodku še prišel k nam ali ne.

Oče je tu imel ugled in bil spoštovan. Zvečer smo po večini molili rožni venec. Bil je zelo strog. Za veliko mašo (Veliki šmaren), za Božič, za Veliko noč in ostale večje cerkvene praznike se je v hlevu opravilo le najnujnejše. Ta dan se ni »štreglalo« živine. Drugače pa je moralo biti vse ob uri, tako za živino kot za nas. Imel je disciplino. Na te praznike smo dali živini samo jesti in piti, šli pa nismo nikamor razen v cerkev. Doma smo lahko brali kako knjigo, veliko pa smo tudi molili. Tak red je bil v hiši tudi, ko ni bilo več mame z nami. Spominjam pa se, da je bila tudi mama stroga za molitev.

Ko je prišlo do nesoglasja med očetom in mamo, sem bila še majhna. Spominjam se, da sem bila predvsem pri mami. Mamino ljubezen še vedno zelo pogrešam, čeprav

imam že preko 80 let. Meni vse manjka. Nekoč sem bila tukaj pri Založnikovih. To je tudi velika in verna družina. Dekleta so se spravile okrog matere in so se objemale. Ti povem, meni je bilo tako hudo. Zelo jo pogrešam. Posebno za dekleta je mati čisto nekaj drugega kot oče. Mame velikokrat ne vedo, kaj pomeni otroku, da se lahko stisne k njej.

Oče je imel veliko denarja. Vsem je izplačal doto in še mu je nekaj ostalo. Premoženje pa je ostalo skupaj. Na otroštvo nimam preveč lepih spominov, imeli smo težko življenje. Pri nas je bilo vedno veliko delavcev, ki so prihajali delat v vinograd. Ko smo otroci prihajali iz šole, je bilo pred hišo vedno veliko motik od delavcev, ki so okopavali v vinogradu. Ob sezoni je prihajalo od dvajset do 35 delavcev. Delavci so prihajali, ko je bilo treba rezati trte, kar so delali brezplačno - dobili so le hrano in pijačo, nato pa še okopavanje, špricanje, vezanje in trgatve. Vse drugo smo opravljali sami. Delavcev je bilo takrat veliko na voljo, ker ljudje niso imeli dela. Oče je tako lahko izbiral le najboljše med njimi. Tu so bili zelo revni ljudje, pravili so jim kočarji. Vsak dinar jim je prišel prav za preživetje.

Oče je umrl v 60-ih letih prejšnjega stoletja. Mi smo se vedno imeli za Primorce. In ko prihajate na obisk in ko vozite proti moji hiši, vas kdaj opazijo in mi že vnaprej telefonirajo, da prihajajo Primorci na obisk. Še vedno ne morem razumeti, kako to, da so nas zapeljali sem v to ilovico. Sama še vedno zelo pogrešam Primorsko.

Med vojno so Nemci zbirali ljudi za v Nemčijo. Nas so reševali Peterlinovi, ki so bili z očetom zelo dobri in so znali nemško. Bilo je na tem, da nas bodo odpeljali in pobrali našo zemljo. Pravili so, da nismo Slovenci, da smo iz Čičarije. To je bilo 1941. leta. Takrat smo bili tukaj šele dvajset let in se nismo še prav vživeli. Ko so v Zibki odpeljali župnika, so v župnišče naselili nekega »baunfurerja« s celo družino. Bil je Hrvat. Tisti človek nas je tudi reševal, da nas niso odpeljali. Ko je Nemčija začela propadati, se je izselil in nam od nekje

pisal, da so Nemci nameravali izseliti tudi nas, Planinškove in Deželanove, ki so tudi veliki kmetje in da se je on zavzel, da se to ni zgodilo. Iz Planinškove domačije je doma gospod Planinšek, ki je nekoč vodil tridnevnicu na Colu. Nas tri so imeli še v planu za izselitev, pa niso imeli več časa. Tisti dan so Nemci pobirali ljudi po vasi in jih nakladali na vojaške kamione, mi smo bili zelo prestrašeni, tudi jesti nismo mogli. Da bi vzeli čim več obleke s seboj, smo se oblekli, kolikor je bilo le mogoče. Delati nismo mogli. Sedeli smo pred hišo in opazovali, kako so krožile po vasi marice in vojaški avtomobili in čakali, kdaj bodo odpeljali tudi nas. To so bili hudi časi. Ker smo ostali doma, so nas Nemci uporabili, da smo hodili kopat strelske jarke.

S partizani nismo imeli veliko stikov. Redko so prihajali v hišo, vendar Nemcem nismo nikoli priznali, da so bili pri nas. Ko so se razmere umirile, smo imeli pri Nemcih še več opore kot pri domačinih. Stike z njimi smo vzdrževali preko Peterlinovih. Bil je v Pristavi za župana neki Nemeč, pisal se je Wahtl. Prosili smo ga in preskrbel nam je opeko, da smo lahko prekrili streho. Domačini nam niso šli toliko na roko, imeli so nas za tujce.

Sama nisem imela nikoli veselja do ženitve, pozneje sem bila bolj primorana kot kaj drugega. Ostala sem sama, brez vsega. Spoznala sem ga in se poročila, otrok nisva imela. Po petnajstih letih mi je mož umrl in sedaj imam pokojnino po njem, kar mi zadošča za skromno življenje. Ko sva se nekoč z možem sprla, kar ni nič nenavadnega, mi je očital: »Prekleta Štajerka!« Jaz sem mu pa odgovorila: »Jaz nisem nobena Štajerka, sem Primorka!« Od tedaj me mi nikoli več tako zmerjal. Še vedno rada spremljam, kaj se dogaja na Primorskem. Pa saj sem nekaj časa nazaj bila celo naročena na Primorske novice. In če boste sedaj res kaj pisali o meni v Colškem časniku, ne pozabite, da bi ga tudi sama rada prebrala. Pa lep pozdrav!

Juan Pregelj

Storitve s kmetijsko

in

gozdarsko mehanizacijo

ter pluzenje cest

LEON AMBROŽIČ S.P.
SANABOR 5, 5271 VIPAVA
GSM: 070/756 731

Rekreacija na Colu: »Kej spejt se greš matrat, sam kej ti j tega trejba?«

6075 ljudi na ljubljanskem maratonu, pri 73-ih letih preteči 90 kilometrov, biti vsak dan telesno aktiven ... gre za ekstremiste ali smo del te zgodbe tudi mi?

Če je včasih veljalo, da je Col podeželje in tukajšnji ljudje ne potrebujejo rekreacije, saj se dovolj gibajo na kmetijah, to danes še zdaleč ne velja več. Ljudje smo vedno bolj vezani na svoje službe in popoldanske aktivnosti, na samem Colu pa bi glave živine verjetno lahko prešteli na prste. Ker pa je človeški organizem ustvarjen za gibanje, tega pa je v vsakdanjem življenju velikokrat premalo, se tudi pri nas vedno bolj uveljavlja športna rekreacija. Ob izrazu šport si marsikdo predstavlja zvezdnike olimpijskih tekmovanj, naporne treninge športnikov ali pa mučenje ljudi,

ki ne vedo, kaj bi počeli v svojem prostem času. Če to velja za vrhunski šport, se moramo zavedati, da je ta dostopen le peščici najbolj nadarjenih in vztrajnih, nam pa ostane rekreacija. Rekreativen šport lahko imenujemo tudi »šport za vse«, torej dejavnost, ki bi jo moral vsak človek sprejeti za del svojega življenja.

Omenila sem že, da se življenjski slog spreminja. Nimamo več obdelanih polj, ne gibamo se, ker jih ne obdelujemo, na njih pa tudi ne zraste domače zelje. Tako se s svojim štirikolesnikom odpeljemo k

»najboljšemu sosеду« po pire krompir v prahu in si ga postrežemo s paniranim mesom, pogretim v mikrovalovki. Naše telo pa se zastruplja z velikimi količinami nezdrave hrane. Rekreativni šport je osnova zdravega življenja modernega človega. Naše telo je utrujeno od celodnevnih psihičnih naporov in kliče po sprostitvi. Z športom sproščamo negativno energijo, ohranjamo naše telo vitalno in zdravo, poleg tega pa vsak rekreativec začne razmišljati tudi o zdavi prehrani.

Ker je rekreacija zelo pomemben social-

izacijski dejavnik, uveljavlja pa se tudi kot oblika terapij, se lahko rekreiramo sami, v družbi prijateljev ali v krogu družine.

Novim potrebam družbe sledijo tudi nove možnosti in s temi se spreminja pogled ljudi na svet. Pred dvajsetimi leti je bil šport primeren le za mladež, za starejše pa je bilo sramotno, da bi tekali ali, Bog ne daj, kdaj šli na igrišče. Stari življenjski slog ni potreboval rekreacije, poleg tega pa je tudi družba ni najbolje sprejemala. V naših krajih pa je vseeno bila prisotna oblika aktivnosti, s katero so si naši predniki zapolnjevali prosti čas. To je lov. Čeprav ga ne moremo prištevati k rekreaciji, ker ima drugačen namen, so lovci prehodili kar lepe razdalje, zadovoljena pa je bila tudi človeška potreba po druženju. Ta pa je bila potešena tudi z nedeljskim balinanjem pri Zori.

Mislím, da so prav tisti mladeniči, ki so pred tridesetimi leti na igrišču skakali za žogo, bili odločilni za hirejši razvoj rekreacije na Colu. Ti ljudje so začutili, da je gibanje za njihovo življenje potrebno, in ta življenjski slog ohranjajo še danes ter ga prenašajo na mlajše. Pomembno vlogo ima rokometni klub, ki bi ga sama uvrstila na rekreativni nivo. Zavedati se namreč moramo, da vrhunski šport zahteva precej več, kot so treningi dvakrat na teden. Je pa klub velik promotor zdravega, športnega načina življenja. Ali veste kaj pomeni za Col dejstvo, da več kot polovica fantov rekreativno trenira rokomet? To je velik zaklad, ki se ga sploh ne zavedamo. Ti otroci bodo dobili pozitivne izkušnje na področju športa v letih, ko so najbolj dovzetni za razvoj motoričnih sposobnosti, jih bodo pod strokovnim vodstvom dobro razvili. V mladosti si bodo zgradili lestvico vrednot, ki bo temeljila na zdravem načinu življenja, pridobili si bodo prijatelje, ki bodo tako kot oni znali najti zabavo izven sveta različnih omam. Znali bodo razporejati svoj prosti čas, da ga bo dovolj za šolo in šport, in tudi, če ne bo prav nihče od njih uspel v rokometu, bo klub vseeno dosegel ogromno. Interesne dejavnosti otrok imajo zelo pomembno vlogo pri vzgoji in

veliko moč, da spremenijo človeka.

V časih, ko še ni bilo športne dvorane, smo se morali znajti v naravi. Ta je še vedno eden najbolj primernih in zagotovo najcenejši rekreativni prostor. Družinski izleti po okoliških hribih so lahko prav lepa zapolnitev naših nedeljskih uric. Poleg tega, da se družina na takih pohodih poveže, se otroci naučijo tudi vztrajnosti in vzljubijo telesno aktivnost. Ne smemo se pritoževati, da nimamo široke izbire športnih klubov, v katere bi lahko vključili naše otroke. Ti bi jim gotovo koristili, pa vendar otrok pridobi ljubezen do športa v družini – z otrokom moramo v hribe, z njim na kolo ... Da Colčani kar radi hodimo, kaže lep obisk Špečka, vesela pa sem, ko srečujem vedno več tekačev in pohodnikov tudi za Grebenom in na Kovku. Poleti so naše ceste polne kolesarjev pa tudi rolarji počasi prodirajo v svet rekreacije. Upam, da si bo sem počasi počasi utrla pot tudi nordijska hoja, ki v svetu dobiva čedalje večji ugled. Tu velja omeniti planinsko društvo Križna gora, ki nas z svojimi pohodi spodbuja, da najdemo svoj mir v planinah. S takim društvom pridobimo ljubezen do gora, hkrati pa imamo tu družbo in spodbudo, da v svojem vsakdanu najdemo čas tudi zase. Za člane pomeni skupni izlet družabni dogodek in marsikdo, ki se sam ne bi nikoli, se tako odpravi v hribe. Velja omeniti, da je vedno več zanimanja tudi za športno plezanje. Bela je eno izmed najbolj znanih plezališč v Sloveniji in škoda bi bilo ne izkoriščati teh naravnih danosti. Poleg tega imamo dobre pogoje za padalstvo, in čeprav večina Colčanov še nima poguma, da bi se prepustila nebu, je vseeno prav, da se zavedamo, kaj nam naše okolje ponuja.

Igrišče je v poletnih mesecih kar živo, čeprav mislim, da nekoliko manj kot pred nekaj leti. Še vedno pa se mi zdi, da je tu prostor srečevanj in na videz brezveznih klepetov, ki pa nas pomembno povezujejo in tkejo dobre medosebne odnose. Poleg tega pa lahko tu sprostimo odvečno energijo in se zabavamo. Rokomet, nogomet, košarka ..., pogrešam pa otroke, da bi se tu lovili, igrali med dvema ognjema,

hokej na rolerjih, odbojko...Včasih že samo malo domišljije zadošča za ure in ure zabave na igrišču. Pomembno pa je tudi balinanje, ki v zadnjem času nekoliko izgublja zagon.

V zimskem času smo bili včasih omejeni na pohode in aktivnosti na snegu. Smučanje je uveljavljeno že nekaj let, v zadnjem času pa se še bolj razvija s smučarskim društvom Gozd in s smučišči na Vodicach in v Gozdu. Škoda se mi zdi, da pri nas ni razvit tek na smučeh, ki je nekoliko cenejši in prav tako zanimiv. Seveda pa lahko na smučeh tečemo v Črnem Vrhu, kjer so lepo urejene proge. Z novo telovadnico se je odprl tudi zimski prostor za skupno rekreacijo in na svoj račun smo prišle ženske. Zelo dobro se mi zdi, da imamo ženske vodeno telovadbo, saj to pozitivno vpliva na našo motivacijo. Saj veste, doma ni časa za telovadbo. Zdi se mi, da bi bilo predvsem na tem področju še veliko narediti. Colske ženske se niso nikoli pretirano rekreirale. Veljalo je namreč za sramoto, da ženska, ki je prerasla osnovno šolo še teka po igrišču. Tudi osnovnošolke so se tam zadrževale le med urami športne vzgoje in zdi se mi, da se žal to dogaja še danes. Zakaj? Zakaj ne bi tudi ženske igrala košarke, odbojke, šle na skupni tek ali kolesarit. Res je, da že po naravi nismo tako tekmovalne, vseeno pa moramo poiskati rekreacijo, v kateri bomo uživale. Sama vidim problem predvsem v tem, da na Colu ni športne dejavnosti, v katero bi se lahko organizirano vključile deklice. Tako ni magneta, skupine, ki bi vlekel naprej, kakor se to dogaja pri fantih. Ljudje, predvsem otroci, smo taki, da, če se vključi Micka, se bo tudi Francka, in potem se bo še pet drugih, sicer pa se ne bo nobena. Samostojno pa se bo vključila le peščica tistih, ki jih to res zanima in se ne vznemirjajo pretirano, kaj si o njih mislijo drugi. Ker dekleta nimajo dejavnosti, ki bi jim približala športno življenje v otroštvu in mladosti, se tudi pozneje težje vključujejo vanjo, saj se jim zdi, da so že od začetka v zaostanku. Tako rekreacijo pogreša le del bolj osveščenih, oziroma tistih, ki jih to bolj zanima – te pa si jo poiščejo v Ajdovščini, Vipavi ... Del

pa se zadovolji z občasnimi sprehodi. Tudi ženske imamo na Colu vodeno telovadbo, ki pa po mojem mnenju ne zadošča potebam vseh. Če obstaja v svetu na stotine programov skupinskih vadb, od različnih vrst aerobike, pilatesa, vadb z utežmi, pred- in poporodnih vadb, vadb za starejše ..., se z eno tedensko uro res ne da ustreči vsem. Zato upam, da bo razvoj nadaljeval, da bomo Colčanke spoznale, da imamo telovadnico, iz katere bi lahko iztržile veliko več. Tu pa vidim še en problem, in sicer da se mnoge ne vemo, zakaj bi sploh vadile. Ženske smo take, da veliko lažje vadimo v skupinah. Tu je dobra družba, po vadbi lahko poklepetamo, med sabo se spodbujamo, da ne manjkamo... Žensko telo ima manj mišične mase kot moško in zato naši sklepi, predvsem hrbtenica, bolj izpostavljeni okvaram ob vsakodnevni prisilni držji. In prav zato je potrebno okrepiti mišice, da lahko prevzamejo del bremena, ki bi se sicer preneslo na hrbtenico, kosti ...

Poleg tega potekajo v telovadnici še košarka za moške in treningi smučarskega društva Gozd. Mislim, da to za naš kraj še

zdaleč ni dovolj, samo kritika pa ni dovolj. Postati bomo morali dovolj zahtevni, da bomo vedeli kaj hočemo - šele takrat bomo to tudi dobili.

Pomembno vlogo v rekreaciji pa že pridobiva novi fitness. Še vedno je mnogo takih, ki si pod tem imenom predstavljajo »bodibilderje«, nabite mišičnjake in si rečejo: »O ne, raje, kot da sem tak, raje ne grem v fitness!« Ne, fitness je danes mnogo več. Tam lahko pridobimo splošno kondicijo, lahko nam je tudi dobra rešitev ob mrzlih zmskih dneh, ko nas prav nič ne mika, da bi zapustili našo toplo kuhinjo in se šli »prešvicat«. Tako lahko gremo v fitness - tam tekamo, kolesarimo ali pridobivamo moč za smučarske izlete. Ponuja mnogo programov: od takih za oblikovanje postave, hujšanje, pridobivanje mišične mase ... Vsekakor ni namenjen le vrhunskim športnikom in tistim, ki bi radi »radiatorčke« na svojem trebuhu. Njegovo prednost vidim predvsem v prosti izbiri časa vadbe, saj je odprt pet ur na dan. Zavedati pa se moramo, da je fitness ob nepravilnem izvajanju vaj lahko tudi škodljiv. Obstaja veliko programov

in glede na to, kaj bi radi dosegli, se je o načinu uspešne vadbe treba posvetovati z inštruktorjem.

Del športnorekreativnega udejstvovanja pa so tudi tekmovanja. Lepo je videti znane ljudi, kako se pripravljajo nanje in se jih udeležujejo. Tekmovanja so nam predvsem pri individualni vadbi lahko v veliko motivacijo in bi lahko biti spodbuda tudi za nas. Kdo pa pravi, da vsak zdrav Colčan ni sposoben preteči malega ljubljanskega maratona?

Nikogar se ne da prisiliti v rekreacijo, odločitev zanjo mora dozoreti v nas samih. Potem pa ima vsak možnost, da presodi, katera od oblik rekreacije mu najbolj ustreza. Jaz lahko povem le, da sem in bom ponosna na vse tiste, ki ste in si boste sposobni vzeti uro časa zato, da naredite nekaj zase in za zdravo družbo. Kar pogumno!

Ana Eratnik

V Gozdu so se spet srečali konjeniki

V Gozdu so ptički lepo peli! Prepevali so vsak sebi, vsak zase ter vsak svojo pesem. Pa tako lepo so peli! Ko se glasovi tako dolgo uglasujejo, nam ni bilo težko narediti zbor in zapeti skupaj eno pesem, pesem Srečanje konjenikov Gozd 2003, 2004 in 2006. Prepričan sem, da je bila največja pridobitev za Gozd elektrika, telefon, voda, najlepša pa gotovo konjska dirka!

Prva dirka leta 2003 je bila za mnoge »misija nemogoče«: ker smo premajhni, preveč skriti, neprepoznavni, morda tudi nesposobni. To je bilo tudi moje mnenje, čeprav sem bil idejni mož te prireditve. Tega bil kriv le kalup »gozdanske vzgoje«, ki pa le ni tako slaba. 24. avgusta 2003 se je v Gozdu zgodil uspeh, v vasi je bila velika »gužva«, Gozd je postal prepoznaven in zelo velik.

Leta 2004, smo razširili program dirke in z dvodnevno prireditvijo zopet uspeli. Leta 2005 kot da nas ne bi bilo več, kajne? O bili smo, tukaj v Gozdu in trdo delali. Konjsko dirko smo širili. Kako? Če hočeš na dirki storiti še več, potrebuješ tudi več konj, torej smo našim kobilam dali leto odmora, da so lahko žrebile in 20. avgusta 2006 je na konjski dirki v Gozdu sodelovalo kar 43 konj iz vse Slovenije. To je bilo čudovito, enkratno doživetje. Tudi sam sem sodeloval s svojim Lipicancem Sigyjem in kljub utrujenosti zaradi priprav, ki jih ni bilo malo, zelo, zelo užival.

Naj vam opišem moje občutke v teh dveh dneh, 19. in 20. avgusta 2006. Začelo se je z zborom konjenikov v soboto ob štirih popoldan. Iz vseh strani vasi so prihajali konjeniki. Iz Vipavske doline preko Cola in Predmeje, iz Zadloga mimo Majerije in tudi iz Gorenjske preko Črnega Vrha. Vsaka skupina s svojo zgodbo s poti, ki so jo prejezdili ta dan, mi poda roko in zaželi lep dan in pohvali prireditveni prostor ki jim je bil namenjen. To je bil začetek uspeha, za katerega sem si skupaj s člani društva utrgal veliko časa. Sledile so igre konjenikov, a kaj, ko nam dež ni prizanesel in nam je start prestavil na šesto

uro popoldne, ko je posijalo sonce. Tekmovalo je sedem skupin z tremi konjeniki. Streljali so z zračno puško, stoje in s konja. Izkazalo se je, da bo potrebno še veliko bojov, da bomo postali pravi kavboji, kajti streljali smo porazno. Poleg streljanja smo še kovali konja in ga seveda osedlali – pri tem smo se veliko bolje izkazali.

Najboljši čas vseh štirih iger je dosegla skupina iz Ajdovščine, drugi čas domača ekipa, v kateri sem tudi sam tekmoval, in tretji čas ženska zasedba iz Renč. Sodelovale so še ekipe iz Planine, Idrije, Žapuž in Žiri. Dolgo usklajevanje pravil iger se je obrestovalo, kajti vseh sedem ekip je ločilo le deset sekund, tako da se je napovedoval hud boj v nedeljo, kajti dosežen čas se je prenesel v drugi dan in se prištel prvemu članu ekipe oziroma njegovemu prvemu nastopu na progi.

zato je bila za nekatere nedelja še toliko bolj naporna. Začelo se je zgodaj zjutraj z uradnim treningom na progi, kjer so konjeniki tuhtali taktiko, kako pretentati druge ekipe, saj je v nadaljevanju prav ta odločila zmagovalce. Po dvournem odmoru se je začelo zares. Povorka z vsemi 43 konjeniki je bila prava paša za oči Zastavo društva smo predali enemu od organizatorjev, ta jo je popeljal daleč pod nebo med prepevajoče Gozdanske ptiče, in z tem se je tista prava konjska dirka začela. Enkratno je bilo biti priča 2500 gledalcem, kako nestrpnost so čakali ta trenutek. Na progi so svoje sposobnosti in zmogljivosti svojih konj najprej pokazali člani ekip, kjer je domača skupina nekaj časa celo branila najboljši čas, nato pa z nekaj težavami z lahkoto ujela finale, poleg deklet iz Renč na drugem mestu in ekipe iz Ajdovščine na prvem mestu. Pred finalom ekip je

(Foto: Tone Tratnik)

Sobotno druženje konjenikov po končanem tekmovanju se je zavleklo pozno v noč, vse do sedme ure zjutraj,

sledilo posamezno tekmovanje, kjer je bila konkurenca izvrstna, saj je tekmovalo kar 36 konjenikov v moški, ženski in otroški

kategoriji. Veš čas nas so spremljali črni oblaki in nam grozili, vendar smo se člani društva z pomočjo konjenikov in gledalcev, z njimi uspešno pogajali in jih napotili preko Alp nazaj, od koder so prišli.

Uvrstitve: v moški kategoriji je zmagal Ljubljčan Janez Finžgar, sicer inštruktor jahanja z daleč najboljšim in najdražjim konjem. Da je domača pasma Lipicanec, kljub političnim sporom v zvezi z Lipico, še kako konkurenčna drugim tujim izvrstnim pasmam, sva z Lipincem Sigyjem dokazala s tretjim časom dneva na progi in skupnim četrtem mestom v posamični kategoriji ter z drugim mestom v ekipnem tekmovanju. V ženski kategoriji je slavila Tjaša Premrl iz Renč s kobilom Benjo, ki je premagala tudi večino moških. Med otroci je z lahkoto slavila Karin Bernik iz Žiri s konjem Fidlom, s katerim je tekmoval tudi zmagovalec moške kategorije in je hkrati tudi trener zmagovalke Karin, ki je dosegla tudi absolutni najboljši čas proge (42.35) in trenerja premagala kar za debelo sekundo. V tej kategoriji je tekmovala tudi najmlajša Kim Mikuš, ki ima komaj šest let in osvojila šesto mesto. Torej se ni bati za prihodnost konjenikov v Gozdu. Za drugo leto je Kim prepričana v bronasto medaljo, vendar jo do takrat čaka še veliko dela in jahalnih ur.

Sledilo je finale ekipnega tekmovanja, v katerem so nastopili vsi trije konjeniki ekip finalistk hkrati, in sicer v konjskem šprintu, kjer je dve potrebni zmagi zaporedoma dosegla ekipa iz Ajdovščine in s tem dokončno zmagala. Drugo mesto je »prišprintala« domača ekipa iz Gozda, tretje pa dekleta iz Renč. Dekletom je potrebno še posebej čestitati, saj so kot nežnejši spol dokazale, da jih v konjeniškem športu ne gre podcenjevati – to je še posebej dokazala Karin Bernik z izjemnim in zelo elegantnim nastopom.

Vsi najboljši so bili nagrajeni z pokali, Karin, z absolutno najboljšim časom, je dobila konjsko sedlo, prav tako se je zmagovalec najmočnejše moške kategorije, Janez Finžgar, veselil sedla v vrednosti 80.000 tolarjev. Vse pohvale njima ter vsem, ki

so zbrali dovolj poguma in se pomerili v letošnji zelo, zelo močni konkurenci!

Priprava in organizacija prireditve kot take je bila zelo obsežen in zahteven projekt, zato je povsem jasno, da so ga spremljale tudi razne težave. Trudili smo se, da smo jih premagali in čimprej pozabili, srečanje s konjeniki in atraktivno tekmovanje v konjskih dirkah pa nam bo

za vselej ostalo v lepem in nepozabnem spominu. Zavedamo se, da so k temu pripomogli prav konjeniki s svojim prihodom, udeležbo, sodelovanjem in, za medije in gledalce, atraktivnim tekmovanjem. Konjeniki so tisti, ki so prireditvi pustili dragocen pečat, zato dragim ljubiteljicam in ljubiteljem konjskih dirk iskrena hvala, ker so prišli, sodelovali in tekmovali.

(Foto: Tone Tratnik)

JIMMY SKI SERVIS

V SERVISU NUDIM:

SERVISIRANJE SMUČI IN BORDOV:

- popravila poškodovanih smuči in bordov
- obnova drsne obloge
- impregniranje smuči in bordov
- poliranje smuči in bordov
- ROČNO brušenje robnikov
- montaža / premontaža vezi

Za dodatne informacije:

GSM: 041/ 387-680 (po 15. uri)
David

e-mail: Jimmy.skiservis@gmail.com

Učne urice iz sveta botanike

V lanskem časniku sem na kratko predstavil oris zgodovinskega raziskovanja rastlin ter moje delo v botaniki, bol podrobno pa se v botaniko nisem spuščal. Zato bo glavni namen mojega letošnjega pisanja prav to: predstaviti bistvene sestavine botanike kot znanosti. Botanika je veda o rastlinah (gr. botane: trava). Gre za zelo obširno znanost, ki združuje veliko znanstvenih disciplin – prav te bom poskušal predstaviti.

Poimenovanje rastlin ali nomenklatura

Naj začnem z najbolj osnovno stvarjo: najdbo rastline. Skoraj vsaka rastlina, ki raste v naravi (liste, ki so že bile opisane), ima svoje ime, ki je latinsko in sestavljeno iz najmanj dveh delov – iz rodovnega imena (rod je skupina vrst rastlin, ki so si v »žlahti«, so si sorodne). Primer za rodovno ime je npr. *Picea* (rod smreke). Rod smreke vključuje večje število vrst (okrog 35), od tega dve vrsti naravno raste tudi v Sloveniji. Najpogostejša je navadna smreka (vrstno ime je *Picea abies* – zadnja beseda v latinskem imenu je ime vrste, ki ne sme biti enako pri nobeni drugi vrsti iz rodu smreke). Veda, ki se ukvarja z poimenovanjem v znanosti, je nomenklatura, vsaka znanost pa ima svoj način poimenovanja (npr. v kemiji je drugačno poimenovanje kot v biologiji itd.).

Taksonomija preučuje posamezne rastlinske vrste

Druga znanost, ki se trdno naslanja na nomenklaturu, je taksonomija. To je veda, ki preučuje posamezne rastlinske vrste ter je v zadnjem času zelo napredovala s pomočjo genetike. Taksonomi tudi opisujejo nove vrste in preverjajo, če se vrsta mogoče še razvija.

Sistematika – razvrščanje rastlin v sistem

Naslednja veda, ki je zelo obsežna in temelji na prejšnjih dveh vedah, je sistematika. Ta se ukvarja z razvrščanjem rastlin v naravni sistem (filogenetski sistem). Vrste ne moremo uvrstiti v sistem, če nima pravega imena (latinskega). Tudi ta veda je zelo povezana z genetiko in v

današnjem času doživlja pravo renesanso, saj se nova spoznanja o tem, katera vrsta je bolj sorodna drugi vrsti, iz dneva v dan dopolnjujejo. V današnjem času je to zelo natančna veda, v preteklosti pa si niso bili čisto na jasnem, katere vrste so si bolj sorodne – zato je prihajalo do velikih zmot. Tako je na primer smreka

komaj v 19. stoletju. Čeprav smreka, macesen in bor predstavljajo danes samostojne rodove, so si vseeno precej sorodni, zato spadajo v isto družino borovk (lat. Pinaceae). To pomeni, da so si na zunaj dokaj podobni (vse vrste imajo storže, iglice ...), križati pa se med seboj ne morejo več, kar kaže na to, da niso več v tesnem sorodstvu. Ste vedeli, da sta si brin in cipresa bolj sorodna kot smreka in bor? Ali da sta si regrat in marjetica sicer podobna, a zelo malo sorodna? Naloga sistematike je tudi združiti rastline po sorodnosti na višjih rangih, ki so zelo natančni in značilni za biologijo. Vsako vrsto je mogoče uvrstiti v sistem, ki je sestavljen iz 22 kategorij, ki jih tukaj ne bom našteval. V splošnem velja, da so vrste, ki spadajo v isti rod, precej sorodne, rodovi, ki spadajo v isto družino, so si dokaj sorodni, različne družine pa so si vedno manj sorodne. V skoraj najvišji kategoriji, kraljestvu, pa so razlike že tako velike, da govorimo o kraljestvu rastlin, kraljestvu živali, gliv ... Ali na kratko: o živalih, rastlinah, glivah ...

Geobotanika – raziskovanje razširjenosti rastlin

Naslednja veda, ki je skoraj neodvisna od drugih botaničnih ved, je arealologija ali geobotanika. Gre za vedo, ki raziskuje razširjenost rastlin in riše karte razširjenosti posamezne vrste. To je zelo obsežno delo, saj so nekatere vrste razširjene na primer po celi Evropi (npr. bukev), nekatere pa so tako redke, da rastejo samo še na nekaj kvadratnih metrih. Včasih so se vrste zelo razširile tudi s pomočjo človeka, lep primer tega je današnja razširjenost črnega bora (raste

spadala skupaj z jelko in macesnom v rod borov, da pa je to narobe, so ugotovili

vsepovsod okoli Cola, ob cesti proti Ajdovščini ...). Naravna rastišča črnega bora so v Sloveniji zelo redka, komaj nekaj majhnih rastišč v stenah – po celi Sloveniji se je razrasel zaradi pogozdovanja Krasa v 19. stoletju. Drugačen primer je bukev, ki je bila še nekaj stoletij razširjena prav do morja, danes pa je tam ni več. Skrajne primere pa zasledimo dlje v preteklosti, ko so na naših tleh še rasli ginki in razne palme, sekvoje, evkaliptusi, ki danes rastejo na popolnoma drugih koncih sveta. Veda, ki se ukvarja z preučevanjem rastlin, ki so nekoč rasle tudi pri nas, je paleobotanika.

Dendrokronologija: kako stare so rastline?

Veda, ki se ukvarja z raziskovanjem starosti rastlin (v glavnem dreves) se imenuje dendrokronologija (dendron: drevo, kronos: čas, logos: veda, znanost). Ta veda pomaga tudi meteorologom pri ugotavljanju, kakšno je bilo podnebje nekaj stoletij ali tisočletij nazaj (veda, posebej specializirana za to, je dendrometeorologija). Najstarejša drevesa, ki danes še rastejo, so stara več kot 4870 let. Najstarejša dreve-

sa v Sloveniji naj bi bila stara okrog 1000 let, najstarejše rastline pa naj bi bile stare okrog 43000 let!

Fiziologija – preučevanje življenja rastlin

Veda, ki preučuje življenje rastlin, je fiziologija. Ta preučuje na rast rastlin, cvetenje, mehanizme v rastlinah ... Fiziologe na primer zanima, zakaj se pri božični zvezdi listi obarvajo rdeče in kako do tega pride itd.

Fitocenologija: zakaj nekatere rastline rastejo skupaj in druge ne?

Veda, ki nekako povezuje več zgoraj omenjenih ved in je zato zelo obsežna in težavna, je fitocenologija. To je veda, ki preučuje, zakaj nekatere vrste rastejo skupaj in spet druge ne (npr. zakaj ivanjščice ne rastejo v gozdu). Ste že slišali, da je na Nanosu gozd jelovo-bukov? Taki izrazi (rečemo jim združbe) izhajajo prav iz te znanosti, čeprav je tam poimenovanje latinsko (npr. jelovo-bukov gozd: Abieti-

Fagetum dinaricum, ki pa je dobil novo ime – gozd spomladanske torilnice in bukve: Omphalodo-Fagetum). Tudi ta veda pozna svojo sistematiko, ki je zelo zapletena in se imenuje sinsistematika; latinska imena združb pa so sintaksoni (veda je sintaksonomija). Pravzaprav se tale »sin« pojavlja pri veliko besedah, saj pove, da izraz pomeni nekaj večjega, združenega. Tole naj bo tudi konec. Če ste bili do tega trenutka v dilemi, ali se botaniki ukvarjamo samo z nabiranjem rožic ali pa mogoče še z čim drugim, resnično upam, da sem dokazal, da je nabiranje rožic le majhen del botanikovega dela, ki pa je hkrati tudi temeljno delo resne znanosti. Upam tudi, da vam nisem zagretil branja z naštevanjem »čudnih« izrazov, ki so komaj berljivi in s katerimi se večina ljudi v vsakdanjem življenju zelo redko sreča. Mogoče pa bodo koga navdihnili in vznemirili, mogoče koga celo navdušili.

Jernej Peljhan

Zbrano delo Antona Pegana: Indija Komandija¹

Povzetek življenja in službene poti avtorja¹

Anton Pegan se je rodil 24. aprila 1850 v Vipavi, na takratni hišni številki 74, očetu Antonu Peganu, trgovcu, in njegovi drugi ženi Jožefi, rojeni Habe. Učiteljsko službo je nastopil 1878. leta, sposobnostni izpit pa je opravil leta 1884. Njegovo prvo znano delovno mesto je bilo na enorazredni ljudski šoli na Planini pri Vipavi, v šolskem letu 1886/87. Tam je služboval do leta 1895, ko je šel učiteljevat na Suhorje v Brkinih, v košanski fari. Na Suhorju se je leta 1904 tudi poročil z Marijo Stavanja z Ostrožnega Brda. V naslednjem šolskem letu 1905/06 ga najdemo na šoli v Materiji vasi na Pivki, fara Slavina. Tam je 1908. leta učakal upokojitev, v šolskem letu 1809/10 ga namreč že najdemo na seznamu upokojenih učiteljev, bivajočega na Razdrtem. Tu je tudi umrl, zaradi mrtvouda, 16. oktobra 1916. Pokopan je na tamkajšnjem pokopališču.

Anton Pegan, učitelj in zapisovalec ljudskega besednega izročila; Štrekljev sodelavec

Pomembno je, da je imel Anton Pegan veselje ter nagnjenje za zapisovanje vsakršnega besednega ljudskega izročila, kot učitelj pa je bil za to tudi strokovno usposobljen. Bil je eden od najbolj zaganih sodelavcev dr. Karla Štreklja, ki je na vsem slovenskem etničnem ozemlju zbiral (in tudi izdal²) slovenske ljudske pesmi. Štreklj pa je svoje sodelavce vzpodbujal, da so zapisovali tudi prozna ljudska besedila (pravljice, pripovedke,

bajke, legende ...), saj je nameraval izdati tudi te. Žal do realizacije tega gigantskega načrta ni prišlo, in tako so vsa zapisana prozna besedila ostala na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU, na Inštitutu za folkloristiko. Tako so se ohranila tudi izjemno bogata ljudska prozna besedila, ki jih je na Vipavskem, Pivškem, delu Krasa, na Goriškem in Tolminskem zapisal Anton Pegan.

Ker je Anton Pegan po rodu iz Vipave, so se na Občini Vipava odločili, da bodo vse Peganovo ljudsko gradivo izdali. Pri pripravi le-tega za tisk bosta sodelovala tudi Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za folkloristiko (dr. Monika Kropelj), ter prof. Božidar Premrl, zaposlen na Zavodu za varstvo kulturne dediščine, na Restavratorskem centru. Urednik Peganovega dela pa je Franc Černigoj, pesnik in pisatelj, tudi sam zapisovalec ljudskega spomina, ki je podpisal že več knjig z zbranim ljudskim blagom iz vasi na Trnovski planoti ter v Zgornji Vipavski dolini. Delo pa je ilustrirala mag. Silva Karim, že uveljavljena ilustratorica več knjig z ljudskim izročilom.

V knjigi bodo torej zbrane pravljice, pripovedke, razlagalne bajke, legende, vanjo pa bodo vključeni tudi pregovori, uganke, vraže ... ter tudi v Štreklju že objavljene ljudske pesmi, saj bi bilo škoda, da ne bi bil 'ves Pegan' bralcem dostopen na enem mestu. Knjiga bo obsegala blizu 200 strani (12 AP), v njej bo 12 celostranskih barvnih ilustracij in več ČB risb ter vinjet.

Vsekakor bodo v tej knjigi ljudska besedila, ki jih je zapisal Antona Pegan, rojak iz Vipave, po 100 in več letih našla pot do

tistih bralcev, katerih predniki so mu jih izročili v varstvo in hrambo s podzavestnim hotenjem in željo: »Naj se dragoceno ljudsko izročilo ne izgubi!«

Za pokušino iz knjige 'Indija Komandija' objavljamo pripovedko:

O vetru

I.
V pravljicah si ljudstvo vetrove predstavlja kot stare, sive možake, ki dobrim pomagajo, a hude kaznujejo. Ljudstvo si misli, da je tam nekje med sivimi skalami luknja, iz katere veter piše. Pri luknji stoji pa stara baba, ki vsakokrat, kadar se razjezi, vetrovom vrata odpre. (Kras, SZ 8/49)³

II.
Pred nekoliko leti je na veliki teden veter po dolinah in hribih tako hudo razsajal, da je hraste izruval in tomil, hiše posipal in odkrival. Po hišah se je silno kadilo, ker ni mogel dimnik zaradi velicega vetra dima požirati. Ravno o tem vetru je neka žena peč belila za kruh peči in je v dimu skoraj ob oči prišla. Vsa omamljena in spehana je vse popustila in ni hotela kruha peči. Ko pa njen mož, od vetra in dela ves zmamljen in lačen, domov pride, se usede za ognjišče in si od mraza okornih roke segreje in potlej vpraša ženo po kruhu. Ona mu pa odgovori: »Kakšen kruh češ imeti? Saj ga nisem mogla speči, ker se je tako kadilo, da sem skoraj ob vid prišla.« Ali mož jo je nazadnje vendar prisilil kruh

speči, ker on ni maral, da bi bila hiša o velikonočnem času brez kruha. Ko je tedaj žena vendar peč razbelila in začela kruh noter staviti, se začne tako strašno kadačit, da ji je dim nos in usta zapolnil. Zato teče ven čistega zraka užiti in se oddahnit. Ali komaj stopi čez prag, jo že mrzel veter tako napiše, da zakolne: »Zlodi, vzemi, ná, še tebe.«

Nato se vrne spet v kuhinjo nazaj in zabrdavsne z vratmi za sabo.

Ali komaj je djala prvi hleb v peč, kar pride tako raztrgan in razmrsarjen mož, de so celi koščki mesa od njega viseli. Brez da bi bil kaj spregovoril, se usede za ognjišče, razprga s svojo grčo, s to palico, oglje in se mirno greje.

Zdaj, ko je že ves kruh v peč djala, ga vpraša žena, kaj da hoče imeti. In ta ji odgovori: »Tebe ali pa hleb!«

Ženi se to čudno zdi, ko te besede zasliši, in ne ve, kaj bi. Hitro teče k sosedovim in pove, kako čuden človek da je pri njej in kaj ji je rekel. »Veš kaj,« reče ji sosed, »daj prvi hlebec, ki ga boš iz peči vzela, temu beraču in mu reči: 'Bog te stokrat blagoslovi in ti mirnejše življenje podeli.'«

Ko pride domu, dá res beraču prvi hleb. On ga vzame ter reče: »Srečna si ti in ura, v kateri si se rodila, da si ravno tako storila, kakor ti je sosed svetoval, če ne bi te jaz tako zdrobil kakor ta hleb in v ogenj vrgel!«

Preden pa gre iz hiše, reče ženi: »Pusti me

za naprej pri miru in ne kolni me nikdar več, kakor si pred storila, zakaj vedi, da jaz sem Veter in Bog me je ustvaril, kakor tebe, in mi tudi moči podelil, kakor tebi. Če me še enkrat zakolneš, te semeljem kakor malin moka.«

In od tistega časa ne kolne nobeden kmet vetra, naj mu še tako škodo dela.

(Iz goriške okolice; ŠZ 8/20)

Franč Černigoj

INDIJA KOMANDIJA

ANTON PEGAN

¹ Podatke o življenju in delu A. Pegana je prispeval Božidar Premrl.

² Dr. Karel Štrekley; Slovenske narodne pesmi (štiri zvezki), Slovenska matica; Ljubljana, od 1895 do 1923

³ Pod to oznako določeno najdemo na Znanstveno-raziskovalnem centru SAZU, na Inštitutu za folkloristiko.

Na zadnji strani

Delni pregled denarja, ki se je skozi stoletja uporabljal na ozemlju današnje Slovenije:

1. ½ tolarja Marije Terezije iz leta 1765
2. 1 goldinar (florin, gulden) iz leta 1889 (Franc Jožef I.)
3. 1 krona iz leta 1916
4. 40 lir iz leta 1812 (Napoleon I.)
5. 5 lir iz leta 1940 (Viktor Emanuel III.)
6. 1 lira iz leta 1942
7. 1 vojna lira iz leta 1944 (bankovec SNOS - a, denarni zavod Slovenije)
8. 1 jugo lira iz leta 1945 (bankovec Svobodnega tržaškega ozemlja - VUJA)
9. 1 dinar DFJ iz leta 1944
10. 5 dinarjev DFJ iz leta 1945
11. 100 dinarjev FLRJ iz leta 1946
12. 200 dinarjev SFRJ iz leta 1977 (Tito 40 let na čelu ZKJ)
13. 5000 dinarjev SFRJ iz leta 1985
14. 50 dinarjev SFRJ iz leta 1990
15. 1 denarni bon Slovenije iz leta 1990
16. 500 tolarjev iz leta 2004 (obletnica Jurija Vege)
17. 1000 tolarjev iz leta 1993 (*France Prešeren 1800 - 1849*)
18. 10 evro centov iz leta 2007 (*neuresničen parlament Jožeta Plčnika*)
19. 1 evro iz leta 2007 (*Primož Trubar 1508 - 1586, oče slovenske književnosti*)

Ajdovščina
SP 908(497.4)VD
COLSKI
2006
070(497.12)

0108333, 19 COBISS c

